

**VYHRÁ
MAFIA
ALEBO ĽUDIA**

TY ROZHODNEŠ

OĽANO
A PRIATELIA

**PROGRAM
2023**

5

KLÚČOVÝCH PRIORÍT

1. BOJ PROTI KORUPCII
2. SPRAVODLIVOSŤ PRE KAŽDÉHO
3. PODPORA RODÍN A MLADÝCH
4. KVALITNÉ ŠKOLSTVO, VÝSKUM A INOVÁCIE
5. FUNGUJÚCE ZDRAVOTNÍCTVO PRE ĽUDÍ

Obsah

Úvod

ČESTNÁ A SPRAVODLIVÁ KRAJINA	12
A.1 Boj proti korupcii	16
A.2 Zodpovednosť verejných činiteľov	28
A.3 Spravodlivosť, dobré zákony a vymožitelnosť práva	36
A.4 Efektívne verejné obstarávanie	48
A.5 Transparentná a dobrá verejná správa	54
A.6 Boj s byrokraciou	62
A.7 Priama demokracia a občiansky aktivizmus	66
A.8 Otvorené vládnutie a lepšia dostupnosť informácií	70
ŠTÁT, KTORÝ SLUŽI	76
B.9 Zdravotníctvo pre ľudí	80
B.10 Školstvo, veda a inovácie	96
B.11 Šport, zdravý životný štýl, pohyb a zdravie a zdravšie deti	104
B.12 Sociálna politika	110
B.13 Rodinná politika	118
B.14 Rómska problematika	122
B.15 Životné prostredie	126
B.16 Kultúra a médiá	134
B.17 eGovernment a informačné technológie	139
ŠTÁT, KTORÝ CHRÁNI	148
C.18 Bezpečnosť, polícia a boj s mafiou	152
C.19 Zodpovedná a dôveryhodná obrana	160
C.20 Kybernetická bezpečnosť, extrémizmus, radikalizmus a terorizmus	168
C.21 Moderná zahraničná politika	172
C.22 Slováci žijúci v zahraničí	178
C.23 Ochrana pred hazardom	188

VÝKONNÁ EKONOMIKA	192
D.24 Zodpovedné hospodárenie štátu	196
D.25 Podnikateľské prostredie	206
D.26 Priemysel, služby, inovácie	210
D.27 Energetika	216
D.28 Spoľahlivá doprava	226
D.29 Pôdohospodárstvo	234
D.30 Regionálny rozvoj a podpora cestovného ruchu	242
D.31 Eurofondy	250

KTO SME

1. TRINÁSŤ ROKOV ODVÁŽNE BOJUJEME PROTI KORUPCII A ÚPRIMNE HOVORÍME PRAVDU.
 2. PRESADILI SME HISTORICKY NAJVYŠŠIU POMOC PRE RODINY S DEŤMI, SENIOROV, TEHOTNÉ ŽENY A ZDRAVOTNE ŤAŽKO POSTIHNUTÉ OSOBY. ZAVIEDLI SME RODIČOVSKÝ DÔCHODOK.
 3. UCHRÁNILI SME ĽUDÍ NA SLOVENSKU PRED VYSOKÝMI CENAMI ENERGIÍ, ZDANILI SME OLIGARCHOV A POČAS PANDÉMIE SME UDRŽALI ZAMESTNANOSŤ, ABY ĽUDIA NEPRICHÁDZALI O PRÁCU.
 4. ZABEZPEČILI SME HISTORICKY NAJVYŠŠÍ VÝBER DANÍ A UDRŽALI VYSOKÝ EKONOMICKÝ RATING SLOVENSKA.
 5. V BOJI PROTI KORUPCII SME SLOVENSKO DOSTALI NA NAJLEPŠIU ÚROVEŇ, AKÚ DOTERAZ V MEDZINÁRODNOM HODNOTENÍ DOSIAHLO.
 6. ZVÝŠILI SME PLATY LEKÁROM, ZDRAVOTNÝM SESTRÁM A INÝM ZDRAVOTNÍCKYM PRACOVNÍKOM, UČITEĽOM A VEDECKO-VÝSKUMNÝM PRACOVNÍKOM, AKO AJ ZAMESTNANCOM VEREJNEJ SPRÁVY.
 7. SME NAJAKTÍVNEJŠÍ. PRESADILI SME V PARLAMENTE NAJVIAC ZÁKONOV PRE ĽUDÍ A Z 10 NAJAKTÍVNEJŠÍCH POSLANCOV JE 5 NAŠICH POSLANCOV.
 8. OPÄŤ SME DALI ŽENU NA 1. MIESTO KANDIDÁTKY A LÍDRI ČESTNE KANDIDUJÚ Z KONCA KANDIDÁTKY.
 9. NESTOJA ZA NAMI ŽIADNI OLIGARCHOVIA.
 10. NIKOMU NEDOVOLÍME KRADNÚŤ.
 11. MAJETOK UKRADNUTÝ POLITIKMI VRÁTIME ĽUĎOM.
 12. NEZRUŠÍME POMOC ĽUĎOM, NAJMÄ RODINÁM S DEŤMI A ZABEZPEČÍME ODMENU PRE KAŽDÉHO, KTO SA ZÚČASTNÍ PARLAMENTNÝCH VOLIEB
30. 9. 2023

Môžete sa na nás spoľahnúť, Igor Matovič a tím OĽANO a PRIATELIA

NAŠA VÍZIA A CIELE

Za Slovensko, kde budeme radi žiť

1. Právny štát: zákony musia platiť pre všetkých rovnako.
2. Nulová tolerancia podvodov a korupcie. Bojujeme proti byrokracii, sme za efektívny, moderný štát, priateľský k občanom.
3. Úcta k našim koreňom a tradíciám: demokracia, kresťanské hodnoty, spolužitie Slovákov, národnostných menšín a etník, vzťahy a spolupráca so slovenským zahraničím.
4. Podpora rodiny, ktorá je základom spoločnosti a budúcnosťou krajiny.
5. Ochrana slobody svedomia, prejavu a vyjadrovania, vrátane výhrady vo svedomí.
6. Podpora vzdelania, vedy, výskumu a inovácií.
7. Výchova k skutočnému vlastenectvu cez vzdelávanie o našej histórii, koreňoch, tradíciách a hodnotách. Odmietame extrémizmus a zločinecké ideológie, ako komunizmus a fašizmus.
8. Efektívne sociálne služby a zdravotníctvo, ktoré nezabúdajú na chorých, chudobných a slabých.
9. Podpora zodpovedného hospodárenia, spravodlivé dane, jednoduchšie podnikanie a spoľahlivá doprava. Ochrana životného prostredia.
10. Prozápadná orientácia: chceme užitočnú EÚ a funkčné NATO.
11. Profesionálna, kvalitná a moderná obrana a bezpečnosť.

Úvod

História dokazuje, že v čase veľkých kríz, sú ľudia náchylní voliť skratkovité riešenia, ktoré sa však následne preukážu ako tie najhoršie možné. Bolo to tak v 30-tich rokoch minulého storočia v Nemecku a reálne hrozí, že si takú skúsenosť vyskúšame aj na vlastnej koži. Dnes Slovensku reálne hrozia voľby, ku ktorým príde historicky najmenej voličov. Reálne hrozí, že milión demokraticky cítiacich voličov zostane frustrovaných doma a v rozhodujúcej chvíli nechá rozhodnutie o osude Slovenska v rukách ľudí, ktorí boli tri roky hrubo zavádzaní a klamaní najmä politickou opozíciou. Reálne hrozí povolebný odchod Slovenska z európskych a euroatlantických štruktúr a pripútanie Slovenska k Rusku. Úplne reálne hrozí, že sa zo Slovenska na desaťročia opäť stane čierna diera Európy. Ak sa má na Slovensku niečo také udiť, potom je správne, aby o prípadnej zásadnej zmene orientácie Slovenska rozhodlo maximum zo všetkých potenciálnych voličov. Preto je namieste, aby Slovenská republika vyplatila každému zúčastnenému občanovi Slovenskej republiky na predčasných parlamentných voľbách 2023 odmenu za účasť v týchto voľbách, keďže len spoločne a vo veľkom počte dokážeme voľbami povedať STOP NÁVRATU POLITICKEJ MAFIE A OLIGARCHOV.

Chceme krajinu, kde súdy a polícia budú slúžiť ľuďom, nie podvodníkom a ich politickým kamarátom. Chceme krajinu, kde nebudú vraždiť novinárov. Chceme krajinu, z ktorej mladí ľudia nemusia odchádzať za prácou a vzdelaním do zahraničia, ale nájdu uplatnenie doma. Chceme krajinu, ktorá si bude vážiť učiteľov, pretože cez svojich žiakov formujú budúcnosť Slovenska. Chceme krajinu, ktorá nebude zabúdať na rodiny, ale bude ich podporovať. Chceme krajinu, ktorá nebude považovať starých ľudí za príťaž, ale sa bude o nich dôstojne starať a čerpať z ich múdrosti. Chceme Slovensko, kde budeme radi žiť.

KLÚČOVÝMI PRIORITAMI NÁŠHO PROGRAMU SÚ: BOJ PROTI KORUPCII, SPRAVODLIVOSŤ PRE KAŽDÉHO, PODPORA RODÍN A MLADÝCH, KVALITNÉ ŠKOLSTVO, VÝSKUM A INOVÁCIE, FUNGUJÚCE ZDRAVOTNÍCTVO PRE ĽUDÍ.

Navrhujeme konkrétne opatrenia, ktoré pomôžu zlepšiť našu politiku, štát, život a prácu. Ponúkame víziu dobre spravovanej krajiny s výkonnou ekonomikou, ktorá nezadlžuje budúce generácie, kde sa nezabúda na tradície a hodnoty, kde iný názor nerobí z ľudí nepriateľov, ale partnerov. Zasadzujeme sa o zdravotníctvo, kde sa nemusí uplácať a hľadať známosti, aby sme dostali najlepšiu starostlivosť. Navrhujeme zmeny vo vzdelávaní, aby sa deti učili v škole myslieť, nie len odpovedať na otázky. Ponúkame riešenia, aby súdy rozhodovali spravodlivo a rýchlo. Aby sa u nás oplátilo podnikať a platiť dane. Riešenia, kde politici nesú hmotnú zodpovednosť za svoje činy, kde štát spravuje len to, čo dokáže lepšie ako ľudia sami. Ponúkame opatrenia na urýchlenie výstavby diaľnic, zlepšenie dopravy v mestách, na zmiernenie regionálnych rozdielov a pozdvihnutie vidieka a pôdohospodárstva.

Chceme štát postaviť na nových základoch tak, aby sa tí, čo ho spravujú, zodpovedali za svoje činy občanom, ktorí ich volia a platia. Aby sa veci verejné spravovali šetrne a hospodárne, tak ako v normálnych rodinách. Aby štát nebol na ľarchu, ale podal pomocnú ruku, ak to niekto bude potrebovať. Pri presadzovaní našich riešení budeme dôslední, nie však neoblomní. Sme otvorení k spolupráci so všetkými čestnými politikmi, ktorým ide o lepší život ľudí, nie o kšefty oligarchov a vlastné obohatenie. Tieto voľby sú pre nás historickou šancou na zmenu, aby sa ukradnutý štát vrátil naspäť do rúk jeho občanov. Neuhýbame. Vytrvalo kráčame k pravde a spravodlivosti.

Spoločne to dokážeme.

Vydržíme.

ČESTNÁ A SPRAVODLIVÁ KRAJINA

Občania si želajú Slovensko, ktorému môžu veriť. Slovensko, v ktorom budú radi žiť a nebudú musieť z neho odchádzať. Všetky fungujúce krajiny sveta sú postavené na vzájomnej dôvere, kde občania veria svojmu štátu a štát svojim občanom. A tam, kde nefunguje vzájomná dôvera, prestáva fungovať štát. Občania na Slovensku počas 12 rokov vlád Fica a Pellegriniho stratili dôveru v štát a jeho inštitúcie. Prestali veriť, že vládni politici spravujú krajinu nezištne, že politikom ide o to, aby krajina fungovala čo najlepšie a slúžila svojim občanom. Mnohí ľudia nadobudli presvedčenie, že štát slúži len ako prostriedok pre politikov, ktorí sa túžia dostať k moci a obohatiť sa na úkor občanov. Nedôveru v štát prehĺbila ešte viac vražda dvoch mladých ľudí – novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice - spustila proces, ktorý odhalil úzke prepojenie prokuratúry, súdnej moci a bývalého vedenia rezortu spravodlivosti na finančné skupiny a organizovaný zločin. Najavo vyšli aj politické zásahy predchádzajúcich vlád do výberu generálneho a špeciálneho prokurátora. Veľkú časť nedôvery spôsobili aj odhalené podvody, korupcia a prepojenia mafie na politikov, sudcov a políciu.

V roku 2020 sme nastúpili neľahkú cestu obnovy dôvery v (právny) štát. V nastolenie spravodlivosti, ktorá platí pre každého. V uplatňovaní princípu „padni komu padni“. Vo vytvorení podmienok pre orgány činné v trestnom konaní, aby mali voľné ruky. Ale aj v nastavení pravidiel, aby nepoctiví sudcovia, prokurátori, policajti či advokáti nemohli ďalej vykonávať svoju funkciu alebo povolanie a aby ich neminul zaslúžený trest. Rovnako nehodných politikov, ktorí by mali niesť hmotnú zodpovednosť za svoje prešľapy pri nakladaní s verejným majetkom a financiami. Ide o neľahkú cestu, ktorá bola sťažená objektívnymi (pandémia, vojna na Ukrajine, celosvetová ekonomická a energetická kríza), ale aj subjektívnymi okolnosťami (správanie koalíčných partnerov, nespolupráca medzi niektorými zložkami štátnej moci, neochota úradníkov naplňať programové vyhlásenie vlády).

Obnova dôvery v štát si vyžaduje aj úplnú transparentnosť verejnej správy vrátane samosprávy, väčšiu zodpovednosť verejných činiteľov, tvrdý boj s korupciou a byrokraciou a otvorenie politickej scény radovým občanom, napríklad zjednodušením petičného práva, podporou občianskeho aktivizmu či uľahčením referenda. Obnova dôvery v štát po 12 rokoch vlády „našich ľudí“ nie je možná po 3 alebo 4 rokoch vládnutia demokratickej vlády, vyžaduje si oveľa dlhší čas a dôveru ľudí.

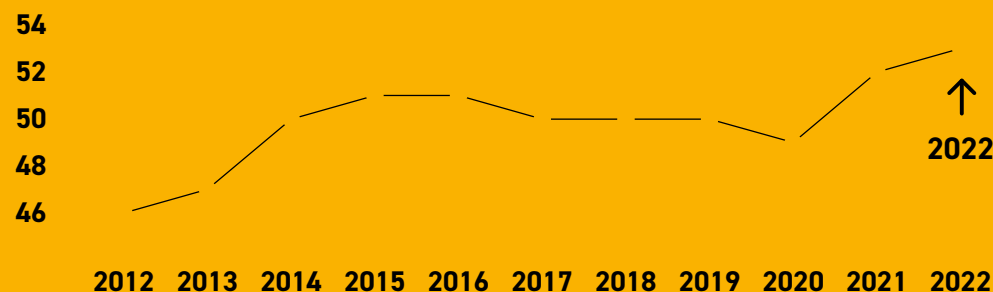
SLOVENSKO JE NAŠA KRAJINA, PATRÍ VŠETKÝM OBČANOM, NIE KORUPČNÍKOM, ŠPEKULANTOM A MAFIÁNOM. NEDOVOLME, ABY SA POLITICKÁ MAFIA A OLIGARCHOVIA VRÁTILI SPÄŤ K MOCI.

V BOJI PROTI KORUPCII SA SLOVENSKO ZLEPŠILO O 11 MIEST

V celosvetovom hodnotení medzinárodnej organizácie Transparency International sa Slovensko za vlády vedenej hnutím OĽANO zlepšilo vo vnímaní korupcie o 11 miest oproti vládam Fica a Pellegriniho, čo je historicky najlepšie umiestnenie Slovenska od roku 2012, odkedy sa toto hodnotenie robí. Zlepšenie je evidentné aj z nasledujúceho grafu:

Skóre
53/100

Umiestnenie
49/180

A.1 Boj proti korupcii

... keď sa zákony, funkcie a celý štát nedajú kúpiť, pretože korupcia a podvody nemajú miesto.

Krajina dobre funguje, keď vládne spravodlivosť, poriadok a inštitúcie slúžia tak, ako majú. Keď sa do najvyšších úradov dostávajú tí najschopnejší, keď verejné súťaže vyhráva najlepšia ponuka, keď sa v otvorenej diskusii presadzujú najlepšie riešenia. Tento rokmi overený poriadok však na Slovensku počas vlády Fica a Pellegriniho nahradila korupcia. Do funkcií sa často dostali neschopní ľudia spriaznení s politikmi. Vyberali sa riešenia, ktoré sa hodili „ich ľuďom“ a nie všetkým, krivili sa verejné súťaže, aby na nich zarobili oni a ich kamaráti. Štát preto prichádzal o financie, dobré riešenia, aj schopných ľudí.

Korupcia je jednou z príčin, ale aj následkom zlej správy verejných vecí, ktorá zabraňuje, aby sa hospodársky rozvoj a rast produktivity prejavili v hospodárskom raste. Znižuje rast životnej úrovne a kvality života, zlepšovanie životných podmienok a blahobytu obyvateľov štátu. Korupcia, jej páchatelia a sprostredkovatelia, ako aj všetci, ktorí sa podieľajú na vytváraní priestoru a príležitostí na korupciu, poškodzujú verejný záujem. Korupcia podkopáva dôveru v inštitúcie verejnej moci, znižuje ich schopnosť poskytovať primerané verejné služby a prekáža vytváraniu prostredia priaznivého pre udržateľný rozvoj súkromného sektora. V podnikateľskom prostredí korupcia spôsobuje neistotu, dodatočné náklady a spomaľuje rozvoj podnikania. Osobitne škodlivý účinok korupcie je, že odrádza daňovníkov od platenia daní alebo motivuje hľadať spôsoby, ako sa vyhýbať ich plateniu. To všetko spoločne má škodlivý vplyv na financie vo verejnom sektore, pričom sa znižujú daňové príjmy a obmedzujú sa investičné možnosti verejného sektora. Povedané jednou vetou: Korupcia oberá občanov nielen o materiálne statky, ale aj o vieru v spravodlivosť.

Výzvy a problémy

Parlamentné voľby 2020 rozhodli o tom, že si občania želajú vládu so silným protikorupčným mandátom, čomu zodpovedalo aj ambiciózne programové vyhlásenie vlády na roky 2020-2023. Hoci formálne sme v boji proti korupcii vychádzali z uznesenia vlády SR č. 585/2018, ktorým bola schválená Protikorupčná politika SR na roky 2019 – 2023 a Národného protikorupčného programu SR schváleného bývalou vládou ešte v roku 2019, prijali sme celý rad ďalších opatrení v tejto oblasti a predovšetkým sme uvoľnili orgánom činným v trestnom konaní ruky. Najmä Národná kriminálna agentúra (NAKA) a špeciálna prokuratúra si osvojili princíp „padni komu padni“, čo v praxi znamenalo rekordný nárast počtu stíhaní korupčných trestných činov. V roku 2021 bolo za tieto trestné činy stíhaných viac ako 250 osôb a v roku 2022 takmer 170 osôb, pozitívny trend bol zaznamenaný aj pri náraste odsúdení za korupciu s úplatkom nad 5 000 eur, čo za bývalých vlád predstavovalo len malý počet prípadov. Skutočnosť, že orgány činné v trestnom konaní sa nebáli riešiť ani náročné a citlivé prípady politikov, oligarchov a vplyvných ľudí svedčí aj trestné stíhanie či dokonca odsúdenie na vysoké tresty odňatia slobody za korupčné trestné činy bývalého špeciálneho prokurátora, súčasného guvernéra Národnej banky Slovenska,

bývalého šéfa Slovenskej informačnej služby, bývalého prezidenta Policajného zboru SR, bývalého šéfa finančnej spravodajskej jednotky NAKA, bývalého riaditeľa kriminálneho úradu finančnej správy, bývalého šéfa bratislavskej policajnej operatívy alebo bývalého šéfa policajných odposluchov. Spomedzi politikov možno spomenúť bývalého premiéra Fica, bývalých ministrov Kaliňáka, Žigu, Štefanova a Janušeka, ako aj bývalého predsedu Slovenskej národnej strany Slotu. Spomedzi oligarchov možno spomenúť Haščáka, Brhela, Výboha, či Zoroslava Kollára. Dôkazom uplatňovania princípu „padni komu padni“ je prípad obvinenia dvoch bývalých generálnych riaditeľiek Slovenského pozemkového fondu z korupčných trestných činov, pričom jedna z nich bola nominantkou bývalej vlády a druhá už tej našej. O tom, že štát bol za Fica a Pellegriňiho doslova „prehnitý“ korupciou svedčí aj počet vyšetrovaných prípadov korupcie a podvodov na eurofondoch, ktoré rieši Európska prokuratúra na Slovensku. Z hľadiska počtu takýchto prípadov sme sa zaradili na 5. miesto spomedzi členských štátov Európskej únie, keď nás predbehli len Nemecko, Bulharsko, Rumunsko a Taliansko, ktoré sú počtom obyvateľov a teda aj potenciálnych počtom prípadov korupcie so Slovenskom neporovnateľne väčšie. Úrad európskeho prokurátora na

Slovensku sa nám podarilo sfunkčnúť v roku 2021 a za určitých okolností má právomoc riešiť aj staršie korupčné prípady, ktoré už predtým uzatvorili vnútroštátne orgány.

V rebríčku vnímania korupcie (CPI), ktorý každoročne zostavuje medzinárodná organizácia Transparency International, sa nám v priebehu rokov 2020-2022 podarilo oproti bývalým vládam zlepšiť oproti roku 2019 o 11 miest a celkovo sa umiestniť na 49. mieste spomedzi 180 hodnotených krajín. Je to zatiaľ najlepšie umiestnenie Slovenska od roku 2012 a mohlo byť ešte lepšie, ak by sme nečelili rôznym prekážkam, najmä celosvetovým krízam. Ambíciu vlády zlepšiť sa oproti predchádzajúcim vládam o 20 miest v tomto rebríčku sa tak podarilo splniť len spolovice a zostáva výzvou pre ďalšie volebné obdobie.

Aj v hodnotení Eurobarometra, ktorý vydáva Európska komisia, možno badať vo všeobecnom vnímaní korupcie zo strany verejnosti mierne zlepšenie oproti roku 2019, predovšetkým pokiaľ ide o vnímanie korupcie v podnikateľskom prostredí a v politike, ale aj pri nahlasovaní prípadov korupcie. Môžeme to vnímať ako nádejný signál, že počas našej vlády sme dosiahli bod obratu a naše postavenie v tomto dôležitom hodnotení sa bude objektívne zlepšovať. Je to nevyhnutné, pretože stále je ešte množstvo ľudí, ktorí zotrávajú v presvedčení, že bez korupcie sa veci nedajú vybaviť. Možno však konštatovať, že máme na Slovensku osobnosti, a to aj na

najvyšších priečkach riadenia štátu, ktorí korupciu nielenže verejne odmietajú, ale svojim dlhodobým počinaním reálne preukazujú, že ju v rámci svojich kompetencií nestrpia. Na príklade týchto ľudí treba stavať systém spoločenskej zodpovednosti, pretože aj najlepší protikorupčný zákon sa stáva neúčinným, pokiaľ ho svojimi činmi nepresadzujú najmä mienkotvorní ľudia a čestní ľudia v praktickom živote. Pokiaľ ide o nahlasovanie prípadov korupcie a ochranu oznamovateľov, v roku 2023 sme v parlamente v podobe vládnej novely zákona schválili podstatné zlepšenie a rozšírenie ochrany v súlade s príslušnými európskymi smernicami. Ešte v roku 2021 sme zriadili Úrad na ochranu oznamovateľov korupcie, zvolili sme jeho novú predsedníčku a v Pláne obnovy a odolnosti sme presadili ako súčasť reforiem plné sfunkčnenie tohto úradu. Nepodarilo sa nám však zmeniť legislatívu tak, aby sme oznamovateľom korupcie, a to aj z radov profesionálov, poskytli podielovú odmenu z hodnoty majetku vráteného štátu, aby sme im priznali morálne ocenenie v podobe štátneho vyznamenania a primerané odstupné, ak sú postihovaní (viktimizovaní) z dôvodu nahlásenia prípadu korupcie u ich zamestnávateľa. Zákon o preukazovaní pôvodu majetku platí už 12 rokov. Mal byť pilierom boja proti korupcii, no jeho účinok je nulový. Špekulanti ho obchádzajú účelovým rozdelením majetku podozrivého počas

konania alebo využitím neobvyklých obchodných operácií. Zmeniť tento stav zostáva prvou úlohou funkčnej protikorupčnej legislatívy. V roku 2023 sme sa v parlamente snažili presadiť nový zákon o preukazovaní pôvodu príjmov a majetku, parlamentná väčšina nám však najskôr zabránila v hlasovaní o takomto návrhu a následne ho zamietla.

Za významný úspech možno označiť prijatie zákona o zaistení majetku (2020) a s ním súvisiace zriadenie nového Úradu pre správu zaisteného majetku (2021), ktorého úlohou je zabrániť, aby osoby, ktorým hrozí trest prepadnutia majetku, najmä pri korupčných trestných činoch, prepísali tento majetok na rôzne iné osoby, najčastejšie na tzv. biele kone.

V pôsobnosti Ministerstva vnútra SR boli prijaté viaceré opatrenia, ktoré prispeli k účinnejšiemu výkonu prepadnutia majetku, prepadnutiu vecí, zhabaniu vecí, uloženiu peňažných trestov a priznaných náhrad škody. Za také možno označiť výrazné posilnenie analytických činností Policajného zboru SR, vytvorenie štruktúr finančného vyšetrovania a vytvorenie špecializovaných útvarov zameraných na vyšetrovanie najnáročnejších druhov kriminality. Zároveň sa začali účinne realizovať odporovacie žaloby na fiktívne prepísané nehnuteľnosti pred uložením trestu prepadnutia majetku (napr. v prípade Bašternáka).

Počas volebného obdobia 2020-2023 sa po uvoľnení rúk orgánom činným v trestnom konaní rozpútala zo strany niektorých

opozičných politikov štvavá kampaň proti vyšetrovateľom NAKA a špeciálnej prokuratúre. Sme svedkami nepretržitého zastrašovania poctivých policajtov a prokurátorov, a to aj spôsobom, že ak by sa po predčasných parlamentných voľbách dostali k moci tí, ktorí na Slovensku vládli s malou prestávkou 12 rokov pred rokom 2020, zrušili by špeciálnu prokuratúru.

Tento orgán vnímame ako kľúčový v boji proti korupcii, organizovanému zločinu a ekonomickej kriminalite a jeho zrušenie neprichádza do úvahy. Naopak, možno sa zamyslieť nad tým, že by špeciálna prokuratúra pôsobila samostatne mimo štruktúr generálnej prokuratúry.

Podobne, znižovanie trestných sadzieb nepovažujeme za správne pri korupčných trestných činoch a organizovanom zločine. Naopak, odstránenie sformalizovaného štádia začatia trestného stíhania, skrátenie prípravného konania, aby sa trestná vec mohla čo najskôr dostať pred zákonného sudcu a zjednotenie používania informačno-technických prostriedkov (ITP) na všetky trestné činy, o ktorých sa vyšetrovacie orgány pri odpočúvaní dozvedia je namieste. Úpravou trestnoprávných kódexov v tomto duchu by následne umožnilo, aby sa skrátila doba výkonu väzby, ktorej terajšia dĺžka na Slovensku v porovnaní s inými krajinami je dlhodobo kritizovaná zo strany medzinárodných organizácií.

Slovensko sa pravidelne podrobuje hodnotiacim procesom medzinárodných orgánov a organizácií, akými sú napr.

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Skupina štátov proti korupcii (GRECO) alebo Výbor expertov na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu Rady Európy (MONEYVAL). Z ich hodnotenia vyplývajú niektoré nedostatky týkajúce sa postihovania predovšetkým najzávažnejších foriem korupčného správania. Ako problematické sa javí nedostatočné finančné vyšetrovanie, absencia podmienok a rozsahu finančného vyšetrovania, efektívnosť odhaľovania korupčného správania, identifikácia korupčných schém a sietí, ako aj zaistovanie a odnímanie výnosov z trestnej činnosti. Rezervy vidia zahraniční odborníci aj v nedostatočných štatistických údajoch Slovenska o hodnote prepadnutého a zhabaného majetku. Súčasťou boja proti korupcii je tiež transparentné podávanie majetkových priznaní politikmi a štátnymi úradníkmi, dodržiavanie etických pravidiel výkonu verejnej funkcie, či povolania a najmä efektívna kontrola zákazu konfliktu záujmov a majetkových priznaní predovšetkým počas výkonu verejnej funkcie. Hoci ústavný zákon o ochrane verejného záujmu má viaceré nedostatky, ktoré vyplynuli tak z jeho uplatňovania, ako aj vývoja judikatúry Ústavného súdu SR, základným problémom je nedostatočná kontrola majetkových priznaní a snaha zametať kauzy pod koberec najmä z dôvodu tzv. falošnej kolegiality alebo aj politických pohnútok, a to nielen na

celoštátnej úrovni. Treba zmeniť základné nastavenie kontroly majetkových priznaní a prísne dodržiavať uplatňovanie princípu „padni komu padni“. Zároveň pokračovať v elektronizácii procesov týkajúcich sa majetkových priznaní.

Dôležitým medzníkom by mohol byť aj nový Úrad na ochranu verejného záujmu po vzore obdobných úradov vo Francúzsku alebo Írsku, ktorý by okrem nezlučiteľnosti funkcií a majetkových priznaní dohliadal aj na dodržiavanie etických pravidiel a pravidiel lobingu. Zriadenie tohto úradu už predpokladalo aj programové vyhlásenie našej vlády a množstvo prípravnej práce sa už aj zrealizovalo, nami predloženú novelu ústavného zákona o ochrane verejného záujmu, ktorá odstraňovala praktické nedostatky pri uplatňovaní tohto zákona, ale najmä zabraňovala zametaniu káuz politikov pod koberec, parlament ústavnou väčšinou nepodporil. Presadenie týchto opatrení od Slovenska očakáva aj OECD a GRECO a zostávajú výzvou pre ďalšie volebné obdobie.

Naše riešenia

Systémové a inštitucionálne opatrenia

1. Zavedieme také opatrenia na boj proti korupcii, aby sa počas najbližších 4 rokov Slovensko zlepšilo v celosvetovom rebríčku vnímania korupcie (CPI) najmenej o 10 miest.
2. Schválime novú Protikorupčnú politiku SR na roky 2023 – 2027, v ktorej zohľadníme aj najnovšie odporúčania medzinárodných orgánov a organizácií (napr. OECD, GRECO, MONEYVAL).
3. Posilníme kapacity Úradu na ochranu oznamovateľov a finančnej polície alebo finančnej správy v súvislosti so sfunkčnením preukazovania pôvodu majetku a efektívnejšou kontrolou majetkových priznaní verejných funkcionárov.
4. Zriadime Úrad na ochranu verejného záujmu po vzore Francúzska a Írska, v ktorého pôsobnosti bude kontrola dodržiavania pravidiel týkajúcich sa konfliktu záujmov, majetkových priznaní, etických kódexov a etických štandardov, vrátane vzdelávania a dôverného poradenstva, pravidiel týkajúcich sa lobingu a pravidla tzv. revolving door.
5. Zjednotíme v súčasnosti rozdrobenú správu majetku štátu pri majetku navrátenom štátu na základe kvalifikovaného oznámenia o korupcii aj na účely vyplatenia podielovej odmeny oznamovateľom korupcie, a to buď na Úrade na ochranu oznamovateľov alebo na Úrade pre

správu zaisteného majetku.

6. **Zavedieme podľa vzoru americkej právnej úpravy obžalobu vo verejnom záujme (qui tam – actio popularis) v situáciách, keď je prokuratúra nečinná a štátu vznikla škoda, najmä v dôsledku korupcie alebo klientelizmu, vrátane odmenenia osôb, ktoré takúto žalobu podajú, ak bude úspešná.**
7. Posilníme analytické kapacity Najvyššieho kontrolného úradu a zlepšíme vymáhateľnosť jeho kontrolných zistení.
8. Nebudeme súhlasiť so zrušením špeciálnej prokuratúry, pri zvyšovaní výšky škody na rozlíšenie medzi trestným činom a priestupkom zachováme jej doterajšiu pôsobnosť a otvoríme odbornú diskusiu k odčleneniu špeciálnej prokuratúry od generálnej prokuratúry.
9. Finančne aj personálne posilníme Národnú kriminálnu agentúru a policajné zložky, ktoré sa zaoberajú ekonomickou trestnou činnosťou.
10. **Zavedieme popri paušálnej odmene oznamovateľov korupcie aj podielovú odmenu až do výšky 50% z hodnoty majetku navráteného štátu, a to pre osobu, ktorá podá kvalifikované oznámenie.**

Ochrana oznamovateľov korupcie a ich odmeňovanie

11. Rozšírime okruh osôb, ktorým môže byť priznaná odmena za oznámenie korupcie aj o osoby, ktoré sa o prípade korupcie dozvedia z ich činnosti (vrátane profesionálnych „lovcov lebiek“).
12. Vylepšíme systém podávania oznámení o korupcii v prípadoch, ak je oznamovateľom osoba, ktorej totožnosť je utajená vrátane interných systémov nahlasovania korupcie.
13. **Zabezpečíme lepšiu ochranu oznamovateľov korupcie pred ich postihom (viktimizáciou), a to aj priznaním odstúpného pri vypovedi zamestnanca, ak sa preukázateľne dokáže, že zamestnávateľ mal snahu postihovať zamestnanca za podanie jeho oznámenia.**
14. **Priznáme oznamovateľom korupcie aj morálne ocenenie ich odvahy a statočnosti, napr. každoročným udeľovaním štátnych vyznamenaní alebo cien z rúk predsedu vlády na Deň boja proti korupcii.**

Preukazovanie pôvodu majetku a ochrana verejného záujmu

15. **Sfunkčnime terajší zákon o preukazovaní pôvodu majetku, resp. prijmeme po vzore Českej republiky nový zákon o preukazovaní pôvodu príjmov a majetku, ktorý túto agendu zverí finančnej správe v podobe dodatočného zdanenia (paušálnej pokuty) až do výšky 100% v prípade každej osoby, ktorá nebude vedieť preukázať svoje príjmy.**
16. **Upravíme ústavný zákon o ochrane verejného záujmu tak, aby sa zabránilo zametaniu káuz pod koberec a uplatňovaniu falošnej kolegiality, a to aj so zapojením Ústavného súdu SR do tohto procesu na návrh tretiny orgánu, ktorý kontroluje majetkové priznania a nezlučiteľnosť funkcií (dovtedy, kým nebude zriadený nový**

Úrad na ochranu verejného záujmu). Zároveň v ústavnom zákone zohľadníme najnovšiu judikatúru Ústavného súdu SR a odstránime nedostatky, ktoré vyplynuli z aplikačnej praxe.

Úprava procesných pravidiel

17. Podporíme snahy o intenzívnejšie využívanie inštitútu tzv. „agenta provokatéra“ pri korupcii verejných funkcionárov a vyšetrovaní činov, ktoré poškodzujú finančné záujmy Európskej únie.
18. Presadíme, aby sa súčasťou dôkazov na účely usvedčenia z korupcie mohol stať aj neoficiálne zhotovený zvukový alebo kamerový záznam, ak si to vyžaduje verejný záujem.
19. Nebudeme súhlasiť so znížením trestných sadzieb pri korupčných trestných činoch a organizovanej kriminalite.
20. Zjednodušíme a zrýchlime prípravné konanie v trestnom konaní, aby sa trestná vec mohla čo najskôr dostať pred zákonného sudcu, a odstránime sformalizované štádium začatia trestného stíhania.
21. Zjednotíme používanie informačno-technických prostriedkov (ITP) na všetky trestné činy, o ktorých sa vyšetrovacie orgány pri odpočúvaní dozvedia.
22. Pri korupčných trestných činoch presadíme vyššie premlčacie lehoty, ako sú v súčasnosti uvedené v Trestnom zákone.
23. Pri úprave trestu prepadnutia majetku zachováme charakter tohto opatrenia ako trestu (t.j. prepadnúť nemôže výlučne nelegálne nadobudnutý majetok) a ponecháme sudcom zväžiť individuálne okolnosti daného prípadu.

Podporné opatrenia

24. Zlepšíme spoluprácu a koordináciu medzi rôznymi orgánmi, ktoré sa zaoberajú bojom proti korupcii a ekonomickej kriminalite.

25. Zvýšime informovanosť a zapojenie občanov do boja proti korupcii a ekonomickej kriminalite a zabezpečíme, aby občania mali prístup k informáciám o verejných záležitostiach.
26. Zlepšime monitorovanie a hodnotenie pokroku v oblasti boja proti korupcii a ekonomickej kriminalite a zabezpečíme, aby sa prijímali opatrenia na zlepšenie situácie v prípade, ak sa zistia nedostatky.
27. Zlepšime vzdelávanie a odbornú prípravu pracovníkov v oblasti boja proti korupcii a ekonomickej kriminalite, aby sa zabezpečila kvalitná práca a efektívne využívanie finančných prostriedkov.
28. Zvýšime spoluprácu s medzinárodnými organizáciami, ktoré sa zaoberajú bojom proti korupcii a ekonomickej kriminalite, aby sa zabezpečila efektívna a účinná činnosť v tejto oblasti.

29. Presadíme efektívny systém protikorupčnej výchovy na všetkých typoch základných škôl.
30. Zriadime trvalý verejný register fyzických osôb právoplatne odsúdených za korupciu s plným popisom súvisiacich dejov (register hanby).

Opatrenia v jednotlivých oblastiach

Zodpovednosť verejných činiteľov

31. Vylepšime pravidlá ochrany verejného záujmu tak, aby sa kauzy politikov nezametal pod koberec.
32. Presadíme elektronizáciu podávania a vyhodnocovania majetkových priznaní a zverejňovanie dát v Open Data formátoch na jednom mieste.
33. Dohliadneme na prijatie etických kódexov a štandardov u osôb, ktorých sa to týka, ako aj vytvorenia a sfunkčnenia pozícií etických poradcov v orgánoch verejnej moci.

Spravodlivosť, dobré zákony a výmožiteľnosť práva

34. Presadíme pravidelné a objektívne

hodnotenie práce sudcov a prokurátorov a jeho zverejňovanie.

35. Presadíme, aby sudcovia boli povinní jasne a zrozumiteľne verejne odôvodniť svoje rozhodnutia v zásadných veciach, osobitne tých, ktoré sú citlivo vnímané verejnosťou.
36. Zavedieme obmedzenie pre predsedov súdov najviac na dve funkčné obdobia po sebe na tom istom súde.
37. Zúžime právomoc generálneho prokurátora podľa § 363 Trestného poriadku a zjednodušíme možnosť jeho odvolania z funkcie.
38. Zasadíme sa za úplné zrušenie podielovej odmeny pri právnom zastupovaní štátu.
39. Navrhujeme nastaviť osobné bankroty a dobrovoľné dražby, aby neboli zneužívané podvodníkmi.

Efektívne verejné obstarávanie

40. Presadíme účinnú kontrolu vylúčenia schránkových firiem z verejných obstarávaní.
41. Zrušíme päťročnú prekluzívnu lehotu na začatie výkonu kontroly na základe podnetu orgánu činného v trestnom konaní.
42. Zvýšime transparentnosť elektronického trhuviska a rozšírime zverejňovanie štruktúrovaných údajov.
43. Rozšírime osobné údaje o údaj o štátnej príslušnosti s cieľom lepšie prepojiť systémy verejného obstarávania s registrom konečných užívateľov výhod.

Transparentná a dobrá verejná správa

44. Prijmeme opatrenia na ešte lepší výber daní, zamedzíme predraženým zákazkám a zlepšime rozpočtovanie miezd, osobitne vo vzťahu k eurofondom.
45. Zlepšime efektívnosť fungovania štátnych podnikov (napr. zníženie dlhu, zvýšenie zisku) a podriadených organizácií ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy (napr. optimalizácia organizačnej

štruktúry, zníženie výdavkov na externé služby).

46. Pripravíme benchmark samospráv v rámci celej Slovenskej republiky. Samosprávy zasielajú mnoho údajov o vlastnej činnosti (rozpočtový informačný systém, štatistické zisťovania, ročné závierky a záverečné účty a pod.), no verejnosť nedokáže porovnať kvalitu a ekonomickú efektívnosť činnosti samosprávy.

Otvorené vládnutie a lepšia dostupnosť informácií

47. Zavedieme povinné zverejňovanie analýz s cieľom zabezpečiť verejnú kontrolu efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov.

Zdravotníctvo pre ľudí

48. Zasadíme sa o transparentný a nepolitický výber riaditeľov nemocníc. V prípade nehospodárneho nakladania alebo podvodu budú niesť osobnú zodpovednosť.
49. Zavedieme centrálnu nákupnú najpoužívanejších liekov pre nemocnice a lekárne. Ich odberateľov budeme bonifikovať.
50. Navrhujeme zaviesť identifikáciu pacienta pri poskytovaní zdravotnej služby. Toto opatrenie má potenciál ušetriť desiatky miliónov eur.
51. Budeme presadzovať Big Data manažment v systéme zdravotnej starostlivosti, s cieľom zlepšenia výkonnosti a efektívnosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.
52. Navrhujeme vytvorenie bezpečného systému hlásenia podozrení z možného pochybenia pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, kde nahlasovatelia nebudú musieť mať strach z akýchkoľvek postihov.
53. Navrhujeme odpolitizovať financovanie zdravotníctva a naviažeme ho na hrubý domáci produkt.
54. Navrhujeme, aby zdravotné poisťovne mohli tvoriť zisk z pripoistenia a zo správneho fondu až po zaplatení

všetkých objednaných výkonov. Zisk poisťovne navrhujeme zdaniť osobitnou sadzbou dane, ktorá bude odvodená do štátneho investičného fondu.

55. Zakážeme krížové vlastníctvo v zdravotníctve tak, aby vlastníci zdravotnej poisťovne nemohol byť zároveň aj vlastníkom alebo prevádzkovateľom nemocnice, lekárne alebo zdravotníckeho zariadenia.

Vzdelaná spoločnosť

56. Nebudeme tolerovať žiadne formy akademického podvodu a budeme ich postihovať.
57. Posilnime uplatňovanie etických princípov, upravíme vyhlášky a interné manažérske postupy, pravidlá zákazu konfliktu záujmov, etiky a protikorupčného správania. Ako aj transparentnosť a otvorené súťaže pri poskytovaní finančných prostriedkov. Zároveň posilnime princíp "verejné prostriedky musia byť kontrolované verejnosťou".
58. Motivujeme a zorganizujeme akademikov, profesorov a odborníkov na priebežné hodnotenie kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov výskumu, vývoja inovácií na Slovensku.
59. Zanalyzujeme možnosti udeliť výnimku verejného obstarávania, zjednodušenia procesov a zmiernenia požiadaviek v oblasti výskumu, vývoja inovácií. Dôraz nie ako doteraz na najnižšiu obstarávaciu cenu, ale na možnosť presnej technickej špecifikácie, alebo priameho zadania.
60. Podporíme jednotné riadenie zdrojov a manažment všetkých grantových agentúr, pre efektívnosť a transparentnosť súťaže o granty, napr. jednotný portál pre žiadosti, akčný plán rozvoja, ročný rozpočet, výročná hodnotiacia správa, zahraniční hodnotitelia a vylúčenie konfliktu záujmov.
61. Vytvoríme jednotný register tvorivých zamestnancov, ktorý poskytne všetky relevantné parametre pre posúdenie kvality tvorivej práce a bude používaný pri hodnotení kvality inštitúcie a

podávaní grantových projektov.

Šport a kvalita života

62. Dokončíme informačný systém športu pre zlepšenie transparentnosti v športe.

Sociálna pomoc a starostlivosť

63. Zefektívňime posudkovú činnosť vykonávanú na úrovni úradov práce, Sociálnej poisťovne a samospráv.
64. Prijmeme opatrenia proti neodôvodnenému rastu výdavkov nemocenského poistenia, spôsobeného benevolentným posudzovaním dočasnej pracovnej neschopnosti.
65. Presadíme reformu opatrovníckeho práva, legislatívu o sociálnoprávnej ochrane dospelých zraniteľných osôb a obmedzovania spôsobilosti na právne úkony s cieľom eliminovať zneužívanie seniorov a ZTP osôb.

Životné prostredie

66. Transparentné zverejňovanie územných rozhodnutí a stavebných povolení s výrazným dopadom na životné prostredie na internetovej stránke enviroportal.sk
67. Viac transparentnosti do dotačných schém v odpadovom hospodárstve.

Kultúra médiá

68. Zákaz krížového vlastníctva médií a subjektov v oblasti zdravotníctva.
69. Centrálny ekonomický systém, ktorý zvýši všeobecnú informovanosť, transparentnosť procesov a zvýši odolnosť voči tlaku lobistických skupín.
70. Efektívnejšie verejné obstarávanie, ktoré šetrí verejné zdroje a zabraňuje ich tunelovaniu.

E-government a informačné technológie

71. Dohliadneme na vytvorenie centrálnej platformy pre obstarávanie informačných systémov verejnej správy.
72. Pripravíme podmienky na ukončovanie nevýhodných zmlúv s externými

dodávateľmi a prebratie kritickej IT infraštruktúry do správy štátu.

73. Na základe auditu vlastníckych práv navrhne vyriešiť dlhotrvajúci problém vendor lock-in.

Bezpečnosť, polícia a boj s mafiou

74. Navrhne posilniť „Oddelenie dohľadu nad činnosťou obecnej polície“.
75. Navrhne presadiť účinné opatrenia, aby sa do obchodných spoločností nedostávali nastrčené osoby alebo tzv. "biele kone". Prepis firmy na inú osobu umožníme až po kompletnom odovzdaní účtovníctva v elektronickej forme daňovému úradu. Jeho úplnosť potvrdí správca dane, ktorý o tom vydá potvrdenie.
76. Ak tajné služby zistia korupčné správanie verejných funkcionárov, navrhne, aby bolo povinné odstúpiť takéto zistenia orgánom činným v trestnom konaní.
77. Zasadíme sa za vytvorenie špecializovaného útvaru na Najvyššom kontrolnom úrade SR, ktorý by kontroloval hospodárenie spravodajských služieb.
78. Znížime požadovanú hranicu získaných hlasov vo voľbách do orgánov samosprávy pre aktívnu žalobnú legitimáciu neúspešného kandidáta pre napadnutie platnosti a ústavnosti volieb.

Zodpovedná a dôveryhodná obrana

79. Zavedieme jasný a transparentný systém kariérneho rozvoja príslušníkov ozbrojených síl.
80. Pri obstarávaní budeme využívať v čo najväčšej miere aj špecializované agentúry NATO (NSPA) a EÚ (EDA) s cieľom znížiť náklady a zabrániť tunelovaniu štátnych peňazí.

Moderná zahraničná politika

81. Navrhne hodnotenie zastupiteľských úradov a relevantných diplomatov podľa výkonu v ekonomickej diplomacii.
82. Navrhne audit a vyjasnenie

kompetencií medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a agentúrami SARIO a Slovak Business Agency.

Slováci žijúci v zahraničí

83. Dohliadneme na to, aby sa neprideľovali ďalšie dotácie subjektom, ktoré ich riadne nevyúčtovali v minulosti.

Zodpovedné hospodárenie štátu

84. Zjednodušíme proces podávania a výberu daní, zracionalizujeme projekt jednotného výberu daní, cieľ a odvodov, tzv. UNITAS.
85. Zavedieme osvedčené, nepredražené technológie, ktoré významne ľuďom uľahčia prístup k verejným službám (napr. vodičák v mobile).

Energetika

86. Odstránenie tzv. skrytých dotácií jednotlivých energetických zdrojov.
87. Transparentnosť a odstránenie byrokracie pri pripájaní obnoviteľných zdrojov do siete.
88. Audit a transparentnosť distribučných poplatkov v prípade zásobovania elektrinou, plynom a vodou.
89. Dôsledné kontroly emisií najmä autobusov mestskej a prímestskej hromadnej dopravy a kontrola dodržiavania zákazu dotovať spaľované drevo z lesov na energetické účely.
90. Zabezpečíme dôsledný výkon akcionárskych práv cez zástupcov štátu v orgánoch energetických spoločností, aby sa v nich nestrácali peniaze, nezneužívali svoje postavenie na trhu a udržiavali infraštruktúru v dobrom technickom stave.

Spoľahlivá doprava

91. Odpolitizovanie vedenia štátnych železničných firiem a stop dosadzovaniu nekompetentných manažérov z externého prostredia.
92. Ďalšiu existenciu štátneho Carga musí riešiť nový, odborne zdatný a neskorumpovaný manažment.

Pôdohospodárstvo

93. Zvýšime minimálne nájomné a zrušíme právo prednostného nájmu na pôdu v správe SPF.
94. Zavedieme osobitné konania na vyriešenie vlastníctva k pozemkom nezistených vlastníkov a ich dôslednú identifikáciu.
95. Poskytovanie priamych platieb v poľnohospodárstve podmienime preukázaním právneho vzťahu k pôde.
96. Zastavíme korupčné drancovanie lesov.

Regionálny rozvoj a podpora cestovného ruchu

97. Na Slovenskom pozemkovom fonde navýšime odborné kapacity a zavedieme moderný elektronický systém pre správu a evidenciu pozemkov, čo zvýši transparentnosť, efektívnosť a sledovateľnosť procesov.

Eurofondy

98. Zavedenie verejného dohľadu nad realizáciou projektov.
99. Úrad pre verejné obstarávanie jediným a posledným kontrolným orgánom kontroly verejných obstarávaní eurofondových projektov.
100. Centrálny register hodnotiteľov so zapojením odborníkov z praxe a univerzít.

A.2 Zodpovednosť verejných funkcionárov

... keď politici ľudí neokrádajú a nevyvyšujú sa nad svojich voličov.

V rokoch 2012 až 2020 sme boli svedkami mnohých závažných káuz, z ktorých roky nikto nevyvodil zodpovednosť voči politikom. Od nástupu do vlády v roku 2020 sme začali prísne uplatňovať princíp „padni komu padni“ a udelili sme ročne stovky vysokých pokút (aj opakovane) za porušenie pravidiel pri predkladaní majetkových priznaní a dopustenia sa konfliktu záujmov vrátane viacerých návrhov na zbavenie politikov ich funkcií. Opakovane sme sa snažili v parlamente presadiť hmotnú zodpovednosť politikov a pravidlá pre sfunkčnenie preukazovania pôvodu majetku, ukázalo sa však, že politická mafia a oligarchovia v jej pozadí urobia všetko preto, aby tieto procesy zbrzdili v snahe ich úplne zastaviť. Pri podávaní majetkových priznaní sa potvrdilo, že problém nespočíva až tak v obsahu formulárov, ktoré sa priebežne sprísňujú, ale v systéme ich kontroly, ktorý je stále presiaknutý falošnou kolegiálnosťou a vyznačuje sa neraz snahou „zametať kauzy pod koberec“, namiesto poctivého a zákonného procesu, ktorý predpokladá ústavný zákon o ochrane verejného záujmu. Je namieste sa inšpirovať zahraničím, kde kontrola konfliktu záujmov a majetkových priznaní funguje a nastaviť obdobný inštitucionálny systém aj na Slovensku.

Výzvy a problémy

V súčasnosti majú hmotnú zodpovednosť v obmedzenom rozsahu len úradníci, ak sa úmyselne dopustia zanedbania svojich povinností a spôsobia tým škodu štátu alebo samospráve. Počas našej vlády sa zaviedla hmotná zodpovednosť aj voči externým odborným garantom v oblasti verejného obstarávania. Politici takúto zodpovednosť nemajú, škodu je voči nim možné vymáhať, len ak sa dopustia trestného činu (až na výnimky úmyselného). Na úrovni Európskej únie sa v posledných rokoch presadila zodpovednosť aj za hrubú nedbanlivosť. Spočiatku len v oblasti životného prostredia, najnovšie už však aj pri činoch, za ktoré možno uložiť trest prepadnutia majetku. S týmto konceptom pracuje aj vládny návrh Trestného zákona, ktorý zatiaľ nebol schválený a je tiež kľúčovým aspektom zavedenia hmotnej zodpovednosti politikov. Ak politik koná svojvoľne alebo vo svoj (ekonomický) prospech, prípadne bezdôvodne ignoruje odborné podklady spracované úradníkmi, pričom úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti spôsobí pri nakladaní s verejným majetkom alebo finančnými prostriedkami škodu, mal by niesť hmotnú zodpovednosť. Ak nevlastní žiadny majetok, mal by

byť podobne ako v západoeurópskych štátoch sankcionovaný zákazom výkonu verejnej funkcie na určitý počet rokov. To politika v žiadnom prípade nezabavuje trestnej zodpovednosti a pokiaľ už beží trestné konanie v tej istej veci, konanie vo veci vyodenia hmotnej zodpovednosti, sa dočasne pozastaví alebo ani nezačne. Počas volebného obdobia 2020-2023 sme viackrát v parlamente predkladali návrhy zákonov na zavedenie hmotnej zodpovednosti politikov, žiaľ k Ficovi a Pellegrinimu sa pridali aj Sulík a Kollár a tieto návrhy nám prekazili. Pokiaľ ide o úradníkov, mala by sa aj voči nim zaviesť hmotná zodpovednosť v prípadoch hrubej nedbanlivosti, a to vo výške niekoľko mesačných platov s tým, že hmotná zodpovednosť v prípade úmyslu by sa v podobe náhrady škody mala oproti dnešnému stavu minimálne zdvojnásobiť. Bolo tiež správne, aby štátny úradník, ak je podozrivý zo závažného porušenia služobnej disciplíny, bol postavený mimo činnnej štátnej služby rovnako, ako je možné prerušiť výkon práce podľa Zákonníka práce, čo sa týka aj úradníkov, ktorí sú podozriví zo závažného porušenia pracovnej disciplíny. Aj pri advokátoch, keďže nepodliehajú disciplinárnej právomoci Najvyššieho správneho súdu na rozdiel

od sudcov, prokurátorov, exekútorov a notárov, je namieste po zvážení všetkých aspektov zaviesť v rámci disciplinárneho konania sankciu pozastavenia výkonu advokácie až do skončenia takého konania. Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu síce predstavuje solídny základ, jeho praktické uplatňovanie však opätovne odhalilo aj jeho najväčšiu slabinu, ktorou je kontrola a vyvodzovanie zodpovednosti voči tým, ktorí tento ústavný zákon porušia vrátane inštitucionálneho nastavenia. Na jednej strane sú sankcionovaní verejní funkcionári za malicherné porušenia ústavného zákona (napr. omeškanie pri podaní majetkového priznania o jeden deň), čo by sa malo zrušiť, na strane druhej pri závažnejších porušeníach a sankciách prevláda falošná kolegialita a snaha zamiesť kauzy pod koberec. Pri najväznejších porušeníach, keď hrozí strata mandátu alebo funkcie, musí rozhodnutie príslušného parlamentného výboru potvrdzovať ešte plénum parlamentu a aj počas volebného obdobia 2020-2023 sme boli svedkami, že predseda parlamentu odmietal takéto prípady zaradiť do pléna na rozhodnutie, čo len posilňuje presvedčenie, že uplatňovanie ústavného zákona o ochrane verejného záujmu zo strany viacerých politikov je len „naoko“ a systém tak ako je nastavený, má skôr podobu

„Potemkina“ než skutočnej ochrany verejného záujmu. Na nedostatočnú kontrolu majetkových priznaní poukazuje už aj Skupina štátov pre boj proti korupcii (GRECO). Je preto namieste zrušiť doterajšie orgány na celoštátnej aj komunálnej úrovni, ktoré vedú konanie a udeľujú sankcie za porušenie uvedeného ústavného zákona a po vzore Francúzska či Írska zriadiť nový Úrad na ochranu verejného záujmu, ktorý by efektívne a prísne dohliadal na dodržiavanie pravidiel týkajúcich konfliktu záujmov, etických štandardov výkonu funkcie, majetkových priznaní a pravidiel lobingu či dodržiavanie pravidla „revolving door“. Pôsobnosť nového úradu by sa mala týkať nielen doterajších verejných funkcionárov, ale aj štátnych zamestnancov vrátane tých, ktorí pracujú pre ozbrojené sily a zložky a aj vedúcich zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme. V tejto súvislosti je potrebné konečne prijať zákon o lobingu a realizovať projekt prepojenia všetkých registrov príslušných ministerstiev, úradov a správ, v ktorých sa evidujú údaje, ktoré slúžia na vyplnenie majetkových priznaní s cieľom, aby nový úrad mohol majetkové priznania efektívne kontrolovať. Ide predovšetkým o finančnú správu, kataster, obchodný register, živnostenský

register, register mimovládnych organizácií, register užívateľov pôdy, bankový register a pod. To zároveň predpokladá elektronizáciu podávania a vyhodnocovania majetkových priznaní a zverejňovanie dát v Open Data formátoch najlepšie (po zriadení úradu) na jednom mieste. Nevyhnutné je aj vylepšenie ústavného zákona o ochrane verejného záujmu vo viacerých otázkach, vrátane dočasných riešení, až do plného sfunkčnenia Úradu na ochranu verejného záujmu, ktoré zamedzia „zametaniu káuz pod koberec“. Vylepšenia sú potrebné aj v súvislosti s viacerými nedávnymi rozhodnutiami Ústavného súdu SR. Je dlhodobo známe, že preukazovanie pôvodu majetku je na Slovensku nefunkčné. Aj naše snahy sfunkčniť platný zákon rovnako aj ústavný zákon o ochrane verejného záujmu narazili nielen na tvrdý odpor opozície vedenej Ficom a Pellegrinim, ale aj niektorých koalíčných partnerov (napr. Sme rodina). Aj keď sa totiž zistia nezrovnalosti z majetkových priznaní ohľadne majetku politikov, bez toho, aby sme mali funkčný zákon o preukazovaní pôvodu majetku, nebudeme schopní veci dotiahnuť do konca. Sfunkčniť preukazovanie pôvodu majetku sa dá dvomi spôsobmi. Buď sfunkčnením platného zákona, ktorý sa opiera o činnosť orgánov činných v trestnom konaní,

najmä polície a prokuratúry, alebo po vzore Českej republiky a ďalších štátov v prijatí nového zákona, ktorý sa bude opierať o činnosť daňových úradov (finančnej správy). V tom druhom prípade nepôjde o prepadnutie majetku v pravom zmysle slova, ale o dodatočné (až 100%) zdanenie príjmov, ktoré sa fakticky vyrovná prepadnutiu majetku, pretože previnilec bude nútený majetok predať, aby mal z čoho zaplatiť daňovú sankciu štátu.

Naše riešenia

Hmotná zodpovednosť

- Zavedieme hmotnú zodpovednosť politikov,** ak konajú svojvoľne alebo vo svoj (ekonomický) prospech, prípadne bezdôvodne ignoruje odborné podklady spracované úradníkmi, pričom úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti spôsobia pri nakladaní s verejným majetkom alebo finančnými prostriedkami škodu, pričom upravíme aj súbeh s prípadným trestným konaním v tej istej veci.
- Rozšírime už v súčasnosti platnú hmotnú zodpovednosť úradníkov v podobe náhrady škody na prípady, ak sa pochybení dopustili z hrubej nedbanlivosti, čo bude zahŕňať aj spracovanie odborných podkladov pre politikov.

Disciplinárna zodpovednosť

- Presadíme, aby zamestnanec štátu v štátnej službe alebo v služobnom pomere, ktorý sa dopustí závažného služobného previnenia (s výnimkou ak by išlo o opakované menej závažné služobné previnenie), bol dočasne postavený mimo činnú štátnu službu.
- Po odbornej diskusii zavedieme pozastavenie výkonu advokácie pre tých advokátov, voči ktorým sa začne disciplinárne konanie pre disciplinárne previnenia. Obdobnú sankciu zavedieme aj voči advokátskym koncipientom.

Konflikt záujmov a majetkové priznania

- Zriadieme Úrad na ochranu verejného záujmu** s pôsobnosťou voči všetkým doterajším verejným funkcionárom, štátnym zamestnancom vrátane tých, ktorí pracujú pre ozbrojené sily a zložky, a aj vedúcim zamestnancom vykonávajúcim prácu vo verejnom záujme po vzore obdobných úradov vo Francúzsku a Írsku, ktorý bude zodpovedať za kontrolu a dodržiavanie:
 - pravidiel týkajúcich sa konfliktu záujmov,
 - majetkových priznaní,
 - etických kódexov a etických štandardov, vrátane vzdelávania a dôverného poradenstva,
 - pravidiel týkajúcich sa lobingu,
 - pravidla tzv. revolving door.
- V súvislosti so zriadením Úradu na ochranu verejného záujmu zrušíme všetky doterajšie orgány, ktoré kontrolujú dodržiavanie ústavného zákona o ochrane verejného záujmu. Podobne, transformujeme tiež Radu pre štátnu službu tým, že jej odoberieme časť agendy, ktorá súvisí s etickými štandardmi tak, aby sa zameriavala iba na oblasť štátnej služby. Až do zriadenia uvedeného úradu:
 - zrušíme pravidlo, že ak Výbor pre nezlučiteľnosť funkcií Národnej rady SR rozhodne o strate mandátu

- alebo funkcie verejného funkcionára, bude potrebné takéto rozhodnutie duplicitne schváliť aj v pléne parlamentu; verejný funkcionár sa totiž môže odvolať na Ústavný súd SR a takéto odvolanie má aj dnes odkladný účinok,
- umožníme, aby najmenej tretina orgánu, ktorá rozhoduje o porušení ústavného zákona o ochrane verejného záujmu a nie je spokojná so zastavením konania voči verejnemu funkcionárovi, lebo sa nazdáva, že kauza bola zametená pod koberec, mohla rozhodnutie o zastavení konania napadnúť na ústavnom súde s cieľom jeho zrušenia (či už priamo súdom alebo opätovným rozhodnutím parlamentného výboru po vrátení veci ústavným súdom).
- Prepojíme všetky registre príslušných ministerstiev, úradov a správ, v ktorých sa evidujú údaje, ktoré slúžia na vyplnenie majetkových priznaní s cieľom, aby nový Úrad na ochranu verejného záujmu mohol majetkové priznania efektívne kontrolovať. Ide predovšetkým o finančnú správu, kataster, obchodný register, živnostenský register, register mimovládnych organizácií, register užívateľov pôdy, bankový register a pod.
 - Presadíme elektronizáciu podávania a vyhodnocovania majetkových priznaní a zverejňovanie dát v Open Data formátoch najlepšie (po zriadení Úradu na ochranu verejného záujmu) na jednom mieste.
 - Vylepšíme ústavný zákon o ochrane verejného záujmu, najmä:
 - upravíme súbeh ústavného zákona a osobitných zákonov, ktoré upravujú sankcie za porušenie pravidiel ochrany verejného záujmu,
 - upresníme ustanovenie o zákaze reklamy vo vzťahu k verejným funkcionárom,
 - upresníme pravidlá o podnikaní verejných funkcionárov, osobitne vo vzťahu k tým, ktorí boli pred nástupom do verejnej funkcie živnostníkmi s cieľom odstrániť

- diskrimináciu v porovnaní s inými profesiami alebo činnosťami (t.j. buď zákaz vlastníť obchodné spoločnosti alebo možnosť viesť živnosť aj po ujazdení sa verejnej funkcie),
- upresníme ustanovenie o lehote pre začatie konania voči verejnemu funkcionárovi tak, aby bolo zrejmé, že ide len o poriadkovú lehotu v zmysle judikatúry ústavného súdu,
 - upresníme pravidlo revolving door,
 - vylepšíme formuláre majetkových priznaní, o.i. tak, aby sa zjednotili a znížili prahu pre majetok a dary, aby sa jednotne uvádzali aj paušálne náhrady a iné funkčné požitky, aby sa uvádzalo aj konečné užívateľstvo výhod v obchodnej spoločnosti, či aby sa uvádzali nehnuteľnosti nielen podľa hodnoty užívania, ale aj hodnoty užívanej veci,
 - sankcie nastavíme tak, aby boli ukladané za nepodanie majetkového priznania ani po upozornení (výzve), za značne oneskorené podanie majetkového priznania, alebo za neuvedenie dôležitých údajov v majetkovom priznaní,
 - zavedieme sankciu aj za porušenie pravidiel o neoznámení osobného záujmu v zmysle platného ústavného zákona.
- Prijmeme zákon o lobingu** s dôrazom na transparentnosť pri lobovaní, čo zahŕňa zverejnenie informácií, vrátane legislatívneho odtlačku, teda sledovania ovplyvňovania verejných politik a legislatívy. Ďalej zavedieme registre všetkých darov a príspevkov prijatých verejnými činiteľmi a politickými subjektmi. Posilníme integritu a transparentnosť vo vnútri poradných a odborných skupín, čo zahŕňa pravidlá pre transparentnosť, konflikt záujmov a štandardy správania. Zavedieme štandardy správania sa pre organizácie zapojené do lobovania a s ním spojených aktivít, vrátane súkromných spoločností, mimovládnych organizácií a think-tankov, no odlíšime profesionálnych a neprofesionálnych lobistov. Navyše, súkromné spoločnosti budú povinné

upraviť lobing v ich interných pravidlách. Úradníci budú povinní dodržiavať usmernenia pri interakcii s vplyvnými aktérmi, hodnotení informácií a prijímaní darov. Budeme venovať osobitnú pozornosť verejným činiteľom a úradníkom na rizikových pozíciách a sektoroch, podporovať etické povedomie a citlivosť voči problémom súvisiacim s integritou. Sankcie za porušenie pravidiel lobingu pri verejných funkcionároch prepojíme na sankcie za porušenie ústavného zákona o ochrane verejného záujmu vrátane sankcie v podobe straty mandátu alebo verejnej funkcie.

11. Dohliadneme na prijatie etických kódexov a štandardov u osôb, ktorých sa to týka, najmä poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, ako aj vytvorenia a sfunkčnenia pozícií etických poradcov v orgánoch verejnej moci tak, aby bol na Slovensku plne funkčný systém verejnej integrity.

Preukazovanie pôvodu majetku

12. **Sfunkčnime preukazovanie pôvodu majetku.** Novelizujeme platný zákon o preukazovaní pôvodu majetku s cieľom jeho sfunkčnenia alebo prijmeme nový zákon, ktorý sa po vzore Českej republiky a ďalších krajín bude opierať o činnosť daňových úradov (finančnej správy).

13. Posilníme personálne kapacity a finančné zabezpečenie útvarov finančnej polície alebo finančnej správy podľa toho, ktorý model sfunkčnenia preukazovania majetku zavedieme.

A.3 Spravodlivosť, dobré zákony a vymožitelnosť práva

... keď prokuratúra a sudy sú nezávislé od politiky a oligarchov. Keď tvorba práva nie je dielom náhody alebo výsledkom vplyvu lobistov.

Počas Ficovej a Pellegriniho vlády sme boli „čiernou dierou“ Európskej únie (EÚ) z hľadiska dôveryhodnosti v nezávislosť súdnictva na Slovensku. Horšie na tom bolo už len Chorvátsko. Najnovšia správa Európskej komisie o stave súdnictva v EÚ (The 2023 EU Justice Scoreboard) jasne naznačuje, že za našej vlády sme sa odrazili od dna a pomaly sa zlepšujeme. Aktuálne sme za sebou nechali okrem Chorvátska aj Poľsko a Bulharsko, stále je však čo zlepšovať. Ľudia musia mať pocit, že im je poskytnutá spravodlivosť v primeranom čase, inak sa dôvera v sudy a justičné orgány radikálne nezlepší. Nadužívanie § 363 Trestného poriadku generálnym prokurátorom už kritizuje aj Európska komisia a v súčasnosti táto otázka predstavuje jeden z vážnych problémov zachovania demokracie a právneho štátu na Slovensku. Rovnako snahy opozície o zrušenie špeciálnej prokuratúry a špeciálneho súdu sú dôkazom, že dobre fungujúce justičné orgány mnohým politikom a oligarchom v ich pozadí nevyhovujú a želajú si návrat „starých časov“.

Keď sme prebrali vládu v roku 2020, hrozil kolaps fungovania Ústavného súdu SR, Najvyšší súd SR nemal svojho predsedu a bol tiež nefunkčný, neexistovalo správne súdnictvo, ktoré by sa zaoberalo očistou justíciou, Súdna rada SR nemala právomoc riadne preverovať majetkové priznania sudcov a už vôbec nie sudcovskú spôsobilosť. Generálnym prokurátorom SR bol Ficov spolužiak a špeciálnym prokurátorom dnes už odsúdený Dušan Kováčik, ktorý si držal v „šuflíku“ 61 nevybavených spisov politickej mafie a oligarchov. Bývalá štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR Monika Jankovská predávala rozsudky za kabelky, pričom

v justícii sa to nehodnými sudcami, prokurátormi a advokátmi v systéme „našich ľudí“ Fica a Pellegriniho len tak hemžilo. Napriek tomu, že každá naša legislatívna oprava tohto skazeného justičného prostredia bola ihneď neúspešne napadnutá opozíciou a niekedy aj novým generálnym prokurátorom na ústavnom súde, podarilo sa nám väčšinu zásadných nedostatkov z predchádzajúceho obdobia odstrániť, uvoľniť ruky orgánom činným v trestnom konaní, zaviesť prísne sankcie voči nepoctivým príslušníkom právnických profesií, v dôsledku čoho sa postupne odkryl korupčný a klientelistický systém, ktorí na Slovensku bývalé vlády zaviedli. Na nápravu justičného systému a nastolenie právneho štátu necelé 4 roky vládnutia zďaleka nestačia a preto je kľúčové, aby sa politická mafia a oligarchovia nemohli znovu vrátiť späť k moci a vrátiť nás všetkých aj v dôveryhodnosti súdnictva opäť na samotné dno.

Výzvy a problémy

Po prevzatí vlády v roku 2020 sme sa sústredili na uvoľnenie rúk orgánom činným v trestnom konaní a na očistu justície. Tým sme zároveň vytvorili podmienky, aby súdy mohli rozhodovať o vine a treste pre desiatky významných funkcionárov štátnej správy vrátane viacerých sudcov, prokurátorov, policajtov alebo advokátov.

Osobitnú pozornosť si zaslúži právoplatné odsúdenie bývalého špeciálneho prokurátora za korupčný trestný čin, obžalovanie bývalej štátnej tajomníčky ministerstva spravodlivosti a sudkyne či odsúdenie bývalého ministra výstavby a regionálneho rozvoja (nominant Slovenskej národnej strany) za tzv. nástenkový tender, čo jasne dokazuje, že už neplatí princíp ochrany „našich ľudí“, ale naopak princíp „padni komu padni“, resp. zásada nulovej tolerancii aj voči páchatelom na najvyšších miestach, kde údajne žiadna korupcia nebola, ako to tvrdil bývalý minister vnútra Robert Kaliňák.

V niektorých prípadoch rozhodnutia súdov nenapĺňajú predstavy verejnosti, či samotných poškodených o spravodlivosti (napr. rozsudok v prípade vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice),

netreba však zabúdať na to, že aj známy mafián Al Capone bol nakoniec kvôli absencii dôkazov odsúdený na dlhoročný trest za únik daní a nie za vraždy alebo iné zločiny (pre porovnanie, Marian Kočner je odsúdený na 19 rokov za falšovanie zmeniek). Do budúca sa preto javí ako dôležité, aby sudcovia vedeli svoje rozhodnutia jasne a zrozumiteľne vysvetliť verejnosti a obhájiť si ich, lebo inak aj oni znižujú dôveryhodnosť súdnictva. V ďalších prípadoch, najmä niektorých politikov, robí nadprácu generálny prokurátor prostredníctvom § 363 Trestného poriadku, čo si už všimla aj Európska komisia, ktorá nás vyzýva zúžiť jeho právomoci. Terajšie znenie je v rozpore so zmyslom mimoriadneho opravného prostriedku, ako bol zavedený do Trestného poriadku v roku 2005 a mal by sa zúžiť minimálne na meritórne rozhodnutia, čo sme opakovane v parlamente aj navrhovali, ale nepodarilo sa nám to presadiť. Sú aj viaceré prípady, keď orgány činné v trestnom konaní alebo súdy nemôžu konať, lebo obvinené osoby sú na úteku v zahraničí v očakávaní návratu starých čias.

Vďaka koalícnej ústavnej väčšine sa nám podarilo schváliť veľkú justičnú novelu Ústavy Slovenskej

republiky, ktorá už obstála aj v skúške pred ústavným súdom. Na jej základe bol zriadený Najvyšší správny súd SR a vytvorený systém správneho súdnictva na Slovensku, ktorého úlohou je aj rozhodovanie v disciplinárnych konaniach voči nepoctivým sudcom, prokurátorom, notárom a exekútorom. K týmto profesiám bude potrebné doplniť ešte správcov konkurznej podstaty. Vytvorenie osobitnej sústavy správneho súdnictva má tiež napomôcť tomu, aby bola lehota pre rozhodovanie súdov primeraná a aby sa neustále nepredlžovala. V novele Ústavy Slovenskej republiky sme usporiadali aj právomoci medzi Najvyšším správnym súdom SR a Ústavným súdom SR a stabilizovali sme ústavný súd zavedením priebežnej obmeny jeho sudcov s cieľom odpolitizovania jeho voľby. Výrazne sme posilnili právomoci Súdnej rady SR vo vzťahu k očiste súdnictva, a to nielen vo vzťahu k preverovaniu majetku sudcov, ale aj ich sudcovskej spôsobilosti. Obmenou členov súdnej rady sme dosiahli nové personálne obsadenie jej vedenia, ale aj zvolenie predsedu Najvyššieho súdu SR, čím sme ho sfunkčnili. Finančnou podporou tohto súdu sme dosiahli, že sa v jeho štruktúre vytvorili zjednocovacie senáty, čo výrazne napomôže stabilite judikatúry naprieč všeobecnými súdmi a lepšej

predvídateľnosti práva. Do budúcnosti by sa malo stabilizovať postavenie členov Súdnej rady SR, a to tak, aby jej členovia nemohli byť odvolaní výlučne kvôli strate dôvery, čo je aj odporúčanie Európskej komisie.

Po dlhých rokoch sa prišlo k reorganizácii súdnej mapy, čo je reforma financovaná z Plánu obnovy a odolnosti vo výške cca 300 miliónov eur predovšetkým na vybudovanie správneho súdnictva na Slovensku, mestských súdov v Bratislave a Košiciach a kvalitatívnom vylepšení budov a technického vybavenia všeobecných súdov vrátane digitalizácie. Došlo tiež k zníženiu okresných súdov z 54 na 36, pričom doterajšie súdy až na výnimky nezankli, ale stali sa pracoviskami okresných súdov.

Významným pretrvávajúcim nedostatkom je chýbajúci elektronický spis, teda informačný systém, ktorý by prepojil políciu, prokuratúru a súdy s cieľom efektívnejšieho a transparentnejšieho rozhodovania najmä v trestných veciach. Zostala tiež nedoriešená obnova budovy súdnej rady, rekonštrukcia budovy najvyššieho súdu, chýbajúce priestorové zabezpečenie generálnej prokuratúry, či doriešenie odkúpenia budovy najvyššieho správneho súdu. Personálne treba tiež dotiahnuť

obsadenosť najvyššieho správneho súdu a prvostupňových správnych súdov, najmä v Bratislave, kvôli čomu sa aj posúvala účinnosť reorganizácie súdnej mapy. Z hľadiska personálnej politiky sa nám počas volebného obdobia 2020-2023 podarilo nastaviť transparentné pravidlá voľby a odvolávania generálneho prokurátora, špeciálneho prokurátora, či ústavných sudcov. Voľbu oboch šéfov prokuratúr sme tiež otvorili neprokuratorskému stavu, zaviedli sme verejné vypočutia a okrem spomenutých funkcií sme zvolili aj verejného ochrancu práv, ktorý svoj úrad verejne nezaťahuje do ideologických vojen. Zvolili sme tiež nových členov súdnej rady. Voľba a následné vymenovanie generálneho prokurátora prezidentkou SR neboli z pohľadu napĺňania cieľov protikorupčnej vlády šťastné, kontrola výkonu jeho funkcie by však bola jednoduchšia, pokiaľ by prezidentka SR nevetovala novelu zákona, na základe ktorej by bolo možné aj bez disciplinárneho konania odvolať generálneho prokurátora, pokiaľ svoju funkciu nevykonáva riadne, poctivo a čestne. Hlbšia reforma prokuratúry, osobitne Rady prokurátorov, resp. zavedenie prokuratúrskej rady po vzore súdnej rady, sa neudiala z dôvodu zásadne rozdielných názorov na usporiadanie

prokuratúry medzi koalíčnými partnermi. Posilnili sme právomoci Ústavnoprávneho výboru Národnej rady SR. Pri vypočutí kandidátov na ústavných sudcov, či kandidátov na generálneho a špeciálneho prokurátora sa výbor môže uznieť, že kandidáti nebudú postúpení plénu parlamentu na voľbu, pretože nespĺňajú okrem iného aj morálne a osobnostné predpoklady. Boli tiež vytvorené dve komisie ako poradné orgány výboru, jedna pre voľbu verejných funkcionárov, ktorí prechádzajú verejným vypočutím na tomto výbore, a druhá pre (lepšiu) tvorbu práva, ktorá pozostáva primárne z ústavných právnikov a je obdobou legislatívnej rady vlády na parlamentnej úrovni. Z hľadiska lepšej tvorby práva patrilo volebné obdobie 2020-2023 k tým náročnejším. Jednak kvôli pandémie, keď sa z tohto dôvodu enormne zvýšil počet skrátených legislatívnych konaní, ale tiež kvôli pomoci utečencom v dôsledku vojny na Ukrajine a pomoci občanom Slovenska z dôvodu energetickej krízy a zvýšenia cien energií. Ak by sme však odhliadli od pandémie, vojny na Ukrajine a energetickej krízy, počet skrátených legislatívnych konaní bol dokonca každoročne v priemere o 1-2 nižší ako za posledné 4

predchádzajúce volebné obdobia. Do diskusie o kvalite nastavenia kritérií pre skrátené legislatívne konanie prispel aj ústavný súd, ktorý historicky prvýkrát vyložil čl. 55a Ústavy Slovenskej republiky o rozpočtovej zodpovednosti. Keď sme však v parlamente predložili novelu rokovacieho poriadku, ktorá by zohľadnila najnovšiu judikatúru ústavného súdu v tejto otázke, neuspeli sme.

V princípe zostáva pre ďalšie volebné obdobie veľkou výzvou stíšenie (skvalitnenie) legislatívneho procesu, osobitne na úrovni parlamentu. Nielen lepšie nastavenie pripomienkovania, či verejnej diskusie k poslaneckým návrhom zákonov, ale najmä vytvorenie dostatočného priestoru na posúdenie pozmeňujúcich poslaneckých návrhov, či vyčíslenie dopadov takýchto návrhov, úprava viacerých sporných ustanovení rokovacieho poriadku parlamentu, posilnenie právomocí výborov parlamentu, lepšie nastavenie pravidiel skráteného legislatívneho konania a v neposlednom rade aj prijatie zákona o lobingu. Aj na vládnej úrovni je potrebné zlepšiť procesy, pričom podpredseda vlády pre legislatívu by nemal byť len štatistom, ale mal by dohliadať a manažovať legislatívny proces týkajúci sa tak vládnych, ako aj

poslaneckých návrhov zákonov. Z hľadiska skvalitnenia tvorby práva sa nám však niektoré veci podarilo presadiť. Zaviedli sme možnosť rokovania výborov parlamentu a ich poradných komisií elektronicky, prijali sme pravidlá na zabezpečenie poriadku v rokovacej sále pléna a výborov vrátane možnosti vyvedenia poslanca z rokovacej sály a presadili sme pravidlo, že zákony, ktoré majú dopad na podnikateľskú sféru, budú môcť nadobudnúť účinnosť len k 1. januáru alebo k 1. júlu príslušného kalendárneho roka a na tieto účely sme zároveň zaviedli pre poslancov povinnosť prikladať k návrhu zákona vyjadrenie Ministerstva hospodárstva SR pred jeho predložením Národnej rady SR do I. čítania. Zaviedli sme 48-hodinovú lehotu na podávanie pozmeňujúcich návrhov k návrhom zákonom pred rokaním výborov parlamentu. Ďalšie vylepšenia rokovacieho poriadku parlamentu sme síce na rokovanie Národnej rady SR predložili, väčšina parlamentu nám však znemožnila o nich rokovať, resp. hlasovať.

Z hľadiska ústavnosti schválenej legislatívy možno volebné obdobie 2020-2023 hodnotiť pozitívne. Napriek množstvu podaní na ústavný súd, či už opozíciou alebo generálnym prokurátorom, žiadna pandemická legislatíva

nebola posúdená ako protiústavná, hoci vyhlášky Úradu verejného zdravotníctva vyžadujú do budúcnosti zlepšenia tak, aby proces ich tvorby a schvaľovania bol rovnaký ako u ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov. Protiústavnosť držania osoby v štátnej karanténe, čo bolo predmetom úspešného podania bývalej ombudsmanky na ústavný súd, sa týkalo protipandemických ustanovení, ktoré boli prijaté ešte v čase schválenia pôvodného zákona pred rokom 2020. Rovnako žiadny zákon z balíka justičných reforiem nebol vyhlásený za protiústavný. Pretrvávajúcim problémom Slovenska je slabá vymožiteľnosť práva, čomu bude treba venovať osobitnú pozornosť v najbližšom období (napr. zlepšenie pravidiel pre konkurzy, dobrovoľné dražby, exekúcie, zlepšenie procesných pravidiel pred súdmi alebo priznanie primeranej náhrady vlastníkom pri obmedzení ich vlastníckeho práva). V oblasti väznenstva sa podarilo schváliť novú modernú koncepciu do roku 2030, ktorá by mala priniesť častejšie využívanie alternatívnych trestov k trestu odňatia slobody, ľudskejšie podmienky pre väznené osoby a snahu o zníženie počtu väznených, keďže Slovensko je s počtom 195 väzňov na 100 000 obyvateľov na druhej priečke v počte väznených osôb spomedzi členských

štátov Európskej únie. Po rokoch neúspešných snáh iných vlád sa nám podarilo dobudovať a otvoriť prvý detenčný ústav na Slovensku. Detenčný ústav v Hronovciach je zariadenie so strážením najvyššieho stupňa napríklad pre páchatelov trestných činov, ktorí majú duševné ochorenie a sú nebezpeční pre seba a spoločnosť.

Naše riešenia

Súdnictvo

1. Dohliadneme na realizáciu súdnej mapy, osobitne na plnenie merateľných ukazovateľov týkajúcich sa zníženia počtu nevybavených vecí na súdoch a skrátenia priemernej dĺžky konania na súde. Zrealizujeme projekt časových rámcov na súdoch. Zabránilme umelému navyšovaniu podaní (vecí) na súdoch.
2. Zrušíme možnosť odvolania členov Súdnej rady SR bez uvedenia dôvodu (t.j. len na základe straty dôvery) a zasadíme sa o profesionalizáciu všetkých členov tohto orgánu, ktorí nie sú sudcami.
3. Presunieme agendu sťažností na prietahy v konaní z Ústavného súdu SR na všeobecné sudy pri zachovaní ústavnej sťažnosti po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov na všeobecných súdoch.
4. Vyriešime problém s prísediacimi na súdoch s cieľom pokračovať v konaniach, ktoré sú roky zablokované (napr. Mečiarove amnestie).
5. Presadíme pravidelné a objektívne hodnotenie práce sudcov a jeho zverejňovanie. Zavedieme zodpovednosť sudcov za prietahy v konaní.
6. Otvoríme prácu sudcov dôslednej verejnej kontrole v užívateľsky prístupnom rozhraní na internete. Presadíme, aby sudcovia boli povinní jasne a zrozumiteľne verejne odôvodniť svoje rozhodnutia v zásadných veciach, osobitne tých, ktoré sú citlivo vnímané verejnosťou.
7. Zameriame sa na súdny aparát, vyšších súdnych úradníkov, asistentov sudcov a tajomníkov. Vytvoríme im vhodné materiálne a finančné prostredie pre kvalitnú prácu a motiváciu pracovať v súdnictve.
8. Presadíme laický prvok s právnickým vzdelaním do komisií pre výber sudcov a do disciplinárnych senátov na Najvyššom správnom súde SR. Rozšírime disciplinárnu zodpovednosť aj o správcov (konkurznej podstaty) a vyšších súdnych úradníkov.
9. Zavedieme obmedzenie pre predsedov súdov najviac na dve funkčné obdobia po sebe na tom istom súde.
10. Zlepšíme celoživotné vzdelávanie sudcov vrátane špeciálneho vzdelávania. Posilníme postavenie Justičnej akadémie SR a zabezpečíme, aby výberové konania prebiehali v súlade s pravidlami „fair play (čestne a slušne)“.
11. Budeme pokračovať v elektronizácii súdnictva.
12. V spolupráci so sudcami dokončíme projekt váženia vecí (náročnosť prideleného spisu) na súdoch.
13. Zmeníme rozpočtovanie súdov (napr. investičné výdavky) na základe ich výkonnosti v rámci rovnakej agendy (civilná, trestná, obchodná a rodinná).

14. Vykonáme audit Ministerstva spravodlivosti SR a navýšime kapacity jeho analytického centra.
15. Zasadíme sa za čo najskoršie vyriešenie umiestnenia Najvyššieho súdu SR na jednom mieste (rekonštrukcia budovy), za odkúpenie budovy Najvyššieho správneho súdu SR do vlastníctva štátu a za rekonštrukciu budovy Súdnej rady SR.

Prokuratúra

16. Zriadíme Prokurátorskú radu

- po vzore Súdnej rady SR Jej členom sa bude môcť stať aj osoba mimo prokurátorského prostredia, čím sa zvýši verejná kontrola prokuratúry. Presadíme pravidelné a objektívne hodnotenie práce prokurátorov a jeho zverejňovanie.
17. Zjednodušíme možnosť odvolania generálneho prokurátora z funkcie (buď aj bez disciplinárneho konania, ak nevykonáva svoju funkciu riadne, čestne a poctivo alebo sfunkčnime disciplinárne konanie voči nemu). Priznáme zo zákona právo na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami stupňa „Prísne tajné“ aj generálnemu prokurátorovi a špeciálnemu prokurátorovi, ak takouto previerkou nedisponujú (rovnako ako pri poslancoch parlamentu na výnimku počas výkonu funkcie).
 18. **Zúžime právomoci generálneho prokurátora podľa § 363 Trestného poriadku tak, ako bol tento mimoriadny opravný prostriedok zavedený do právneho poriadku pri jeho schválení v roku 2005, t.j. bude sa môcť použiť len voči tým porušeniam zákona, ktoré znamenajú podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci (vymenujú sa priamo v zákone), pričom zároveň skrátime lehotu jeho použitia. Na druhej strane, zachováme autonómnosť jednotlivých prokurátorov, obmedzíme dôvody na odobratie spisu dozorujúcemu prokurátorovi a otvoríme diskusiu s cieľom nájsť riešenie pre preskúvanie porušení zákona, ktoré**

nemajú meritórny charakter a na ktoré sa § 363 Trestného poriadku už nebude vzťahovať (napr. posilnením právomoci dozorujúceho prokurátora).

19. Nebudeme súhlasiť so zrušením špeciálnej prokuratúry a posilníme jej postavenie vo výberových komisiách na vymenovanie prokurátorov tejto prokuratúry.
20. Zasadíme sa za proaktívny charakter prokuratúry, osobitne pri preskúvaní zákonnosti rozhodnutí a uznesení orgánov územnej samosprávy, a rozšírime jej právomoc aj na prípady porušovania ústavného zákona o ochrane verejného záujmu.
21. Presadíme laický prvok s právnickým vzdelaním do komisií pre výber prokurátorov a do disciplinárnych senátov na Najvyššom správnom súde SR. Umožníme, aby návrh na začatie disciplinárneho konania, resp. odvolanie, mohol podať nielen generálny prokurátor, ale aj minister spravodlivosti.
22. Umožníme podať odvolanie, resp. sťažnosť voči rozhodnutiu prokurátora nižšieho stupňa na vyšší a predĺžime terajšiu lehotu (z 3 kalendárnych dní na 5 pracovných dní) na podanie sťažnosti v trestnom konaní.

Lepšia tvorba práva a rekodifikácie

23. Prijmeme obmedzenia pri navrhovaní a schvaľovaní Ústavy Slovenskej republiky (napr. minimálny počet poslancov ako navrhovateľov, vylúčenie skráteného legislatívneho konania, potvrdzujúce referendum).
24. Dokončíme rekodifikáciu Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka aj z ohľadom dynamický vývoj spoločnosti (zmena a zjednotenie úpravy občianske právo a zákon o obchodných spoločnostiach).
25. Zmodernizujeme úpravu dedičského práva a odstránime nedostatky platnej úpravy rodinného práva, najmä konania o výživnom (odstránenie zbytočnej byrokracie, osobitne stanovenie mimoriadnych výdavkov okrem výživného a pod.).

26. Pri rekodifikácii trestného práva nebudeme presadzovať, aby sa tresty za korupčné trestné činy a organizovaný zločin znižovali a zvážime zvýšenie trestných sadzieb, ak sa verejný činiteľ dopustí napríklad sprenevery, krádeže alebo machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, prípadne poruší povinnosti pri správe cudzieho majetku. Obmedzíme trestný čin ohovárania voči novinárom.
27. Presadíme, aby sa osobitný dôraz kládol na vyšetrovanie trestných činov verejne činných osôb a zasadíme sa za odstránenie formalistického prístupu pri vyšetrovaní. Navrhujeme presadiť zjednodušený model prípravného konania, aby oznamovateľ, resp. poškodený, nemusel byť k tej istej veci vypočutý viacnásobne. Pri posudzovaní škody spôsobenej štátu navrhujeme zohľadňovať aj úmysel páchatela poškodiť štát.
28. Upravíme trest prepadnutia majetku a ochranu práv spotrebiteľa tak, aby zodpovedali aktuálnej judikatúre Súdneho dvora EÚ, zvýšime hranicu, od ktorej sa bude určité konanie považovať za trestný čin a upravíme podmienky výkonu slobody svedomia v nadväznosti na základnú zmluvu so Sv. Stolicou, a to aj vo vzťahu k iným registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam.
29. Posilníme právomoci výborov parlamentu pri vrátení nekvalitne spracovaných návrhov zákonov na dopracovanie a podporíme ďalšiu činnosť Komisie pre (lepšiu) tvorbu práva zriadenú pri Ústavnoprávnom výbore Národnej rady SR. Zrušíme právomoc predsedu parlamentu nerešpektovať uznesenie ústavnoprávneho výboru parlamentu v konaniach pred Ústavným súdom SR a vytvoríme priestor pre vypracovanie kvalitných stanovísk v týchto konaniach, a to aj vo forme externej spolupráce.
- 30. Upravíme rokovací poriadok parlamentu tak, aby došlo**

k stíšeniu (skvalitneniu) legislatívneho procesu, aby aj poslanecké návrhy zákonov podliehali pripomienkovému konaniu a bol vytvorený priestor na verejnú diskusiu k nim vrátane pozmeňujúcich návrhov poslancov ku všetkým návrhom zákonov, najmä predĺžením lehôt na prerokovanie, aby sa upravili pravidlá pre skrátené legislatívne konania a opakované podávanie návrhov zákonov v tej istej veci, aby sa vytvoril priestor pri skrátených legislatívnych konaniach na vyžiadanie si stanoviska Rady pre rozpočtovú zodpovednosť a aby sa odstránili viaceré nedostatky na základe poznatkov z praxe (napr. prerokovanie zákonov vrátených prezidentom, fungovanie výborov po odvolaní ich predsedu, zrušenie niektorých obmedzení z tzv. náhubkovej novely, vyjasnenie rozdielu medzi rozširujúcim návrhom a prílepkom). Zároveň v rokovačom poriadku spresníme, že nemožno brániť navrhovateľovi zákona, ak svoj návrh predložil riadne, aby bol prerokovaný a aby sa o ňom hlasovalo na schôdzi parlamentu okrem prípadov, ako samotný navrhovateľ súhlasí s tým, aby bol ním predložený návrh zákona vyradený z rokovania schôdze alebo preložený na ďalšiu schôdzu parlamentu.

31. Navrhujeme zjednotiť legislatívne pravidlá vlády a parlamentu, zavedieme funkčný proces tvorby práva za účasti verejnosti, ktorého výsledkom bude sprehľadnenie právneho poriadku tak, aby zákony slúžili občajným ľuďom a nie vybraným skupinám.
32. Vytvoríme funkciu podpredsedu vlády SR pre legislatívu, ktorý bude aktívne koordinovať proces legislatívy na vládnej úrovni a do pôsobnosti ktorého by patril aj útvar (úrad) právnych služieb, ktorý by zodpovedal za legislatívu, aproximáciu práva a právne zastúpenie štátu a jeho orgánov aj na medzinárodnej úrovni.
33. Zasadíme sa za úplné zrušenie podielovej odmeny pri právnom zastupovaní štátu.

34. Zasadíme sa za vzdelávanie študentov práva v oblasti legislatívy a aproximácie práva, za vytvorenie atraktívnych podmienok pre odborníkov pracujúcich pre štát, ktorí tvoria legislatívu, a za širšie využívanie informačných technológií pri tvorbe práva (nie však používanie umelej inteligencie).

Vymožitelnosť práva

35. Prehodnotíme niektoré sadzby súdnych poplatkov s cieľom ich zníženia, aby neboli bariérou dosiahnutia spravodlivosti.
36. Navrhujeme zlepšiť konkurzné a reštrukturalizačné konanie v prospech podnikateľov, ktorí konajú s odbornou starostlivosťou (povinnosť starostlivosti riadneho hospodára), a malých veriteľov.
37. Navrhujeme vytvoriť pravidlá pre odškodnenie ľudí, ktorí sa dostali do zlej situácie aj pričinením štátu, a posilníme ich postavenie v konaniach týkajúcich sa poškodenia zdravia.
38. Lepšie nastavíme súbeh medzi právnymi nástrojmi podľa mediálnej legislatívy a právnymi nástrojmi na ochranu osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, ktoré majú k dispozícii verejní činitelia počas aktívneho výkonu ich verejnej funkcie s cieľom odstrániť duplicitu, zaviesť „rovnosť zbrani“ a dosiahnuť vymožitelnosť práva v primeranom čase vrátane náhrady nemajetkovej ujmy.
39. Navrhujeme nastaviť osobné bankroty a dobrovoľné dražby, aby neboli zneužívané podvodníkmi.
40. Navrhujeme upraviť Exekučný poriadok tak, aby štát neprichádzal o peniaze a aby sa nezneužívalo postupovanie a vymáhanie pohľadávok. Pri súkromnoprávných pohľadávkach (nie pohľadávkach štátu) zrušíme náhodné pridelovanie spisu exekútorovi za podmienky, že si to tak želá veriteľ.
41. Znížime majetkový cenzus na podanie dovolania podľa Civilného sporového poriadku a zvýšime dostupnosť práva

na mimoriadny prieskum súdnych rozhodnutí.

42. Upravíme primeranú náhradu za zriadenie vecného bremena a obmedzenie vlastníckeho práva na pozemkoch a v ochrannom pásme vo všetkých oblastiach, ktorých sa to týka.

Pomoc ľuďom v krízových situáciách

- 43. Navrhujeme priblížiť centrá právnej pomoci ľuďom** – rozšírime ich počet a zvýšime hranicu príjmu na poskytnutie bezplatnej právnej pomoci.
44. Zrušíme neopodstatnené spočívanie a predlžovanie lehôt na rozhodnutie správnych orgánov počas mimoriadnej situácie vo vzťahu k občanom.
45. Otvoríme odbornú diskusiu k priznaniu práva poškodenému podať súkromnoprávnu žalobu voči páchatelovi v trestnom konaní (nielen kvôli náhrade škody).

Právnické povolania

46. Otvoríme odbornú diskusiu o väčšej otvorenosti právnických povolanií.
47. Navrhujeme ďalšie posilnenie postavenia notárov a súdnych exekútorov, s cieľom zrýchliť činnosť súdov a odbremeniť ich od nesporovej agendy.

Väzenstvo

48. Navrhujeme optimalizáciu nákladov na výkon väznenstva, vytvoríme primerané podmienky pre odsúdených a zlepšíme finančné ohodnotenie príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže.
49. Navrhujeme zvýšiť dôraz na účinnú implementáciu Elektronického systému monitorovania odsúdených a na ukladanie alternatívnych trestov, vrátane prác vo verejnom záujme, aj za priestupky.

Ľudské práva

50. Zefektívime a skvalitníme systém podpory a ochrany ľudských práv v Slovenskej republike, vrátane

nezávislých mechanizmov
a mimovládnych organizácií.

51. Podporíme ochranu práv detí vo všetkých politikách štátu.
52. Uskutočníme politiky zamerané na znižovanie nerovností medzi mužmi a ženami a odstraňovanie diskriminácie žien.
53. Podporíme zvyšovanie povedomia o totalitných obdobiach slovenskej histórie, uctenie si pamiatky rovnako obetí fašistického aj komunistického režimu na Slovensku, rozšírime úlohy a zlepšime postavenie Ústavu pamäti národa, budeme sa usilovať o začlenenie jeho činnosti do vzdelávania na stredných a vysokých školách. Podporíme tiež výstavbu múzea zločinov totalitných režimov. Zároveň podporíme všetky formy vzdelávania v prospech posilnenia občianskeho povedomia o význame demokracie a jej kľúčových pilierov a nástrojov.
54. Nebudeme podnikáť kroky, ktoré by smerovali k rušeniu či obmedzovaniu už nadobudnutých práv národnostných menšín, a budeme naďalej poskytovať účinnú ochranu ich príslušníkom, pri súčasnom rešpektovaní štátnej zvrchovanosti a územnej celistvosti Slovenskej republiky.
55. Príslušníkom národnostných menšín budeme vytvárať možnosti na zachovávanie ich kultúrnych zvyklostí, jazyka, tradícií a nebude prijímať také opatrenia, ktoré by smerovali k asimilácii väčšinovým obyvateľstvom alebo takú asimiláciu podporovali.
56. Zvážime možnosť rozšíriť pôsobnosť zákona o používaní jazykov národnostných menšín na vyššie územné celky.

A.4 Efektívne verejné obstarávanie

...keď štát nakupuje výhodne pre občanov, nie pre „našich ľudí“.

Verejné obstarávanie štátu, jeho inštitúcií či obcí by malo byť príležitosťou pre najlepšie ponuky a čestnou úlohou, ako verejnej sfére dodať najlepšie tovary a služby za najlepšiu cenu. Podľa prieskumu Eurobarometer (2022) sa vnímanie korupcie zo strany tých, ktorí sa zúčastňujú verejného obstarávania za našej vlády v porovnaní s vládami Fica a Pellegriniho zlepšilo a už nie sme na popredných miestach rebríčka členských štátov Európskej únie v negatívnom hodnotení. Stále je však čo zlepšovať, pretože viaceré poctivé firmy sa tendrom neraz vyhýbajú, keďže neveria, že v nich uspejú čistým spôsobom. Je potrebné sa ešte viac zamerať na odhaľovanie predražených nákupov, transparentnosť a efektívnosť verejného obstarávania spolu s inštitucionálnymi zárukami tohto procesu vrátane orgánov dohľadu.

Výzvy, a problémy

Verejná správa uzatvára zmluvy s cieľom zabezpečiť vykonávanie prác a poskytovanie služieb. Podľa údajov Európskeho parlamentu predstavuje v súčasnosti objem obchodovania týchto zmlúv na úrovni EÚ sumu 2 448 miliárd eur, čo znamená, že európske verejné obstarávanie je významnou hnacou silou hospodárskeho rastu, tvorby pracovných miest a inovácií. Na Slovensku pretečie ročne cez verejné obstarávanie približne 10 miliárd eur. Časť z týchto peňazí sa však minie neefektívne, najmä v oblasti informačných technológií, aj kvôli nevýhodne uzatvoreným zmluvám v minulosti.

Poctivým a zodpovedným spôsobom však možno predražené zákazky odhaliť a zamedziť im tak, ako to robili členovia našej vlády.

Napríklad Centrálny ekonomický systém ministerstva financií, kde sa rokovaním po skončení súťaže podarilo ušetriť 19 mil. eur, pričom celkovo sa na tomto ministerstve podarilo len na súťažiach na informačné systémy ušetriť viac ako 100 mil. eur. Podobne, ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie ušetrilo v roku 2021 na nákupe informačných technológií 72 mil. eur. Ministerstvo kultúry len na dvoch verejných obstarávaníach

v rokoch 2021 a 2022 dokázalo nájsť úspory v hodnote 16 mil. eur. A takýchto prípadov sme počas volebného obdobia 2020-2023 odhalili desiatky a ušetrili štátu stámilióny eur.

V roku 2021 sme v parlamente schválili zásadnú zmenu pravidiel verejného obstarávania od prijatia základného zákona z roku 2015. Rozsiahlou novelou zákona sme zrýchlili a zjednodušili postupy vo verejnom obstarávaní, zlepšili kontrolu verejného obstarávania prostredníctvom automatizácie zadávania a vyhodnocovania zákaziek a zabezpečenia efektívneho zberu a analýzy údajov o cenách, zvýšili niektoré limity na obstarávanie zákaziek, zrušili sme Radu Úradu pre verejné obstarávanie, posilnili koncentráciu v konaní o námietkach, zvýšili profesionalizáciu vo verejnom obstarávaní a zodpovednosť osôb (aj hmotnú), ktoré pri verejnom obstarávaní porušia zákon.

Po dvoch rokoch uplatňovania zákona v praxi však nielen samotný Úrad pre verejné obstarávanie, ale aj relevantné subjekty, ktoré sa zúčastňujú verejného obstarávania, upozorňujú na niektoré nedostatky v novej právnej úprave, ktoré je potrebné vylepšiť alebo zmeniť. Niektorí odborníci zároveň poukazujú na to, že pri podlimitných

zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou spôsobuje používanie elektronickej platformy podstatné zhoršenie prehľadnosti realizovaných obstarávaní, znižovanie ponúk a záujmu dodávateľov o predkladanie ponúk (z dôvodu výrazne nižšieho užívateľského komfortu elektronickej platformy v rozhraní uchádzača a kapacitných obmedzení pri nahrávaní dokumentov) a zvýšenie chybovosti pri zadávaní zákaziek, teda v konečnom dôsledku klesá efektivita a predlžuje sa čas verejných obstarávaní, čo je v rozpore s cieľmi Plánu obnovy a odolnosti. Úrad pre verejné obstarávanie eviduje tiež ťažkosti s naplnením personálnych kapacít odborne spôsobilých osôb pre verejné obstarávanie, čo by v budúcnosti mohlo spôsobiť nefunkčnosť systému verejného obstarávania, hoci profesionalizácia v tejto oblasti je žiadaná.

Naše riešenia

Posilnenie nezávislosti a právomoci úradu

1. Zasadíme sa za to, aby elektronické trhovisko podliehalo kontrole Úradu pre verejné obstarávanie. Podporíme, aby Úrad pre verejné obstarávanie bol jediným a posledným kontrolným orgánom kontroly verejných obstarávaní eurofondových projektov.
2. Presadíme, aby efektívnosť verejných obstarávaní posudzovala analytická jednotka Úradu pre verejné obstarávanie.
3. Priznáme predsedovi Úradu pre verejné obstarávanie právomoc vydať pri rozhodovaní o mimoriadnom opravnom prostriedku rozhodnutie, ktorým preskúmané rozhodnutie zruší a vec vráti orgánu, ktorý rozhodnutie vydal na opätovné prejednanie a rozhodnutie.

Efektívne a transparentné verejné obstarávanie

4. Zavedieme možnosť alternatívneho používania elektronickej platformy a registrovaných elektronických prostriedkov, aby sa každé ministerstvo, samospráva, štátny alebo mestský podnik, univerzita alebo nemocnica (t. j. akýkoľvek verejný obstarávateľ) mohol slobodne rozhodnúť, aký systém podľa svojich potrieb bude používať.
5. Rozšírime okruh subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať výnimka z použitia zákona o verejnom obstarávaní pri podlimitnej zákazke a zákazke

s nízkou hodnotou, ktorej predmetom je dodanie tovaru alebo poskytnutie služby pre zákazky určené výlučne na výskumné, experimentálne, študijné alebo vývojové účely.

6. Na účely poskytovania informácií o ponukách predložených vo verejnom obstarávaní zavedieme ako povinnú technickú funkcionálnu elektronického prostriedku používaného na elektronickú komunikáciu vo verejnom obstarávaní.
7. Zavedieme nový typ povinného oznámenia, ktorého cieľom bude poskytnutie relevantnej informácie o skutočnom plnení uzavretej zmluvy alebo rámcovej dohody resp. o ich ukončení a ako fakultatívny typ oznámenia predbežné oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania aj v prípade bežného postupu pre podlimitné zákazky.
8. V prípade rozdelenia zákazky na časti upravíme v zákone ako povinnú obsahovú náležitosť vymedzených oznámení aj informáciu o objektívnych a nediskriminačných pravidlách, ktoré sa uplatnia na určenie častí zákazky alebo koncesie, ktoré sa zadajú jednému uchádzačovi.
9. Zrušíme päťročnú prekuzivnú lehotu na začatie výkonu kontroly na základe podnetu orgánu činného v trestnom konaní.
10. Zabezpečíme širšie využívanie dynamických nákupných systémov, ktoré verejným obstarávateľom

a obstarávateľom prinášajú viaceré výhody pri obstarávaní na trhu bežne dostupných tovarov, služieb alebo stavebných prác. Predĺžime trvanie rámcovej dohody uzavretej s jedným hospodárskym subjektom v rámci dynamického nákupného systému zo 6 mesiacov na 12 mesiacov.

11. Na základe poznatkov z praxe skorigujeme revízne postupy pri verejnom obstarávaní, napr. návrat k osvedčenému konceptu, že plynutie lehoty na doručenie žiadosti o nápravu sa odvíja od jednoznačne vymedzeného momentu do budúcnosti a nie spätne a pod.
12. Pri udeľovaní sankcií za správne delikty nastavíme možnosť individualizácie trestu stanovením ich rozmedzia.
13. Rozšírime osobné údaje o údaj o štátnej príslušnosti s cieľom lepšie prepojiť systémy verejného obstarávania s registrom konečných užívateľov výhod.
14. Navrhujeme vytvorenie cenovej databázy objektov a položiek na účely stanovenia reálnych predpokladaných cien vo verejnom obstarávaní.
15. Pre verejného obstarávateľa navrhujeme zaviesť možnosť, aby v prípade platobnej neschopnosti zhotoviteľa mohol platiť za dodanie tovaru alebo služby priamo subdodávateľovi, resp. aby mohol uplatniť zádržné právo na cenu za dielo, pokiaľ nemá zhotoviteľ vyrovnané záväzky voči svojim subdodávateľom.
16. Pri opakovaných prehreškoch s neplatením platieb zhotoviteľov subdodávateľom navrhujeme možnosť pre väčšiu angažovanosť finančnej správy a polície.
17. Otvoríme verejnú diskusiu o kvalite projektových dokumentácií, ktoré idú do verejného obstarávania.
18. Zvýšime transparentnosť elektronického trhoviska a rozšírime zverejňovanie štruktúrovaných údajov.

19. Zavedieme „rizikovú mapu“, ktorá bude analyzovať správanie dodávateľov v tendroch, systematicky sledovať a kontrolovať exponované a citlivé nákupy, aktivity a projekty vo verejnom obstarávaní.

20. Zodpovední za verejné obstarávanie v štátnej správe musia spĺňať etické a profesionálne štandardy. Pri zistení konfliktu záujmov navrhujeme zabezpečiť účinnú kontrolu a okamžitú akciu.

21. Presadíme účinnú kontrolu vylúčenia schránkových friem z verejných obstarávaní.

A.5 Transparentná a dobrá verejná správa

...dokončenie decentralizácie verejnej správy a nové usporiadanie kompetencií žúp, obcí aj štátnej správy tak, aby štát a verejné inštitúcie slúžili občanovi, nie občan štátu.

Slovenskú verejnú správu dnes predstavuje 2890 miest a obcí na Slovensku, z toho 141 miest, 39 mestských častí, z toho 17 mestských častí v Bratislave a 22 mestských častí v Košiciach
8 samosprávnych krajov,
79 okresov,
3 vojenské obvody (Lešť, Valaškovce, Záhorie).

Hoci sektor zamestnáva mierne menší počet zamestnancov ako je priemer v členských štátoch EÚ, je to stále pätina všetkých pracujúcich v národnom hospodárstve (vrátane samospráv), čo predstavuje viac ako 400 000 zamestnancov. Aj nedávna revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe spracovaná Útvárom hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR (2020) preukázala, že verejná správa má z pohľadu efektívnosti stále rezervy, pričom veľkú mieru nespokojnosti prejavujú samotní občania.

Spokojnosť s verejnou správou sa však nedá merať výlučne priazňou ľudí, štát aj samospráva musí mať dostatočný, odborne zdatný personál a efektívne nástroje na plnenie svojich úloh aj na výber daní a poplatkov či vymáhanie sankcií. V neposlednom rade efektivita a transparentnosť verejnej správy sa posudzuje aj podľa toho, či a v akej miere uskutočňuje predražené neefektívne nákupy tovarov a služieb.

Výzvy a problémy

Hlavnou výzvou je pretrvávajúci centralizmus, ktorý brzdí využitie ľudského, ale aj prírodného a výrobného potenciálu obcí a regiónov. V reforme spravovania štátu ide o zmenu rozdelenia moci v štáte. Našou víziou je prispôsobiť inštitúcie verejnej správy novým trendom a očakávaným zmenám a výzvam, či už demografickým, technologickým, klimatickej zmene, alebo zmenám priestorového pohybu obyvateľstva.

Výzvou je tiež profesionálna, transparentná a nekorupčná štátna správa a samospráva, ktorá slúži ľuďom a verejnému záujmu. Počas našej vlády sme dosiahli najlepší výber daní, osobitne dane z pridanej hodnoty (DPH) od vstupu Slovenska do Európskej únie (2004), čo predstavuje dodatočný príjem do štátneho rozpočtu vo výške cca 400 mil. eur. Môžu za to aj opatrenia, ktoré sme prijali s cieľom vyššej efektívnosti verejnej správy, v tomto prípade tej finančnej. Cez štátne zákazky sme netunelovali štátny rozpočet a ušetrili sme niekoľko stoviek miliónov eur efektívnejším verejným obstarávaním v štátnej správe, najmä v oblasti informačných technológií. Neraz aj bez obstarávania sa svojpomocne vďaka profesionalizácii štátnej správy

podarilo získať tú istú hodnotu za desiatky miliónov eur menej ako bolo pôvodne plánované.

Z hľadiska odmeňovania zamestnancov verejnej správy to bola práve naša vláda, ktorá v roku 2022 enormne zvýšila (valorizácia) ich platy o 21,2% a platy učiteľov o 26,9%. V tom istom roku sme zvýšili platy lekárom o takmer tretinu a ostatným zdravotníckym pracovníkom v rozmedzí od 6,9 do 45,8%. Ide historicky o najvyššie zvýšenie platov dotknutých profesií v priebehu jedného roka.

Na druhej strane sú oblasti, ktorým treba venovať zvýšenú pozornosť. Verejná správa rýchlo starne, až tretina zamestnancov bude mať v roku 2030 dôchodkový vek. Zároveň je finančne neatraktívna pre väčšinu vysokoškolsky vzdelaných ľudí po väčšinu ich produktívneho života, osobitne v profesiách, ktoré sú v súkromnom sektore hodnotené násobne lepšie (právnici, finančníci, informatici a programátori). Systém odmeňovania vo verejnej správe nie je dostatočne pružný, kladie dôraz na formálne zameranie a prax a nie na odmeňovanie výkonov. Nepomáha ani prax kolektívneho vyjednávania na Slovensku, ktorá cieľi na rovnakú valorizáciu pre väčšinu

profesií vo verejnej správe, hoci ich konkurencieschopnosť v odmeňovaní je rozdielna. Bude treba vypracovať nový systém odmeňovania v závislosti od výkonnosti, kde budú merateľné kritériá.

Ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy ročne neobsadia viac ako 5 000 pracovných miest, čo je oproti priemeru v Európskej únii štvornásobne viac (väčšinu neobsadených miest tvoria policajti a vojaci). Ak by sme sa boli na priemere EÚ, znamenalo by to zrušenie 3 600 úradníkov a úsporu 50 mil. eur ročne. Ďalších približne 100 mil. eur by sa dalo získať lepším rozpočtovaním výdavkov na mzdy, osobitne z eurofondov. Ak by sa efektívnejšie nastavila práca štátnych podnikov, prinieslo by to úsporu cca 150 mil. eur ročne do štátneho rozpočtu, ďalších viac ako 40 miliónov eur v prípade väčšej efektívnosti prierezových a podporných činností ministerstiev a ich podriadených organizácií. Na začiatku volebného obdobia preto vypracujeme analýzu efektívnosti výkonov k pomeru k zamestnanosti a komplikovanosti agendy všetkých rezortov a štátnej správy a samosprávy ako takej.

Finančne významné úspory môže priniesť koncentrácia výkonu samospráv do väčších celkov podobne ako je tomu v napr. v Poľsku či Dánsku. Ak by obce fungovali

vo väčších celkoch, kde ústredné obce by zabezpečovali centrálnu občiansku vybavenosť a potreby pre obyvateľov aj z okolitých spádových obcí a navrhol by sa spravodlivý mix daní, znamenalo by to úsporu až 400 mil. eur ročne. V zatiaľ poslednej revízii verejných výdavkov z roku 2020 predpokladá Ministerstvo financií SR rezervy verejnej správy (t.j. štátnej správy a samosprávy) z hľadiska jej efektivity až vo výške 765 mil. eur ročne, čo je významné aj z pohľadu očakávanej konsolidácie verejných financií na Slovensku.

Naše riešenia

Reforma verejnej správy

- 1. Prehodnotíme rozdelenie kompetencií medzi štátnou správou a územnou samosprávou spolu s aktívnou participáciou súkromného a tretieho sektora a budeme pokračovať vo fiskálnej decentralizácii.**
- 2. Dokončíme decentralizáciu štátnej správy a navrhujeme nové usporiadanie kompetencií vyšších územných celkov, obcí a miestnej štátnej správy.**
- Po odbornej verejnej diskusii presadíme zmenu nastavenia systému a kritérií financovania samosprávy vrátane vytvorenia spravodlivejšieho systému prerozdelenia daní.
- Po odbornej diskusii za účasti všetkých dotknutých orgánov usporiadame po novom miestnu štátnu správu a samosprávne kraje s cieľom zvýšenia jej efektívnosti a na prospech občanov z regiónov a mikroregiónov.
- Plnohodnotne zapojíme územné samosprávy do pripravovaných legislatívnych zmien, ktoré budú mať dopad na ich fungovanie.
- Zasadíme sa za optimalizáciu okresných úradov a presun niektorých vybraných kompetencií na územnú samosprávu spolu s ich dofinancovaním.

- Po verejnej diskusii so stavovskými organizáciami zastupujúcimi obce, mestá a vyššie územné celky, uskutočníme reformu samosprávy, ktorej cieľom bude zlučovanie menších samospráv so zachovaním ich identít a volených poslancov do väčších územných zastupiteľstiev, aby ich hlas nezanikol a mali svojich zástupcov, centralizovanie agendy, spoločných postupov, vytvorenie prirodzených regiónov a mikroregiónov.
- Po vzore niektorých štátov západnej Európy zavedieme vyvážený spôsob uplatňovania veta starostu, primátora a župana (tzv. sistačné právo) a jeho „prelamovania“ zastupiteľstvom, osobitne ak ide o možnú nezákonnosť s povinným preskúmaním zákonnosti rozhodnutí územnej samosprávy prokuratúrou a následne Najvyšším správnym súdom.

Transparentná a kvalitná verejná správa

- Zmeníme zákon o štátnej službe, aby sa obdobie, ktoré volený zástupca ľudu odpracuje vo verejnej správe, započítalo do rokov praxe pri nástupe do zamestnania v štátnej službe. Preskúmame takúto možnosť aj vo vzťahu k zamestnancom, ktorí vykonávajú prácu vo verejnom záujme.
- Budeme pokračovať na zlepšovaní kvality pracovného prostredia, aby boli motivovaní**

šikovní, odborne zdatní a profesionálne vybavení záujemci o miesto vo verejnej alebo štátnej službe. Budeme pokračovať v zmenách odmeňovania, aby tieto pracovné miesta boli lukratívne pre šikovných, dynamických ľudí a konkurencieschopné so súkromným sektorom. Navrhujeme prehodnotenie platových taríf pre štátnych zamestnancov.

- Zavedieme školenia zamestnancov verejnej správy o etike a osobnej integrite, konflikte záujmov, o predchádzaní korupčného správaniu, či komunikácii s občanom.
- Zavedieme povinnosť zverejňovať zápisnice z výberových konaní a životopisy kandidátov na verejné funkcie (napr. predsedovia štátnych úradov) ešte pred ich zvolením, ako aj hodnotenie výberovej komisie, ak bola zriadená, a poradie uchádzačov.
- Budeme pokračovať v zavádzaní dátového prepojenie verejných orgánov a zdrojov štátnych dát ako jeden z predpokladov pre odhaľovanie potenciálnych korupčných transakcií.
- Budeme pokračovať v odpolitizovaní verejnej správy. Budeme sa usilovať o širokú politickú dohodu na presnej deliaci čiare medzi politickými a odbornými pozíciami vo verejnej správe; z odborných pozícií nebudú môcť byť zamestnanci odvolaní bez uvedenia dôvodu.
- Zverejníme všetky politické nominácie vrátane strán, ktoré za nimi stoja.
- Zavedieme sankcie pre zamestnanca verejnej správy, ak neoznámí konflikt záujmov vo veci o ktorej rozhoduje, ako aj obmedzenú hmotnú zodpovednosť za škodu spôsobenú štátu alebo samospráve svojou činnosťou.
- Zavedieme nové a zlepšime existujúce elektronické služby štátu** poskytované ministerstvami

a úradmi pre občanov a podnikateľov, s cieľom zvyšovania intuitívnosti, jednoduchosti a komfortu pre používateľov (napr. služby katastra nehnuteľností a iných úradov a ministerstiev, životné situácie, príprava aplikácií pre mobilné zariadenia).

- Budeme elektronizovať aj vnútorné procesy v inštitúciách, inovovať ich technologické vybavenie s dôrazom na bezpečnosť. Podporíme elektronickú komunikáciu a zdieľanie údajov medzi jednotlivými subjektmi vo verejnom sektore, medzi štátnymi úradmi, a verejnosťou. Cieľom je zefektívniť činnosti verejnej správy, efektívne vynakladať finančné prostriedky, ale aj zatriktívniť pracovné prostredie pre mladšie generácie. Zjednodušíme, preniesť verejnú správu do 21. storočia.**
- Prijmeme opatrenia na ešte lepši výber daní, zamedzíme predražených zákazkám a zlepšíme rozpočtovanie miezd, osobitne vo vzťahu k eurofondom.
- Zlepšime efektívnosť fungovania štátnych podnikov (napr. zníženie dlhu, zvýšenie zisku) a podriadených organizácií ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy (napr. optimalizácia organizačnej štruktúry, zníženie výdavkov na externé služby). Vyhodnotíme dôvodnosť viac ako 5 000 neobsadených miest v štátnej správe s cieľom dostať sa z hľadiska počtu úradníkov na priemer EÚ, znížovanie počtov, ak bude potrebné, však nebudeme robiť plošne.

Posilnenie participácie a verejnej kontroly

- Prípravíme benchmark samospráv v rámci celej Slovenskej republiky. Samosprávy zasielajú mnoho údajov o vlastnej činnosti (rozpočtový informačný systém, štatistické

zistovania, ročné závierky a záverečné účty a pod.), no verejnosť nedokáže porovnať kvalitu a ekonomickú efektívnosť činnosti samosprávy.

22. Vytvoríme každoročne aktualizovaný rebríček samospráv porovnávajúci kvalitu, cenu, dostupnosť a lehoty pri výkone originálnych a prenesených kompetencií. Zdrojové dáta od samospráv sa budú zverejňovať formou otvorených údajov na ďalšie spracovanie a prezentovanie.
23. Po odbornej diskusii navrhne novu Ústavu SR s cieľom priznať právo občanom na dobrú správu vecí verejných.
24. **Podporíme zmenu zákonov o územnej samospráve tak, aby sa zastupiteľstvám a ich orgánom vrátili právomoci pred roka 2018, prípadne sa ešte posilnili.**
25. Otvoríme diskusiu o volebnom systéme v samospráve, zlepšime volebné zákony tak, aby bolo možné jednoduchšie upozorniť na volebné podvody a domôcť sa spravodlivosti na súde, ak k volebnému podvodu došlo.
26. Podporíme tvorbu participatívnych rozpočtov, najmä na úrovni územnej samosprávy.

A.6 Boj s byrokraciou

... keď úrady netrápia občanov nezmyselnými požiadavkami, ale uľahčujú im život.

Dobry štát má slúžiť ľuďom a pre úrady má byť občan pánom. Majú sa o neho starať, nie ho zťažovať. Namiesto služby občanovi sa na Slovensku rozvinula byrokracia, pánom sa stal úradník, ktorý si často vykladá zákony prísnejšie, ako je nevyhnutné a sťažuje ľuďom život. Príčinou je často strach, že ak niečo nedodrží, bude mať problém s nadriadeným. Tento princíp musíme zmeniť. Úradník sa má báť toho, že spôsobí ľuďom záťaž, ako je nevyhnutné a tí úradníci, ktorí nájdu spôsob, ako ľuďom uľahčiť život, majú byť extra odmenení. Potrebujeme ľudský prístup a nie úradnícky. Potrebujeme, aby sa postupovalo podľa zásady - nežiadať od ľudí nič čo nie je nevyhnutné. Úrady majú občanom pomáhať, nie na nich striehnuť a pokutovať ich.

Výzvy a problémy

Byrokracia zo strany úradov je na Slovensku bežná. Úradníci často zabúdajú, že ich platíme z daní my, občania. Tak, ako vyžadujeme kvalitu od remeselníkov a podnikateľov, musíme žiadať kvalitné služby aj od štátu a úradníkov. Povolanie úradníka je verejná služba a má byť vzorom kvality.

Na Slovensku však podnikatelia, ale aj bežní občania musia vyhovieť stovkám predpisov, získať množstvo povolení a na každé z nich množstvo povolení od hygienikov, požiarnikov, inšpektorátu práce a ďalších úradov. Strácajú dni, týždne a mesiace zháňaním a čakaním na rôzne povolenia.

Úrady nezriedka žiadajú od občana vyjadrenia, ktoré vydáva iný úrad a robia tak z neho pošťára.

Za posledné štyri roky vláda predstavila dva antibyrokratické balíčky. Časť opatrení však zostala na papieri, podarilo sa zrušiť iba niekoľko veľkých zbytočných povinností.

Podávanie daňových priznaní je stále zložité, zlepšenie prístupu si občan, najmä živnostník, zaslúži aj zo strany Sociálnej a zdravotných poisťovní.

Narastajúca byrokracia demotivuje podnikateľov aj občanov, zvyšuje náklady a podporuje korupčné správanie. Byrokratický index

inštitútu INESS prezrádza, že výrobná firma strávi aktivitami, ktoré od nej zákon vyžaduje, až 222 hodín ročne, počas ktorých sa nemôže dostatočne venovať svojej podnikateľskej činnosti.

Naše riešenia

Aktívny boj s byrokraciou

1. Zriadime špeciálnu nadrezortnú Antibyrokratickú jednotku na niektorom z ústredných orgánov štátnej správy (napr. Úrad vlády SR), ktorej úlohou bude citeľne znížiť vplyv byrokracie v krajine. Bude spolupracovať s ministerstvami a koordinovať odbúranie byrokracie.
2. Navrhne špecializovaný tím zložený zo zástupcov spotrebiteľov a podnikateľov, ktorý bude kontrolovať správanie verejných inštitúcií k občanom na princípe „mystery shoppingu“ (v koži bežného občana).
3. Vykonáme hĺbkový audit legislatívy a zrušíme zbytočné regulácie a povolenia. Každý novej legislatíve bude predchádzať ex-ante hodnotenie nevyhnutnosti a účelnosti zákona.
4. Zavedieme povinnosť úradov urobiť vyčíslenie (kvantifikáciu) regulačnej záťaže, ktorú občanom a podnikateľom spôsobujú, vrátane časových zdržaní a povinnosť predložiť návrh opatrení na jej zníženie minimálne o 20% (regulatory budgeting).

Bariéry budúceho rastu byrokracie

5. **Rozšírime pravidlo lin2out (t.j. pri schválení jedného predpisu so zvýšením záťaže pre podnikateľov treba navrhnúť dva iné predpisy, ktoré budú záťaž pre nich znížovať) aj na občanov nepodnikateľov.** To znamená, že pri schvaľovaní zmien

predpisov sa bude merať, či to ľuďom nespôsobí nové časové a finančné straty a ak áno, tak príslušné ministerstvo bude musieť zároveň navrhnúť ako dvojnásobok času ľuďom ušetriť pri byrokracii, ktorú spôsobuje niekde inde.

6. Navrhne pravidlo, že štát nesmie od občanov alebo firiem vyžadovať údaj, ktorý už má niektorý zo štátnych úradov. Ak úrad potrebuje vyjadrenie iného úradu alebo aj súkromnej spoločnosti, vyžiada si ho sám.
7. Zavedieme „automatické povolenia“ všade tam, kde je to možné. Ak úrad v určenej lehote neodpovie na žiadosť alebo ohlásenie, vec sa považuje za schválenú.
8. Zavedieme povinnosť pre Sociálnu a zdravotné poisťovne upovedomiť platiteľa v zákonnej lehote o dlžnej sume, skôr ako pristúpia k sankcii. Túto povinnosť rozšírime aj na ostatné štátne orgány.
9. Zrušíme zbytočné preventívne kontroly podnikateľov a občanov zo strany štátnych úradov (živnostenský, daňový), či spĺňajú formálne náležitosti. Štát prestane vyberať nezmyselné pokuty od tých, ktorí žijú a podnikajú usporiadane a svojimi konaním nikoho neohrozujú ani nespôsobujú žiadne problémy.
10. Presadíme, aby štát vytvoril občanovi možnosť aktívovať si tzv. celoživotný elektronický priečinok (dôkladne chránený), kde budú v digitálnej podobe uložené všetky jeho

dokumenty, týkajúce sa vzťahu štát - občan, ktoré štát od neho žiada, aby si ich nemusel archivovať a skladovať doma (rodný, sobášny list, univerzitný diplom atď.).

Zefektívnenie fungovania úradov

11. Prepojíme register adries so všetkými štátnymi inštitúciami (vrátane Sociálnej a zdravotnej poisťovne, či daňového úradu), aby zmenu adresy a mena stačilo nahlasovať iba raz na matrike, ktorá bude potom informovať všetky úrady.

A.7 Priama demokracia a občiansky aktivizmus

...keď politici ľuďom nevytvárajú prekážky pri dohľade a rozhodovaní o správe vecí verejných.

Demokracia je vláda ľudu a ak chceme poznať jeho názor, treba sa ho naň opýtať. Referendum ako prejav iniciatívy a vôle občanov sa stalo prakticky nepoužiteľným, lebo sa zriedka podarí presvedčiť vyše 50 percent voličov, aby išli hlasovať. Je dôležité znížiť hranicu jeho platnosti, aby občania mohli sami iniciovať hlasovanie a hlasovať o niečom, čo ich trápi, a presadili svoju vôľu.

Výzvy a problémy

OLANO začalo ako občiansky projekt, keď otvorilo kandidátku občiansky statočným ľuďom. Občiansky aktivizmus je v našej DNA. Pracujeme na tom, aby sa skončila partokracia, profesionálne rozkrádanie, klamstvo a populizmus.

Politici musia cítiť, že občiansky hlas je silný a dôsledný. Nie je nevyhnutné s každým názorom súhlasiť, ale treba urobiť všetko preto, aby ho občania mohli vyjadriť.

Ústava hovorí, že „štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom volených zástupcov alebo priamo“. Počas volebného obdobia 2020-2023 rozvinul Ústavný súd Slovenskej republiky svoju judikatúru týkajúcu sa referenda a ľudového hlasovania spôsobom, ktorý zásadne zmenil doterajšie chápanie týchto inštitútov a je potrebné na ňu reagovať.

Ústavný súd Slovenskej republiky predovšetkým potvrdil, že výsledok referenda má záväzný charakter rovnako ako ústavný zákon a že jeho predmet (referendová otázka) musí mať normatívny charakter. Zároveň konštatoval, že bez zmeny Ústavy SR nie je možné vykonať referendum o predčasných voľbách do parlamentu, pričom naznačil, že takéto hlasovanie má skôr charakter ľudového

hlasovania ako referenda.

Fico, Pellegrini a rôzne radikálne parlamentné strany sa počas našej vlády snažili inštitút referenda zneužiť na vlastné politické ciele bez toho, aby mali úprimný záujem na jeho sfunkčnení, osobitne pokiaľ ide o zníženie kvóra pre účasť na referende. Po sérii neúspechov s referendovými otázkami na ústavnom súde sa ich snaha skončila len ďalším neúspešným referendom. Pritom otázku referenda a ľudového hlasovania je potrebné vyriešiť, a to aj novelou Ústavy Slovenskej republiky. Referendum je jedinou možnosťou občanov priamo spravovať krajinu, poistkou voči parlamentu, aby si nechal „poradiť“ od občanov alebo aby občania zobrali na seba zodpovednosť, ktorú parlament nechce, nemôže, alebo nedokáže uniesť. Ak sa však nechceme vydať cestou nestabilnej parlamentnej demokracie, aj ľudové hlasovanie o predčasných voľbách musí byť regulované, napr. prípustné len raz za volebné obdobie. Zatiaľ bolo úspešné iba jedno referendum. Prakticky nespĺniteľnou je podmienka 50%-nej účasti voličov. Rovnako je dôležité prijať zákonnú úpravu, ktorá by regulovala referendovú kampaň. V 15 členských štátoch EÚ sa prijatie alebo novela základného dokumentu

štátu (ústavy) potvrdzuje referendum, pričom v siedmich z nich vždy obligatónym, v piatich z nich len fakultatívnym a v troch z nich sú obe možnosti podľa toho, ktoré ustanovenia Ústavy sú novelizáciou dotknuté. V určitom zmysle ide o prvok stíšenia legislatívneho procesu a sťaženia prvoplánovaných novelizácii základnej právnej normy štátu.

V roku 2023 sa nám poslancami návrhmi zákonov podarilo historicky po prvýkrát znížiť počet podpisov potrebných na vyhlásenie referenda a referendové kvórum, zatiaľ výlučne len pre Bratislavu a Košice. Po novom bude na vypísanie referenda stačiť namiesto 30% už len 20% oprávnených voličov a referendum bude platné, ak sa ho zúčastní taký počet oprávnených voličov, aký sa zúčastnil volieb do príslušného miestneho zastupiteľstva bezprostredne predchádzajúcich vyhláseniu referenda, t.j. do komunálnych volieb v roku 2026, v Bratislave to bude 37% a v Košiciach 31% namiesto doterajších 50%. Uvedené je dobrým základom pre zníženie počtu podpisov pod vypísanie referenda a zníženie kvóra vo všetkých župách, mestách a obciach na Slovensku.

Občiansky aktivizmus má na Slovensku dlhodobú tradíciu, ale vo vzťahu k parlamentu a normotvorbe je v zásade možný len vo forme petície

podpísanej aspoň 100 000 občanmi, čo oprávňuje zástupcov petičného výboru na prerokovanie ich petície na príslušnom parlamentnom výbore. Mimovládne organizácie preto už dlhší čas volajú po zavedení priaznivejších podmienok tak pre podanie petície, ako aj jej prerokovanie na parlamentnej pôde.

Vo viacerých štátoch sveta vrátane Európy sa občanom umožňuje právo legislatívnej iniciatívy, t.j. právo vypracovať a predložiť návrh zákona do parlamentu. Na európskej úrovni je toto právo obmedzené a umožňuje petíciou len vyzvať na riešenie otázok, ktoré sú predmetom verejného záujmu. Sme presvedčení, že na Slovensku je priestor na otvorenie verejnej diskusie k problematike normotvorného občianskeho aktivizmu.

Naše riešenia

Referendum a petície

1. Navrhujeme novelu Ústavy SR, ktorá:
 - a) rozlíši medzi referendom a ľudovým hlasovaním; ľudové hlasovanie na základe petície aspoň 350 000 občanov bude pri zachovaní 50% kvóra pre účasť nástrojom na odvolanie prezidenta SR a na rozhodnutie o predčasných parlamentných voľbách, avšak len raz za funkčné, resp. volebné obdobie, a referendum bude slúžiť na rozhodovanie o dôležitých otázkach verejného záujmu s normatívnym charakterom, ktorého výsledok bude záväzný rovnako ako ústavný zákon, pričom kvórum pre účasť bude nižšie ako 50%,
 - b) zavedie nízkonákladové referendum; t.j. ak nebude opodstatnený dôvod na vykonanie referenda k skoršiemu dátumu, vykoná sa spolu s najbližšími celoštátnymi voľbami alebo ľudovým hlasovaním,
 - c) zavedie fakultatívne referendum, ktorým sa za splnenia určitých podmienok potvrdí prijatie alebo zmena Ústavy Slovenskej republiky,
 - d) pripustí, aby prílohou referendovej otázky mohol byť návrh zákona, ktorý spĺňa náležitosti ustanovené zákonom.
2. Po vzore zákonov o Bratislave a Košiciach presadíme zníženie počtu podpisov pod petíciu za vypísanie referenda, ako aj kvórum pre účasť na župnom, mestskom, miestnom alebo obecnom referende.

Občiansky aktivizmus

3. Otvoríme verejnú diskusiu s cieľom presadiť legislatívnu iniciatívu verejnosti, ak podá kvalifikovaný návrh zákona.
4. Znížime počet podpisov pod petíciou, s ktorou sa občania môžu s dôležitými otázkami verejného záujmu obracať na Národnú radu SR. Zároveň upravíme postup odôvodnenia petície predloženej splnomocneným zástupcom podpísaných osôb tak, aby to bolo možné nielen na výboroch parlamentu, ale aj v pléne.
5. Navrhujeme systémovú podporu občianskych aktivít vrátane jej kontroly a oceňovanie občianskeho aktivizmu.

A.8 Otvorené vládnutie a lepšia dostupnosť informácií

...keď politici netaja informácie pred občanmi a z mimovládnych organizácií sa nerobia nepriatelia štátu. Štát hospodári s peniazmi občanov, preto má byť všetko, čo robí, úplne transparentné a dostupné. Ak je všetko čisté, nie je dôvod nič skrývať. Štátne inštitúcie zverejňujú neraz informácie len naoko, tie dôležité v skutočnosti skrývajú a na svetlo sa dostanú až potom, keď ich vypátrajú novinári alebo mimovládne organizácie.

Výzvy a problémy

Viacerí politici sa často k občianskym aktivitám a mimovládny organizáciám správajú tak, akoby ich považovali za nepriateľov, nie za partnerov. Ak sa má občianska spoločnosť na Slovensku rozvíjať, musí byť založená na spolupráci štátu s mimovládnymi neziskovými organizáciami vrátane cirkví a náboženských spoločností, na ústretovom prístupe k nim, rovnocennosti, transparentnosti a efektívnosti pri poskytovaní služieb vo verejnom záujme.

Dobrá občianska spoločnosť umožňuje verejnosti vstupovať do tvorby verejných politík a rozhodovaní. Stále však trvajú problémy s prílišným formalizmom verejného sektora, najmä pri tvorbe legislatívy a rozhodovacích procesoch. Neziskovému sektoru by pomohlo prijatie jasných pravidiel o lobingu.

Predpokladom úspešného otvoreného vládnutia sú ľahko dostupné a kvalitné informácie. Zákon o slobode informácií mal v minulosti viaceré slabé miesta, ktoré sa nám z veľkej časti podarilo počas našej vlády v rokoch 2020-2023 odstrániť.

Schválili sme vládnu novelu zákona (2022), ktorou sme rozšírili pôsobnosť zákona aj na tzv. verejné podniky a na osobitné kategórie údajov, napr.

informácie s vysokou hodnotou (tzv. high-value datasets alebo datasey s vysokým potenciálom na opakované použitie) a dynamické údaje, ktoré majú byť sprístupňované prostredníctvom aplikačného programového rozhrania (API). V rámci tejto novely sme zaviedli tiež bezplatné sprístupňovanie informácií na účely opakovaného použitia a rozšírili zákaz tzv. výhradných dohôd.

Následne sme prostredníctvom poslaneckej novely zákona (2022) opätovne rozšírili pôsobnosť zákona o ďalšie subjekty (napr. zmiešané verejno-súkromné obchodné spoločnosti, dcérske spoločnosti a v ďalších radoch jestvujúce obchodné spoločnosti, zdravotné poisťovne a ďalšie) a odstránili viaceré funkčné nedostatky zákona o slobode informácií (napr. proces odvolania pri neposkytnutí informácie, otvorené formáty na poskytovanie informácií, predĺženie lehoty na zverejňovanie povinne zverejňovanej zmluvy na 10 rokov).

Ďalšiu poslaneckú novelu zákona o slobode informácií, ktorá sa týkala povinného zverejňovania analýz s cieľom zabezpečiť verejnú kontrolu efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov v súvislosti s vypracovávaním najrôznejších

analýz, ktoré si povinné osoby obstarávajú, a to možnosťou verejnosti preskúmať predmetné plnenie – analýzu dodanú súkromným subjektom, sa nám už nepodarilo presadiť a táto problematika tak zostáva výzvou pre ďalšie volebné obdobie.

Otvorenosť štátnej správy a samosprávy je nedostatočná. Cestou k zlepšeniu verejnej kontroly je zverejňovanie dát, najmä ekonomických a legislatívnych. Dáta musia byť v otvorených formátoch a v analytickom členení, s možnosťou vyhľadávania, triedenia a kopírovania, aby sa dalo s nimi pracovať a odhaliť prípadné neefektívne narábanie s verejnými prostriedkami.

Naše riešenia

Otvorené vládnutie

1. Nastavíme spoluprácu štátu a mimovládnych organizácií vrátane cirkví a náboženských spoločností na ústretovom prístupe, na princípoch partnerstva, transparentnosti a efektívnosti pri poskytovaní služieb vo verejnom záujme.
2. Zavedieme princíp zdieľania informácií verejnej správy so všetkými subjektmi, zainteresovanými v procese tvorby politik.
3. Zachováme Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a Radu vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie.
4. **Ponecháme asignáciu 2 % (resp. 3 %) dane z príjmu a nepodporíme žiadne snahy na jej zníženie** alebo legislatívne návrhy obmedzujúce ich použitie. Ponecháme aktívnu podporu darcovstva a zavedieme daňové výhody pre darcov.
5. V rámci podpory aktívneho občianstva rozšírime školské participatívne rozpočty.
6. V existujúcom vzorci pre indexovanie transferu registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam presadíme výmenu ukazovateľa valorizácie miezd v štátnej správe za ukazovateľ rastu priemernej mzdy v hospodárstve. Zároveň doplníme do zákona ustanovenie, ktoré zabezpečí,

že rast transferu každej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti nebude pod úrovňou rastu minimálnej mzdy.

Lepšia dostupnosť informácií

7. Zavedieme povinné zverejňovanie analýz s cieľom zabezpečiť verejnú kontrolu efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov v súvislosti s vypracovávaním najrôznejších analýz, ktoré si povinné osoby obstarávajú.
8. Navrhujeme presadiť lepšiu dostupnosť dát z katastra nehnuteľností a umožniť rozšírené vyhľadávanie prostredníctvom kombinácie dát. Údaje katastra nehnuteľnosti budú pre podnikateľov prístupné a aktualizované v štvrtročných cykloch v dohodnutých zostavách a za primeraných podmienok.
9. Zabezpečíme, aby elektronizácia služieb katastra nehnuteľností pripravovala vybrané služby pre podnikateľov, ale všeobecne aj pre všetkých vlastníkov nehnuteľností na Slovensku v súlade s príslušnými zákonmi a aby Základná báza údajov pre geografický informačný systém (ZBGIS) zobrazovala rôzne vybrané vrstvy (napr. vrstva Slovenský pozemkový fond – SPF, vrstva Register užívacích vzťahov k pozemkom – RUVP), ktoré budú transparentne zverejňované, verejne prístupné a budú slúžiť aj ako zdroj informácií.
10. Navrhujeme, aby samospráva povinne zverejňovala na internete aj tieto

informácie: aktuálny rozpočet, archív rozpočtov, záverečné účty, rozpočtové opatrenia, priebežné plnenie rozpočtu na strane príjmov aj výdavkov, analyticky členené informácie o dlhovej službe a pod.

11. Navrhujeme zriadenie jedného verejného portálu o dotáciách verejnej správy a samosprávy, ktorý bude prinášať všetky informácie o zverejnených výzvach, výsledkoch rozhodnutí výberovej komisie a všetky verejne prístupné dokumenty týkajúce sa výziev.

B ŠTÁT, KTORÝ SLUŽI

Napriek rozvoju súkromného sektora je štát na Slovensku stále najdôležitejším poskytovateľom služieb. Poskytovanú kvalitu zdravotníctva, školstva, sociálnej pomoci, ale aj servis úradov a inštitúcií však ľudia vnímajú aj naďalej kriticky.

Zdravotníctvo si vyžaduje zásadné, systémové zmeny v podpore zdravého životného štýlu a prevencie, v nastavení ambulantnej, ústavnej, doliečovacej a chronickej starostlivosti a urgentnej medicíny. Špeciálne sa treba venovať najčastejším príčinám odvrátiteľných úmrtí, ako srdcový infarkt, náhla mozgová príhoda, rozhábať treba onkologický program. Chýba kvalitné manažovanie traumy, musíme vybudovať transplantačný program, zaviesť nové platobné mechanizmy, nový spôsob riadenia štátnych nemocníc, naplánovať a rozbehnúť výstavbu nových moderných nemocníc. Je potrebné zlepšiť pracovné podmienky zdravotníkov a vytvoriť jasný a stabilný systém financovania zdravotníctva. Cieľom má byť pacient a jeho zdravie. To si žiada zmeny v angažovanosti štátu, a to nielen ako regulátora, ale aj ako zdravej konkurencie pre súkromných poskytovateľov. Cieľom nášho zdravotníctva nemajú byť výkony, ale výsledky. Nemáme pacienta čo najdlhšie liečiť, ale čo najrýchlejšie vyliečiť a dostať naspäť do čo najkvalitnejšieho bežného života.

Význam sociálnych služieb bude naďalej narastať kvôli starnutiu obyvateľstva. Treba do nich vniesť poriadok a zmysluplnosť, ktorá je základným predpokladom, aby sa poskytovali efektívne a mali dostatočnú kvalitu. Ide najmä o pomoc v situáciách, ktoré odkázaní a starší občania nedokážu zvládnuť vlastnými silami. Bude treba prijať aj opatrenia na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému.

Ak chceme dobrú budúcnosť, potrebujeme držať spolu a najlepšia investícia do budúcnosti je vzdelanie. Dobré vzdelanie nie je len lístok do budúcnosti, ale kvalitné vzdelávanie je aj tým, čo môže udržať našu krajinu súdržnou. Ak sa spoločne zhodneme na vzdelávacom systéme, môžeme začať cestu skutočnej znalostnej ekonomiky a držať si ju ako našu národnú víziu. Je na čom stavať, veď si len pripomeňme, že prvá technická univerzita na svete bola založená v Banskej Štiavnici v roku 1762. Potrebujeme zvýšiť podporu výskumu, vývoja a inovácií pre priemysel a služby, stratifikovať univerzity, prepojiť školy-zamestnávateľov-samosprávu v regiónoch vo forme znalostných klastrov, pokračovať v školskej kurikulárnej reforme v duchu štyroch gramotností, od memorovania k mysleniu, ako aj zvýšiť platy učiteľov a vrátiť status učiteľa, lebo iba „sebaistý učiteľ pripraví sebaistého žiaka“.

Služby úradov musia byť jednoduché, praktické a prispôsobené občanovi, nie vôli úradníkov. Je kľúčové čo najskôr ich presunúť do online priestoru, aby cestovali dáta po sieti a nie občan na úrad. Obrovskú časť agendy si občania vybavajú z domu cez počítač alebo mobil namiesto behania po úradoch a vyplňania tlačív.

Dôležitou témou je i pozdvihnutie rómskej menšiny, najmä vylúčených skupín, ktoré žijú v chudobných osadách. Nechceme, aby ďalej ostávali občanmi druhej kategórie Slovenska. Ale to, ako sa na Slovensku cítíme, nezáleží iba od výšky nášho príjmu.

Rodina, priatelia, komunita, prostredie, v ktorom žijeme, zásadným spôsobom ovplyvňujú náš pocit spokojnosti, bezpečia a šťastia. Rodina je na Slovensku podľa prieskumov pre ľudí najvyššou hodnotou. Práve preto ju štát musí podporovať, aby bola bezpečným prístavom pre deti, rodičov, ale aj seniorov, zdravotne či mentálne znevýhodnených a dlhodobo chorých občanov. Finančná neistota v rodinách ohrozuje ich súdržnosť, bráni im rásť a často ich tlačí k rozpadu. Podpora rodín s deťmi musí zostať prioritou Slovenska, pretože je to investícia do budúcnosti krajiny.

Pozornosť si aj naďalej vyžaduje ochrana životného prostredia, ktoré sa neraz drancuje pre väčší zisk. Zachovanie krásnej slovenskej prírody

sa musí stať jednou z kľúčových hodnôt krajiny, ktorá sa chráni nielen peknými rečami, ale hlavne praktickými každodennými skutkami.

Chceme žiť na Slovensku, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Želáme si spoločne tvoriť krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Preto potrebujeme rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých. Tvorme kultúru, aby kultúra dotvárala nás.

CHCEME DÔSTOJNÝ A BEZPEČNÝ ŽIVOT NAŠICH SENIOROV, CHCEME TAKÉ VZDELÁVANIE DETÍ, KTORÉ IM ZABEZPEČÍ LEPŠIU BUDÚCNOSŤ, CHCEME KVALITNÉ ZDRAVOTNÍCTVO PRE VŠETKÝCH, CHCEME SLOVENSKO, KTORÉ SLUŽÍ.

B.9 Zdravotníctvo pre ľudí

...keď na kvalitnú starostlivosť o zdravie netreba úplatky a známosti.

Zápasíme s problémom zadlžených štátnych nemocníc, ktoré pôsobia v katastrofálnych budovách s plesnivými stenami a zastaraným prístrojovým vybavením, čo vedie k odkladaniu operácií. Výsledkom tejto situácie sú predčasné úmrtia ľudí v dôsledku nedostatočnej starostlivosti a onkologickí pacienti čelia dlhým čakacím dobám na vyšetrenia. Nadaní mladí lekári a sestry sa nútene uchádzajú o prácu v zahraničí, pričom domáci pacienti trpia nedostatkom odborníkov. Sieť všeobecných lekárov sa nachádza v kolapse a obyvatelia vidieka majú obmedzený prístup k špecialistom. Poplatkami za zdravotnícku starostlivosť doplácame z vlastných zdrojov viac ako priemerný občan Európy.

V Európskej komisii sme vyjednali pre zdravotníctvo bezprecedentný balík financií vo výške takmer 1,5 miliardy eur zo súčasného Plánu obnovy. Tieto prostriedky budú určené aj na modernizáciu a obnovu nemocníc. Kým niektoré investície sú naplánované správne, mnoho projektov je ohrozených a budeme musieť zabezpečiť, aby sa plánované investície do novej nemocnice v Martine a nových pavilónov nemocnice v Banskej Bystrici uskutočnili úspešne. Naše úsilie smeruje k zlepšeniu stavu zdravotníctva, aby sme našim občanom poskytli kvalitnejšiu starostlivosť a zabezpečili im prístup k moderným zariadeniam.

Výzvy a problémy

Na Slovensku ročne zomiera na choroby, ktoré by sa dali liečiť takmer desaťtisíc ľudí. Zdravotníctvo Českej republiky by 2 200 z nich dokázalo zachrániť. Z Európanov máme jeden z najkratších životov v plnom zdraví, len približne 56 rokov. Podľa OECD by sme sa dožili v priemere až o 6,5 roka viac, keby sme financie v zdravotníctve dokázali využiť správne. Dôvodom prečo slovenské zdravotníctvo funguje tak zle, je mnoho: nesprávne nastavený systém, trh, ktorý deformujú oligarchovia, klientelizmus a korupcia. Pre zlepšenie nestačí robiť iba kozmetické opatrenia. Zdravotníctvo si vyžaduje zásadné systémové zmeny v podpore zdravého životného štýlu a prevencie, v nastavení ambulantnej, ústavnej, doliečovacej, chronickej starostlivosti a urgentnej medicíny. Špeciálne sa treba venovať najčastejším príčinám odvrátiteľných úmrtí, ako srdcový infarkt, náhla mozgová príhoda, rozhybať treba onkologický program. Chýba kvalitné manažovanie traumy, musíme vybudovať transplantačný program, zaviesť nové platobné mechanizmy, nový spôsob riadenia štátnych nemocníc, naplánovať a rozbehnúť výstavbu nových moderných nemocníc.

Je potrebné zlepšiť pracovné

podmienky zdravotníkov a vytvoriť jasný a stabilný systém financovania zdravotníctva. Cieľom má byť pacient a jeho zdravie. To si žiada zmeny v angažovanosti štátu nielen ako regulátora, ale aj ako zdravej konkurencie pre súkromných poskytovateľov. Sektor je totiž zmonopolizovaný a deformovaný oligarchami s prepojením na vládnych politikov.

Cieľom nášho zdravotníctva nemajú byť výkony, ale výsledky. Nemáme pacienta čo najdlhšie liečiť, ale čo najrýchlejšie vyliečiť a dostať naspäť do najkvalitnejšieho možného bežného života. Preto je maximálna čakacia doba jedným z dôležitých ukazovateľov.

V oblasti riadenej zdravotnej starostlivosti sa nám počas našej vlády podarilo vykonať viaceré zásadné reformy a opatrenia. Presadili sme optimalizáciu siete nemocníc. Reforma v našej krajine neprebehla posledných 18 rokov. Rovnako sa nám podarilo presadiť legislatívu, ktorá už od roku 2024 určí maximálne čakacie lehoty pre pacientov s konkrétnymi ochoreniami. Ak poisťovňa nedokáže v určenom čase zabezpečiť pacientovi potrebný zákrok v slovenských nemocniciach, pacient bude mať nárok na liečbu v zahraničí.

Významným míľnikom v oblasti starostlivosti o duševné zdravie obyvateľstva bolo zriadenie Rady vlády SR pre duševné zdravie. Táto rada plní viaceré úlohy v oblasti ochrany a podpory duševného zdravia, prevencie vzniku duševných porúch, psychodiagnostiky, liečby duševných porúch, následnej starostlivosti o pacientov s duševnými poruchami či výskumu duševného zdravia. Vypracovali sme legislatívu, ktorá upravuje používanie tzv. obmedzovacích prostriedkov. Do právnej úpravy sme doplnili ustanovenia o právach pacienta v zdravotníckom zariadení ústavnej starostlivosti v dospelaj a detskej psychiatrii s cieľom zlepšiť postavenie osôb so zdravotným postihnutím a pacientov, ktorí sú v týchto zariadeniach hospitalizovaní. Po rokoch neúspešných snáh iných vlád sa nám podarilo dobudovať a otvoriť prvý detenčný ústav na Slovensku. Detenčný ústav je zariadenie so strážením najvyššieho stupňa napríklad pre páchatelov trestných činov, ktorí majú duševné ochorenie a sú nebezpeční pre seba a spoločnosť. Pre lepšiu starostlivosť o deti na školách sa nám podarilo vytvoriť pozície školských zdravotníkov, realizovať skrining s cieľom včasnej identifikácie zdravotných problémov u detí a žiakov, či zabezpečiť

preventívne a poradenské aktivity pre zdravý životný štýl a prevenciu. Podarilo sa nám zaviesť povinnosť obcí nad 500 obyvateľov umiestňovať verejne prístupné defibrilátory, tzv. AED. Tieto prístroje dokážu spolu s laickou prvou pomocou ročne zachrániť desiatky ľudských životov, kým na miesto dorazí záchranná služba.

Zdravotníci sú najväčšou hodnotou nášho zdravotníctva. Ani najlepší prístroj a najkrajšia budova nenahradia pacientovi skúseného lekára, sestru, záchranára a mnohých ďalších. Musíme čo najskôr prijať konkrétne kroky a opatrenia, inak budeme musieť zatvárať nemocničné oddelenia a ambulancie lekárov v regiónoch. Naša vláda vyvinula opatrenia, ktoré nemožno zredukovať len na zvýšenie miezd. Napriek tomu, ani v tejto oblasti sme nezaostávali a venovali sme pozornosť jej riešeniu. Prijali sme legislatívu, ktorá zabezpečila historický nárast miezd všetkých zdravotníckych pracovníkov od roku 2023, vrátane započítavania rokov praxe. Do rokov praxe sa nám podarilo presadiť aj započítanie materskej dovolenky. Mzdy zdravotníckych pracovníkov sme zvýšili mierne nad úroveň miezd ich kolegov v Českej republike. Prijatím legislatívy a nadväzujúcimi opatreniami sme uľahčili vstup zdravotníkov z cudziny na Slovensko. Podarilo sa nám vylepšiť

rezidentské štúdium, zjednodušiť prechod internistických odborov do všeobecného lekárstva a do programu viac zapojiť samosprávne kraje, ktoré priamo z terénu poznajú problémy v ambulantom sektore vo svojej oblasti.

Pilierom zdravotnej starostlivosti musí byť kvalitná primárna ambulancná sféra s vysokým podielom vyšetrených pacientov, ktorí už nemusia ísť k špecialistom. Ambulancie všeobecných lekárov sme zahrnuli do Plánu obnovy, kde sme vytvorili historicky prvýkrát možnosť čerpania finančných prostriedkov na vznik nových ambulancií v nedostatkových oblastiach a regiónoch a vyčlenili sme na tento účel takmer dvanásť miliónov eur. Otvorenie novej ambulancie sa odteraz výrazne uľahčí.

Akútna a urgentná starostlivosť je vstupnou bránou pre občana pri náhlom zhoršení jeho zdravotného stavu. Výberové konania na záchrannú zdravotnú službu a vrtuľníkovú záchrannú zdravotnú službu (VZZS) traumatizujú odbornú aj laickú verejnosť. Nie sú v súlade s európskou legislatívou a vykazujú známky klientelizmu a korupcie. Aj záchrannú zdravotnú službu sme počas našej vlády zapojili do Plánu obnovy a odolnosti. Na novú sieť staníc ZZS sme naviazali investíciu vo výške 36 miliónov eur v podobe výstavby nových staníc záchraniek, ktoré budú

spĺňať požiadavky tejto doby. Vytvorili sme nový typ ambulancie záchranej zdravotnej služby, tzv. rendez – vous, ktorá umožní dostať lekára v osobnom vozidle ku pacientovi skôr. Prvýkrát od vstupu do Európskej únie slovenské záchranky čerpali eurofondy vo výške viac ako 26 miliónov eur.

Väčšina štátnych, regionálnych, ale aj súkromných nemocníc je v zlom stave. Najhoršie je na tom Univerzitná nemocnica v Bratislave. Naším cieľom je, aby nemocnice boli moderné, efektívne prispievali k zníženiu čakacích lehôt, slúžili pacientom aj zdravotníkom. Slovensko nevyhnutne potrebuje čo najrýchlejšie dostavať koncovú národnú nemocnicu.

Nemocniciam sme počas našej vlády venovali mimoriadnu pozornosť. Za všetko hovorí takmer miliarda eur historicky prvýkrát vyčlenená na budovanie nemocníc z prostriedkov z Plánu obnovy. Z týchto peňazí sa budujú nové nemocnice v Martine a Banskej Bystrici a zároveň rekonštruujú nemocnice od Bardejova až po Skalicu. Nevyhýbali sme sa ani dlhoročným problémom zadlžovania nemocníc. Na ich oddlženie sme vyčlenili 575 miliónov eur, aby mohli tieto nemocnice fungovať efektívnejšie.

Zabezpečili sme efektívnu revíziu úhrad liekov, zrušili doplatky základných liekov u detí a nízkoprijímových dôchodcov. Zlepšili

sme podmienky vstupu účinných inovatívnych liekov na slovenský trh. Poistovníam sme zdefinovali jasné, jednotné a transparentné kritériá pre schvaľovanie liečby na výnimku. V oblasti starostlivosti o seniorov a bezvládných sme počas nášho pôsobenia v rezorte zdravotníctva prijali reformnú legislatívu ako aj viacero opatrení a strategických dokumentov. V Pláne obnovy a odolnosti sme vyčlenili desiatky miliónov eur na dlhodobú a paliatívnu starostlivosť. Efektívny zber dát je nevyhnutný pre správne porozumenie toho, ako systém funguje a aké zmeny sú nevyhnutné pre jeho zlepšenie.

Podarilo sa nám zmodernizovať zber onkologických dát a aktualizovať Národný onkologický register. Napriek dlhoročným problémom so systémom eZdravie sa nám podarilo počas našej vlády zlepšovať služby elektronického zdravotníctva. Jedným z významných zlepšení bolo spustenie tzv. ePN, teda elektronizácia potvrdenia o dočasnej pracovnej neschopnosti. Rovnako sme zjednodušili procesy pre rodičov dieťaťa a zdravotníkov pri narodení dieťaťa. Štát musí zabezpečiť efektívne a nezávislé kontrolovanie kvality zdravotnej starostlivosti a protokolov liečby. Za našej éry sa nám podarilo Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou vrátiť jeho nezávislosť. Bude však potrebné aj posilnenie jeho právomocí.

Bez predvídateľného financovania nie je možné robiť v zdravotníctve potrebné zmeny, ani plánovať investície a rozvoj. Historicky sme regulovali zisk zdravotných poisťovní. Znamená to, že poisťovňa bude môcť dosiahnuť zisk najviac jedno percento a všetky ostatné prostriedky poputujú, okrem výdavkov na správu poisťovne, k pacientom a občanom Slovenska. Naše spoločné peniaze tak nebudú končiť v daňových rajoch, ale v našich nemocniciach a ambulanciách. Rovnako sme prijali zákaz splácania úverov poisťovne z peňazí občanov, ktoré sú určené na zdravotnú starostlivosť.

Naše riešenia

Riadená zdravotná starostlivosť

1. Vypracujeme analýzu spotreby zdravotnej starostlivosti, ktorá bude zohľadňovať aj regionálne špecifiká. Na základe dát definujeme potrebu a rozmiestnenie infraštruktúry.
2. Budeme pokračovať v optimalizácii siete nemocníc a na základe získaných dát navrhujeme optimalizáciu siete ambulantnej zdravotnej starostlivosti vo väzbe na optimalizovanú sieť nemocníc.
3. Navrhujeme upraviť pravidlá a legislatívu o personálnom zabezpečení a výnos o materiálno-technickom zabezpečení jednotlivých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.
4. Vypracujeme plán dobudovania a vybudovania novej infraštruktúry. Do budovania sa aktívne zapojí aj štát.

Starostlivosť o zdravie ľudí

5. Navrhujeme, aby Úrad verejného zdravotníctva v spolupráci s patientskymi organizáciami rozbehol Národný program podpory zdravia (NPPZ) a vzdelávanie obyvateľstva o zdravom spôsobe života. V kampani budú odporúčania a opatrenia už od narodenia dieťaťa. Ministerstvo zdravotníctva premenujeme na Ministerstvo zdravia.
6. V rámci NPPZ navrhujeme zaviesť plošné opatrenia na redukciu ovplyvniteľných rizikových

faktorov srdcovo-cievnych ochorení, vybraných onkologických ochorení a porúch držania tela.

7. Posilníme prevenciu v oblasti obezity a to s dôrazom už na deti v školskom veku, okrem iného aj zamedzením predaja sladených nápojov a cukrovín na školách.
8. Pre deti, študentov a ľudí so sedavým zamestnaním pripravíme programy na správne držanie tela a posilnenie chrbtového svalstva, ktoré budú hrazené z verejného zdravotného poistenia.
9. Budeme znižovať rizikové faktory civilizačných ochorení. Finančne prostriedky budeme smerovať do prevencie. Obmedzíme predaj energetických nápojov a nikotínových výrobkov deťom a mládeži.
10. V oblasti duševného zdravia podporíme prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť (komunitné centrá – podporné skupiny, denné psychiatrické stacionáre). Zároveň presadíme právnu úpravu dištančného poradenstva a systémové riešenie liniek pomoci pre duševné zdravie.
11. Aktualizujeme Národný program duševného zdravia (vrátane vytvorenia a realizácie akčného plánu) a uskutočníme populačný prieskum duševného zdravia.
12. Zasadíme sa o znižovanie stigmatizácie pacientov s duševnými ochoreniami.

13. Navrhujeme opatrenia pre zvýšenie počtu psychologov a psychiatrov a detských psychologov.
14. Budeme presadzovať v štúdiu psychológie väčšie zameranie sa vo vzdelávaní na aktuálnu problematiku vyplývajúcu z praxe a zasadíme sa za možnosť pregraduálneho vzdelávania v oblasti psychoterapie.
15. Prijmeme zákon o psychológii a psychoterapii, ktorý upraví postavenie psychologov vo všetkých rezortoch, nastavíme motivačné prostredie a prepojenie univerzít s praxou, aby mali absolventi možnosti kontinuálne sa zapojiť do poskytovania psychologických služieb.
16. Zasadíme sa o motivujúce ohodnotenie psychologov, aby zostali pracovať na klinikách v nemocniciach.
17. Reagujúc na enormný nárast porúch u detí navrhujeme reformu detskej psychiatrie, vrátane zvýšenia počtu lôžok, personálu a počtu miest detských psychiatrických stacionárov a vytvorenie detských psychosociálnych centier.
18. **Vyplatíme bonus pre pacienta.** Cez systém eZdravie navrhujeme zaviesť kalendár preventívnych prehliadok a skriningových vyšetrení. Ak ho jednotlivец dodrží, bude mu v ročnom zúčtovaní zdravotného poistenia vyplatený bonus.
19. Navrhujeme rozšíriť sieť poskytovateľov, ktorí budú poskytovať niektoré typy skriningových vyšetrení. Okrem lekárov ich budú môcť vykonávať aj farmaceuti a zdravotné sestry.
20. Zavedieme povinnosť objednávať pacienta na preventívne prehliadky a skriningové vyšetrenia na presne určený čas.
21. Navrhujeme vytvoriť portál s dôležitými informáciami o podpore zdravia, zdravého životného štýlu a poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Bude obsahovať prístup k čakacím zoznamom, k mape dostupnosti starostlivosti, k hodnoteniu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Umožní tiež pacientovi podať na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS) sťažnosť alebo podnet.
22. Navrhujeme zákonom posilniť postavenie patientskych organizácií pri tvorbe legislatívy a pri revízii liekov a zabezpečíme ich nezávislé financovanie.
23. **Zavedieme protokoly s časovými limitmi pre diagnostiku a liečbu.** Urýchlíme ich zavedenie u najčastejších príčin odvrátiteľných úmrtí na Slovensku.
24. Zasadíme sa o dôstojné a motivujúce podmienky pre prácu v štátnych nemocniciach vrátane zamestnaneckých benefitov, možností vzdelávania a kariérneho postupu.
25. **Navrhujeme zvýšenie plátov zdravotným sestram – absolventkám na úroveň 110 percent priemernej mzdy v hospodárstve. Inak sa sestry budú zamestnávať v iných odvetviach hospodárstva alebo v zahraničí.** Po zavedení opatrenia očakávame návrat časti sestier, najmä opatrovateliek z cudziny a vyšší záujem absolventiek o prácu v zdravotníctve.
26. Navrhujeme zákonnú povinnosť striktného dodržiavania personálnych noriem.
27. Budeme monitorovať dodržiavanie Zákonníka práce, vrátane vyplácania rizikových príplatkov, stravy a osobných ochranných prostriedkov.
28. Navrhujeme zvýšiť právomoci zdravotných sestier na úroveň vysokoškolsky vzdelaného zdravotníckeho profesionála, aby mohli prevziať časť kompetencií lekárov.
29. Vytvoríme vzdelávací plán pre

- zdravotníckych asistentov, ktorý umožní záujemcom získať vzdelanie aj bez maturity. Navrhujeme zavedenie špeciálnych vzdelávacích programov pre ľudí zo sociálne znevýhodneného prostredia a marginalizovaných komunít.
30. Marginalizované komunity zapojíme do skriningových iniciatív terénnych pracovníkov a navrhujeme mobilné riešenia (mobilné mamografy, gynekologické ambulancie).
31. Navrhujeme, aby súčasťou štátnej skúšky absolventov lekárskej fakulty boli dobrovoľné výberové konania na novootvorené rezidentské a doktorandské miesta v štátnych nemocniciach, aj na základe potrieb VÚC pre ambulancie špecialistov. Ich druh a počet stanoví ministerstvo zdravotníctva na základe reálnej potreby.
32. Navrhujeme, aby pri splnení podmienok mal lekár záruku maximálnej časovej lehoty, v ktorej sa mu umožní vykonať špecializovanú skúšku na pracovisku. Spolu s odbornými spoločnosťami prehodnotíme trvanie a obsah atestačnej prípravy.
33. Matkám, ktoré pracujú v štátnych nemocniciach, umožníme zladenie pracovného a rodinného života, napríklad aj zriadením predškolských zariadení pre personál v priestoroch nemocníc.
34. Ponecháme súčasný model valorizácie miezd zdravotníckych pracovníkov, v štátnych nemocniciach k nemu navrhujeme pridať motivačný zásluhový systém príplatkov na základe jasne merateľných kvalitatívnych ukazovateľov, spokojnosti pacientov a úrovne vzdelávania neatestovaného personálu.
35. Do štátnych zdravotníckych zariadení navrhujeme zaviesť moderné informačné technológie, ktoré výrazne znížia administratívnu záťaž pracovníkov.
36. V spolupráci s VÚC navrhujeme atraktívnejší rezidenčný program pre všeobecných lekárov. Budú sa môcť vzdelávať s prísľubom zriadenia ambulancie na konkrétnom mieste v regióne.
37. Navrhujeme vytvoriť legislatívne podmienky na odborné stáže pre ambulantných špecialistov na príslušných oddeleniach ich spádových nemocníc a podmienky na realizovanie výkonov pre ich pacientov v štátnych nemocniciach.
38. Navrhujeme reformovať povinné postgraduálne vzdelávanie. Navrhujeme zaviesť presné protokoly merania kvality kontinuálneho vzdelávania a poskytovanej zdravotnej starostlivosti a systém mentorov, ktorí ich budú pravidelne kontrolovať a výsledky oznamovať ÚDZS. V prípade vážnych nedostatkov, ktoré nebudú v stanovenom čase odstránené, podá ÚDZS návrh Slovenskej lekárskej komore (SLK) na zrušenie licencie lekára na poskytovanie zdravotnej starostlivosti.
- 39. Navrhujeme posilniť kompetencie farmaceutov v lekárňach** a obmedziť právomoci nefarmaceutov v lekárňach, aby sa lekáre stali miestom prispievajúcim k zdraviu, nie obchodmi s liekmi.
40. Lekárskym fakultám navrhujeme vytvoriť podmienky na prijímanie väčšieho počtu študentov zo SR.
41. Umožníme bezbariérový návrat slovenských zdravotníkov na Slovensko. Pre lekárov a sestry so vzdelaním z EÚ navrhujeme urýchlené uznávanie vzdelania a špecializácie, pridelenie kódov a registrácie v SLK na jednom mieste.
42. Navrhujeme transparentne zadať súbor odborných vedomostí a praktických zručností na preskúšavanie kvalifikovaného personálu z krajín mimo EÚ tak, aby kvalitní zahraniční záujemcovia zostali pracovať na našom trhu.
43. Zdravotníckym pracovníkom navrhujeme znížiť si daňový základ o výdavky súvisiace so zvyšovaním kvalifikácie a sústavným vzdelávaním.
44. Zvážime prijatie ďalších sociálnych a motivačných opatrení pre zdravotníkov s cieľom zatraktívnenia výkonu zdravotníckeho povolania a starostlivosti o telesné a duševné zdravie zdravotníkov.
45. Podporíme zotrvanie matiek v práci na čiastočný úväzok.
46. Budeme dohliadať na spravodlivé zaraďovanie zdravotníckych pracovníkov do kategórií rizikových prác a uznávania príplatkov za výkon rizikovej práce.

Reforma ambulantnej starostlivosti

47. Zasadíme sa o zavedenie telemedicínskej konzultačnej linky pre pacientov. Na jej prevádzku by prispievali zdravotné poisťovne a zabezpečovali by ju vyškolení zdravotnícki profesionáli. Eliminujeme tým zbytočné návštevy lekára a pacientom zrýchlime diagnosticko-terapeutický postup.
48. Zmenou legislatívy a v spolupráci s VÚC navrhujeme zjednodušiť otváranie nových ambulancií v regiónoch s nedostatkom všeobecných lekárov.
49. Navrhujeme zvýšenie kompetencií VÚC pre prideľovanie povolení v ambulantnom segmente a pri manažovaní tvorby siete. Vytvoríme podmienky pre spoluprácu s nemocnicami pri vytváraní rezidentských miest pre ambulantných špecialistov.
50. Navrhujeme, aby ministerstvo po splnení požiadaviek poskytlo dotáciu na pracovníka, ktorý vytvorí všeobecným lekárom v regióne administratívne zázemie (backoffice) na objednávanie a komunitné sieťovanie poskytovateľov zdravotných služieb (Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti - ADOS, mobilný hospic, integrácia sociálneho a zdravotného systému, a i.).
51. Na odľahčenie administratívnej záťaže a zrýchlenie vyšetrenia pacienta zabezpečíme pre ambulancie všeobecných lekárov možnosť výhodného nákupu elektronickej recepcie a skriningu duševného zdravia.
52. Navrhujeme reformovať sieť ambulantných pohotovostných služieb a prepojenie ambulantnej akútnej starostlivosti so sídlami ústavnej zdravotnej starostlivosti.
53. Navrhujeme posilniť kompetencie sestier, aby mohli pacientov samostatne vzdelávať o zdravom životnom štýle, robiť prevenciu, liečiť nekomplikované akútne infekcie a predpisovať chronickú liečbu.
54. Vzhľadom na nové kompetencie zabezpečíme pre lekárov a sestry kvalitnejšie vzdelávanie a dostupné možnosti do vzdelávania sa (kurzy, školenia, certifikáty).
- 55. Navrhujeme zrušiť preskripčné a indikačné obmedzenia všeobecných lekárov.** Cieľom je, aby lekári boli schopní samostatne riešiť väčšinu chronických ochorení a vykonávať aj drobné chirurgické zákroky.
56. Vstup do primárnej sféry umožníme aj ostatným lekárske špecialistom.
57. Navrhujeme zaviesť inovatívnu formu odmeňovania, ktorá bude pozostávať z kapitálnej platby, ktorú zabezpečí VÚC (bude vyjadrením platby za všetky štandardné úkony všeobecného lekára) a výkonovej zložky (za poskytnuté úkony nad rámec štandardných úkonov). Budú ich preplácať poisťovne.
58. Na základe vzorca kapitálnej platby bude pre lekára výhodné spolupracovať s kolegami v regióne v integrovaných centrách a zamestnávať viac sestier (degresívna kapitálna platba pri neoptimálnom personálnom zabezpečení ambulancie alebo centra). Pre zabezpečenie kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti navrhujeme stanoviť optimálny počet pacientov na jednu sestru.

59. Cez systém eZdravie zavedieme bezplatné objednávanie sa na vyšetrenie k lekárovi.

- Bude sa povinne využívať na objednávanie sa na preventívne prehliadky, vyšetrenia u špecialistov a termíny hospitalizácií.
60. Navrhujeme, aby sa indikované vyšetrenie u špecialistu objednávalo v stanovenej geografickej dostupnosti a do maximálnej časovej lehoty, ktorú určia odborníci. V prípade, že poisťovňa nebude mať v danom regióne dostatočné kapacity, pacientovi bude musieť preplatiť liečbu aj u nezmluvného lekára.
61. Pre ambulancných špecialistov navrhujeme zaviesť nový katalóg výkonov, ktorý zabezpečí nové finančné ohodnotenie poskytnutej zdravotnej starostlivosti.
62. Platobnými mechanizmami podporíme zavádzanie inovatívnych moderných technológií, ako telemedicína, technológie podpory starostlivosti v prostredí domova, autodiagnostika a iné.
- ### Reforma akútnej a urgentnej starostlivosti
63. Navrhujeme zavedenie komunikačných, klinických a indikačných protokolov pre Operačné stredisko ZZS s cieľom správne indikovať výjazd záchranej zdravotnej služby, potrebu lekára pri zásahu a smerovanie pacienta do adekvátneho zdravotníckeho zariadenia v optimalizovanej sieti nemocníc. Úlohou operačného strediska bude odbremeniť systém od zbytočných výjazdov a prevozov pacienta do nemocnice a tým zvýšiť dostupnosť záchranej zdravotnej služby pre pacientov v ohrození života a zdravia.
64. Navrhujeme legislatívu, ktorá ustanoví Operačné stredisko záchranej zdravotnej služby za poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Zavedieme sankčné mechanizmy pre operačné stredisko pri nedodržiavaní

povinností podľa tejto legislatívy.

65. Zasadíme sa za prijatie legislatívy, ktorá zosúladí výberové konania na prevádzkovanie ambulancií záchranej zdravotnej služby s európskym právom.
66. Navrhujeme upraviť platobný mechanizmus pre poskytovanie záchranej zdravotnej služby na kombináciu kapitačnej stand-by platby a výkonovej zložky tak, aby zohľadňoval plnenie kritérií kvality a dodržiavania povinností poskytovateľov tejto služby, vrátane systému bonusov a malusov na základe vyhodnocovania kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti.
67. Navrhujeme zaviesť transportné a liečebné protokoly, určíme tzv. cestu pacienta s diagnózami kvintetu prvej hodiny s cieľom stratifikácie vysokošpecializovanej starostlivosti a čo najrýchlejšej dopravy na miesto definitívnej diagnostiky a liečby.
68. Navrhujeme dobudovať sieť endovaskulárnych intervenčných centier, iktových centier a trauma centier s cieľom zabezpečiť optimálnu dostupnosť vysokošpecializovanej starostlivosti.
69. Navrhujeme úpravu legislatívy optimalizovanej siete nemocníc s cieľom vybudovania siete moderných urgentných príjmov s európskym štandardom.
70. Navrhujeme dôsledne kontrolovať dodržiavanie povinností poskytovateľov záchranej zdravotnej služby prostredníctvom ÚDZS, čím zvýšime bezpečnosť pacientov a efektívnosť vynakladania finančných prostriedkov z verejného zdravotného poistenia.
71. Navrhujeme reformu poskytovania pohotovostných ambulancií. Pre spádové oblasti so 150-tisíc ľuďmi vytvoríme ambulancie urgentnej starostlivosti (AUS) s nepretržitou prevádzkou. Bude ich prevádzkovať zdravotnícky personál s kompetenciou v akútnej medicíne.

AUS nahradia a kvalitatívne zlepšia ambulancie pohotovostnej služby.

72. Navrhujeme opatrenia na urýchlené zvýšenie počtu zdravotníckeho personálu s kompetenciou v akútnej a urgentnej medicíne.
73. Navrhujeme zaviesť monitoring a zverejňovanie kvalitatívnych ukazovateľov v akútnej a urgentnej starostlivosti.
74. Navrhujeme optimálne materiálo-technické, personálne a prevádzkové požiadavky na fungovanie oddelení urgentnej starostlivosti.
75. Navrhujeme zmenu zákona o ZZS. Vrtuľníkovú záchrannú zdravotnú službu bude prevádzkovať Letecký útvar ministerstva vnútra SR. Využijeme synergické efekty pri prevádzke VZZS pri činnostiach pre ZZS a potrebách Hasičského záchranného zboru, Horskej záchranej služby a Policajného zboru SR.
76. Navrhujeme prijať legislatívu, ktorá zvýši kvalitu dopravnej zdravotnej služby a umožní jej napojenie na operačné stredisko záchranej zdravotnej služby.

Fungujúce nemocnice

77. Navrhujeme zabezpečenie optimálneho nastavenia a úplnú funkčnosť DRG úhradového mechanizmu s pripočítateľnými položkami. Nastavíme kontrolovanie výsledku liečby a dodržiavanie protokolov.
78. Navrhujeme vytvorenie holdingu štátnych nemocníc - novú organizačnú štruktúru s jasnými riadiacimi vzťahmi a kompetenciami. Navrhujeme zjednotenie právneho statusu štátnych nemocníc, zjednotenie formy pri štátnych rozpočtových organizáciách, príspevkových organizáciách, neziskových organizáciách, akciových spoločnostiach.
79. Pre nemocnice navrhujeme centrálnu riadenú prípravu rozpočtu a priebežné vyhodnocovanie.
80. Navrhujeme vytvorenie centra zdieľaných služieb na ministerstve zdravotníctva. Jeho náplňou bude finančné riadenie, obstarávanie, kontroling a riadenie synergií v štátnych nemocniciach.
81. Do všetkých nemocníc navrhujeme zaviesť jednotný ekonomický softvér, ktorý zabezpečí prehľad o hospodárení v reálnom čase.
82. Navrhujeme zaviesť centrálnu obstarávanie, centrálny nákup liekov, riadenie platieb a viacstupňové schvaľovanie objednávok a zmlúv s prahovými hladinami.
83. Zasadíme sa o transparentný a nepolitický výber riaditeľov nemocníc. Riaditelia budú motivačne ohodnotení. V prípade neehospodárneho nakladania alebo podvodu budú niesť osobnú zodpovednosť.
84. Navrhujeme zjednotenie štruktúry riadiacich orgánov štátnych nemocníc a ďalších ministerstvu zdravotníctva podriadených organizácií.
85. Budeme pokračovať v optimalizácii siete nemocníc. Navrhujeme koncepciu ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorá bude odražať potreby SR do roku 2030.
86. Zasadíme sa o vytvorenie národného plánu výstavby a obnovy nemocníc, ktorého súčasťou bude priebežná a postupná príprava projektov pre výstavbu nemocníc pre horizont do roku 2035 a následná realizácia výstavby.
87. Budeme presadzovať dobudovanie komplexnej koncovkej nemocnice v Bratislave. Okrem bežnej zdravotnej starostlivosti bude zabezpečovať terciárnu starostlivosť pre spádovú oblasť od Trenčína po Trnavu a kvartérnu starostlivosť pre celé Slovensko. Pre zrýchlenie jej výstavby pripravíme zákon o strategickej investícii - Lex Rázsochy.
88. Budeme pokračovať vo výstavbe nemocníc financovaných z Plánu obnovy a odolnosti.

89. Navrhne zaviesť systém nezávislého zahraničného auditu zdravotníckych zariadení spadajúcich pod Ministerstvo zdravotníctva, ktorého súčasťou bude personálny audit vo vzťahu k výkonom, audit budov a zariadení, audit prístrojového vybavenia a audit procesov a ich efektivity.

Starostlivosť o seniorov, bezvládných a následná zdravotná starostlivosť

90. Navrhne zriadiť nadrezortnú platformu pre riadenie a rozvoj zdravotnej starostlivosti o dlhodobu chorých pacientov. Navrhne legislatívne požiadavky na prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti v zariadeniach pre dlhodobu chorých.
91. Budeme analyzovať možnosť vytvorenia Ministerstva zdravia a sociálnych služieb pre veľký prienik agendy rezortov zdravotníctva a sociálnych vecí. Súčasťou analýzy bude aj vytvorenie spoločnej rozpočtovej platformy príjmov a výdavkov. Kroky v tejto oblasti sa musia koordinovať s procesom zjednocovania výberu daní, cieľ a odvodov (UNITAS) a s analýzou kompetencií rezortov a ústredných orgánov štátnej správy.
92. Navrhne aktualizáciu a rozšírenie definície odkázanosti (zdravotnej, sociálnej). Štátnu dávku (príspevok) v odkázanosti naviažeme na osobu, nie na zariadenie.
93. Navrhne nastavenie nárokov, ktoré plynú z odkázanosti podľa úrovne (výnimky z platenia liekov, doplácania za sociálne služby, príspevky na rôzne služby).
94. Podporíme starostlivosť o bezvládných a chronicky chorých v domácom prostredí prostredníctvom Agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti (ADOS) a mobilných paliatívnych tímov. Budeme podporovať rodinnú a komunitnú starostlivosť a sieťovanie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

95. Navrhne nový systém financovania dlhodobej starostlivosti. Okrem zdrojov verejného poistenia a sociálneho systému zavedieme aj dobrovoľné formy financovania: ošetrovateľské pripoistenie pre mladých a reverznú hypotéku pre starých ľudí.
96. Zadefinujeme a navrhne zaviesť včasný operatívny manažment následnej starostlivosti o bezvládných (bude súčasťou dokumentácie po hospitalizácii pacienta) hneď po prepustení z nemocnice.
97. Pre chronicky chorých pacientov odkázaných na celodennú pomoc druhých, navrhne posilniť sieť domovov ošetrovateľských služieb s kvalifikovanými sestrami.
98. Navrhne štandard kvality, ktoré budú podmienkou pre poskytovanie dlhodobej ošetrovateľskej služby.
99. Navrhne zjednotiť posudkové činnosti.
100. Podporíme aktívny životný štýl seniorov vytváraním komunitných centier, ktoré budú poskytovať kultúru, vzdelávanie, skupinové športové aktivity.
101. Posilníme dôstojné postavenie seniorov začlenením v komunite cez komunitné programy zamerané na dobrovoľníctvo. Podporíme medzigeneračnú integráciu dôchodcov.
102. V spolupráci s VÚC navrhne vytvoriť denné komunitné stacionáre, ktoré budú poskytovať aj psychologickú a sociálnu starostlivosť o dlhodobu chorých.
103. Pripravíme programy pre kontinuálne vzdelávanie domácich ošetrovateľiek, navrhne im zabezpečiť kvalitné finančné ohodnotenie a v spolupráci s obcami a VÚC aj nájomné byty.
104. Navrhne schému doliečenia pacienta po prepustení z akútneho lôžka pacienta, najmä po operáciách pohybového aparátu, náhlej cievnnej mozgovej príhode a infarkte myokardu.

105. Pre pacientov s komplexnými paliatívnymi potrebami navrhne zabezpečiť adekvátnu paliatívnu starostlivosť. Budeme podporovať vznik paliatívnych oddelení, paliatívnych konziliárnych služieb a paliatívnych ambulancií v ústavnej zdravotnej starostlivosti. Zároveň sa budeme usilovať o plošné pokrytie komplexných paliatívnych potrieb na Slovensku mobilnými a kamennými hospiciami.
106. Navrhne zaviesť povinný predmet paliatívna starostlivosť v rámci pregraduálnej výuky medikov a ošetrovateľstva a prehodnotíme postgraduálne štúdium v odbore paliatívna medicína.
107. Navrhne legislatívne zabezpečiť možnosť pacienta spísať svoju medicínsku vôľu (dispozíciu pacienta) a výber svojho právneho zástupcu v medicínskych otázkach.

108. Nepodporíme žiadnu snahu o zavedenie aktívnej alebo pasívnej eutanázie alebo asistovanej samovraždy.

Dostupné lieky

109. Zasadíme sa za dodržiavanie kategorizačného procesu, aby liek s rovnakou účinnou látkou alebo na liečbu tej istej diagnózy mal rovnakú úhradu z verejného zdravotného poistenia.
110. Navrhne zaviesť centrálnu nákupnú najpoužívanejších liekov pre nemocnice a lekárne. Ich odberateľov budeme bonifikovať.
111. V základnom balíku zdravotnej starostlivosti navrhne zaviesť povinnosť začať liečbu pacienta generickou preskripciou alebo najlacnejším originálnym liekom. Zmeniť liečbu za inú, s tým istým doplatkom, bude môcť lekár len v prípade, že mu poisťovňa schváli žiadosť o výnimku. V nej bude musieť preukázať medicínsky opodstatnené dôvody na zmenu.
112. Navrhne centrálny nákup vysokonákladových liekov

slovenskými zdravotnými poisťovňami, budeme sa aktívne zapájať do prebiehajúcej iniciatívy medzi krajinami V4.

113. Poisťovňam navrhne zadefinovať jasné, jednotné a transparentné kritériá pre schválenie liečby na výnimku. Rozhodnutie bude preskúmateľné ÚDZS.

114. Navrhne aktualizovať a prepojiť zdravotnícku pomôcky v zdravotnom a sociálnom systéme.
115. Navrhne zjednodušenie preskripcie inkontinčných pomôcok.
116. Pripravíme reformu liekovej politiky, ktorá zastaví reexport liekov do zahraničia a zabezpečí dostatok liekov pre pacientov na Slovensku. Oddelíme ceny liekov od úhrad liekov.
117. Navrhne zaviesť zmysuplné demograficko-geografické kritériá na otvorenie novej lekárne. Budeme sa usilovať o zachovanie tradičného lekárnického povolania.

Dáta, digitalizácia a inovácie

118. Dohliadneme na finalizáciu a doladenie systému eZdravie.
119. Čo najskôr navrhne zaviesť identifikáciu pacienta pri poskytovaní zdravotnej služby. Toto opatrenie má potenciál ušetriť desiatky miliónov eur. Navrhne opatrenia, ktoré budú zabezpečovať cestu pacienta zdravotníckym systémom prostredníctvom digitalizácie a elektronizácie. Vytvoríme štandardizované cesty pacienta a zavedieme ich monitorovanie a následný systém optimalizácie týchto ciest. Zabezpečíme výmenu údajov vo všetkých fázach cesty pacienta.
120. Zameriame sa manažment zdravotného kalendára občana.
121. Zavedieme evidenciu voľných kapacít poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.
122. Zavedieme funkčný integrovaný objednávací systém.

123. Budeme presadzovať digitalizáciu zdravotných záznamov na všetkých úrovniach poskytovania zdravotnej starostlivosti. Zavedieme štandardy na vedenie zdravotnej dokumentácie v digitálnej podobe. Budeme lekárov a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti motivovať k digitalizácii záznamov.
124. Navrhujeme znížiť obsah a počet registrov a výkazov, odstrániť ďalšie duplicity vo vykazovaní do zdravotných poisťovní a Národného centra zdravotníckych informácií (NCZI).
125. Navrhujeme v nemocniciach zaviesť oddelenie na výkazníctvo a funkciu dátového manažéra zodpovedného za jednotlivé výkazy a registre.
126. Budeme presadzovať Big Data manažment v systéme zdravotnej starostlivosti, s cieľom zlepšenia výkonnosti a efektívnosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, zvýšenia bezpečnosti poskytovania zdravotnej starostlivosti, zlepšenie prevencie a riadenia zdravotníctva ako takého.
127. Nesprávne uvedenie údajov zo strany poskytovateľov zdravotnej starostlivosti budeme riešiť prostredníctvom sankcií.
128. Prostredníctvom HTA agentúry budeme systematicky vyhodnocovať nové technológie a sledovať trendy vývoja.

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS)

129. Navrhujeme rozšíriť kompetencie a právomoci úradu v oblasti bezpečnosti pacienta a kontroly kvality zdravotnej starostlivosti u poskytovateľov.
130. Navrhujeme, aby poskytovatelia poberajúci prostriedky z verejných zdrojov mal zavedený vhodný systém riadenia kvality zdravotnej starostlivosti, ktorý bude súčasťou systému riadenia kvality zdravotnej starostlivosti ÚDZS.

131. Navrhujeme vytvorenie bezpečného systému hlásenia podozrení z možného pochybenia pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, kde nahlasovatelia nebudú musieť mať strach z akýchkoľvek postihov.

Stabilita financovania a fungujúci poisťný systém

132. Navrhujeme odpolitizovať financovanie zdravotníctva a naviažeme ho na hrubý domáci produkt. Jeho podiel budeme postupne zvyšovať tak, aby sme sa približovali k európskemu priemeru. Navrhujeme zvyšovanie každoročne o 0,3 percenta HDP.
133. Cez programový rozpočet a štruktúrované kolektívne vyjednávanie budeme pokračovať v snahe o spravodlivejšie rozdeľovanie zdrojov v zdravotníctve.
134. Navrhujeme zdefinovať štandardnú zdravotnú starostlivosť: základný balík garantovanej bezplatnej starostlivosti s ohľadom na geografickú dostupnosť a maximálne čakacie lehoty. Tie budú stanovené na základe odborných odporúčaní a protokolov liečby. Štandardná zdravotná starostlivosť, teda základný balík, musí byť jednoduchý a zrozumiteľný pre pacienta aj poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Ak jeden z parametrov nebude dodržaný, zdravotná poisťovňa uhradí zákrok pacienta aj u nezmluvného poskytovateľa, hoci aj v iných členských krajinách EÚ.
135. Navrhujeme umožniť občanom voľbu pripoistenia, kde si budú môcť vybrať operátora, nemocnicu alebo lekára mimo regiónu, nadštandardnú izbu a iné nemocničné doplnkové služby, ošetrovanie a liečbu v zahraničí, zubnú a úrazovú starostlivosť, komplementárnu starostlivosť, ale aj starostlivosť nad rámec základného balíka ošetrovateľských služieb, nepreplácaných liekov, medicínskych produktov atď. V systéme pripoistenia zohľadníme sociálne ohrozené a zraniteľné skupiny obyvateľstva.

136. Navrhujeme, aby si pacient nadštandardné služby a výkony u zmluvných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti platil výlučne cez zdravotnú poisťovňu: buď formou jednorazových platieb poisťovni za danú službu alebo pravidelnými platbami za svoje pripoistenie. Ponuka rôznych balíčkov pripoistenia, ich cena a rozsah budú záležať od ponuky poisťovne. Zdravotné pripoistenie bude predmetom súťaže na trhu. Platby a pripoistenie za nadštandardné zdravotné služby u zmluvných poskytovateľov budú poskytovať iba zdravotné poisťovne, ktoré zabezpečia aj štandardnú zdravotnú starostlivosť.
137. Navrhujeme, aby zdravotné poisťovne mohli tvoriť zisk z pripoistenia a zo správneho fondu až po zaplatení všetkých objednaných výkonov. Na platby za nezrealizované zdravotné výkony pacientov na čakacích listinách budú vytvorené technické rezervy.
138. Zisk poisťovne navrhujeme zdaniť osobitnou sadzbou dane, ktorá bude odvedená do štátneho investičného fondu.
139. Zakážeme krížové vlastníctvo v zdravotníctve tak, aby vlastník zdravotnej poisťovne nemohol byť zároveň aj vlastníkom alebo prevádzkovateľom nemocnice, lekárne alebo zdravotníckeho zariadenia.
140. Prostriedky za kapitáciu pacientov všeobecnej ambulantnej starostlivosti navrhujeme nechať spravovať VÚC. Do VÚC budú prerozdelené na základe počtu obyvateľov, ich chorobnosti a geografickej náročnosti terénu. Výšku kapitácie pacienta u všeobecného lekára určí zákon vzorcom (bodovník, s právomocou VÚC prehodnotiť cenu bodu, napr. v závislosti od geografickej náročnosti, chorobnosti jeho spádovej oblasti a pod.).
141. Navrhujeme, aby mohlo VÚC nevyčerpané prostriedky na kapitáciu

využiť na zavádzanie inovatívnych technológií, na programy podpory zdravia, ale aj na dobudovanie infraštruktúry svojej siete. Pre pacienta bude výhodné, že za sieť všeobecných lekárov v regióne preberie zodpovednosť VÚC, resp. ich združenie všeobecných lekárov alebo organizácie riadenej starostlivosti.

Rozšírenú verziu tejto kapitoly, ktorá obsahuje podrobnejšie zdôvodnenie jednotlivých opatrení pozri na: www.obycajniludia.sk/program2023/rozsireny-program-pre-zdravotnictvo

B.10 Školstvo, veda a inovácie

... lepšie školstvo, lepšie vzdelanie, lepší plat.

V tieni svetových kríz je Slovensko veľmi zraniteľné, a to jednak preto, že naša slovenská demokracia je veľmi mladá, iba 30 ročná, a tiež z dôvodu vysokej nedôvery medzi ľuďmi. Naši spoluobčania strácajú dôvody pre vzájomnú súdržnosť, ktorá má držať krajinu pokope. Ak chceme dobrú budúcnosť, potrebujeme držať spolu a najlepšia investícia do budúcnosti je vzdelanie. Dobré vzdelanie nie je len lístok do budúcnosti, ale kvalitné vzdelávanie je aj tým, čo môže udržať našu krajinu súdržnou. Ak sa spoločne zhodneme na vzdelávacom systéme, môžeme začať cestu skutočnej znalostnej ekonomiky a držať si ju ako našu národnú víziu. Je na čom stavať, veď si len pripomeňme, že prvá technická univerzita na svete bola založená v Banskej Štiavnici v roku 1762. Táto škola s názvom Bergakademie poskytovala nielen kvalitné vzdelanie, ale najmä výskum, vývoj, vynálezy a inovácie prepojené s praxou.

Výzvy a problémy

Školstvo a veda sú oblasti, ktoré u nás na Slovensku v podstatne nikdy neprešli zásadnou transformáciou. Išlo o niekoľko školských reforiem, ale žiadna však nebola dokončená. Veda je dlhodobo na okraji spoločenského záujmu a aj súkromný sektor v tomto smere stagnuje. Hlavné výzvy môžeme zhrnúť nasledovne:

- stratil sa spoločenský status povolania - učiteľ na všetkých stupňoch, do veľkej miery aj vedca, platové podmienky sú nekonkurencieschopné a tak sa naďalej znižuje kvalita,
- školy sú často miestom, kde deti a mládež nedostávajú dostatok pozitívnych podnetov pre ich rast, ale práve naopak, sú často stresované bez intelektuálneho rastu a necítia sa v škole dobre, čo má negatívny vplyv na ich duševné zdravie,
- približne až 20% našich vysokoškolákov študuje v zahraničí, z toho 90% v Čechách, z čoho vzniká problém únik mozgov, keďže sa nevracajú späť na Slovensko,
- máme nedostatok kvalitných odborníkov, ktorí navyše odchádzajúcich do zahraničia za lepšími podmienkami, najmä v inovačných oblastiach,
- veda, výskum, technológie, vývoj a inovácie sú dlhodobo

podfinancované s rozpočtom približne 0,9% HDP, kde európsky priemer je viac ako 2-násobný,

- byrokratická záťaž je veľkou prekážkou pri efektívnom využívaní eurofondov, navyše je potrebné stransparentniť hodnotiaci systém grantových projektov, pretože korupcia stále pretrváva aj vo vedeckej oblasti,
- prepojenie so svetom, internacionalizácia systému na vysokých školách a vo vede je minimálna, čo tiež znižuje našu konkurencieschopnosť.

Ponúkame štyri hlavné piliere potrebné pre vybudovanie jednotného vzdelávacieho systému, ktorý povedie Slovensko cestou znalostnej ekonomiky:

- I. zvýšime podporu výskumu, vývoja a inovácií pre priemysel a služby, stratifikujeme univerzity a to v súlade s koncepciou inovačného trojuholníka znalostnej ekonomiky,
- II. prepojíme školy-zamestnávateľov-samosprávu v regiónoch vo forme znalostných klastrov, kde sa informuje o potrebách trhu práce, aby sa celoživotné vzdelávanie stalo súčasťou dobrého životného štýlu,
- III. pokračujeme v školskej kurikulárnej reforme v duchu štyroch gramotností, od memorovania k myslieniu, a využijeme vzdelanie ako

nástroj na zlepšenie štátnej správy a podnikateľského prostredia, IV. naviažeme rast platov učiteľov, na rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve a vrátime status učiteľa, lebo iba „sebaistý učiteľ pripraví sebaistého žiaka“.

Na všetkých stupňoch vzdelávania, na príslušnej úrovni a v primeranom rozsahu, je potrebné systematicky zahrnúť štyri univerzálne gramotnosti:

A. KOMUNIKAČNÁ: čítanie

s porozumením, štruktúrované písanie, ústne prezentovanie, kultivovanie diskusie, práca s médiami, ovládanie aspoň anglického jazyka.

B. LOGICKÁ: práca s faktami a dez / informáciami, budovanie argumentov, kritické myslenie, matematika, finančný manažment, digitálne zručnosti - hardvér aj softvér.

C. SOCIÁLNA: tréning empatie, tímová práca, dobrovoľníctvo, tolerancia k odlišnostiam, riešenie konfliktov, manželské a partnerské vzťahy, hodnoty rodiny, vzťah k rodnej krajine.

D. ZDRAVOTNÁ: duševné zdravie, vedenie k športu, zdravá životospráva, prevencia proti návykovým látkam, vzťah k prírode, vzťah k zvieratám, ochrana životného prostredia.

Naše riešenia

Učiteľ – žiak – zamestnávateľ, spolu na prvom mieste

1. Zmeníme politiku odmeňovania na školách:
 - a) **zavedieme platový automat pre učiteľov**, ktorý nastavíme na rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve, v súlade s tým upravíme tabuľkové platy, a aj ostatných pedagogických kategórii; odstránime platovú diskrimináciu nepedagógov; zavedieme možnosť uznávania odpracovaných nadčasov a to aj pre prácu z domu,
 - b) vytvoríme fond benefitov pre učiteľov v závislosti od regiónu, najmä kde je nedostatok učiteľov, napr. služobné byty, zľavnené cestovné alebo voľné lístky na kultúrne a športové akcie,
 - c) pripravíme program podpory, štipendií a oceňovania talentovaných a úspešných žiakov, ktorí reprezentujú región alebo celé Slovensko,
 - d) **zavedieme vzdelávaciu kreditnú kartu**, kde je kredit voľných hodín na ďalšie vzdelanie ako celoživotné vzdelávanie, od prvého, počas produktívneho veku, až po univerzitu tretieho veku, ktoré bude bezplatné na verejných školách.
2. Zmeníme politiku manažmentu na školách:
 - a) zabezpečíme priamu komunikáciu ministerstva s riaditeľmi škôl, bezplatné právne poradenstvo a výklad zákonov, vyhlášok a nariadení,
 - b) skompletizujeme v každej škole,

- podľa jasných kritérií, školský odborný team, napr. asistent, špeciálny pedagóg, psychológ, sociológ, projektový manažér, IT manažér, logopéd, zdravotník, každý s primeraným časovým fondom; podporíme tak aj podmienky pre inklúziu a prácu so žiakmi so špeciálnymi potrebami,
 - c) otestujeme pilotne novú pozíciu v školskom time , a to mentor - učiteľ, ktorého úlohou bude monitorovať metodiku výučby na svojej škole a napomáhať zvyšovaniu jej kvality vo forme osobných konzultácií s kolegami učiteľmi,
 - d) podporíme „otvorené školy“, ktoré mimo vyučovacích hodín slúžia ako vzdelávacie, kultúrne, dobrovoľnícke a športové centrá pre žiakov, ako aj širšiu komunitu. Vytvoríme tak priestor pre uplatnenie si voľnočasových preukazov a perspektívne zafinancujeme aj letné školy.
3. Transformujeme Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, ako aj jeho priamo riadené organizácie, na aktívnu podporu učiteľov:
 - a) prebudujeme pedagogické fakulty a zabezpečíme, aby v každom kraji bola jedna, prepojená s relevantnými fakultami, ktoré navyše poskytnú učiteľom metodické usmernenia a aj celoživotné vzdelávanie,
 - b) zjednotíme, digitalizujeme a anonymizujeme písomné testovanie žiakov (Testovanie 5 a Testovanie 9) a písomné maturity, ktoré využijeme na hodnotenia všetkých učiteľov,

c) vytvoríme spoločný register pedagogických inovácií, napr. overení poskytovateľa profesijného rozvoja, plán vzdelávania, slobodný výber učebníc, vzdelávacie zdroje, príklady dobrej praxe alebo náučné videá, v spolupráci s verejnoprávnu televíziou,

d) vytvoríme jednotný register akademických / vedeckých / umeleckých, teda všetkých tvorivých zamestnancov, ktorý poskytne všetky relevantné parametre pre posúdenie kvality tvorivej práce a bude používaný pri hodnotení kvality inštitúcie a podávaní grantových projektov.

4. Vytvoríme znalostné klastre v regiónoch, kde prepojíme školy-zamestnávateľov-samosprávy:
 - a) definujeme znalostný klaster ako záujmové združenie právnických osôb, ktorý sa bude pravidelne stretávať a informovať, rodičia budú zastúpení prostredníctvom svojich zástupcov v Rade školy,
 - b) zlepšíme tak poradenstvo, kariérnu výchovu žiakov a informovanosť o uplatnení sa na trhu práce,
 - c) zabezpečíme tak priamu spoluprácu stredných a vysokých škôl so zamestnávateľmi pri príprave vzdelávacích programov, aj pre duálne vzdelávanie,
 - d) využijeme naplno finančné zdroje z eurofondov na opravu / vybudovanie, napr. školy, laboratória, digitálne vybavenie, internáty, telocvične, kuchyne a jedálne, športoviská a voľnočasové priestory.
5. Vytvoríme systém inovačných trojuholníkov, aby veda, výskum, technológia, vývoj a inovácie boli hodnotovo orientované:
 - a) definujeme inovačný trojuholník, kde prepojíme univerzity-výskumné inštitúcie-priemysel a služby,
 - b) navýšime financovanie výskumu, vývoja a inovácií na úroveň 2,0 % HDP do roku 2027,
 - c) vytvoríme podmienky, aby bolo pre súkromné spoločnosti atraktívne investovať do výskumu, vývoja a inovácií (európsky priemer je ich 66% účasť),

d) podporíme jednotné riadenie zdrojov na výskum, vývoj a inovácie pod vedením Výskumnej a inovačnej autority.

Predškolské zariadenia – začiatok úspechu aj vymanenie sa z generácie chudoby

6. **Budeme pokračovať v rozširovaní kapacít materských škôl na celom Slovensku.** Vyhodnotíme uplatňovanie rodičovského príspevku, ktorý sa poskytuje rodičom detí, pre ktoré neboli kapacity, s cieľom nahradiť ho príspevkom na starostlivosť o dieťa.
7. Zmeníme financovanie, rozšírime ponuku programov predškolského vzdelávania, zjednodušíme platnú legislatívu a trvalo ukotvíme register zariadení predprimárneho vzdelávania.
8. Zavedieme povinnú predškolskú starostlivosť pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Poskytneme v nich aj vzdelávanie rodičov a včasnú diagnostiku, aby sa zabránilo nadužívaniu špeciálnych škôl.
9. Zanalyzujeme a navrhujeme presun zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov (jasle) z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Základné školy – vzdelanie a výchova

10. **Budeme pokračovať v komplexnej reforme vzdelávania, napr. obsah (kurikulum)** a jeho kontinuita, duševné zdravie, mentorovanie, materiálna podpora a spoločenský status.
11. Zvýšime flexibilitu upravovania počtu žiakov v triedach, keďže kvalita vzdelávania rastie s klesajúcim počtom žiakov v triede.
12. Zabezpečíme podmienky pre vzdelávanie v materinskom jazyku menšín.
13. Napomôžeme prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí vo

výučbe Slovákov žijúcich v zahraničí v ich rodnom jazyku vo všetkých štátoch, v ktorých sú uznaní ako národnostná menšina, napr. poskytovaním učebníc, vysielaním učiteľov, ako aj zvýšiť a zlepšiť podporu výučby v krajských vzdelávacích centrách v tých štátoch, kde Slováci v zahraničí nemajú priznaný status národnostnej menšiny.

14. Vytvoríme priestor pre umelecké vzdelávanie žiakov formou účinnejšej spolupráce so základnými umeleckými školami.
15. Vytvoríme priestor na základných školách pre športové aktivity žiakov formou spolupráce so športovými klubmi alebo trénermi a pripravíme komplexné systémové riešenie pohybu na školách.

Stredné školy – univerzálnosť a praktická špecializácia

16. Zjednotíme prijímacie kritériá na základe Testovania 9 a jasne zadefinujeme kritériá zohľadňujúce prospech a úspechy.
17. Navýšime normatívy pre vyššiu ekonomickú náročnosť praktickej prípravy daných odborov, aj duálnych.
18. Zabezpečíme zdroje pre materiálno-technické vybavenie špeciálnych škôl a výchovných zariadení, napr. kompenzačné pomôcky a učebnice.
19. Zafinancujeme rozšírenie ponuky vzdelávania vo forme post-sekundárneho vzdelávania, napr. jednotlivé predmety, kurzy alebo certifikácie.

Vysoké školy – cesta k vyššej pridanej hodnote

20. Podporíme Slovenskú akreditačnú agentúru pre vysoké školy a vytvoríme priestor v nej pre širšie zastúpenie členov znalostných klastrov. Požadujeme minimalizáciu administratívnej záťaže tohto procesu pre školy.
21. Nebudeme tolerovať žiadne formy

akademického podvodu a budeme ich postihovať.

22. Zavedieme stratifikáciu vysokých škôl s ohľadom na tri komponenty – vzdelávanie (bakalár, magister/inžinier a doktorand), fundamentálny výskum a aplikovaný výskum, ktoré určia prerozdelenie finančných zdrojov.
23. Podporíme vzdelávanie a prax profesijných bakalárov v súčinnosti s firmami. Spropagujeme ich na trhu práce, pretože pre mnohé pozície je toto vzdelanie úplne postačujúce.
24. Zafinancujeme vzdelávanie všetkým vysokým školám podľa počtu študentov bakalárskeho stupňa. Povinným kritériom kvality bude písomné, zjednotené, anonymné hodnotenie pedagógov študentmi každý semester. Najkvalitnejší pedagógovia budú odmenení, napr. honor, finančný bonus alebo vzdelávací grant.
25. Zafinancujeme vzdelávanie magistrov/inžinierov a doktorandov vysokým školám podľa množstva a kvality vedeckej práce škôl, nie podľa počtu študentov.
26. Zafinancujeme rozšírenie ponuky terciárneho vzdelávania ako formy celoživotného vzdelávania. Ide o formu jednotlivých predmetov, kurzov alebo certifikácií pre ľudí v produktívnom veku.
27. Spropagujeme slovenské vysoké školy a výskumné inštitúcie vo svete prostredníctvom diplomacie. Rovnako aj výučbu slovenčiny prostredníctvom lektorátov slovenského jazyka a kultúry v zahraničí. Najmä v tých štátoch, ktoré sú nám kultúrne blízke, keďže títo cudzinci potenciálne zostanú žiť na Slovensku, lebo naša ekonomika ich potrebuje, ako naša populácia starne.
28. Podporíme, v rámci internacionalizácie, tvorbu nosných študijných programov aj v anglickej verzii a tak motivujeme zahraničných študentov, aby prišli študovať na Slovensko.

29. Iniciujeme celoštátnu diskusiu o zmene štruktúry štúdia budúcich učiteľov. Prebudujeme fungovanie pedagogických fakúlt a ich prepojenie so svojimi odbornými fakultami. Vzdelávanie študentov učiteľstva bude ich prioritou spolu s aktívnou spoluprácou s priamo riadenými organizáciami Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.
30. Vytvoríme systém výberu záujemcov o štúdium učiteľstva, napr. personálny audit ako prijímací pohovor a udelenie štipendií s podmienkou následnej práce učiteľa po istý čas.

Výskum, vývoj a inovácie – základ znalostnej ekonomiky

31. Prepojíme financovanie výskumu, vývoja a inovácií vo verejných inštitúciách a súkromných spoločnostiach, domácich aj zahraničných, rovnako aj neziskových organizáciách prostredníctvom inovačných trojuholníkov.
32. Podporíme jednotné riadenie zdrojov a manažment všetkých grantových agentúr, pre efektívnosť a transparentnosť súťaže o granty, napr. jednotný portál pre žiadosti, akčný plán rozvoja, ročný rozpočet, výročná hodnotiacia správa, zahraniční hodnotitelia a vylúčenie konfliktu záujmov.
33. Zavedieme manažment projektov na základe osvedčenej úrovne technickej pripravenosti (TRL). Kritickú fázu predstavujú TRL v rozsahu 1-6, ktoré treba grantovo podporiť. Zanalyzujeme možnú TRL modifikáciu aj pre humanitné a spoločenské vedy.
34. Pokračujeme vo vytváraní medzisektorových inovačných partnerstiev v regiónoch alebo tzv. regionálnych inovačných centier, ktorých úlohou je pomôcť najmä malým a stredným podnikom.
35. Podporíme finančne transfér výskumu a vývoja do praxe, od začínajúcej aktivity (startup) cez rozvíjajúcu sa aktivitu (spin-off) až po priemyselné klastre.

36. Poskytneme spektrum finančnej podpory pre inovácie od voucherov na rôzne aktivity, cez grantové projekty, doplnkové projekty (matching), kde štát poskytne presne toľko, koľko poskytne súkromník, alebo nízko / bezúročné pôžičky, až po zníženie administratívnej náročnosti daňových úľav pri inováciách. Zavedieme cenové hladiny projektov a rozšírime e-trhovisko.
37. Zavedieme novú akademickú pozíciu – postdoktorand, ktorý má pracovnú zmluvu zvyčajne na 2 roky a taktiež štipendiá pre domácich aj zahraničných postdoktorandov.
38. Podporíme naďalej akademickú mobilitu excelentných študentov vysokých škôl, vysokoškolských pedagógov, vedeckých pracovníkov a navyše aj postdoktorandov formou štipendií, s prísľubom návratu na Slovensko a zotrvania vo výskume, vývoji a inováciách istý čas.
39. **Zavedieme štartovacie balíčky pre excelentných mladých vedeckých pracovníkov,** domácich alebo zahraničných, ideálne úspešných slovenských návratilcov zo sveta, ktoré budú 5 ročné na vybudovanie tímu a rozpočet konkurencieschopný v európskom meradle (do 500 000 EUR).
40. Zavedieme balíčky pre excelentných vedeckých pracovníkov, domácich alebo zahraničných, ideálne úspešných slovenských návratilcov zo sveta, ktoré budú 5 ročné a rozpočet konkurencieschopný v európskom meradle (do 2 000 000 EUR).
41. **Podporíme financovanie mladých excelentných, budúcich vedcov od strednej školy, nenávratným príspevkom 10 000 EUR.**
42. Zjednodušíme procesy imigrácie pre cudzincov, aj pre Slovákov žijúcich dlhodobo v zahraničí, v prípade obsadzovania pozícií v oblasti vzdelávania, výskumu, vývoja a inovácií.
43. Zanalyzujeme možnosti udeliť

výnimku verejného obstarávania, zjednodušenia procesov a zmiernenia požiadaviek v oblasti výskumu, vývoja inovácií. Dôraz nie ako doteraz na najnižšiu obstarávaciu cenu, ale na možnosť presnej technickej špecifikácie, alebo priameho zadania.

44. Novelizujeme zákon o vysokých školách, rozšírením o hodnotovo orientované princípy fungovania vysokoškolskej pedagogiky, riadenia a výskumu.
45. Posilníme uplatňovanie etických princípov, upravíme vyhlášky a interné manažérske postupy, pravidlá zákazu konfliktu záujmov, etiky a protikorupčného správania. Ako aj transparentnosť a otvorené súťaže pri poskytovaní finančných prostriedkov. Zároveň posilníme princíp "verejné prostriedky musia byť kontrolované verejnosťou".
46. Motivujeme a zorganizujeme akademikov, profesorov a odborníkov na priebežné hodnotenie kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov výskumu, vývoja inovácií na Slovensku, pripravíme štátnu vednú politiku vzhľadom na najpálčivejšie témy, napr. rýchle zmeny technológií, geopolitické pomery, udržateľnosť, priority, kritické a strategické oblasti.
47. Predložíme zákon o zriadení verejnoprávnej inštitucionálne nezávislej Učenej spoločnosti Slovenskej republiky združujúcej osobnosti, ktoré významným spôsobom prispievajú k rozvoju poznania alebo kultúry a sú morálne bezúhonné.
48. Zanalyzujeme možnosti pre nárokovateľné, automatické, financovanie vedcov, ktorí sú etablovaní v medzinárodnom hodnotení a podávanie žiadostí celoročne a rýchle spracovanie žiadostí so zaslaním paušálnych financií vopred.
49. Podporíme tzv. štvrtú priemyselnú revolúciu Industry 4.0 ako digitalizácia priemyslu, čo

predstavuje kľúčový krok ku znalostnej ekonomike. Z tohto dôvodu a z pohľadu vzdelávania zabezpečíme každému učiteľovi osobný počítač.

50. Vybudujeme jedno vedecko-technické múzeum s interaktívnymi expozíciami, ideálne aj s moderným planetáriom, ktoré bude zdarma k dispozícii všetkým žiakom Slovenska a aby stimulovalo záujem mládeže o štúdium vedy, techniky a voľbu vedeckej kariéry. Pokračujeme v popularizácii vedy a techniky.

Šport, zdravý životný štýl, pohyb a zdravie a zdravšie deti

...keď šport nie je len zábavkou pre oligarchov, ale možnosťou pohybu a aktívneho trávenia voľného času pre každého...

Šport je fenomén, ktorý spája pohyb so zdravím, zdravie s efektivitou a produktivitou. Tie sú podmienkou prosperujúcej ekonomiky a spokojného života, ktorý je podmienený zdravým životným štýlom. Šport znamená starostlivosť o zdravie, a tým aj nižšie náklady na zdravotnú starostlivosť pre jednotlivca a spoločnosť.

Upevňuje vzťahy, formuje pevnú vôľu, morálku, prináša disciplínu a ďalšie vlastnosti a benefity, ktoré človek potrebuje v rôznych oblastiach života.

Výzvy a problémy

Po ťažkom období, ktorým si šport počas posledných kríz a pandémie prešiel a vzhľadom na pretrvávajúci nárast generačných chorôb, akými sú cukrovka a obezita, je stav pohybu detí alarmujúci. V digitálnej dobe je aj pre rodičov čoraz ťažšie deti motivovať k športu. Postavenie športu, zdravý životný štýl a pohyb a zdravie je čoraz dôležitejšou zložkou v spoločnosti. Slovensko zaostáva za priemerom krajín EÚ, čo sa týka podielu HDP na športe. Nedostatočná podpora športu vedie k nezdravému životnému štýlu, generačným a pridruženým chorobám prameniatic aj z nedostatku pohybu, poklesu duševného zdravia obyvateľstva a k zhoršeniu celkovej kvality života. Ako jeden zo základných pilierov rozvoja pohybu a motoriky detí a prinavrátania vzťahu detí k športu, vidíme školu. Po presadení 3. hodiny telesnej a športovej výchovy a umožnení vstupu trénerov do škôl (ako tandemovej výuky) priamo do vyučovacieho procesu, je potrebné pokračovať v rozvoji pohybu a športu práve na školách, aby deti mohli ďalej rozvíjať svoje pohybovo-motorické zručnosti v školských športových kluboch, aby zmysluplne trávili svoj voľný čas, pokiaľ sa stretnú so svojimi častokrát unavenými rodičmi po ich práci.

Ďalšie piliere sú rodina, prevencia pred chorobami a možnosti športového vyžitia. Za posledné vládne obdobie, po systémovom nastavení financovania a masívnej podpory športovej infraštruktúry prostredníctvom Fondu na podporu športu, či po 1. krát v histórii Slovenska možnosti financovania regionálnej športovej infraštruktúry prostredníctvom eurofondov, a napriek pomoci v podobe možnosti odpustenia dane z nehnuteľností pre športové subjekty, ostáva nesystémová podpora športu už len v niektorých samosprávach. Podpora klubov je však stále nedostatočná. Preto sa opätovne budeme snažiť presadiť ďalšiu pomoc pre rodiny s deťmi v podobe zmysluplného aktívneho trávenia voľného času dieťaťa (prepojenie na EDUPAGE a na školské športové kluby a na regionálne športové kluby), ktorá bude dostupná aj pre sociálne slabšie rodiny a zdravotne znevýhodnených, a ktorá výrazne finančne pomôže športovým klubom. Postupne tak budeme aj dobiehať priemer EÚ v podiele HDP na športe a znižovať dlh na športovej infraštruktúre. Väčšina krajín na celom svete investuje menej ako 2 % svojich rozpočtov na vzdelávanie v oblasti telesnej výchovy, ktorá je často pod

prioritou záujmu a zle implementovaná v dôsledku čoho je ohrozené zdravie našich budúcich generácií. UNESCO, na základe konsenzuálne vypracovaného konceptu Fit for Life, si kladie za cieľ tento problém riešiť spoluprácou s vládami, rozvojom kvalitných politik v oblasti telesnej výchovy a budovaním kapacít učiteľov a školiteľov na poskytovanie hodín telesnej výchovy, ako súčasť dobre stabilizovaných učebných osnov. Najdôležitejšie údaje z najnovšieho globálneho prieskumu podľa UNESCO poukazujú na naliehavú potrebu zvýšiť status predmetu telesná výchova na našich školách. To si vyžaduje kolektívnu interakciu na vytvorenie a implementáciu noriem, financovanie, časovú dotáciu, kvalitné personálne zabezpečenie, podporu zdieľania vedomostí a podporu inkluzívnej účasti pre celú mládež. Program OĽANO a priatelia pre šport a rozvoj telesnej kultúry vychádza z najnovších strategických dokumentov akými sú: Fit For Life (Unesco 2023), Stratégia športu (SOŠV 2023), Koncepcia športu (Vláda SR 2022-2026) a ďalšie.

Naše riešenia

Postavenie a financovanie športu

1. Vnímame, že postavenie športu vo verejnej správe pod zložkou sekcie športu a štátneho tajomníka pre šport na MŠVVaŠ je nedostačujúce. Preto navrhujeme optimalizovať postavenie športových inštitúcií vo verejnej správe s cieľom autonómneho a silného postavenia športu s pravidelnou účasťou na rokovaniach vlády. **Budeme presadzovať Športovú agentúru SR, zriadenú pod Úradom vlády.**
2. Zriadime nový koordinačný poradný orgán tzv. „Korporáciu športu“, ktorý bude združovať zložky verejnej správy a zástupcov športového hnutia a ktorý sa bude stretávať na pravidelnej báze, reflektovať na požiadavky športového hnutia do najdôležitejších zložiek športu vo verejnej správe. Zrušíme nefunkčný poradný orgán „Radu ministra pre šport“.
3. Presadíme lepší a progresívnejší zdroj financovania pre národné športové zväzy PUŠ (príspevok uznanému športu), a to z pôvodných výnosov z lotérií, na výnosy zo stávkových kancelárií.
4. Navrhujeme spravodlivé, predvídateľné a systémové financovanie športu v rámci samospráv s dôrazom na miestnu sieť športových klubov, ktoré najlepšie reflektujú na verejný záujem v športe.
5. Navrhujeme účinné opatrenia v daňovej oblasti, ktoré budú motivovať súkromné firmy a podniky investovať do športu a športovísk, financovať športové zväzy, kluby, či jednotlivých športovcov.
6. Budeme pokračovať v znižovaní investičného dlhu na športovej infraštruktúre prostredníctvom Fondu na podporu športu a aj čerpania eurofondov pre regionálnu športovú infraštruktúru.
7. Posilníme organizačné zložky Fondu na podporu športu a otvoríme ďalšie možnosti systémového financovania športovej infraštruktúry (napr. vysokoškolská ŠI) a významných podujatí na podporu mladých športových talentov, športu pre všetkých a pod.
8. Podpora bezbariérových projektov regionálnej športovej infraštruktúry bude samozrejmosťou a podporíme aj zmysluplné projekty národnej športovej infraštruktúry, ktoré umožnia organizáciu medzinárodne významných športových podujatí a tým rozvoj talentovanej mládeže a reprezentácie Slovenska vrátane zdravotne znevýhodnených športovcov.
9. Pre zlepšenie transparentnosti v športe a čo najprísnejších vstupných dát na výpočet PUŠ dokončíme informačný systém športu.
10. Vytvoríme športovým zväzom lepšie podmienky na vzdelávanie trénerov v spolupráci s telovýchovnými fakultami, podporíme výskum, metodický a technologický vývoj

v oblasti vrcholového športu. Zvážime vytvorenie výskumného a metodického ústavu pre šport na báze Národného športového centra, prípadne ako samostatného vedného odboru v rámci Slovenskej akadémie vied, aby aj vedy o športe boli na úrovni relevantných vedných odborov.

11. Pre rýchlejšie a flexibilnejšie riešenie sporov v športe zriadieme rozhodcovský súd podľa vzoru CAS (Medzinárodný športový arbitrážny súd pre šport).

Pohyb a zdravie detí na školách

12. Budeme presadzovať kredit 50€/mesačne "Športovné" pre deti 1.-8. ročníka ZŠ, pre zvýšenie pohybových aktivít v športových kluboch a na školách.

13. Zlepšíme postavenie učiteľov telesnej a športovej výchovy a zlepšíme financovanie (koeficient odboru a špecifiká) pre telovýchovné vysoké školy tak, aby sa zlepšila udržateľnosť športovej infraštruktúry a rozvoj materiálneho zabezpečenia pre vysokoškolských pedagógov a absolventov na telovýchovných fakultách.
14. "Na každej plnoorganizovanej škole telocvična do roku 2027". Na základe existujúcej štúdie uskutočniteľnosti, ktorá rieši dostavbu školskej športovej infraštruktúry na 90%, budeme pokračovať vo výstavbe chýbajúcich telocviční (vrátane materiálneho zabezpečenia) a chýbajúcich exteriérových ihrísk, najmä pomocou čerpania eurofondov a tvorby výziev z programového obdobia Partnerskej dohody 2022-2027, ale aj z prostriedkov zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Fondu na podporu športu.
15. Podporíme a budeme presadzovať na ZŠ formát aktívnej školy a programy s možnosťou tandemovej výuky na hodinách telesnej a športovej výchovy, alebo vylepšujúce jej kvalitu, pokiaľ nebude vyhovujúci stav a obsadenie učiteľov na hodinách telesnej a športovej výchovy.

16. Vytvoríme podmienky pre viac pohybových a športových aktivít aj pre žiakov SŠ.
17. Na základe diskusie so zástupcami škôl zvážime zavedenie školských športových klubov na školách, kde budú deti zmysluplne a aktívne tráviť čas, kde bude priestor aj pre zdravotnú telesnú výchovu.
18. Zvážime pozíciu školského trénera, ako pedagogického zamestnanca koordinujúceho školský šport a pohybové aktivity na dennej báze na každej škole, ktorá bude mať zriadený školský športový klub.
19. V spolupráci s ministerstvom zdravotníctva budeme riešiť problém ospravedlnení z telesnej výchovy a vylepšíme systém základného zdravotného testovania a monitoringu detí.
20. Podporíme programy a projekty, ktoré budú prispievať k zlepšeniu kvality telesnej a športovej výchovy a osвете športu v školských športových kluboch.
21. Zreformujeme systémové, národné organizovanie športových súťaží medzi školami, v spolupráci so športovými zväzmi, čo objaví aj nové športové talenty. Podporíme spoluprácu športových zväzov a ich športových programov na školách.
22. Podporíme odborné školenia prospešné pre učiteľov telesnej a športovej výchovy
23. Presadíme rekonštrukciu športovej infraštruktúry telovýchovných vysokých škôl prostredníctvom Fondu na podporu športu, ktorá by mala byť výkladnou skriňou ŠI.
24. Presadíme optimalizáciu financovania stredných športových škôl s cieľom prípravy talentovanej mládeže a reprezentantov SR na krajskej úrovni.

B.12 Sociálna politika

... keď chránime bezmocných a slabších a keď štát pomáha chudobným, chorým a slabým.

Spokojný život na dôchodku bez obáv z chudoby je silnou túžbou každého staršieho človeka. Bývalé vlády zaviedli dôchodkový strop bez toho, aby sa postarali, odkiaľ na to vziať. Hrozí preto zvýšenie odvodov a daní alebo zníženie dôchodkov v budúcnosti. Navyše, ak by sa počas 12 rokov vlády Fica a Pellegriniho nevytunelovalo ročne približne 500 mil. eur, mohli mať slovenskí dôchodcovia mesačne o 300 eur vyšší dôchodok, aký majú v súčasnosti.

Tisíce seniorov, zdravotne postihnutých i dlhodobo chorých občanov žije neraz v podmienkach, ktoré nie sú dôstojné 21. storočia. Mnohí z nich dlhé roky pracovali a platili štátu dane a odvody, ale keď sa ocitnú v núdzi, štát sa o nich nedokáže poriadne postarať tak, aby netrpeli chudobou, odstránením a nedostatočnou starostlivosťou. Dôvodom je slabo fungujúci systém sociálnych služieb pre dôchodcov. Štát stále v primeranej miere nezaregoval na rýchle starnutie obyvateľstva.

Výzvy a problémy

Počas našej vlády sme presadili ústavnú garanciu rodičovského dôchodku a uzákonili sme možnosť čerpania predčasného dôchodku po odpracovaní 40 rokov. Tiež sme schválili tehotenskú dávku a štipendium, ktoré od apríla 2021 pomohlo vyše 82 tisícom ženám, otcovskú dovolenku, navýšili daňový bonus na 140 eur na dieťa a rodinné prídavky na 60 eur na dieťa. Schválili sme generálny pardon Sociálnej poisťovne, ktorí pomohol najmä dlžníkom z radov zraniteľných osôb.

Vo volebnom období 2020-2023 sme historicky zvýšili prostriedky na kompenzácie pre ťažko zdravotne postihnuté osoby, osobitne pokiaľ ide o kompenzácie na úpravu bytu a kúpu auta, ale aj hodnotu majetku, ktorý môžu vlastniť, aby im kompenzácie neboli odobraté. Schválili sme odstránenie krátenia príspevkov na opatrovanie a možnosť pôsobenia osobných asistentov, zdravotných sestier a sociálnych pracovníkov na školách. Zrušili sme doplatky pre deti, seniorov a ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím na lieky. Zabezpečili sme stabilizačný príspevok pre pracovníkov v DSS a navýšenie miezd. Vďaka finančným prostriedkom z Plánu obnovy a odolnosti sme zabezpečili vybudovanie rodinných poradní a dlhových poradní. Napriek týmto uvedeným pozitívnym

výsledkom, ktoré sú neporovnateľne lepšie s ktorýmkoľvek minulým volebným obdobím chceme zamerať aj naďalej našu pozornosť na seniorov, ťažko zdravotne postihnutých ľudí, ľudí trpiacich psychickými ochoreniami, osamelých rodičov, ľudí v hmotnej núdzi či na ľudí ohrozených stratou bývania. Osobitným problémom je legislatíva v oblasti pracovného práva, ktorá je v niektorých prípadoch nastavená v neprospech zamestnancov. Dnes má zamestnanec podľa Zákonníka práce nárok na to, aby jeho mzda bola vyplatená najneskôr do konca nasledujúceho mesiaca. Stovky tisíc zamestnancov kvôli tomu čakajú na svoju zaslúženú mzdu až do posledného týždňa v mesiaci. Považujeme to za veľmi nespravodlivé. Chceme to zmeniť tak, že zamestnanec dostane svoju mzdu najneskôr do 10-teho dňa v príslušnom kalendárnom mesiaci. Zároveň, ak to typ a povaha pracovného miesta umožňuje, zamestnávateľ bude musieť zamestnancovi umožniť chodiť do práce len na 4 dni - samozrejme, ak zamestnanec odpracuje rovnaké množstvo hodín ako ich kolegovia, ktorí pracujú 5 dní. PRÍKLAD: Pani účtovníčka bude chodiť do práce v pondelok a stredu po 12 hodín a v utorok a štvrtok po 8 hodín. Tým získa každý týždeň v roku predĺžený 3-dňový víkend.

Naše riešenia

Seniori

1. Prijmeme zákon o ochrane práv starších.
2. **Vytvoríme úrad ombudsmana pre starších.** Prijmeme Chartu na ochranu starších formou zákona a vytvoríme systém ochrany starších pred páchaním zlého zaobchádzania, zneužívania, zanedbávania, násillia a diskriminácie. Zrevidujeme obmedzovanie spôsobilosti na právne úkony.
3. Prijmeme zákon o sociálnoprávnej ochrane dospelých zraniteľných osôb.
4. Vytvoríme systém pomoci a spolupráce inštitúcií po ukončení hospitalizácie osoby a zabezpečenie potrebnej zdravotnej, sociálnej starostlivosti a rehabilitácie. Na tieto účely chceme spolupracovať so zdravotnými poisťovňami, lekármi, opatrovateľskou a ošetrovateľskou službou. spolupráca zdravotných poisťovní, lekárov, opatrovateľskej a ošetrovateľskej služby; rovnako aj pri zabezpečení vhodného doliečenia a vhodnej starostlivosti v domácom prostredí či zariadení.
5. Vytvoríme vhodné podmienky pre poskytovanie doplnkových služieb, ktoré sú dôležité pri dôchodkozotrvaní starších v domácom prostredí. Zabezpečíme podporu pre terénne služby, hlavne pre imobilných občanov, rozšírenie opatrovateľskej služby a vytvorenie vhodných podmienok pre opatrovateľky
6. Vytvoríme systém kvalitných služieb ochrany, zabezpečenia dôstojnosti, intimity, ochrany obetí zneužívania, zanedbávania starostlivosti, páchania násillia a týrania, čím vytvoríme priestor na umiestnenie týraných a zneužívaných osôb vo vhodných zariadeniach.
7. Vytvoríme systém vzdelávania, ochrany a prevencie na udržanie psychického a duševného zdravia starších.
8. Zarádime medzigeneračné vzťahy do aktivít a učebného procesu na školách, čím vytvoríme priestor pre spoznanie problémov a potrieb starších a zároveň vytvoríme podmienky pre aktivity mladých ľudí na poskytovanie pomoci a ochrany starších v zariadeniach aj v domácnostiach.
9. Podporíme realizáciu primárnej prevencie v oblasti scitlivovania spoločnosti v téme násillia na senioroch.

Sociálne služby

10. **Zvýšime platové ohodnotenie opatrovateľiek** a pracovníkov v zariadeniach sociálnych služieb (ZSS) tak, aby bolo motivačné.
11. Zrušíme krátenie príspevku na opatrovanie.

12. Zjednodušíme administratívu pri riešení sociálnych situácií na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVAR), zjednotíme posudkovú činnosť.
13. Podporíme terénne a ambulantly služby ako i denné stacionáre.
14. Zrovnoprávnime štátne, obecné a neštátne subjekty.
15. Prehodnotíme kompetencie v poskytovaní opatrovateľskej služby (presun na župy, okres, resp. štát), nakoľko mnohé obce nemajú prostriedky na ich prevádzku.

16. Zabezpečíme poistenie v nezamestnanosti pre opatrovateľov a osobných asistentov.

Dôchodkový systém

17. Budeme podporovať dlhodobú udržateľnosť dôchodkového systému tak, aby ľudia v starobe mohli mať primeranú úroveň dôchodkov a nemuseli živiť.
18. **Navýšime mzdový bod u žien na materskej a rodičovskej dovolenke** tak, aby ich dôchodok nebol znížený kvôli starostlivosti o deti, obdobne u rodičov starajúcich sa o deti so ZŤP, resp. opatrovujúcich príbuzných.
19. **Navrhujeme zmeniť spôsob valorizácie dôchodkov, aby sa zvyšovali nielen o infláciu, ale aj podľa rastu priemernej mzdy.**
20. **Odškodníme starodôchodcov** - navrhujeme odstrániť nespravodlivosť spôsobenú pri prepočítavaní starobných dôchodkov, priznaných pred rokom 2004.

Nemocenské poistenie

21. Predĺžime ochrannú lehotu pre ženy, ktorým zaniklo nemocenské poistenie (stratili prácu), ak porodí do 14 mesiacov od zániku nemocenského poistenia.
22. Navrhujeme zaviesť možnosť súbehu nároku na materské pre matku a otca

na to isté dieťa a možnosť prenosu nároku na materské medzi rodičmi dieťaťa.

23. Navrhujeme prijať opatrenia proti neodôvodnenému rastu výdavkov nemocenského poistenia spôsobeného benevolentným posudzovaním dočasnej pracovnej neschopnosti.

Poistenie v nezamestnanosti

24. Zavedieme diferencované poskytovanie dávok v nezamestnanosti podľa počtu rokov poistenia v nezamestnanosti. Za 3 roky poistenia bude podporné obdobie 4 mesiace. Od 4 do 10 rokov to bude 5 mesiacov, od 10 do 20 rokov bude nezamestnanému poskytovaná dávka 6 mesiacov a nad 20 rokov až 8 mesiacov.
25. Navrhujeme zaviesť rôzne výšky dávok v nezamestnanosti tak, že najvyššia suma sa bude vyplácať v prvých troch mesiacoch a postupne bude klesať. V poslednom mesiaci poberania znížime podporu na desatinu z celkového nároku za celú podpornú dobu.
26. Poistencovi, ktorý bez vážnych dôvodov skončí pracovný pomer, navrhujeme skrátiť dobu poberania dávky v nezamestnanosti o polovicu.
27. Navrhujeme, aby sa v prípade, ak nezamestnaný odmietne pracovnú ponuku, ktorá je primeraná jeho vzdelaniu a zdravotnému stavu, výrazne zmenila forma a výška poskytovanej sociálnej pomoci.

Fungovanie Sociálnej poisťovne

28. Prehodnotíme sadzby na jednotlivé druhy sociálneho poistenia tak, aby odrážali reálnu finančnú potrebu krytia dôchodkov a ostatných dávok. V tejto súvislosti navrhujeme zrušiť rezervný fond solidarity.
29. Z dôvodu odstránenia zbytočnej byrokracie pri nízkopříjmových poistencoch zavedieme minimálnu výšku vymeriavacieho základu na sociálne poistenie.

30. Navrhujeme zvýšiť vymeriavací základ na sociálne poistenie platené štátom za ženy, ktoré sa starajú o maloleté deti, z doterajších 60 % z priemernej mzdy na 70 % priemernej mzdy. Pre osoby, ktoré poberajú peňažný príspevok na opatrovanie a vykonávajú činnosť asistenta, zvýšime vymeriavací základ na 60 % z priemernej mzdy.
31. Do zákona o sociálnom poistení zahrnieme metódu merania úspešnosti výberu poistného a metódu určovania miery dočasnej pracovnej neschopnosti.
32. Navrhujeme zrušiť možnosť súbehu funkcie poslanca NR SR a generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne.

Služby dlhodobej starostlivosti

33. **Navrhujeme zmenu financovania osôb odkázaných na pomoc iných ľudí cez tzv. „príspevok na odkázanosť“.** Bude odstupňovaný podľa miery odkázanosti osoby. Prijímateľom príspevku bude odkázaná osoba, a to formou poukážky vydávanej na základe rozhodnutia správneho orgánu. Odkázaná osoba sa slobodne rozhodne, aký druh sociálnej služby si zvolí. Očakávame, že to posilní jej ochotu zotrvať v domácom prostredí.
34. Navrhujeme zavedenie povinného štátom plateného poistenia v nezamestnanosti pre osoby, ktoré vykonávajú opatrovanie rodinného príslušníka.
35. Financovanie sociálnych služieb bude pre narastanie počtu ľudí odkázaných na pomoc iných stále náročnejšie a vyžiada si viac zdrojové financovanie. Preto navrhujeme zaviesť poistenie v odkázanosti v zákone o sociálnom poistení. Sadzbu poistného navrhujeme na 1,5 až 2 % a bude zohľadnená v novom nastavení sadzieb sociálneho poistného tak, že celkové odvody nestúpnu (v tomto rozsahu by kleslo nemocenské a poistenie v nezamestnanosti). Zdrojom financovania by boli zvýšené vymeriavacie základy štátu na

dôchodkové poistenie za osoby na materskej a rodičovskej dovolenke, osoby, ktoré vykonávajú opatrovanie v domácom prostredí, zvýšenie sadzby poistného, ktoré platí štát za vybrané osoby do rezervného fondu solidarity z 2% na 4,75% teda na úroveň, ktorú platia zamestnávateľia a živnostníci. Ďalším zdrojom môže byť zlepšenie úspešnosti výberu poistného o jeden percentuálny bod, celková úspora z uvedených zdrojov je odhadovaná na viac ako 200 mil. eur, čo je cca 2% z rozpočtu Sociálnej poisťovne.

36. Zefektívňujeme vykonávanie posudkovej činnosti na úrovni Sociálnej poisťovne, úradov práce aj samosprávy.
37. Na zabezpečenie opatrovateľskej služby navrhujeme presunúť túto kompetenciu na štát v prípadoch, ak obec nie je schopná personálne zabezpečiť túto službu.
38. Budeme pokračovať v transformácii inštitucionálnych sociálnych služieb na komunitné s dôrazom na ich adresnosť a kvalitu. Vytvoríme nové alebo obnovíme existujúce kapacity chráneného bývania.
39. Navrhujeme umožniť obciam a mestám, aby mohli čerpať prostriedky zo Štátneho fondu rozvoja bývania na obnovu a úpravu sociálnych bytov, aby boli prístupné pre každého.
40. Otvoríme odbornú diskusiu o systémovom rozčlenení zákona o sociálnych službách do troch samostatných zákonov podľa cieľových skupín: zákon o dlhodobej starostlivosti a komunitných službách pre seniorov, zákon o podpore sociálneho začleňovania osôb so zdravotným postihnutím a zákon o krízovej intervencii a prevencii. Financovanie sociálnych služieb by sa malo riešiť osobitným zákonom.
41. Zjednotíme poskytovanie sociálnych a zdravotných služieb do jedného systému dlhodobej starostlivosti, čím sa zvýši kvalita starostlivosti.
42. Opatrovateľovi ťažko zdravotne

postihnutého príbuzného navrhujeme garantovať príspevok vo výške minimálnej mzdy. Navrhujeme zrušiť naviazanie príspevku opatrovateľa na príjem opatrovanej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

Osoby so zdravotným postihnutím

43. Navrhujeme zvýšiť verejné výdavky na zlepšovanie kvality života osôb so zdravotným postihnutím a ich začlenenia do spoločnosti (zdravotná starostlivosť, bývanie, zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím, ich vzdelávanie a kultúru). Napr. zvýšime peňažný príspevok na opatrovanie mesačne na úroveň čistej mesačnej priemernej mzdy v národnom hospodárstve za predchádzajúci kalendárny rok pri opatrovaní jednej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a mesačne o 33% viac oproti tejto sume pri opatrovaní dvoch alebo viacerých fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. Zefektívňujeme kontrolu týchto výdavkov.
44. Zavedieme jednotnú a právne záväznú definíciu zdravotného postihnutia v zmysle Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. V súčasnosti existuje viacero rozporných definícií, čo vytvára chaos pri posudzovaní jednotlivých subjektívnych práv osôb so zdravotným postihnutím.
45. Zintenzívňujeme terénnu prácu a poradenstvo pre rodiny s deťmi s ťažkým zdravotným postihnutím. Navrhujeme vytvoriť sieť povinnej integrovanej starostlivosti o deti so zdravotným postihnutím od momentu zistenia zdravotného postihnutia v úzkej spolupráci s pediatriami, aby sa rodičia dostali k potrebným informáciám na zvládnutie novej životnej situácie, ideálne ešte pred narodením dieťaťa.
46. Navrhujeme poskytovanie informácií o dostupných formách pomoci na jednom mieste (napr. úrady práce alebo pobočky Sociálnej poisťovne). V tejto súvislosti navrhujeme zriadenie klientskych centier vo vybraných

okresných mestách, kde si osoby so zdravotným postihnutím budú môcť zistiť podrobné informácie o svojich právach a povinnostiach (legislatíva).

47. Vytvoríme tímy multidisciplinárnej starostlivosti v nemocniciach s cieľom komplexného posúdenia zdravotného stavu osoby so zdravotným postihnutím a následnej starostlivosti o takéto osoby v každom štádiu ich života.
48. Podporíme vybudovanie centier včasnej intervencie, aj lepšie vzdelávanie lekárov v tejto oblasti. Napravíme existujúcu nespravodlivosť vo financovaní týchto služieb.
49. Zlepšime dostupnosť predškolských zariadení aj pre deti so zdravotným postihnutím cez zvyšovanie počtu asistentov učiteľov alebo zdravotníckeho personálu pre tieto deti. Navrhujeme zaviesť nárokovateľnosť na službu asistenta učiteľa, prípadne na iný podporný personál (liečebný pedagóg, ABA terapeut či zdravotnícky pracovník). Zdroje na tento účel budeme hľadať v kapitolách rezortov práce, školstva a sociálnych vecí.
50. Zvýšime dostupnosť poradenstva terénnych špeciálnych pedagógov (cestujúcich učiteľov) pri vzdelávaní detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežných školách.
51. Podporíme zamestnávanie ľudí so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce a uľahčenie začlenenia tejto skupiny osôb do spoločnosti s osobitným dôrazom na mladých ľudí. Napríklad cez zvýšenie motivácie firiem zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím.
52. Zúžime okruh fakultatívne priznávaných príspevkov a rozšíriť okruh obligatórnych príspevkov na vytváranie a udržanie pracovných miest pre osoby so zdravotným postihnutím (zákon o službách zamestnanosti).
53. Navrhujeme zrušiť obmedzenie, podľa ktorého môže chránená dielňa vykonávať svoju činnosť iba

v priestoroch schválených Úradom verejného zdravotníctva.

54. Navrhujeme, aby bezbariérovosť bola podmienkou pre kolaudačné rozhodnutie pre verejnú budovu.
55. Podporíme motiváciu firiem a štátnej správy k zadávaniu zákaziek pre chránené dielne namiesto úhrady odvodu za nesplnenie povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.
56. Navrhujeme zintenzívniť vzdelávanie tlmočníkov do posunkového jazyka.
57. **Umožníme zriaďovať chránené dielne aj v exteriéri.**
58. Zabezpečíme, aby mal každý poberateľ invalidného dôchodku bez ohľadu na mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (invalidity) poistenie v nezamestnanosti počas pracovného pomeru a teda nárok na podporu v nezamestnanosti, ak predtým pracoval.

Ľudia v hmotnej núdzi, ohrození stratou bývania a bez domova, migranti

59. Podporíme prevenciu bezdomovectva presadzovaním opatrení, ako napríklad bezplatné finančné poradenstvo pre nízkopříjmové skupiny obyvateľstva.
60. Podporíme vznik integračných a denných centier komunitnej pomoci pre ľudí bez domova.
61. V zákone o pomoci v hmotnej núdzi po odbornej diskusii navrhujeme zaviesť nový „príspevok na ubytovanie“ pre osoby, ktoré nemajú vlastné ani nájomné bývanie (bezdomovci).
62. Presnejšie identifikujeme potreby, resp. vhodné pozície na domácom trhu práce pre pracovníkov zo zahraničia a aktualizujeme zásady efektívneho náboru a prijímania pracovných síl zo zahraničia.
63. Presadíme novú komplexnú a dlhodobejšiu Integračnú politiku Slovenska pre úspešnú integráciu cudzincov žijúcich na našom území.

64. Zapojíme cudzincov a osoby s migračným pozadím v oveľa väčšej miere do riešenia ich problémov na Slovensku, či v jednotlivých oblastiach ich maximálnej koncentrácie.
65. Podporíme modernú, vyváženú a racionálnu propulačnú, rodinnú a sociálnu stratégiu/víziu Slovenska s nadväznými politikami.

Bezpečie, prevencia a ochrana pred násilím

66. Prijmeme zákon o krízovej intervencii, linkách pomoci pre rôzne skupiny a nastavíme transparentné systematické financovanie týchto liniek.
67. Prijmeme zákon o domácom násilí.
68. Sprísňime tresty za násilie a podvody na zraniteľných osobách.
69. Presadíme priebežné a dlhodobé zvyšovanie informovanosti verejnosti využívaním rozličných komunikačných nástrojov o problematike násilia páchaného na ženách, mužoch, deťoch a starých ľuďoch.
70. Podporíme politiky a kampane zamerané na zvyšovanie informovanosti, ktoré sú určené konkrétne pre ženy, mužov a chlapcov, či starých ľudí.
71. Podporíme systematické, kontinuálne a multidisciplinárne vzdelávanie v problematike násilia páchaného na ženách, mužoch, deťoch a starých ľuďoch pre príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní.
72. Presadíme demografickú optimalizáciu poskytovaných podporných služieb.
73. **Podporíme mimovládne organizácie pri poskytovaní služieb ženám, mužom, deťom a starým ľuďom zažívajúcim násilie, jednak pri rozširovaní existujúcich špecializovaných poradní alebo pri vytváraní nových.**

74. Podporíme vznik systému financovania verejných a neverejných poskytovateľov služieb pre ženy, mužov, deti a starých ľudí zažívajúcich násilie.
75. Zasadíme sa o vytvorenie podmienok pre systémovú podporu ochrany žien, mužov, detí a starých ľudí pred násilím.
76. Podporíme koordináciu postupov na ochranu žien, mužov, detí a starých ľudí pred násilím na regionálnej úrovni.

Pracovnoprávna legislatíva v prospech zamestnancov

77. **Zavedieme 4-dňový pracovný týždeň, ak to typ a povaha pracovného miesta umožňuje a zamestnanec odpracuje rovnaké množstvo hodín ako ich kolegovia, ktorí pracujú 5 dní.**
78. **Zmeníme Zákonník práce a iné pracovnoprávne predpisy tak, aby zamestnanec dostal vždy vyplatenú svoju mzdu najneskôr do 10. dňa príslušného kalendárneho mesiaca.**

B.13 Rodinná politika

... keď si vážime každú rodinu, aj tú neúplnú, a venujeme jej pozornosť a podporu.

Slovensko prežíva demografickú krízu. Počet seniorov už dávnejšie prevýšil počet detí, ktorých sa každým rokom rodí menej. Do roku 2060 sa má počet obyvateľov Slovenska znížiť o zhruba 400 tisíc; ľudí nad 65 rokov však pribudne. Namiesto terajších piatich bude na jedného seniora pripadať iba 1,6 produktívneho obyvateľa.

Mladí ľudia sa obávajú mať deti pre nedostupnosť bývania a chýbajúce služby pre rodiny s deťmi. Bežná slovenská rodina stratí po príchode dieťaťa do rodiny časť príjmov, no výdavky na bývanie, dopravu, energiu, stravu či oblečenie sa však vtedy výrazne zvýšia.

Demografický vývoj nie je možné rýchlo a zásadne zmeniť. Jeho nástup a dôsledky však možno zmierniť podporou rodín. Verejné zdroje mohli už dávno smerovať k rodinám vo väčšom množstve, no skončili vo vreckách oligarchov a im spriaznených politikov.

Počas našej vlády v rokoch 2020-2023 sa nám podarilo presadiť balík zákonov – tzv. „rodinný balík“ – daňové úľavy a finančné príspevky pre rodiny s deťmi, ktoré boli historicky najvyššie v dejinách Slovenskej republiky. Hnutie chce naďalej podporovať rodiny a tým odstraňovať ich obavy. Veríme totiž, že opatrenia rodinnej politiky sú investíciou do budúcnosti.

Výzvy a problémy

Rodina ako prirodzená a základná jednotka spoločnosti v súčasnosti čelí špecifickým spoločenským, kultúrnym a ekonomickým výzvam, ktoré vplývajú na jej schopnosť plniť svoje unikátne funkcie. Všetky opatrenia verejných politík majú byť zamerané na ochranu funkčnej rodiny, na podporu manželskej, rodinnej a rodičovskej kultúry, podporu plnenia funkcií rodín, na prevenciu - predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine, na budovanie vzťahov medzi členmi rodiny, na podporu uzatvárania manželstva a podporu rodičovstva a na zvyšovanie pôrodnosti. Zároveň, musia orgány verejnej moci, tiež aj súkromné inštitúcie, pri všetkých prijatých opatreniach, ktoré sa týkajú detí, v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa. Opatrenia rodinnej politiky sú investíciou do budúcnosti. Vzťahovo zdravá rodina je jedinečným a optimálnym prostredím, kde sa môžu rozvíjať všetky osobnostné dispozície a uplatniť rozvojové šance a potenciál detí aj dospelých. Je tou najúčinnnejšou prevenciou rôznych aktuálnych prejavov spoločenskej či sociálnej patológie. Skúsenosť z modernej a postmodernej doby ukazuje, že funkčná stabilná rodina nie je príčinou spoločenských patológií, ale ich

prevenciou a riešením.

Naším zámerom je, aby naša krajina bola priateľská k rodinám a deťom. Aby sme boli spoločnosťou, kde stabilita vzťahov a medzigeneračná solidarita chráni všetkých členov rodín pred chudobou. Aby sme boli miestom, kde je spoločenská klíma v médiách, v inštitúciách a na verejných priestranstvách naklonená rodinám a kde existuje vzájomná úcta k ľudskému životu.

Naše riešenia

Uľahčenie prístupu k bývaniu

- Budeme presadzovať výstavbu tzv. „štartovných“ bytov pre mladé rodiny** – ide o „odrazový mostík“ k trvalému bývaniu.
- Presadíme zvýhodnené rodinné stavebné sporenie oslobodené od poplatkov – zmluva na rodinu, zvyšovanie percenta štátnej prémie podľa počtu detí, rozpočítanie stropu príjmov na celú rodinu.
- Rozšírime „hypotekárne prázdniny“: možnosť odkladu splácania nielen istiny, ale aj úrokov z úverov na bývanie pre rodinu s dieťaťom do 6 rokov a možnosť odpočítať si zaplatené úroky z bývania a daňového základu podľa počtu detí. Prehodnotíme vekový strop (v súčasnosti 35 rokov) na odklad splácania úveru, resp. dočasného zníženia splátok úveru.**
- Podporíme rozbeh výstavby bytov, najmä nájomných, navrhujeme uvoľniť ich odpisovanie, zjednodušiť a narovnať poskytovanie úverov zo Štátneho fondu rozvoja bývania. Upravíme zákony tak, aby nájomné bývanie bolo atraktívne tak pre nájomcov, ako aj pre prenajímateľov.

Silnejšia podpora a viac peňazí pre rodiny

- 200 EUR Mesačne na dieťa predĺžime bez ohraničenia**
Populárnych 200€ ostatné politické strany chcú rodinám zrušiť, a preto opakovane nepodporili náš návrh, aby mali rodiny 200€ mesačne na dieťa aj po 31. 12. 2024. Zavedieme 200€ natrvalo a NAVYŠE umožníme ich čerpanie aj matkám na materskej, rodičovskej a poberajúcim príspevok na opatrovanie.
- Daňový bonus 100 EUR mamám a mladým ľuďom**
Ženy na celom svete finančne doplácajú na svoje krásne rozhodnutie stať sa matkami. Počas starostlivosti o deti ich mužskí rovesníci kariérne stúpajú a ony nie, to sa následne prejaví na plate, ktorý majú v priemere o 15 až 20% nižší ako chlapi. Preto každej pracujúcej matke s dieťaťom do 15 rokov budeme vyplácať daňový bonus 100€ mesačne. Taký istý systém zavedieme aj u mladých pracujúcich ľudí do dovŕšenia 25 rokov.
- Vyrovnáme výšku príspevku pri narodení dieťaťa („kočíkovné“) pre všetky deti, v prípade narodenia dvojčiat alebo viacčrat bude výška príspevku vynásobená počtom narodených detí.
- Upravíme poberanie tehotenského príspevku pre absolventky stredných škôl a vysokých škôl až po narodenie dieťaťa i pre matky na tzv. reťazovej rodičovskej dovolenke.

9. Navrhujeme naviazanie rodičovského príspevku na vývoj minimálnej mzdy a rodičia si budú môcť rozložiť dĺžku jeho poberania na kratší alebo dlhší čas, celková vyplatená suma zostane zachovaná.
10. Presadíme režim utajeného tehotenstva, počas ktorého bude mať žena nárok na nemocenské dávky a môže požiadať o utajený pôrod.
11. Zvýšime príspevok v prípade narodenia dieťaťa s ťažkým zdravotným postihnutím.
12. Budeme presadzovať, aby firmy a inštitúcie boli povinné vyjsť v ústrety požiadavkám žien s deťmi pracovať na skrátený pracovný úväzok.
13. Zatraktívňime prácu na čiastočný úväzok pre ženy s malými deťmi podporou flexibilnej formy práce.
14. Odstránime nerovnosť v príspevkoch pri náhradnej osobnej starostlivosti, ktorú vykonávajú starí rodičia.
15. Navrhujeme zvýšenie príspevku na pohreb.
20. Navrhujeme rozšíriť sociálne, zdravotné, vzdelávacie, poradenské, podporné služby pre deti, mladých, seniorov a ťažko zdravotne postihnutých členov rodín.
21. Posilníme mediáciu v riešení rodinných sporov a rozvodov.

Nové služby a výhody pre rodiny

16. Podporíme vznik nových podporných služieb pre rodiny s deťmi do 15 rokov, najmä počas letných prázdnin.
17. V spolupráci so samosprávou presadíme povinné zľavy pre rodiny s deťmi vo forme skupinového vstupného do kina, divadla, múzeí, galérií, atď.
18. Vyhodnotíme uplatňovanie rodičovského príspevku, ktorý sa poskytuje rodičom detí, ktoré sa z kapacitných dôvodov nedostali do škôlky s cieľom nahradiť ho príspevkom na starostlivosť o dieťa z rovnakých dôvodov, keďže ten je na rozdiel od rodičovského príspevku možné čiastočne financovať aj z eurofondov.
19. Po diskusii so zamestnávateľmi navrhujeme každý rok deň platenej dovolenky navyše pre rodičov za každé dieťa do 15 rokov.

B.14 Rómska problematika

...Rómovia sú nevyužitým potenciálom Slovenska.

Po rokoch experimentovania, rôznych pilotných projektoch a stratégiách musíme využiť doterajšie skúsenosti k tomu, aby sme sa poučili z predchádzajúcej implementačnej fázy, nedali sa odradiť a vynaložili ešte väčšie úsilie v napredovaní.

K tomu je však nutná politická vôľa a odhodlanie jednak na strane vlády, ale aj obcí a miest, ktoré majú hlavnú zodpovednosť za situáciu svojich občanov. Od tohto sa odvíja všetko ostatné. V tomto aspekte tkvie úspešnosť alebo neúspešnosť celého snaženia.

Výzvy a problémy

Nie je potrebné nanovo objavovať veci, ktoré už objavené boli. Za posledné roky sa identifikovali problémy, navrhli dobré riešenia, máme údaje, ktoré v minulosti neboli k dispozícii. Môžeme naše úsilie oveľa lepšie zacieliť než kedykoľvek predtým, Avšak čo je nutné, je efektívna implementácia zameraná na výsledky a efektivitu vynaložených prostriedkov, hlavne finančných. Potrebujeme hmatateľné výsledky v podobe konkrétnych zmien. Dôraz by sa mal klásť na obce, mestá, ale aj celé regióny, kde proces inklúzie Rómov so sebou prináša makroekonomické výzvy. V týchto lokalitách sú na dosiahnutie hmatateľných a dlhodobu udržateľných zmien nutné systémové zmeny. Inklúzia Rómov nemôže byť uskutočňovaná výlučne na projektovej úrovni tak ako doteraz. Projekty sú dôležité, ale nie sú dostatočné pri riešení tak komplexnej témy akou je rómska problematika. Ide predovšetkým o obce a mestá s väčším počtom rómskej populácie. Práve tu by Rómovia nemali byť vnímaní ako bremeno, ale príležitosť, najmä v období demografických výziev, keď obyvateľstvo starne a Slovensko čelí nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily a pracovnú silu

dovážame z tretích krajín. Rómska populácia je mladá; predstavuje významnú a rastúcu časť populácie, budúcej pracovnej sily. Existuje tu obrovský potenciál, ktorý sa nevyužíva naplno. Ich začlenenie na trh práce sa vyplatí! O tom existuje veľa dôkazov. Pre regióny s výraznou rómskou populáciou, ale aj celé Slovensko to môže priniesť ekonomické výhody, pretože by sa zlepšila ich ekonomická produktivita, znížili by sa platby vlády za sociálnu výpomoc a zvýšili by sa príjmy z daní z príjmu. Nemôžeme dopustiť, aby súčasný stav naďalej pretrvával. Inak hrozí, že sociálne rozdelenie na Slovensku sa bude zväčšovať, regionálne rozdiely prehĺbovať, nakoľko značná časť rómskej populácie žije práve v menej rozvinutých regiónoch Slovenska. Taktiež netreba zabúdať, že opomínanie týchto výziev ako i pokračovanie v neefektívnych prístupoch prináša so sebou narastajúce napätie a šírenie protirómskych nálad v spoločnostiach. Rómovia žijú na Slovensku už viac ako 700 rokov. Tieto komunity prispeli k bohatej štruktúre nášho života a ovplyvnili aj slovenskú kultúru. Predstavujú najväčšiu slovenskú menšinu. Existujú desiatky tisíc Rómov, ktorí

žijú ako integrovaná súčasť našich spoločností. Pracujú, vychovávajú svoje deti, platia svoje účty, dane a prispievajú k blahobytu spoločností, ktorých sú súčasťou. Existujú však aj takí, ktorí sa narodili do extrémnej generačnej chudoby. Žijú v katastrofálnych životných podmienkach bez prístupu k pitnej vode a základnej infraštruktúre. Čelia mnohým prekážkam pri získaní práce, nakoľko nespĺňajú kvalifikačné požiadavky na nich kladené, majú obmedzené šance na rozvoj svojich zručností a schopností. Čelia nerovnosti, diskriminácii a rastúcemu vylúčeniu od majority a to vo všetkých kľúčových oblastiach každodenného života, t.j. vo vzdelaní, k prístupu ku zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti a bývaní. Táto situácia nielen obmedzuje ich osobnostný rozvoj, ale aj negatívne ovplyvňuje Slovensko. Vláda, samosprávne kraje, obce aj mestá, každý v rámci svojich príslušných právomocí, má spoločnú zodpovednosť za začlenenie Rómov. Aj keď sa na Slovensku, prijalo mnoho politických, právnych a finančných nástrojov, dosiahol sa iba obmedzený pokrok. Niektoré z opatrení, ako pilotné programy, alebo jednotlivé projekty a mnohé iné sa ukázali byť veľmi potrebné a treba ich uznať. Avšak s veľkým poľutovaním je nutné skonštatovať, že sa v každodennej

realite mnohých zraniteľných Rómov veľa toho nezmenilo. Je zrejmé, že bez výraznejšieho úsilia vlády, samosprávnych krajoch, miest a obcí sa sociálne rozdelenie v našich spoločnostiach bude naďalej zvyšovať, regionálne rozdiely sa budú prehĺbovať a rozdiely medzi Rómami a majoritou sa budú zväčšovať.

Naše riešenia

Boj proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii vrátane prevencie

1. Znížime počet Rómov, ktorí zažili nerovnaké šance alebo diskrimináciu.
2. Znížime počet osôb väčšinovej populácie, ktorá má problém s tým, že má susedov Rómov.
3. Znížime chudobu a sociálne vylúčenie na prekonanie sociálno-ekonomickej priepasti medzi Rómami a väčšinovou populáciou.
4. Zmenšíme medzeru chudoby medzi Rómami a väčšinovou populáciou.
5. Zmenšíme medzeru chudoby medzi rómskymi deťmi a ostatnými deťmi.

Podpora účasti prostredníctvom posilnenia postavenia, spolupráce a dôvery

6. Zvýšime počet Rómov, ktorí sa nebudú obávať ohlásiť svoju skúsenosť s diskrimináciou.
7. Podporíme účasť Rómov na politickom živote na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni.

Rovnaký prístup k vzdelávaniu

8. Zvýšime účasť Rómov na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve.
9. **Zavedieme povinnú predškolskú výchovu od troch rokov pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.**
10. Zvýšime počet rómskych detí s dosiahnutým vyšším vzdelaním.

11. Odstránime segregáciu znížením podielu rómskych detí, ktoré navštevujú segregované špeciálne základné školy.

Rovnaký prístup k zamestnaniu

12. Zvýšime počet zamestnaných Rómov.
13. Znížime rozdiel v podiele osôb na celkovej populácii, ktoré nemajú zamestnanie, nevzdelávajú sa a nezúčastňujú sa na odbornej príprave.

Lepšia zdravotná starostlivosť a sociálne služby

14. Znížime rozdiel medzi Rómami a majoritou v strednej dĺžke života.

Rovnaký prístup k primeranému bývaniu a základným službám

15. Znížime rozdiel v nedostatku (deprivácii) bývania Rómov oproti väčšinovej populácii.
16. Znížime rozdiel v miere preplnených domácností oproti väčšinovej populácii.
17. **Zabezpečíme, aby aspoň 95 % Rómov malo prístup k vode z vodovodu.**

B.15 Životné prostredie

...keď voda, vzduch, lesy a celá príroda sú národným pokladom, ktorý si dobre chránime.

Po predchádzajúcich vláдах sme zdedili životné prostredie, ktoré sa dlhé roky zanedbávalo. Zanedbané životné prostredie sa negatívne odráža na zdraví obyvateľstva. Len samotné znečistenie ovzdušia u nás spôsobuje viac ako 5 000 predčasných úmrtí ročne. Tisíciky skládok odpadu v najkrajších lokalitách Slovenska, chýbajúca kanalizácia pri zásobárňach pitnej vody, rúbanie lesov pre rýchly zisk v chránených oblastiach, pneumatiky a plasty v lesoch, uhynutá zver pre sebeckosť a hrabivosť niektorých ľudí či zisťné prehrádzanie vodných tokov. V takejto atmosfére sa úrady starali len o plnenie predpisov a procedúr, no skutočný stav prírody si nevšimli. To sa od roku 2020 zmenilo a v ochrane životného prostredia sa urobili viaceré významné kroky, ktoré viedli k výraznému zlepšeniu. Patria k nim okrem iného zálohovanie PET fliaš a plechoviek, sanácia envirozáťaž, podpora ekologizácie podnikov, zonácia národných parkov, obnova rodinných domov, zákon o ochrane životného prostredia, revitalizácia riek a ochrana karpatskej divočiny.

Výzvy a problémy

Príroda a zdravé životné prostredie predstavujú neoceniteľnú hodnotu pre našu krajinu a pre budúce generácie. Voda, vzduch, lesy a celá príroda tvoria nenahraditeľný národný poklad, ktorý si vážime a aktívne sa ho snažíme chrániť. Budeme pokračovať v opatreniach na ochranu a udržateľné riadenie týchto prírodných bohatstiev, aby sme zabezpečili ich trvalú dostupnosť a kvalitu. Sme hrdí na naše doterajšie úsilie v oblasti environmentálnej ochrany a sme odhodlaní pokračovať, aby sme zabezpečili, že tieto prírodné dary budú slúžiť ako zdroj života, inšpirácie a blahobytu pre nás a pre budúce generácie.

Naše riešenia

Organizácia a riadenie starostlivosti o životné prostredie

1. Vypracujeme novú štátnu environmentálnu politiku, ktorá určí dlhodobú víziu a stratégiu (aj krátkodobé operatívne ciele) ochrany a tvorby životného prostredia a na jej základe navrhne reorganizáciu ministerstva životného prostredia a jeho podriadených organizácií.
2. Navrhne zanalyzovať a prehodnotiť primeranosť úrovne finančných a personálnych kapacít Štátnej ochrany prírody SR a posilní právomocí a kapacity Štátnej ochrany prírody SR, aby mohla účinne zabezpečovať ochranu prírody na celom území Slovenska.

Posilnenie občianskej participácie

3. Navrhne, aby boli zverejňované územné rozhodnutia a stavebné povolenia s výrazným dopadom na životné prostredie na internetovej stránke enviportal.sk.
4. Navrhne reformu činnosti Environmentálneho fondu s cieľom odstrániť pretrvávajúce znevýhodnenie organizácií, ktoré realizujú projekty pomocou vlastných pracovníkov a rozšírenia spektra oprávnených nákladov v ekovýchove.
5. Zabezpečíme prístup miestnych obyvateľov k informáciám o plánoch ochrany lesov. Podporíme poskytovanie pravidelných a zrozumiteľných informácií o stave

prírodných oblastí a zapájanie obyvateľov do ich monitorovania a ochrany. Posilníme participáciu miestnych komunít v rámci rozhodovacích procesov týkajúcich sa ochrany biologickej rozmanitosti a lesov. Zabezpečíme, aby hlas obyvateľov bol vypočutý a rešpektoval sa pri ochrane prírody.

Environmentálne vzdelávanie

6. Pomôžeme školám rozbehnúť environmentálnu výchovu s osnovami, ktoré budú mať zahrnuté tematické okruhy ako biodiverzita, klimatické zmeny, odpadové hospodárstvo, udržateľné využívanie zdrojov a ochrana prírody.
7. Poskytneme finančné prostriedky a podporu pre odbornú prípravu pedagógov zameranú na environmentálne vzdelávanie.
8. Vytvoríme partnerstvá s ministerstvom školstva, mimovládnyimi organizáciami a výskumnými inštitúciami s cieľom posilnenia spolupráce pri vytváraní vzdelávacích programov a materiálov.
9. Podporíme organizovanie informačných kampaní a osvetových podujatí, ktoré budú zvyšovať povedomie verejnosti o environmentálnych otázkach a dôležitosti udržateľného životného štýlu.
10. Vytvoríme grantové programy, prostredníctvom ktorých budeme podporovať environmentálne

vzdelávacie aktivity na regionálnej i celoštátnej úrovni.

11. Navrhujeme vykonávanie pravidelného hodnotenia a monitorovanie účinnosti environmentálneho vzdelávania.
12. Zabezpečíme inkluzívne a diverzifikované environmentálne vzdelávanie, ktoré reflektuje rôznorodosť obyvateľstva a zohľadňuje špecifické potreby rôznych skupín, vrátane etnických menšín, osôb so zdravotným postihnutím, žien a marginalizovaných komunít.
13. Podporíme investovanie do ekologickejších riešení a infraštruktúry na školách zamerané na zber dažďovej vody, separovaný zber odpadu či školské záhrady.

Ochrana biologickej rozmanitosti a NATURA 2000

14. V národných parkoch na pozemkoch, ktoré vlastní štát, ale aj na územiach s piatym stupňom ochrany, budeme presadzovať bezzásahový režim.
15. V prírodných lesoch, kde sa nevyžaduje bezzásahový režim, nastavíme manažment založený na princípoch prírody blízkeho obhospodarovania lesov s rešpektovaním požiadaviek ochrany prírody.
16. Navrhujeme podporiť myšlienku environmentálneho pôdneho fondu, ktorý doplní poľnohospodársky a lesný pôdny fond. Pre porasty v tomto fonde nebude potrebný plán starostlivosti o les, len zjednodušený predpis starostlivosti o ekosystémy.
17. Navrhujeme podporiť spravodlivé a primerané požiadavky neštátnych vlastníkov na riešenie majetkovej ujmy, ktorá vzniká súkromným vlastníkom v chránených územiach, ochranných pásmach vodných zdrojov, na plynovodoch a elektrovodoch. V prípade majiteľov neštátnych lesov navrhujeme túto ujmu riešiť prednostne výmenou ich lesov za lesy vo vlastníctve štátu mimo chránených území.

18. Navrhujeme dobudovať reprezentatívnu sústavu chránených území na Slovensku s dostatočnou rozlohou na zachovanie biologickej rozmanitosti a prírodného dedičstva Slovenska.
19. Navrhujeme dôslednú ochranu najvzácnejších území a zadefinujeme mieru ochrany ostatných území na princípe ekologickej a ekonomickej únosnosti.
20. Budeme podporovať trvalo udržateľné miestne hospodárstvo a pracovné príležitosti založené na ekologicky udržateľnom využívaní prírodných zdrojov. Zabezpečíme, aby miestne komunity mali prospech z bohatstva prírody, pričom sa zohľadňujú princípy spravodlivej distribúcie a sociálnej inklúzie.
21. **Podporíme obnovu degradovaných ekosystémov aspoň na 15 % ich celkovej výmery do roku 2030.**

Ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov

22. Budeme dbať na ochranu vody a pôdy, našich strategických prírodných zdrojov. Osobitne pri tom chceme chrániť územia prameňov a územie podzemného rezervoáru pitnej vody na Žitnom ostrove.
23. Navrhujeme opatrenia proti nezodpovedným záberom kvalitných orných pôd na nepoľnohospodárske účely.
24. **Budeme pokračovať v postupnom odstraňovaní starých environmentálnych záťaží a zabránime tvorbe nových.**
25. Navrhujeme systém a spôsob podpory mapovania, odstraňovania invázných druhov rastlín a živočíchov (vrátane ichtyofauny) v SR, ako aj obnovy poškodených biotopov.
26. Navrhujeme novú vodnú politiku tak, aby sa zabezpečilo postupné obnovenie poškodených vodných útvarov, zastavilo znečisťovanie vôd,

pokles množstva vôd a zabezpečil sa dostatok pitnej vody v regiónoch.

27. Navrhujeme, aby bola komplexne sledovaná kvalita vôd od znečisťovateľov až po ich využívanie vo vodárenských zdrojoch a aby bol vytvorený informačný systém o vodách.
28. **Navrhujeme, aby bol vypracovaný akčný program na elimináciu dopadov sucha** vrátane plánov protipovodňovej ochrany, v ktorom budú opatrenia na prírodné zadržiavanie vody v krajine (zelená infraštruktúra), ako aj preventívne opatrenia proti vysychaniu krajiny.
29. Podporíme projekty na odvádzanie a čistenie odpadových vôd a obnovu vodárenskej infraštruktúry.
30. Navrhujeme vo väčšej miere využiť eurofondy na podstatné zvýšenie napojenia ľudí a obcí na verejné vodovody a kanalizáciu.
31. Navrhujeme všeobecne záväzným právnym predpisom reguláciu lovných mier ryb vo všetkých revíroch.
32. Navrhujeme lepšiu kontrolu a sankcie pre rybárov, ktorí znečisťujú lovné miesta.
33. Prehodnotíme určenie denného času lovu v rybárskych revíroch.
34. Skvalitníme proces schvaľovania zarybňovacích plánov a procesu zarybňovania.
35. Obnovíme Program revitalizácie krajiny.
36. Podporíme iniciatívy, ktorých snahy je zvyšovať zásoby vodných zdrojov na Slovensku na ekosystémových princípoch.

Ochrana ovzdušia a klímy

37. Budeme podporovať ciele EÚ v rozvoji obnoviteľných zdrojov energie na 35 % do roku 2030.
38. Budeme podporovať napĺňanie cieľov z Európskeho zákona o klíme,

v ktorom je definované zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 55 %. Vynaložíme úsilie, aby sme tento cieľ prekonalí už v roku 2028. Vyvineme úsilie, aby bolo Slovensko klimaticky neutrálne do roku 2045.

39. Budeme znižovať legislatívne, technické, administratívne a finančné bariéry pre realizáciu zdrojov energie bez emisií skleníkových plynov s dôrazom na sektor samospotrebitelov.
40. Podporíme opatrenia na obmedzenie spaľovania uhlia a biomasy v osídlených oblastiach a vhodnú reguláciu dopravy (preferencia mestskej hromadnej dopravy, využívanie elektrickej trakcie, integrovaných dopravných systémov).
41. Budeme presadzovať smerovanie Slovenska k bezuhlíkovej ekonomike, napríklad cez ochranu lesov, výsadbu stromov a obmedzovanie produkcie oxidu uhličitého, uhlíkovou daňou a zmysluplnou podporou elektromobility, najmä vo verejnej doprave. Cieľom je, aby sa do roku 2040 dosiahla uhlíková neutralita.
42. Navrhujeme monitoring a reguláciu pachov a ďalších škodlivých emisií z výrobných zariadení, ktoré sa nachádzajú v blízkosti osídlených oblastí. Pre veľkých znečisťovateľov navrhujeme povinnosť zabezpečiť verejné meracie a informačné systémy pod dohľadom nezávislých inštitúcií.

Hospodárenie s odpadmi

43. Zavedieme systémové opatrenia založené na efektívnosti a transparentnosti v rámci zvýšenia miery recyklovania komunálnych odpadov a odpadov z obalov a znižovania podielu skládkovania.
44. V spolupráci so samosprávami spustíme triedenie odevov a obuvi.
45. Zavedieme motivačné opatrenia pre obce, aby minimalizovali ukládanie odpadov na skládky a podporíme zavedenie množstevného zberu odpadu v mestách a obciach.

46. Stransparentníme dotačné schémy v odpadovom hospodárstve a pred udelením dotácií budeme posudzovať efektívnosť využívania vynaložených prostriedkov (hodnota za peniaze).
47. Budeme podporovať opatrenia v systéme daní a poplatkov, ktoré budú motivovať výrobcov znižovať produkciu odpadov a uvádzať na trh výrobky s nízkou ekologickou záťažou.
48. Navrhujeme, aby bol vypracovaný nový a jednoduchší a zrozumiteľnejší systém evidencie vzniku a spôsobu nakladania s odpadmi.
49. Všade tam, kde je to možné a účelné, navrhujeme presadzovať uprednostňovanie tzv. množstvového systému zberu odpadov (pred paušálnym), ktorý je spravodlivejší a vedie producenta odpadov k minimalizácii tvorby odpadov.
- 50. Navrhujeme dôsledné uplatňovanie existujúcej legislatívy v boji s environmentálnou kriminalitou** (napr. skládky odpadov) – od prevencie, cez vzdelávanie, až po dôslednejšie uplatňovanie sankcií, a to aj efektívnym systémom prepojenia rôznych typov stráží (napr. stráž prírody, lesná stráž a rybárska stráž) a ich spolupráce s PZ SR. Navrhujeme, aby základný trest pre toho, kto vytvorí nelegálnu skládku odpadov, bolo vrátenie postihnutého miesta do pôvodného stavu na vlastné náklady.
51. Navrhujeme sprísnenie legislatívy a zvýšenie kontrolnej činnosti príslušných orgánov na zamedzenie dovozu odpadu na Slovensko zo zahraničia pod zámienkou energetického zhodnocovania surovín.
52. Podporíme zavedenie mechanizmov na podporu využívania/odbytu výrobkov z recyklovaných materiálov (napr. formou tzv. zeleného verejného obstarávania, ktoré by malo do roku 2027 predstavovať aspoň 50% všetkých verejných obstarávaní).
53. Zjednodušíme legislatívu a podporíme nárast výroby energie z odpadov.

Nerastné bohatstvo

54. Navrhujeme upraviť legislatívu tak, aby ťažba surovín, ktorá ohrozuje zdravie a život, bola možná len po odsúhlasení občanmi dotknutých obcí v referende.

Kvalita života a „zelené“ samosprávy

55. Budeme podporovať zachovanie a rozširovanie verejných priestorov a plôch verejnej zelene v mestách a obciach.
56. Navrhujeme opatrenia na zlepšenie podmienok pre účasť občanov na územnom plánovaní a ďalších formách rozhodovania o verejných priestoroch a verejnej zeleni.
57. Negatívny trend likvidácie verejných priestorov a verejnej zelene kvôli stavebnej činnosti navrhujeme obmedziť formou uzákonenia tzv. intaktných (bezzásahových) plôch zelene v mestách a obciach, ktorých preklasifikovanie by bolo možné len miestnym referendom.
58. Pri obnove verejných budov budeme podporovať najmä hĺbkovú obnovu budovy v súlade s princípmi zeleného verejného obstarávania.
59. Budeme podporovať legislatívu, ktorá bude motivovať samosprávy miest a obcí zadržiavať dažďovú vodu priamo v mestách, ako kľúčový nástroj znižovania prehrievania miest a obcí a tepelných ostrovov.
60. Navrhujeme možnosť vyhlásovať bezzásahové zelené plochy (trvalo prístupné verejnosti) aj v intravilánoch obcí a miest. Podporíme budovanie zelených striech.
61. Navrhujeme reguláciu používania chemických prostriedkov (postrekov) v intravilánoch miest a obcí. Prvoradým kritériom musí byť zdravotná nezávadnosť.
62. Navrhujeme opatrenia na zlepšenie

urbanistických a územnoplánovacích prístupov k mestskému prostrediu. Navrhujeme obmedziť uprednostňovanie individuálnych záujmov investorov pred záujmom komunity pri štátnych podnikoch v správe obci a štátu.

63. Nastavíme systém miestnych daní tak, aby samosprávy mohli podporovať environmentálne priaznivé správanie obyvateľstva.
64. Zvýšime podporu SMART riešení pre zefektívnenie odpadového hospodárstva a ďalšie zelené riešenia.

Európska integrácia v oblasti životného prostredia

65. Navrhujeme, aby sa dodržiavali aj tie medzinárodné záväzky SR, ktoré neobsahujú priame sankcie (napr. Dohovor o biologickej diverzite alebo Washingtonský dohovor – CITES).
66. Navrhujeme medzinárodnú operatívnu výmenu informácií o environmentálnych hrozbách a rizikách, najmä so susednými krajinami.
67. Na základe platného Environmentálneho akčného plánu EÚ navrhujeme väčšiu integráciu environmentálnych aspektov do rozvojových politík.

Ochrana zvierat

68. Navrhujeme zákaz klieťkového chovu nosníc a začneme diskusiu ohľadom obmedzenia klieťkového chovu ďalších hospodárskych zvierat spolu s finančnou kompenzáciou pri transformácii chovov.
69. Navrhujeme, aby viac rastlinných potravín malo znižujúcu DPH na 10% tak, ako je to matv prípade mäsových či mliečnych výrobkov.
70. Zavedieme povinnosť kamerových systémov na bitúnkoch, aby sme zlepšili životné podmienky zvierat.
71. Budeme podporovať zvýšenie alokácie finančných prostriedkov z fondov EÚ, ktoré budú slúžiť na zlepšenie

podmienok hospodárskych zvierat a zväčšíme pomer pridelovania dotácii do pôdohospodárstva pre rastlinnú výrobu.

72. Navýšime finančnú a materiálnu podporu organizáciám, ktoré sú zamerané na ochranu zvierat a zlepšime financovanie prevádzok psích útulkov.
73. Podporíme zmenu zákona, ktorý zakáže bolestivé zákroky na zvieratách bez použitia anestézie či analgézie, ako napríklad kastrácia prasiat alebo skracovanie zobákov hydine.
74. Presadíme právnu úpravu, ktorá zakáže norovanie líšok v období starostlivosti o mláďatá.
75. Navrhujeme zákaz nelegálnych množiarňí a predaj len registrovaných psov. Obmedzíme predaj psov prostredníctvom anonymných inzerátov.
76. Finančnou podporou zvýšime podiel kastrovaných túlavých psov a mačiek.
77. Zapojíme ochrancov prírody, zvierat, či plánovačov do integrovaného prístupu pre identifikáciu a manažment ekologických koridorov a finančne podporíme udržiavanie a budovanie ekologických koridorov.
78. Podporíme budovanie nových záchytných zariadení pre zabezpečenie systematickej starostlivosti o hendikepované a zranené chránené druhy živočíchov a ich rehabilitáciu a zadržané organizmy.
79. Podporíme vzdelávanie chovateľov včiel tak, aby chov včelstiev realizovali odborne zdatní včelári s cieľom zabezpečiť podporu chovu včiel bez negatívneho dopadu na život ľudí a na kvalitu samotných včelstiev.

80. Zavedieme štátny príspevok na financovanie útulkov zvierat v každom okrese.

B.16 Kultúra a médiá

... keď kultúra začína v rodine, pokračuje v škole a nekončí v divadle.

Chceme žiť na Slovensku, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Želáme si spoločne tvoriť krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Preto potrebujeme rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých.

Tvoríme kultúru, aby kultúra dotvárala nás (www.strategiakultury.sk).

Výzvy a problémy

Kultúrna politika na Slovensku nebola nikdy poriadne sformulovaná. Za posledné tri roky sa prijali dokumenty ako Revízia výdavkov na kultúru a Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030. Keďže boli tvorené v demokratickom duchu, odborne, participatívne a nadstranícky, vnímame ich ako kľúčové pri napĺňaní cieľov kultúrnej politiky. Je dôležité, aby sa kultúrna politika napĺňala systematicky, so zohľadňovaním merateľných ukazovateľov, investičnej stratégie, aby sa v najväčšej miere eliminovali politické ľubovôle a na roky dopredu bol jasný plán a zachovaná kontinuita jeho napĺňania bez ohľadu na politické tričká. Aby sa konečne naplnil aj odkaz nežnej revolúcie z '89. Hlavným cieľom kultúrnej politiky je tvorba, prezentácia, výskum a uchovávanie umenia, kreatívneho priemyslu a kultúrneho dedičstva, ktorých výsledkom je kvalitná a dostupná umelecká a kultúrna ponuka a pozitívne spoločensko – ekonomické vplyvy kultúry (www.strategiakultury.sk).

Volebné obdobie 2020-2023 znamenalo zásadnú zmenu pre fungovanie verejnoprávnej televízie a rozhlasu. Bola zrušená povinnosť občanov platiť koncesionárske poplatky a prijatý

zákon, na základe ktorého by mal štát každoročne poskytovať Rozhlasu a televízii Slovenska (RTVS) primerané financovanie s cieľom zaručiť jej finančnú nezávislosť od politickej moci. Nepodarilo sa však presadiť novelu Ústavy Slovenskej republiky, ktorá by túto finančnú nezávislosť RTVS garantovala aj ústavne, rovnako ani ochranu novinárov a novinárskych zdrojov, čo dlhodobu požaduje od Slovenska aj Európska komisia a uvedené zostáva výzvou pre ďalšie volebné obdobia.

Počas našej vlády boli po desaťročiach schválené tiež nové moderné mediálne zákony, ktoré zohľadňujú realitu médií 21. storočia a nahradili ešte socialistický tlačový zákon, ktorý napr. vôbec nepoznal elektronické médiá, a často novelizovaný zákon o vysielaní a retransmisii. Reformou dotačných schém Ministerstva kultúry SR možno po novom podporovať mediálnu výchovu a boj proti dezinformáciám, ako aj fungovanie už etablovaných lokálnych a regionálnych médií. Na medzinárodnej úrovni sa naďalej chceme aktívne podieľať na tvorbe a schválení nariadenia o Európskom akte o slobode médií (EMFA). Na domácej pôde budeme pokračovať v transparentných výberových konaniach.

Slovensko je veľmocou v počte zrúcanín hradov a zámkov, ich obnova však dlhodobo zaostáva. Počas našej vlády sme zvýšili sumu v dotačnom programe „Obnov si svoj dom“ na doterajšie historické maximum, napriek skončeniu projektu obnovy hradov s nezamestnanými zo strany MPSVR sme dokázali tento projekt spustiť v nových podmienkach, so zapojením príslušníkov marginalizovanej rómskej komunity a navýšiť finančné prostriedky na takúto obnovu oproti minulosti až 2,5-násobne. Tiež sme zabezpečili na obnovu štátnych národných kultúrnych pamiatok prvýkrát v histórii samostatného Slovenska eurofondy v Programe Slovensko vo výške viac ako 200 miliónov eur. Vláda prijala v júni 2022 uznesenie o výstavbe Múzea a Pamätníka slovenského vystahovalectva v Bratislave ako súčasť Slovenského národného múzea, čo je vôbec prvé múzeum od nežnej revolúcie (1989), ktoré by na Slovensku bolo postavené štátom na „zelenej lúke“. V týchto aktivitách by sa malo pokračovať.

Naše riešenia

Umenie a kultúra

1. Podporíme vstup súkromných investícií do kultúry a na tieto účely po verejnej diskusii predložíme nový zákon o sponzoringu a donorstve v kultúre.
2. **Opätovne predložíme novelu zákona o znížení DPH na služby v kultúre.**
3. Naďalej budeme vytvárať podmienky na vznik novej organizácie, ktorá bude zastrešovať všetky druhy umenia
4. Zavedieme definíciu štatútu profesionálov v kultúre.
5. Predložíme zákon o kultúre a kreatívnom priemysle, v ktorom okrem iného definujeme subjekty pôsobiace v kultúre.
6. Budeme postupne navyšovať zdroje do verejnoprávných fondov.
7. Presadíme postupné navyšovanie rozpočtových potrieb organizácií Ministerstva kultúry SR.
8. Vypracujeme analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity kultúrnych organizácií pod Ministerstvom kultúry SR, pod samosprávami, ako aj nezriaďovanej kultúry.
9. **Zvýšime mzdové ohodnotenie zamestnancov v štátnych inštitúciách v oblasti kultúry.**

Pamiatky

10. Vytvoríme Fond na záchranu

pamiatok a v rámci tohto fondu aj nástroj kompenzácie vzniknutých nákladov. Zároveň budeme dôslednejšie sankcionovať nepoctivých vlastníkov pamiatok.

11. Pripravíme model záchranu a obnovy hradov s nezamestnanými, resp. členmi marginalizovaných komunít.
12. Budeme pokračovať v implementácii obnovy štátnych pamiatok z eurofondov (napr. rekonštrukciu národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom aktivít v Programe Slovensko), dokončíme centralizovanú a decentralizovanú výzvu cez Integrovaný regionálny operačný program (IROP) a Pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EÚ).

Médiá

13. Opätovne predložíme novelu Ústavy Slovenskej republiky, v ktorej bližšie špecifikujeme ústavné garancie slobody prejavu a práva na informácie tak, že zahŕňajú aj základnú hodnotu týchto slobôd, ktorou je mediálna pluralita (vrátane duálneho systému vysielania), garantujeme finančnú nezávislosť Rozhlasu a televízie Slovenska a zakotvíme ochranu novinárskych zdrojov.
14. Zakážeme krížové vlastníctvo médií a subjektov v oblasti zdravotníctva (napr. nemocnica, zdravotnícke zariadenie, lekáreň).

15. Obmedzíme krížové vlastníctvo celoštátnych médií a lokálnych a regionálnych médií (komunitných médií).
16. Implementujeme dotačnú schému Ministerstva kultúry SR na podporu lokálnych a regionálnych médií (komunitných médií).

Efektívnejšie fungovanie ministerstva kultúry

17. Zvýšime kvalitu ľudského kapitálu v rezorte.
18. Zavedieme centrálny ekonomický systém, ktorý zvýši všeobecnú informovanosť, transparentnosť procesov a zvýši odolnosť voči tlaku lobistických skupín.
19. Ušetríme ďalšie verejné zdroje efektívnejším verejným obstarávaním (iba z dvoch verejných obstarávaní realizovaných na Ministerstve kultúry SR v rokoch 2021 a 2022 sme dokázali nájsť úspory v hodnote 16 miliónov eur).

Iné opatrenia

20. **Navrhujeme zavedenie kultúrnych pasov pre mládež,** ktoré umožnia zvýhodnený prístup ku kultúrnym podujatiam pre nich určeným (náhrada za kultúrne poukazy).
21. Cez dotačné schémy Ministerstva kultúry SR chceme naďalej podporovať mediálnu výchovu a boj proti dezinformáciám.
22. V zmysle platného uznesenia vlády SR budeme pokračovať vo výstavbe Múzea a Pamätníka slovenského vystaňovalectva v Bratislave.

B.17 eGovernment a informačné technológie

...keď digitalizácia prináša zjednodušenie života, nie komplikácie a predraženie.

Svet 21. storočia žije digitálne. Listy, správy, fotografie a videá nenesieme v materiálnej podobe, posielame ich cez internet. Európska únia si uvedomuje, že ak chce napredovať, je potrebné realizovať Digitálny kompas, ktorý predpokladá, že do roku 2030 bude 100% kľúčových verejných služieb dostupných pre občanov a podniky online, že 100% občanov Európskej únie bude mať prístup k elektronickým zdravotným záznamom a že 80% týchto občanov bude používať služby elektronickej identifikácie.

Európska komisia aj hodnotí pokrok jednotlivých členských štátov EÚ, a to prostredníctvom indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI index). Slovensko sa dlhodobo pohybuje na najhorších priečkach v rámci EÚ, podľa DESI indexu za rok 2022 sme na 23. mieste, spomedzi 27 členských štátov. Z pohľadu rebríčka sme si v porovnaní s predošlými vládami nepolepšili, skôr stagnujeme. Oproti vládam Fica a Pellegriniho však nastali zásadné zmeny aj v oblasti informatizácie a digitalizácie Slovenska.

Oligarchom už "netečú" peniaze prúdom z predražených zákaziek v štátnom sektore informačných technológií a už neplatí, že za zahodenie jednej papierovej krabice od monitora, štát platí súkromnej firme takmer 500 eur, ako to bolo pred tromi rokmi za Fica a Pellegriniho. Viac ako 150 000 žiakov základných a stredných škôl dostane digitálny príspevok 350 eur. Zrušili sme 4 milióny zbytočných výpisov a potvrdení ročne, aby ľudia nemuseli s papiermi behať po úradoch, ale úrady si vymieňali informácie elektronicke. Vďaka účinným opatreniam proti byrokracii ušetríme viac ako 100 miliónov len na odstránení zbytočných papierovačiek, pretože veríme v systematickú prácu a v reformy.

Výzvy a problémy

Úlohou informačných systémov je zefektívniť komunikáciu ľudí so štátom a skvalitniť služby na úradoch. V praxi sa však neraz stáva, že informačné systémy štátu občanov skôr odrádzajú využívať elektronické služby. Majú zložité užívateľské prostredie a nie vždy prinášajú pridanú hodnotu oproti papierovému procesu. Napriek obrovským výdavkom sú verejné inštitúcie často závislé od dodávateľov systémov a podporných služieb. Vlastníctvo a odovzdávanie zdrojových kódov štátnych informačných systémov má pre nejasné predpisy veľké nedostatky, dokumentácia je často nepoužiteľná. Za jeden z najväčších problémov Slovenska v oblasti e-Government, ako aj celkovo pri čerpaní eurofondov, možno považovať nedostatočné kapacity projektového manažmentu, jednoducho nám chýbajú skúsení projektoví manažéri, ktorí by dokázali riadiť a realizovať veľké projekty. Tento nedostatok sa netýka len projektov informačných systémov, ale napr. aj ďalších projektov financovaných cez Eurofondy. Štát nedokáže špičkových odborníkov zaplatiť a ak ich už má, nedokáže ich motivovať a udržať. Napriek veľkej snahe našej vlády odhaľovať predražené zákazky, nepodarilo sa nám vo volebnom období

zaviesť systémové zmeny v oblasti informatizácie. Ak by sme vychádzali výlučne z údajov, ktoré za posledné roky vyhodnotil útvar hodnoty za peniaze ako úsporu pri nákupe a zavedení rôznych informačných systémov, mali by jednotlivé úrady štátnej správy vykazovať už teraz nadbytok nepotrebných zamestnancov rádovo v tisícoch ľudí ako výsledok šetrenia vďaka digitalizácii a implementácii veľa informačných systémov v posledných rokoch. Aj organizácie ako Slovensko Digital hodnotia projekty výlučne v úvodnej fáze, nie neskôr, keď sú neraz úplne zmenené a často chýba odvaha štátnej moci zastaviť aj zjavne neužitočné projekty. Stále sa vypracúva príliš veľa byrokratických dokumentov a sú aj projekty na informačné systémy, pri ktorých platby za byrokráciu a vypracúvanie podporných dokumentov predstavujú približne 50% celkového rozpočtu. Neraz sa robia duplicitné projekty na jednotlivých štátnych úradoch a namiesto spoločného obstarávania pre všetkých si každý úrad obstaráva vlastný informačný systém, čo tiež spôsobuje predraženie. Podobne často sa vyvíjajú informačné systémy „na zelenej lúke“, hoci v iných členských štátoch EÚ majú už hotové

produkty, ktoré by boli použiteľné aj pre Slovensko. Dokonca na úrovni EÚ sa vyvíjajú informačné systémy spôsobom voľnej licencie, napr. riešenia pre grant management a správu eurofondov, čo sme doteraz nevyužili a namiesto toho sa zadávajú zákazky miestnym dodávateľom informačných systémov, čo vzbudzuje podozrenie z netransparentnosti. V iných prípadoch sa na štátnych úradoch zadávajú zákazky len preto, že z eurofondov na to máme vyčlenené finančné prostriedky, ktoré treba minúť. Zabrániť takýmto neefektívnym prístupom k nakladaniu s verejnými zdrojmi zostáva výzvou pre ďalšie volebné obdobie. Osobitným problémom sú pravidlá verejného obstarávania pre informačné systémy. Ak sa projekty informačných systémov pripravujú 2-3 roky a následne sa ďalšie 1-2 roky obstarávajú, v digitálnom svete sa vlastne obstará už zastarané a vývojom prekonané riešenie, ktoré treba aj tak meniť a aktualizovať a tak vynakladať ďalšie verejné zdroje na dosiahnutie tej istej veci. Na nevýhodné zmluvy z čias Fica a Pellegriniho doplácame aj naďalej, pretože umožnili, aby kritická IT infraštruktúra nebola v rukách štátu, ale súkromných dodávateľov. Toto sme začali postupne meniť a naprávať, no pri množstve systémov je potrebné ešte dokončiť prípady výpadkov

ústredného portálu verejnej správy z dôvodu hrubých chýb súkromných dodávateľov. Napriek všetkým týmto nedostatkom, z ktorých mnohé sú dlhodobé a systémové, sme počas našej vlády dosiahli aj viacero pozitívnych zmien. V prvom rade sa podarilo schváliť Národnú koncepciu informatizácie verejnej správy SR. Strategickým cieľom Slovenska je do roku 2026 dosiahnuť pokrok v DESI indexe v oblasti digitálnych služieb o 40% v porovnaní so súčasným stavom. Pre zlepšenie pozície v DESI indexe musí verejná správa zlepšiť služby, vytvoriť podmienky pre digitálnu transformáciu, lepšie využívať údaje, zvýšiť efektívnu IT a podporiť kybernetickú a informačnú bezpečnosť. V rámci Plánu obnovy a odolnosti boli zadefinované dve reformy, a to „Budovanie e-Government riešení prioritných životných situácií“ a „Centrálny manažment IT zdrojov“. Výsledkom investícií v rámci týchto dvoch reforiem by okrem iného mala byť transformácia 42 úsekov verejnej správy spustením plne funkčnej digitalizovanej podpory. Od 1. januára 2021, resp. od 1. januára 2022 už v rámci antibyrokratického princípu „jedenkrát a dost“ nie je občan alebo podnikateľ povinný predkladať orgánom verejnej moci potvrdenie o poberaní nemocenských a dôchodkových dávok, rodné listy,

sobášne listy, úmrtne listy, potvrdenie po pobyte, potvrdenie o pridelení IČO, potvrdenie o tom, že subjekt nie je v konkurze alebo reštrukturalizácii, potvrdenie z evidencie hospodárskych zvierat, potvrdenie z registra exekúcií, potvrdenie z evidencie advokátov a potvrdenie o poberaní osobitného príspevku baníkom. Ide o lepší výsledok ako dosiahli obe vlády Fica a Pellegriniho dokopy.

Od 1. decembra 2022 vydáva štát nové biometrické občianske preukazy, ktoré sú bezpečnejšie vrátane lepšej ochrany osobných údajov. V roku 2022 bola v spolupráci so Slovensko.Digital spustená aplikácia Slovensko v mobile. Namiesto pomerne komplikovaného používania čítačky, občianskeho preukazu s čipom a vhodného softvéru už úplne postačí akýkoľvek počítač či mobilné zariadenie. Podmienkou je len aktivovaná aplikácia Slovensko v mobile, ktorá spĺňa všetky dizajnové i používateľské štandardy, a to na oboch platformách (Android, iOS). Od decembra 2022 sa do tohto projektu zapojila aj Sociálna poisťovňa. Koncom roka 2022 sme v parlamente schválili novelu zákona o e-Governmente, na základe ktorej sa zrušil inštitút integrovaných služných miest, keďže nenašiel predpokladané uplatnenie, upravilo sa zriaďovanie elektronických schránok pre orgány verejnej moci, zriaďovanie a aktivácia schránok

pre zapísané organizačné zložky a deaktivácia schránok pre fyzické osoby – podnikateľov, pričom na základe podnetov z aplikačnej praxe sa umožnilo vytváranie elektronického úradného dokumentu aj ako elektronického dokumentu bez použitia elektronického formulára.

Naše riešenia

Užívateľsky dostupné a atraktívne

1. Uľahčíme život občanov skutočnou elektronizáciou verejnej správy, podobne ako v Estónsku. Dohliadneme na uskutočnenie reformy z Plánu obnovy a odolnosti, ktorá sa zameriava na riešenie **16 prioritných životných situácií pre občanov a podnikateľov v rámci e-Governmentu**.
2. Budeme pokračovať v modernizácii ústredného portálu verejnej správy (slovensko.sk) a vylepšíme ho o tzv. „krokovníky“, t.j. návody, ako má občan prechádzať jednotlivými životnými situáciami, ktoré v elektronickom prostredí rieši. Pre tých menej digitálne zručných zriadime zákaznicke telefonické centrum (call centrum).
3. **Zrušíme správne poplatky za elektronické služby, ktoré si podnikatelia alebo občania vybavujú cez digitálne služby štátu.** Týmto krokom zároveň zrýchlime proces vybavenia.
4. Zasadíme sa za prepojenie portálu slovensko.sk s portálom Finančnej správy, Sociálnou poisťovňou, prepojenie umožníme aj zdravotným poisťovňam.
5. Rozšírime využitie služieb portálu oversi.gov.sk, ktorý dnes využívajú len úradníci, aj pre súkromný sektor.
6. Budeme pokračovať v projekte Slovensko v mobile, aby nebol zameraný len na prihlasovanie na

štátne portály, ale bol skutočnou alternatívou používania občianskeho preukazu s čipom alebo čítačky.

7. Znížime počet úkonov vo verejných elektronických službách na nutné minimum, aby sa prostredie stalo užívateľsky priateľským.
8. Vytvoríme podmienky na sprístupnenie kvalitného internetového spojenia vo všetkých mestách a obciach, pozdĺž ciest a železníc a v turistických oblastiach..

Riadenie eGovernmentu

9. Dohliadneme na uskutočnenie reformy z Plánu obnovy a odolnosti, ktorá sa zameriava na Centrálny manažment IT zdrojov, t.j. centrálnu platformu pre obstarávanie informačných systémov verejnej správy. Ak sa to v priebehu plnenia stanoveného mílnika ukáže ako potrebné, novelizujeme na tieto účely aj zákon o verejnom obstarávaní.
10. Budeme pokračovať v spolupráci s odbornou verejnosťou pri tvorbe, obstarávaní a realizácii projektov informačných systémov (napr. formou ich členstva v riadiacich orgánoch alebo prostredníctvom upozornení – tzv. red flags), ako aj pri návrhoch ďalších efektívnych opatrení, ktoré nad rámec schválenej Národnej koncepcie informatizácie verejnej správy SR zlepšia postavenie Slovenska v Indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti.

11. Pripravíme podmienky na ukončovanie nevýhodných zmlúv s externými dodávateľmi a prebratie kritickej IT infraštruktúry do správy štátu.
12. Budeme presadzovať využívanie dostupných a už existujúcich softwarových riešení (tzv. Commercial off-the-shelf produkty a služby), ktoré je možné získať a prevádzkovať pri nižších nákladoch v porovnaní s vývojom na mieru. Tieto riešenia sa nielenže dajú implementovať a využívať oveľa rýchlejšie, ale častokrát tiež poskytujú lepšiu kvalitu a overené postupy a procesy v porovnaní so softvérom vyrobeným na mieru.
13. **Zavedieme tzv. Government Off-The-Shelf riešenia.** Ak je niektoré softwarové alebo hardwarové riešenie/produkt vytvorené iným štátnym úradom spĺňajúce špecifikáciu inej vládnej organizácie, tak môže byť použité aj inými vládnymi organizáciami. (napr. rôzne úrady si nebudú musieť budovať svoje vlastné agendové systémy ale použijú vhodné riešenie fungujúce na inom úrade).
14. Na základe auditu vlastníckych práv navrhujeme vyriešiť dlhotrvajúci problém vendor lock-in. Navrhujeme dôslednú kontrolu prechodu vlastníckych práv na štát v zmluvách a pravidiel pre transparentnosť kódu a dokumentácie, aby bola prenositeľná na štát a iných dodávateľov (napr. pri verejnom obstarávaní na údržbu už dodaných systémov).
15. Zastavíme alebo zmeníme všetky elektronické služby štátu, ktoré si vyžadujú zavedenie ďalšieho identifikátora na komunikáciu s orgánmi verejnej moci.
16. Zredukujeme papierový spisový systém vo verejnej správe, ktorý nahradíme digitálnym na súčasnej úrovni technologických možností.
17. Zasadíme sa za prepojenie všetkých príslušných informačných systémov verejnej správy aj súkromného sektora, ktoré budú potrebné na dobré fungovanie Úradu na ochranu verejného záujmu, najmä pri kontrole nezlučiteľnosti funkcií a majetkových priznaní verejných funkcionárov.
18. Tam kde to dáva zmysel preferovať rozčlenenie veľkých projektov na menšie projekty. Tam kde to dáva zmysel zaviesť agilné (iteratívne a inkrementálne) dodávanie IT riešení a IT projektov. Prispôbiť procesy verejného obstarávania aj pre agilné obstarávanie a dodávanie projektov. Mať možnosť po dodaní akceptovateľného riešenia ukončiť vývoj a spoluprácu s dodávateľom.
19. Zadefinovať rolu a centrálnu službu ktoré by mali byť poskytované pre oblasť eGovernmentu pre iné vládne organizácie napr. zo strany MIRRI, NASES, Slovensko IT.
20. Pri vývoji a riadení IT projektov používať overené praktiky, metódy a postupy z iných krajín alebo riešenia štandardizované na úrovni EÚ (ako napr. metodika PM² Project Management Methodology, PM²-Programme Management, PM²-Agile).
21. Upraviť a zjednodušiť požadované byrokratické dokumenty a štandardy pri realizácii IT projektov (napr. vyhláška o štandardoch pre ITVS, vyhláška o riadení IT projektov).
22. Zaviesť pravidelné hodnotenie IT projektov po ich dokončení a sledovanie dosiahnutia a požadovaných benefitov po skončení projektov za účelom potvrdenia návratnosti projektov a za účelom zberu ponaučení a odporúčaní pre budúcnosť.

Budovanie odborných IT kapacít

23. Vytvoríme nové formy benefitov a motivujeme odborníkov v IT tak, aby sa práca pre verejnú správu stala atraktívnou.
24. Zabezpečíme kontinuálne vzdelávanie IT odborníkov, aby získali nové odborné zručnosti a certifikáty, vytvoríme stáže

či miesta na čiastočný úväzok. Podporíme rozsiahlejšie zdieľanie skúseností a ponaučení v oblasti IT s inými krajinami EÚ.

25. Pripravíme a implementujeme koncept rozvoja zručností Projektového manažmentu tak, aby štát bol schopný riadiť projekty rozvoja IT a projekty digitalizácie, aby sa projektoví manažéri na strane štátu stali rovnocennými partnermi pre dodávateľov a aby sa IT projekty riadili podľa požiadaviek a priorit štátu a nie podľa preferencií predražených dodávateľov.

ŠTÁT, KTORÝ CHRÁNI

Počas uplynulých troch rokoch sme boli svedkami niekoľkých najväznejších kríz, akým čelila Slovenská republika vo svojej novodobej histórii. Pandémia, vojna na Ukrajine a ekonomická a energetická kríza poznačili aj naše vládnutie. Našou prioritou však bola očista spoločnosti od predchádzajúceho „systému našich ľudí“ a boj proti korupcii. Polícia dostala rozviazané ruky a môže vyšetrovať korupčné a ďalšie trestné činy bez zásahov politikov, oligarchov a policajných funkcionárov. Vďaka tomu sa zvýšila aj dôveryhodnosť polície.

Fungujúce spravodajstvo je „očami a ušami“ štátu. Bez nich stráca orientáciu v neistom, rýchlo sa meniacom prostredí. Kauzy svedčia o tom, že tajné služby namiesto svojho hlavného poslania – chrániť a presadzovať záujmy Slovenska – slúžili v minulosti neraz iným cieľom. Výsledkom je narušená dôveryhodnosť tak voči vlastným občanom, ako aj medzinárodným partnerom.

Terorizmus, havárie, či prírodné katastrofy, si vyžadujú akcieschopných hasičov a záchranárov. Nutné je dobudovať aj systém civilnej ochrany. Prevenciou pred terorizmom musí naďalej zostať boj proti nelegálnemu ozbrojovaniu, nelegálnemu obchodovaniu so zbraňami či praniu špinavých peňazí.

Osobitnou témou je boj proti dezinformáciám. Slabá odolnosť verejnosti proti hoaxom sa ukázala hlavne počas obdobia pandémie Covid-19 a po útoku Ruska na Ukrajinu. Aj keď v súčasnosti už existuje mechanizmus zablokovania webových sídel šíriacich dezinformácie, to samé osebe nestačí.

Extrémizmus a radikalizmus sa stáva vážnym problémom hlavne medzi mladými ľuďmi. Mladí ľudia sa cítia často neprijatí a nepochopení spoločnosťou a pri hľadaní samých seba sa stávajú ľahkou obeťou rôznych ideológií, radikálnych názorov či extrémizmu.

Vojnový konflikt vysokej intenzity u nášho bezprostredného suseda zásadným spôsobom zvýšil intenzitu ohrozenia bezpečnosti občanov Slovenskej republiky. Dlhodobým problémom ozbrojených síl je nedostatočné tvorenie záložných síl a kapacít, ktoré spôsobuje vysoký vek záloh ozbrojených síl. Napriek zintenzívneniu procesu tvorby aktívnych záloh je súčasný systém stále nedostatočný a je potreba jeho zreformovania s cieľom ďalšieho zintenzívnenia tvorby záloh s dorazom na ich schopnosť rýchleho a aktívneho zapojenia sa do riešenia krízových situácií pri ochrane občanov Slovenskej republiky. Napriek tomu, že Európska únia výraznou mierou prispieva k bezpečnosti Slovenska,

nedokáže zabezpečiť ochranu svojho územia a presadzovanie svojich záujmov bez severoamerických partnerov. Všetky tieto okolnosti a nové výzvy si vyžadujú, aby sa kvalita silových zložiek dostala na špičkovú úroveň, aby dokázali Slovensko chrániť tak, že naši obyvatelia budú môcť bezpečne spať.

Dôležitá je aj jednoznačná západná zahraničnopolitická orientácia Slovenska ku krajinám vyznávajúcim demokratické hodnoty vzájomného rešpektu, osobnej slobody a férovej spolupráce. Jedine v spoľahlivom partnerstve dokážeme odolávať hrozbám súčasného sveta a zabezpečiť našim občanom bezpečnosť a stabilitu.

Ekonomická diplomacia je zabudnutým rozmerom slovenskej zahraničnej služby. Výsledky stále nevidno. Slovensko by malo byť schopné flexibilne reagovať aj na humanitárne krízy vo svojom okolí či inde vo svete. Napriek prebiehajúcej vojne je potrebné sa zapájať do obnovy Ukrajiny. Obnova Ukrajiny predstavuje obrovskú príležitosť aj pre rozvoj (najmä východného) Slovenska.

Starostlivosť Slovenska o svojich krajanov a vzájomná spolupráca aj v prospech materskej krajiny je integrálnou súčasťou zahraničnej politiky a musí byť aj jedným z jej pilierov o to viac, že státisíce z nich sú aj občanmi Slovenska, ktorí platia

Slovensku naďalej dane alebo aspoň posielajú remitenciu a majú priznané volebné právo.

CHCEME BEZPEČNÝ
A SPRAVODLIVÝ ŠTÁT.

C.18 Bezpečnosť, polícia a boj s mafiou

... keď polícia slúži všetkým obyvateľom, nie iba „naším ľuďom“.

Ministerstvo vnútra SR bolo počas uplynulých troch rokov hlavným pilierom pri zvládaní niekoľkých najväznejších kríz, akým čelila Slovenská republika vo svojej novodobej histórii. Ministerstvo napriek zvýšenému náporu v uplynulom volebnom období zlepšilo pracovné podmienky a materiálno-technické zabezpečenie zložiek rezortu.

Podarilo sa skvalitniť poskytovanie pomoci a služieb pre občanov v rôznych sférach. Polícia mala po celý čas voľné ruky pri vyšetrowaní trestnej činnosti.

Očista spoločnosti od predchádzajúceho „systému našich ľudí“ a boj proti korupcii boli prioritou našej vlády. Polícia dostala rozviazané ruky a môže vyšetrowať korupčné a ďalšie trestné činy bez zásahov politikov, oligarchov a policajných funkcionárov.

Počas našej vlády sa zvýšila aj dôveryhodnosť polície. Policajný zbor SR sa stal druhou najdôveryhodnejšou inštitúciou na Slovensku s mierou dôveryhodnosti nameranou v máji 2022 na úrovni 62,3%, t.j. historicky najlepším výsledkom za existencie policajného zboru.

Fungujúce spravodajstvo je „očami a ušami“ štátu. Bez nich stráca orientáciu v neistom, rýchlo sa meniacom

prostredí. Kauzy svedčia o tom, že tajné služby namiesto svojho hlavného poslania – chrániť a presadzovať záujmy Slovenska – slúžia neraz iným cieľom. Výsledkom je narušená dôveryhodnosť tak voči vlastným občanom, ako aj medzinárodným partnerom.

Terorizmus, havárie či prírodné katastrofy si vyžadujú akcieschopných hasičov a záchranárov. Ich technická vybavenosť napriek modernizácii zaostáva za štandardmi iných krajín Európskej únie. Nutné je dobudovať aj systém civilnej ochrany.

Výzvy a problémy

Policajný zbor by mal zohrať ústrednú úlohu v boji proti korupcii spolu s prokuratúrou a súdmi. Zatiaľ sa však vyšetrovanie zameriava iba na „malé ryby“. Dôvera občanov k polícii je nízka. Podľa prieskumu EÚ jej neverí viac ako polovica ľudí na Slovensku. Príčinou je netransparentnosť, mizivé výsledky pri vyšetrovaní veľkých káuz, ktoré sa často končia výrokom „skutok sa nestal“. Problémom je aj nedostatok skúsených policajtov, ktorí odišli do výsluhového dôchodku, zasahovanie nadriadených do samostatnosti vyšetrovateľov, slabá kontrola zneužívania právomoci a podozrení z korupcie u policajtov. Nástupné platy policajtov sú veľmi nízke, sociálny systém sa mení príliš často, čo znižuje atraktivitu povolania. Mnohí z tých, ktorí v polícii zostali, sa riadia heslom: „kto nič nerobí, nič nepokazí“. Mnohokrát sa pri vyšetrovaní a inej služobnej činnosti boja ísť do rizika a konať proaktívne, pretože nadriadení ich v citlivých prípadoch nepodržia. Naopak, sú vystavení pranierovaniu, tlaku a finančným postihom. Polícia musí ísť po krku aj „veľkým rybám“. Policajti musia cítiť oporu od svojich nadriadených, aby nemali strach konať proaktívne, a to aj pri politicky

exponovaných kauzách.

Súčasná vládna moc zvolila stratégiu zabetónovania kľúčového predstaviteľa bezpečnostných zložiek - prezidenta Policajného zboru. Nová vláda by mala v odôvodnených prípadoch presadiť Policajný zbor by mal zohrať ústrednú úlohu v boji proti korupcii spolu s prokuratúrou a súdmi. Zatiaľ sa však vyšetrovanie zameriava iba na „malé ryby“. Dôvera občanov k polícii je nízka. Podľa prieskumu EÚ jej neverí viac ako polovica ľudí na Slovensku. Príčinou je netransparentnosť, mizivé výsledky pri vyšetrovaní veľkých káuz, ktoré sa často končia výrokom „skutok sa nestal“. Problémom je aj nedostatok skúsených policajtov, ktorí odišli do výsluhového dôchodku, zasahovanie nadriadených do samostatnosti vyšetrovateľov, slabá kontrola zneužívania právomoci a podozrení z korupcie u policajtov. Nástupné platy policajtov sú veľmi nízke, sociálny systém sa mení príliš často, čo znižuje atraktivitu povolania. Mnohí z tých, ktorí v polícii zostali, sa riadia heslom: „kto nič nerobí, nič nepokazí“. Mnohokrát sa pri vyšetrovaní a inej služobnej činnosti boja ísť do rizika a konať proaktívne, pretože nadriadení ich v citlivých prípadoch nepodržia.

Naopak, sú vystavení pranierovaniu, tlaku a finančným postihom. Polícia musí ísť po krku aj „veľkým rybám“. Policajti musia cítiť oporu od svojich nadriadených, aby nemali strach konať proaktívne, a to aj pri politicky exponovaných kauzách.

Súčasná vládna moc zvolila stratégiu zabetónovania kľúčového predstaviteľa bezpečnostných zložiek - prezidenta Policajného zboru. Nová vláda by mala v odôvodnených prípadoch presadiť personálne zmeny. V prípade šéfa polície to zákon o štátnej službe prakticky neumožňuje a treba ho upraviť. Prezident Policajného zboru musí byť človek, ktorý je čistý, dynamický a bez väzieb na politikov a oligarchov.

Najlepší spôsobom, ako účinne bojovať proti zločinu, je zabrániť jeho vzniku a odradiť potenciálneho páchatela od jeho páchania. Polícia by sa mala viac sústrediť na prevenciu a konať proaktívne, nie až po zverejnení podozrení v médiách. Policajti sú však zavalení byrokraciou a záujem o prácu v polícii klesá. Medzi najnáročnejšie úlohy polície patrí boj s organizovanou kriminalitou. Aktivity mafie ohrozujú funkčnosť, nezávislosť, ústavnosť a demokratický charakter štátu. Organizovaný zločin, často prepojený na politické špičky, využíva a rozširuje korupciu a živí šedú ekonomiku. Je v životnom záujme Slovenska rozbiť tieto paralelné štruktúry moci.

Neriešenie káuz totiž vytvára u ľudí frustráciu, prestávajú veriť v právny štát a demokraciu, hľadajú extrémne a radikálne riešenia.

Policajný zbor by mal zohrať ústrednú úlohu v boji proti korupcii spolu s prokuratúrou a súdmi. Zatiaľ sa však vyšetrovanie zameriava iba na „malé ryby“. Dôvera občanov k polícii je nízka. Podľa prieskumu EÚ jej neverí viac ako polovica ľudí na Slovensku. Príčinou je netransparentnosť, mizivé výsledky pri vyšetrovaní veľkých káuz, ktoré sa často končia výrokom „skutok sa nestal“. Problémom je aj nedostatok skúsených policajtov, ktorí odišli do výsluhového dôchodku, zasahovanie nadriadených do samostatnosti vyšetrovateľov, slabá kontrola zneužívania právomoci a podozrení z korupcie u policajtov. Nástupné platy policajtov sú veľmi nízke, sociálny systém sa mení príliš často, čo znižuje atraktivitu povolania. Mnohí z tých, ktorí v polícii zostali, sa riadia heslom: „kto nič nerobí, nič nepokazí“. Mnohokrát sa pri vyšetrovaní a inej služobnej činnosti boja ísť do rizika a konať proaktívne, pretože nadriadení ich v citlivých prípadoch nepodržia.

Naopak, sú vystavení pranierovaniu, tlaku a finančným postihom. Polícia musí ísť po krku aj „veľkým rybám“. Policajti musia cítiť oporu od svojich nadriadených, aby nemali strach konať proaktívne, a to aj pri politicky

exponovaných kauzách.

Súčasná vládna moc zvolila stratégiu zabetónovania kľúčového predstaviteľa bezpečnostných zložiek - prezidenta Policajného zboru. Nová vláda by mala v odôvodnených prípadoch presadiť personálne zmeny. V prípade šéfa polície to zákon o štátnej službe prakticky neumožňuje a treba ho upraviť. Prezident Policajného zboru musí byť človek, ktorý je čistý, dynamický a bez väzieb na politikov a oligarchov.

Najlepší spôsobom, ako účinne bojovať proti zločinu, je zabrániť jeho vzniku a odradiť potenciálneho páchatela od jeho páchania. Polícia by sa mala viac sústrediť na prevenciu a konať proaktívne, nie až po zverejnení podozrení v médiách. Policajti sú však zavalení byrokraciou a záujem o prácu v polícii klesá.

Medzi najnáročnejšie úlohy polície patrí boj s organizovanou kriminalitou. Aktivity mafie ohrozujú funkčnosť, nezávislosť, ústavnosť a demokratický charakter štátu. Organizovaný zločin, často prepojený na politické špičky, využíva a rozširuje korupciu a živí šedú ekonomiku. Je v životnom záujme Slovenska rozbiť tieto paralelné štruktúry moci. Neriešenie káuz totiž vytvára u ľudí frustráciu, prestávajú veriť v právny štát a demokraciu, hľadajú extrémne a radikálne riešenia.

Naše riešenia

Práca policajtov

1. Zatraktívňime prácu v Policajnom zbore prijatím komplexnej novely zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a Železničnej polície, ktorá bola z rezortu MV SR predložená na rokovanie vlády SR a bola výsledkom viacročnej práce expertných skupín a mimorezortného pripomienkového konania.
2. **Ďalej budeme garantovať doterajšie sociálne zabezpečenie príslušníkov ozbrojených zborov a záchranných zložiek.**

Fungovanie polície a kontrola

3. Ponecháme súčasný model voľby nezávislého prezidenta Policajného zboru a riaditeľa Úradu inšpekčnej služby a doplníme podmienky. Kandidát musí vedieť zdokladovať svoj majetok (a osôb, ktoré s nim žijú v jednej domácnosti), pričom sa budú zohľadňovať aj pôžičky a pasíva.
4. Navrhujeme, aby prezident Policajného zboru a ďalší jeho vrcholoví predstavitelia boli pri prijímaní na vysoké riadiace funkcie podrobení skriningovému vyšetreniu (tzv. detektoru lži) nezáujatým a nezávislým orgánom, podobne ako pri prijímaní do špecializovaných útvarov v polícii a tajných službách. Následne by takéto vyšetrenie museli absolvovať

minimálne raz ročne. Vrcholoví predstavitelia Policajného zboru musia mať okrem odbornosti aj vysoký morálny kredit. S výsledkami skriningu sa následne oboznámi Výbor NR SR pre obranu a bezpečnosť.

5. **Prijmeme nový Trestný zákon s prvkami restoratívnej justície a Trestný poriadok, ktorý odstráni preformalizované trestné konanie s minimálnymi možnosťami na neodôvodnené obštrukčné konanie.**
6. Zvýšime sankcie za riadenie motorového vozidla pod vplyvom alkoholu a iných omamných a psychotropných látok. **Zavedieme povinný trest prepadnutia vozidla vo vzťahu k jeho majiteľovi, ak sa u neho preukáže viac ako jedno promile alkoholu v krvi.**
7. Navrhujeme posilniť prítomnosť dopravnej polície na úsekoch so zvýšenou nehodovosťou.
8. Navrhujeme, aby sa dotiahlo zavedenie objektívnej zodpovednosti za dopravné priestupky.

Obecná (mestská) polícia

9. Podporíme rozvoj obecnej polície prijatím nového zákona, ktorý bude odzrkadľovať takmer 30-ročné pôsobenie tejto bezpečnostnej zložky v štruktúre zabezpečenia verejného poriadku.
10. Navrhujeme zrovnoprávniť

kompetencie v priestupkovom konaní s príslušníkmi Obvodného oddelenia Policajného zboru v územnej pôsobnosti obecných a mestských polícií.

11. Presadíme právomoc použiť putá ako jednu z foriem donucovacích prostriedkov pri osobe, ktorá spácha priestupok a správa sa pri predvážaní na vyšetrenie agresívne, ako aj rozšíriť právomoci mestských policajtov napríklad pri preukazovaní totožnosti občanov.
12. Navrhujeme zabezpečiť a zjednotiť hodnotné označenie príslušníkov obecných polícií s napojením na mzdové ohodnotenie a profesijný rast.
13. Navrhujeme preradiť príslušníkov obecných a mestských polícií do 3. rizikovej skupiny prác tak, ako sú zaradení príslušníci Policajného zboru (okrem zásahových jednotiek).
14. Navrhujeme zabezpečiť užšiu a kvalitnejšiu spoluprácu medzi jednotlivými bezpečnostnými zložkami Policajného zboru a obecnými a mestskými policiami na Slovensku.
15. Navrhujeme posilniť „Oddelenie dohľadu nad činnosťou obecnej polície“ o odborníkov z obecných polícií z dôvodu školenia, zvyšovania úrovne a odbornej kvality jednotlivých obecných a mestských polícií.
16. Navrhujeme pravidelnú lekárske prehliadky pre príslušníkov obecných polícií so zameraním na komplexné preverenie zdravotného stavu a zákonný nárok na regeneráciu síl v ozdravovacích zariadeniach.

Ekonomická kriminalita/boj proti korupcii a daňovým podvodom

17. Budeme trvať na uplatňovaní zmeny Trestného poriadku o použiteľnosti informačno-technických prostriedkov (ITP) aj v iných trestných konaniach, ktorá sa významným spôsobom osvedčila.
18. Navrhujeme zaviesť povinnosť prikladať ku kontrolným výkazom

DPH aj faktúry v elektronickej forme.

19. Navrhujeme presadiť účinné opatrenia, aby sa do obchodných spoločností nedostávali nastrčené osoby alebo tzv. „biele kone“. Prepis firmy na inú osobu umožníme až po kompletnom odovzdaní účtovníctva v elektronickej forme daňovému úradu. Jeho úplnosť potvrdí správca dane, ktorý o tom vydá potvrdenie.
20. Navrhujeme vytvoriť podmienky, aby polícia mohla proaktívne a intenzívne rozpracovávať zločinecké skupiny, ktoré profitujú z čerpania dotácií a eurofondov, ako aj politicky citlivé kauzy.
21. Prijmeme nový zákon o ochrane svedka - prispôsobenie poskytovania ochrany a pomoci súčasným podmienkam, skvalitnenie právnej úpravy v oblasti ochrany svedka s zjednodušením administratívneho a schvaľovacieho procesu poskytovania ochrany a pomoci.

Spravodajské služby

22. Navrhujeme zostaviť komisiu so silným politickým mandátom, ktorá navrhne kroky na obnovu dôveryhodnosti a efektívnosti spravodajských služieb bez možnosti politickej manipulácie.
23. Za dôležitý prvok stability považujeme, aby zákon o spravodajských službách bol podľa možnosti schválený väčšinou parlamentných strán.
24. Ak tajné služby zistia korupčné správanie verejných funkcionárov, navrhujeme, aby bolo povinné odstúpiť takéto zistenia orgánom činným v trestnom konaní.
25. Zasadíme sa za vytvorenie špecializovaného útvaru na Najvyššom kontrolnom úrade SR, ktorý by kontroloval hospodárenie spravodajských služieb.

Hasičský a záchranný zbor

26. Navrhujeme zostaviť komisiu so silným politickým mandátom, ktorá navrhne kroky na obnovu

dôveryhodnosti a efektívnosti spravodajských služieb bez možnosti politickej manipulácie.

27. Za dôležitý prvok stability považujeme, aby zákon o spravodajských službách bol podľa možnosti schválený väčšinou parlamentných strán.
28. Ak tajné služby zistia korupčné správanie verejných funkcionárov, navrhujeme, aby bolo povinné odstúpiť takéto zistenia orgánom činným v trestnom konaní.
29. Zasadíme sa za vytvorenie špecializovaného útvaru na Najvyššom kontrolnom úrade SR, ktorý by kontroloval hospodárenie spravodajských služieb..

Horská záchranná služba

30. Navrhujeme adresnejšie rizikové príplatky, prehodnotené v závislosti od výšky reálneho rizika.
31. Naďalej budeme zabezpečovať a modernizovať techniku (vozidlá, vrtuľník) a zázemie.
32. Presadíme komplexný zákon o HZS vrátane personálnych a sociálnych záležitostí (tak ako je to u HaZ).
33. Navýšime miesta v najvyťaženejších horských oblastiach.
34. Presadíme novelu zákona, v ktorej bude možnosť výcviku aj v chránených oblastiach bez obmedzení.

Štátne občianstvo a volebná legislatíva

35. Vylepšíme zákon o štátnom občianstve a zasadíme sa za to, aby boli promptne a bez zbytočnej byrokracie navracané štátne občianstva odňaté v minulosti spôsobom, ktorý platný zákon upravuje ako prípady, keď je občianstvo možné vrátiť.

36. Novelizujeme volebnú legislatívu tak, aby:

- a) umožnila vyplatiť každému, kto sa zúčastní predčasných parlamentných volieb v roku 2023 odmenu za účasť vo výške 500 eur, ktorá sa nebude zdaňovať,
- b) umožňovala poskytnúť odmenu za účasť vo voľbách, prioritne parlamentných, napr. formou 10% zľavy z vybraných správnych poplatkov, ktoré občania platia štátu,
- c) sa zaviedol register kandidátov a kandidátnych listín,
- d) sa zaviedol register voličov, ktorí bude prístupný príslušným orgánom aj na účely vyplatenia odmeny za účasť na voľbách,
- e) spresniť úpravu týkajúcu sa náležitosti zápisníc z volieb do orgánov samosprávy,
- f) znížiť požadovanú hranicu získaných hlasov vo voľbách do orgánov samosprávy pre aktívnu žalobnú legitimáciu neúspešného kandidáta pre napadnutie platnosti a ústavnosti volieb,
- g) sa zabezpečila distribúcia zoznamu kandidátov aj vo voľbách do orgánov samosprávy do domácností,
- h) aby sa v parlamentných voľbách zaviedol tzv. absolútny krúžok alebo aspoň zníženie hranice 3% pri započítavaní prednostných hlasov,
- i) vykonali viaceré úpravy týkajúce sa volieb zo zahraničia a referenda v prospech Slovákov žijúcich v zahraničí a priamej demokracie.

C.19 Zodpovedná a dôveryhodná obrana

...keď armáda nie je nástrojom rozkrádania, ale garantom ochrany obyvateľov a pilierom štátnosti.

Ministerstvo obrany SR bolo počas posledných štyroch rokov konfrontované s výzvami, ktoré svojím rozsahom a závažnosťou nie je možné porovnať s úlohami, ktoré plnili v doterajšej novodobej histórii.

Hlavným garantom ochrany Slovenskej republiky je systém kolektívnej obrany a bezpečnosti NATO. Slovenská republika svojim podielom na kolektívnej bezpečnosti NATO je dôveryhodným spojencom. Kredit Slovenska v bezpečnostnej a obrannej oblasti za posledné roky výrazne narástol aj vďaka rýchlej a rozsiahlej pomoci Ukrajine. Ozbrojené sily pokračovali v účasti na misiách kolektívnej bezpečnosti predsunutej posilnenej prítomnosti NATO v Lotyšsku a na mierových misiách NATO, EÚ a OSN v rôznych regiónoch sveta. Slovensko realizovalo viacero programov medzinárodnej spolupráci v oblasti výcviku v rámci centier excelentnosti NATO pre EOD a obranného spravodajstva. Ozbrojené sily sa podielali na viacerých medzinárodných cvičeniach na Slovensku aj v zahraničí. Napriek tomu, že Európska únia výraznou mierou prispieva k našej bezpečnosti, naďalej nedokáže zabezpečiť ochranu svojho územia a presadzovanie svojich záujmov bez

severoamerických partnerov. Je v záujme Slovenska, aby sa realizovala spoločná bezpečnostná a obranná politika Európskej únie s cieľom vytvorenia spoločnej európskej armády, ako ju predpokladá Lisabonská zmluva.

Ozbrojené sily sa intenzívne podieľali na boji s celosvetovou pandémiou Covid-19. Poskytovali svoje zdravotnícke a logistické spôsobilosti pri posilnení zdravotníckych kapacít štátu a plnili množstvo podporných úloh nad rámec ich zvyčajných a primárnych činností.

Vojnový konflikt u nášho bezprostredného suseda zásadným spôsobom zvýšil intenzitu ohrozenia bezpečnosti občanov Slovenskej republiky. Ozbrojené sily zabezpečovali ochranu nášho územia pred touto hrozbou, plnili úlohy prijatia a podpory spojeneckých síl, ktoré sa podieľali v ochrane občanov Slovenskej republiky. Sily rezortu obrany participovali aj na poskytovaní vojenskej pomoci Ukrajine, ktorá bola v rozpore s medzinárodným právom napadnutá Ruskou federáciou v najväčšom vojnovom konflikte od druhej svetovej vojny. S cieľom zaistenia bezpečnosti sa rezort obrany podieľal aj na riešení hromadného prílevu civilistov ohrozených ruskou agresiou.

Včasné a presné informácie hrajú rozhodujúcu úlohu pri obrane Slovenskej republiky. Žiadna krajina nedokáže

udržiavať spôsobilosti chrániace pred všetkými druhmi ohrozenia. Preto je životne dôležité disponovať informáciami o zmene bezpečnostného prostredia, aby bolo možné efektívne vynakladať dostupne zdroje a reagovať na hrozby, ktorých riziko je najvyššie.

Ministerstvo obrany pri plnení svojich úloh v uplynulom volebnom období zásadným spôsobom začalo doteraz zanedbávanú obnovu infraštruktúry rezortu obrany, čím zlepšilo pracovné podmienky a podmienky zabezpečenia výcviku personálu. Ministerstvo obrany v predchádzajúcom období zintenzívnilo proces tvorby aktívnych záloh s dôrazom na prípravu síl pre riešenie zabezpečenia mobilizačného rozvinutia ozbrojených síl a pokutovania podpory pri riešení mimoriadnych situácií pri ochrane obyvateľstva SR. Ministerstvo obrany a ozbrojené sily vykonali reformu výcviku ozbrojených síl s dôrazom na precvičovanie komplexných spôsobilosti a pružné reagovanie na zmenu bezpečnostného prostredia a charakteru hrozieb.

Mimo plnenia náročných úloh, ktoré nemali v novodobej histórii Slovenska bolo hlavnou prioritou rezortu obrany zásadná modernizácia ozbrojených síl. Ministerstvo obrany pokračovalo v masívnej koncepcnej obnove zastaraného vybaveniu ozbrojených síl s dôrazom na modernizáciu pozemných síl. Počas predchádzajúceho obdobia pokračovali dodávky samohybných kanónových húfnic Zuzana 2 a pokračoval proces akvizície bojových vozidiel so znakom nápravy 8x8 a pásových bojových

vozidiel pechoty ako hlavných zbrojných systémov výzbroje mechanizovaných brigád OS SR, ktoré sú hlavnými bojovými jednotkami Ozbroyených síl slovenskej republiky.

Výzvy a problémy

Schopnosť Slovenskej republiky odolávať vojenským hrozbám je len tak silná, ako silná je vôľa občanov štátu brániť hodnoty, ktoré spoločne zdieľame. Sme svedkami dlhodobého zneužívania dezinformácií a naratívov, ktoré poškodzujú zaujmy Slovenska, čo vedie k stavu, kedy je priamo ohrozená schopnosť Slovenskej republiky zabezpečiť ochranu štátu z dôvodu zahltenia občanov nepravdivými informáciami a informačným šumom. Konflikt na Ukrajine ukazuje, že obrana štátu je celospoločenská činnosť. Slovenská republika atrofovala schopnosť spoločnosti efektívne brániť naše hodnoty a záujmy. Dlhodobým problémom ozbrojených síl je nedostatočné tvorenie záložných síl a kapacít, ktoré spôsobuje vysoký vek záloh ozbrojených síl. Napriek zintenzívneniu procesu tvorby aktívnych záloh je súčasný systém stále nedostatočný a je potrebná jeho reforma s cieľom ďalšieho zintenzívnenia tvorby záloh s dôrazom na ich schopnosť rýchleho a aktívneho zapojenia sa do riešenia krízových situácií pri ochrane občanov Slovenskej republiky. Modernizácia letovej časti vzdušných síl a zásadná modernizácia

pozemných síl realizovaná v predchádzajúcom období spôsobila, že oblasti protiletadlovej raketovej obrany, ručných zbraní, protitankových prostriedkov a mín došlo k prehĺbeniu technologického dlhu a je preto potrebné venovať zvýšenú pozornosť modernizácii týchto segmentov výzbroje. Nedošlo k zvýšeniu transparentnosti obstarávania zbrojených systémov ozbrojených síl. Búrlivý technologický vývoj v oblastiach zdieľania informácií o nepriateľovi umožňuje distribúciu informácií o cieľoch, ktoré fungujú ako multiplikátor aktívnych bojových jednotiek. Masívny prienik dronov do všetkých oblastí vedenia bojovej činnosti predstavuje zásadnú taktickú aj strategickú technologickú zmenu, ktorá bez adekvátnej reakcie spôsobí zásadné degradovanie kvality ozbrojených síl.

Naše riešenia

Medzinárodná spolupráca a kolektívna bezpečnosť

- Slovenská republika bude naďalej pôsobiť ako dôveryhodný a predvídateľný spojenec.** Čo posilní našu bezpečnosť a ochranu našich obyvateľov.
- Slovensko bude na úrovni EÚ presadzovať vytvorenie spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky tak, ako to predpokladá Lisabonská zmluva.
- Slovensko bude udržiavať primeranú účasť na misiách kolektívnej bezpečnosti s dôrazom na ochranu územia členských krajín NATO a EÚ.
- Vykonáme audit stavu obrannej infraštruktúry s dôrazom na schopnosť prijať spojenecké sily v spôsobilostiach, ktorými nedisponujú naše ozbrojené sily. Budeme pokračovať v obnove a budovaní obrannej infraštruktúry, najmä s dôrazom na vybudovanie kapacít pre prijatie spojeneckých síl a ich podporu pri ochrane nášho územia.

Vojenské spravodajstvo

- V kontexte technologickej revolúcie zberu a distribúcie spravodajských informácií, ako aj na základe skúsenosti z vojny na Ukrajine, zavedieme moderné systémy plniace tieto úlohy.
- Implementujeme postupy privatizácie získavania spravodajských informácií v maximálnom možnom rozsahu, maximalizovaním získavania

spravodajských informácií z komerčných a verejných zdrojov. Zintenzívime využitie informačných zdrojov dvojitého použitia, ktoré poskytuje EÚ a jej inštitúcie.

Reforma ozbrojených síl a obranného environmentu

- Aktualizujeme základné strategické dokumenty Slovenskej Republiky - Bezpečnostnú stratégiu SR a Obrannú stratégiu SR, ktoré predložíme na schválenie vláde a následne parlamentu. Zabezpečíme aktualizáciu dlhodobého plánu rozvoja rezortu obrany tak, aby odrážal technologický rozvoj, aktuálne zmeny v bezpečnostnom prostredí a zohľadňoval skúsenosti z prebiehajúcich vojnových konfliktov, najmä vojny na Ukrajine.
- Budeme pokračovať v odstraňovaní neopodstatneného a neefektívneho utajovania stavu Ozbrojených síl Slovenskej republiky a rezortu ako celku pred verejnosťou. Tým sa zabezpečí lepšia informovanosť laickej aj odbornej verejnosti o reálnych potrebách a pomôže dosiahnuť väčšiu efektivnosť vynakladania dostupných zdrojov.
- Zintenzívime integráciu inštitúcie štátnej a verejnej správy do komplexného systému obrany Slovenskej republiky.
- Posilníme odolnosť štátu voči komplexným hybridným hrozbám** z krajín, ktoré sú

nepriateľské voči hodnotám slobody a demokracie.

- Budeme pokračovať v reforme prípravy aktívnych záloh s cieľom zväčšiť objem pripravovaných záložníkov s dôrazom pre podporné sily, prípravu ozbrojených síl na poskytovanie podporných služieb pri ohrození civilného obyvateľstva a logistickej podpory pri prijatí spojeneckých síl na našom území.
- Pripravíme jasný a transparentný systém kariérneho rozvoja príslušníkov ozbrojených síl, na ktoré nadviažu programy ich zapojenia do civilného života po ukončení kariéry v ozbrojených silách.
- Budeme pokračovať v reforme výcvikového procesu s dôrazom na zvyšovanie kvality ozbrojených síl a v pružnejšom reagovaní na zmeny v bezpečnostnom prostredí. Do výcvikového procesu rýchlejšie implementujeme skúsenosti extrahované z prebiehajúcich konfliktov, najmä vojnového konfliktu na Ukrajine. Pre zabezpečenie tohto cieľa navrhujeme zabezpečiť zodpovedajúce finančné zdroje.
- Budeme pokračovať v realizácii opatrení na zníženie energetickej náročnosti a ekologickej záťaže v rámci vojenskej infraštruktúry, vrátane využitia európskych a iných disponibilných fondov s cieľom chrániť životné prostredie a ušetriť finančné prostriedky v rezorte obrany.
- Zavedieme do rezortu obrany moderné digitálne administratívne technológie zodpovedajúce súčasnej dobe s primeraným stupňom bezpečnosti.

Modernizácia ozbrojených síl

- V súlade s pravidlami európskeho trhu posilníme dlhodobú spoluprácu so slovenským obranným priemyslom** tak, aby slovenský obranný priemysel mal dostatočný priestor sa efektívne pripravovať a zapojiť sa do modernizácie ozbrojených síl a následne svoje produkty dokázal efektívne uplatniť

na globálnych zbrojných trhoch. Spolupráca so slovenským obranným priemyslom výrazne prehĺbi bezpečnosť dodávok pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky.

- Pri modernizácii techniky a výzbroje budeme dôsledne dodržiavať štandardizačné dohody NATO a harmonizáciu obranných štandardov EÚ, čím zabezpečíme úplnú interoperabilitu s našimi spojencami. Zvýšime mieru ochrany nášho územia v prípade ohrozenia zabezpečením bezproblémovej kooperácie našich síl so spojeneckými silami chrániacimi naše územie.
- Pri obstarávaní budeme využívať v čo najväčšej miere aj špecializované agentúry NATO (NSPA) a EÚ (EDA) s cieľom znížiť náklady, zabrániť tunelovaniu štátnych peňazí a zvýšiť interoperabilitu so spojencami.
- Podporíme medzinárodnú spoluprácu pri modernizácii ozbrojených síl s dôrazom na spoločné obstarávanie v rámci stredoeurópskeho regiónu.
- Budeme pokračovať v akvizícii systémov protivzdušnej obrany podľa predloženého zámeru na modernizáciu síl protivzdušnej obrany.
- Obnovíme výzbroj ozbrojených síl v kategórii ručných zbraní modernými typmi interoperabilnými s ručnou výzbrojou krajín NATO.
- Zameriame sa na akvizíciu moderných protitankových prostriedkov a moderných protitankových mín ako prostriedkov, ktoré zohrávajú rozhodujúcu rolu v obranných bojoch, čím sa významne posilnia spôsobilosti ochrany vlastného územia štátu.
- Pri plánovaní dlhodobého rozvoja a modernizácie rezortu obrany sústredíme pozornosť na odstránenie pretrvávajúcich nedostatkov výstroja, materiálu a skladových zásob pre profesionálnych vojakov ako základného predpokladu zvýšenia morálky a bojochopnosti našich ozbrojených síl.

C.20 Kybernetická bezpečnosť, extrémizmus, radikalizmus a terorizmus

....keď sa ľudia môžu tešiť zo života bez strachu z terorizmu, extrémizmu, radikalizmu či kyberzločinu.

Udalosti posledných rokov ukázali, že problém extrémizmu, radikalizmu, kyberzločinu či šírenia dezinformácií sa stal súčasťou našich životov a vo veľkej miere ovplyvňuje deti a mladých dospievajúcich ľudí. Sociálne siete a internet vytvárajú prostredie, ktoré doslova praje kyberšikane, podnecovaniu vzájomnej neznášanlivosti, prehlbovaniu radikalizácie a šíreniu hoaxov, čo najničivejšie pôsobí práve na tých najzraniteľnejších.

Výzvy a problémy

Kybernetická bezpečnosť už dávno zahŕňa viac ako len problematiku bezpečnosti sietí a informačných systémov. Aj keď tieto hrozby voči základnej infraštruktúre stále pretrvávajú, prijatím legislatívy a zadefinovaním zodpovedných gestorov Slovenská republika výrazne pokročila. Kritická infraštruktúra štátu však musí zostať prioritou, hlavne v oblasti zdravotníctva, energetiky či informačných systémov verejnej správy.

Určitú zmenu prostredia počas a po období pandémie Covidu-19 priniesla aj podpora práce z domu či na diaľku (tzv. home-office) a prostredníctvom externých dodávateľov, čo prinieslo nové výzvy pre zamestnávateľov z hľadiska bezpečnosti. Reagovať treba rovnako na hrozby zo zahraničia, v súčasnosti vidíme vzostup kyberútokov zo strany Ruska. Stojíme však aj pred ďalšími výzvami. A to je hlavne enormný nedostatok odborníkov v tejto oblasti, a to nielen IT špecialistov, vyšetrovateľov, audítorov, znalcov, ale aj učiteľov, sociológov a psychologov. Práve vzdelanosť a vysoká uvedomelosť bežných užívateľov je tou najlepšou prevenciou.

Kybernetická bezpečnosť by sa mala preniesť do študijných osnov

už od základných škôl. Malo by sa zaviesť systematické vzdelávanie tejto problematiky na základných a stredných školách. Vysoké školy by mali byť podporené pri tvorbe týchto špecializácií. Štát by mal podporiť tvorbu štátnych a akademických jednotiek pre riešenie kybernetických bezpečnostných incidentov (CSIRT) a podporovať mladých odborníkov v účasti na národných a medzinárodných kybernetických cvičeniach. Využívanie študijných štipendií by mohlo byť vhodnou cestou ako podporiť mladé talenty a vychovať ďalšiu generáciu špecialistov. Osobitnou témou je boj proti dezinformáciám. Slabá odolnosť verejnosti proti hoaxom sa ukázala hlavne počas obdobia pandémie Covid-19 a po útoku Ruska na Ukrajinu. Aj keď v súčasnosti už existuje mechanizmus zablokovania webových sídel šíriacich dezinformácie, stále zostávajú otvorené niektoré súvisiace otázky.

Extrémizmus a radikalizmus sa stáva vážnym problémom hlavne medzi mladými ľuďmi. Mladí ľudia sa cítia často neprijatí a nepochopení spoločnosťou a pri hľadaní samých seba sa stávajú ľahkou obeťou rôznych ideológií, radikálnych názorov či extrémizmu. Nedostatok dialógu,

pochopenia a tolerancie má často za následok vytváranie napätia, nenávisť a extrémistických prejavov vedúcich až k použitiu násilia.

Preveniou pred terorizmom naďalej zostáva boj proti nelegálnemu ozbrojovaniu, nelegálnemu obchodovaniu so zbraňami či praniu špinavých peňazí.

Naše riešenia

Kybernetická bezpečnosť

1. Navrhujeme posilnenie boja proti dezinformáciám a nebezpečnej propagande. Podporíme koordináciu členských štátov EÚ v tomto boji a posilníme demokratický a právny mechanizmus blokovania škodlivých webových stránok.
2. Zameriame sa na systematické vzdelávanie v oblasti kybernetickej bezpečnosti a zvyšovanie bezpečnostného povedomia. Podporíme implementáciu Národnej stratégie kybernetickej bezpečnosti a plnenie úloh z jej akčného plánu.
3. Podporíme rozvoj národných kybernetických cvičení a účasť Slovenska a jeho expertov na európskych a medzinárodných cvičeniach.
4. Podporíme spoluprácu štát – akademická obec - súkromný sektor pri vzájomnej spolupráci a hľadaní nových inovatívnych riešení.

Boj proti extrémizmu

5. Zameriame sa na vzdelávanie a prácu s mladými ľuďmi. Rovnako navrhujeme mechanizmus pre lepšie monitorovanie sociálnych sietí so zameraním na predchádzanie vzniku nových extrémistických a radikálnych skupín.
6. Zasadíme sa o to, aby bezpečnostné zložky štátu efektívnejšie monitorovali kriminálnu činnosť prívržencov extrémistických skupín.

7. **Podporíme vytvorenie preventívneho mechanizmu radikalizácie detí a mládeže v záujme predchádzania rastu nenávisť, rasizmu, antisemitizmu alebo mizogýnie.**

Boj proti terorizmu

8. Navrhujeme zlepšiť pripravenosť štátu predvídať hrozbu teroristického útoku a odstraňovať jeho následky.
9. Navrhujeme zlepšiť monitoring bezpečnostnej situácie a koordináciu medzi spravodajskými službami, políciou a ďalšími orgánmi.
10. Navrhujeme zvýšiť bezpečnostné povedomie občanov v záujme vyššej ochrany pred možnými teroristickými útokmi.
11. Navrhujeme prijať účinné opatrenia na zabránenie legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu.

C.21 Moderná zahraničná politika

...keď sa Slovensko stane rešpektovaným partnerom pre každú krajinu sveta.

Zmena situácie v Európe v dôsledku agresie Ruska voči Ukrajine, ale aj pandémie Covid-19 a energetická kríza, zvýraznili dôležitosť dobrých susedských vzťahov medzi štátmi, ale aj krehkosť hodnoty mieru a bezpečnosti.

V posledných rokoch niektorí vedúci predstavitelia Slovenska spochybňujú zahranično-politické ukotvenie krajiny a snažia sa agresorov vykresliť ako obeť. Buď stratili geopolitický kompas alebo, čo je ešte horšie, presadzujú u nás záujmy, ktoré sú v rozpore s tým, čo je dobré pre krajinu a pre obyčajných ľudí. Chcú nás vrátiť do obdobia pred rokom 1989.

Výzvy a problémy

Svet prechádza geopolitickými zmenami. Medzinárodné pravidlá, založené na hodnotách demokracie, slobody, vlády zákona a ľudských právach, sú ohrozené. Máme však jasný geopolitický kompas. Sme súčasťou slobodného demokratického sveta, členmi Európskej únie a Severoatlantickej aliancie (NATO), pričom podporujeme právo Ukrajiny a ďalších demokratických štátov na sebaurčenie, čo zahŕňa aj právo uchádzať sa o členstvo v týchto organizáciách.

Aj v strednej Európe sa objavujú snahy spochybniť základné hodnoty. Zahraničná politika musí byť schopná na to reagovať a presadzovať strategické záujmy Slovenska, medzi ktoré patrí rozširovanie stability, mieru, právneho štátu, slobody a voľného obchodu v Európe a vo svete. Dôležitým záujmom pre krajinu je členstvo v Európskej únii a NATO. Našou víziou pre zachovanie stability je bezpečná a prosperujúca Európska únia, založená na jasných pravidlách, solidarite, spolupráci a úcte k národnej suverenite členských štátov. Podporujeme proeurópske smerovanie Slovenska, zároveň však presadzujeme eurorealizmus. Budeme aktívnym členom Európskej únie hľadajúcim konštruktívny kompromis medzi

záujmami EÚ a národnými záujmami. Slovensko by aj naďalej malo patriť k štátom, ktoré sa budú tak na úrovni Európskej únie, ako aj na vnútroštátnej úrovni zasadzovať za ochranu slobody, demokracie, ľudských práv, slobody náboženstva a viery vo svete a účinnú pomoc prenasledovaným kresťanom a iným náboženským komunitám. Počas našej vlády (2020-2023) sme na tieto účely vytvorili funkciu splnomocnenca pre ochranu slobody vierovyznania alebo presvedčenia. Ekonomická diplomacia je zabudnutým rozmerom slovenskej zahraničnej služby. Výsledky stále nie sú viditeľné. Posilnenie ekonomickej dimenzie diplomacie však neznamená opustenie alebo relativizáciu hodnotového zamerania zahraničnej politiky. V strategických otázkach zahraničnej a bezpečnostnej politiky, akým je napríklad vzťah s Čínou, nesmie zvíťaziť čisto ekonomický záujem. Ustanovenie čl. 7a Ústavy SR uvádza jednoznačne, že: „Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou.“ Starostlivosť Slovenska o svojich krajanov a vzájomná spolupráca

aj v prospech materskej krajiny je integrálnou súčasťou zahraničnej politiky a musí byť aj jedným z jej pilierov o to viac, že státisíce z nich sú aj občanmi Slovenska, ktorí platia Slovensku naďalej dane alebo aspoň posielajú remitenciu a majú priznané volebné právo.

Slovensko by malo byť schopné flexibilne reagovať na humanitárne krízy vo svojom okolí či inde vo svete. Efektivita a kvalita slovenskej rozvojovej spolupráce sa môže zvýšiť vďaka kvalitným odborníkom - či už tým pôsobiacim vo verejnej správe alebo expertom z občianskej spoločnosti. Vzhľadom na vojnu u nášho východného suseda, sú milióny ľudí odkázaných na humanitárnu pomoc. Slovenské organizácie majú výhodu lokálnej znalosti, overených partnerov a skúsenosti z pomoci Ukrajine. V súčasnosti sa Slovensko nachádza až na 27. mieste v objeme financií alokovaných na humanitárnu pomoc Ukrajine (z hľadiska celkovej bilaterálnej pomoci, t.j. humanitárnej a vojenskej v pomere k hrubému domácomu produktu (HDP), je Slovensko na 17. mieste). Susedské krajiny sú však v prvej desiatke. Celková suma poskytnutej humanitárnej pomoci Slovenska pre Ukrajinu dosiahla od februára 2022 hodnotu vyše 10,84 mil. eur, z ktorých materiálna humanitárna pomoc tvorí

5,65 mil. eur a 860 ton. Ide najmä o zdravotnícky materiál a liečivá, materiál na núdzové ubytovanie a winterizáciu, teplé oblečenie, potravinovú pomoc, hygienické potreby, sadenice, hnojivá, ako aj zariadenia z oblasti informačných technológií.

Podobne, v krajinách subsaharskej Afriky je najhoršie sucho v histórii a viac ako 35 miliónov ľudí potrebuje urgentnú pomoc. Práve slovenské organizácie ktoré majú dlhodobé skúsenosti a veľmi dobré výsledky z projektov v týchto krajinách vedú týmto ľuďom účinne pomáhať či už v sektore poľnohospodárstva, zdravotníctva, vzdelávania alebo budovania základnej infraštruktúry. Napriek prebiehajúcej vojne je potrebné zapájať sa aj do obnovy Ukrajiny. Obnova Ukrajiny predstavuje obrovskú príležitosť aj pre rozvoj (najmä východného) Slovenska. Podobne ako pri poskytovaní humanitárnej pomoci majú slovenské organizácie výhodu regionálnej blízkosti, veľké skúsenosti s projektmi na Ukrajine, ako aj overených partnerov.

Naše riešenia

Zahranická politika a európske záležitosti

- 1. Sme za posilnenie hodnotového zamerania zahraničnej politiky.** Zahraničnopolitický pragmatizmus založený na uprednostnení ekonomického zisku považujeme za krátkozraký a dlhodobu škodlivý. Umožňuje nahľadávať integritu demokratických inštitúcií a oslabuje atraktivnosť Európskej únie (EÚ) vo svete, ktorá je kľúčom pre vytváranie nevyhnutných partnerstiev a spojenectiev. Hodnotové zameranie zahraničnej politiky tiež znamená, že Slovensko by 30 rokov od nežnej revolúcie už nemalo mať na najvyššej diplomatickej úrovni v zahraničí zastúpenie v podobe osôb, ktoré pred rokom 1989 študovali alebo aktívne pôsobili v zahraničí v rámci bývalých socialistických krajín.
- 2. Podporíme iniciatívy na zásadné zefektívnenie a sprehľadnenie fungovania EÚ.** Zasadíme sa za to, aby o právnych aktoch z určitej oblasti mohla rozhodovať len tá formácia Rady (EÚ), do ktorej pôsobnosti príslušná problematika patrí.
- 3. Podporíme rozširovanie EÚ o ďalšie krajiny Balkánu a východnej Európy s výnimkou Turecka.**
- 4. Zvážime a prehodnotíme zmysluplnosť existencie európskych agentúr s podobným zameraním a zasadíme sa za ich optimálne a efektívne fungovanie.**

- 5. Zasadíme sa za ochranu slobody, demokracie, ľudských práv, slobody náboženstva a viery vo svete a účinnú pomoc prenasledovaným kresťanom a iným náboženským komunitám.** Budeme sa zasadzovať za to, aby bola na úrovni EÚ a slovenskej vlády na tieto účely naďalej zriadená funkcia splnomocnenca.
- 6. Navrhujeme, aby spoločné záchranné mechanizmy (eurovaly) slúžili len na riešenie prechodných finančných problémov krajín, nie na udržiavanie ich nehospodárneho života nad pomery.**
- 7. Budeme presadzovať rešpektovanie národných záujmov členských štátov v strategických oblastiach, najmä v energetike, poľnohospodárstve, trestnej politike štátu a kultúrno-etických záležitostiach.** Na tieto účely tiež novelizujeme ústavný zákon o spolupráci v európskych záležitostiach medzi vládou a parlamentom a rokovací poriadok parlamentu tak, aby mohlo Slovensko efektívne brániť prípadnému porušovaniu princípu subsidiarity a proporcionality zo strany EÚ (žlté, oranžové a červené karty) a aby vláda nemohla bez jasného mandátu parlamentu zaväzovať Slovensko na rokovaniach inštitúcií a orgánov EÚ.
- 8. Navrhujeme prijatie doktríny zahraničných vzťahov SR ako záväzného dokumentu pre všetkých ústavných činiteľov.**

9. Zasadíme sa o to, aby starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí a spolupráca s nimi bola jedným zo základných pilierov zahraničnej politiky.
10. Novelizujeme zákon o zahraničnej službe tak, aby mal parlament právomoc schvaľovať zameranie vyslania veľvyslancov alebo vedúcich zastúpení v zahraničí.

Spoločná bezpečnostná politika

11. Podporíme technologické a personálne posilnenie vonkajšej schengenskej hranice s cieľom zabrániť novej migračnej kríze.
12. **Navrhujeme zvýšenie prostriedkov a konkrétne opatrenia na intenzívny boj proti pašerákom ľudí, prísnejšiu kontrolu na hraniciach, dôkladnejšiu registráciu migrantov a zrýchlenie procesu dobrovoľných i nedobrovoľných návratov nelegálnych migrantov a neúspešných žiadateľov o medzinárodnú ochranu späť do vlasti.**
13. Odmietame povinné kvóty pre žiadateľov o azyl. Podporujeme reformu azylového systému EÚ.
14. Podporíme budovanie obranných spôsobilostí EÚ, vrátane jej členských štátov. Cieľom je zvýšenie obranného potenciálu EÚ. Podporíme úzku koordináciu medzi EÚ a NATO.

Dôležité partnerstvá

15. Krajiny V4, Nemecko a Francúzsko sú kľúčovými ekonomickými a politickými partnermi. Navrhujeme rozširovať spoluprácu s nimi a prehľbovať obojstranné vzťahy.
16. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska pre nás aj po odchode z EÚ zostáva dôležitým spojencom a významným partnerom na ďalšiu spoluprácu.
17. USA je garant euroatlantickej spolupráce a náš dôležitý spojenec. Podporíme najmä spoluprácu v obrane a kybernetickej ochrane.

18. Podporujeme prehĺbenie spolupráce s Čínskou republikou (Taiwan), najmä v oblasti technologického rozvoja a podporíme uzavretie investičnej bilaterálnej dohody na úrovni EÚ s touto krajinou a zasadíme sa za to, aby výroba čipov v Európe bola umiestnená aj na Slovensku.
19. Podporujeme postupnú integráciu Ukrajiny do EÚ a NATO.
20. Podporujeme pokračovanie v sankciách voči Ruskej federácii s cieľom mierového riešenia konfliktu s Ukrajinou. S Ruskom sa budeme usilovať o dialóg, keďže je historicky a kultúrne späté s Európou.

Ekonomická diplomacia

21. Navrhujeme audit a vyjasnenie kompetencií medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a agentúrami SARIO a Slovak Business Agency tak, aby koordinátorom hospodárskej diplomacie bola zahraničná služba.
22. Navrhujeme hodnotenie zastupiteľských úradov a relevantných diplomatov podľa výkonu v ekonomickej diplomacii. Ministerstvo zahraničných vecí musí na zastupiteľské úrady do štátov primárneho záujmu vysielat špičkových ekonomických diplomatov. Zameriame sa na hospodársku diplomaciu v ekonomicky perspektívnych krajinách Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky. Pri neuspokojivom výkone nebude príslušnému diplomatomu predĺžené jeho vyslanie v zahraničí, keďže parlament mu neschváli zameranie (predĺženia) jeho vyslania.

Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc

23. Budeme sa usilovať naplniť záväzok navyšovania rozpočtu oficiálnej rozvojovej spolupráce na úroveň 0,33% hrubého národného dôchodku (HND) do roku 2030. Pre zvýšenie efektivity a možnosti ovplyvniť využívanie týchto zdrojov je dôležité, aby sa zvyšoval najmä objem bilaterálnych

programov.

24. Zavedieme nový nástroj rýchlej reakcie na humanitárne krízy, ktorý dokáže pomáhať v prvých týždňoch až mesiacoch po ich vypuknutí a zároveň bude využívať sektorové know-how slovenských organizácií.
25. Budeme podporovať rozvoj kapacít Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) a aj subjekty, ktoré rozvojovú spoluprácu implementujú. Vytvoríme tiež priestor na odbornú diskusiu o smerovaní rozvojovej spolupráce medzi všetkými relevantnými aktérmi.
26. V súvislosti s humanitárnou krízou na Ukrajine a v iných štátoch sveta výrazným spôsobom navýšime prostriedky na zapojenie slovenských organizácií do poskytovania humanitárnej pomoci.
27. **Zapojíme sa v oveľa väčšej miere ako doteraz do obnovy Ukrajiny, najmä prostredníctvom slovenských organizácií,** ktoré majú výhodu regionálnej blízkosti, veľké skúsenosti s projektmi na Ukrajine, ako aj overených partnerov.

C.22 Slováci žijúci v zahraničí

...keď slovenské zahraničie je neoddeliteľnou súčasťou slovenskej (zahraničnej) politiky. Keď si vieme udržať a získať schopných ľudí pre rozvoj krajiny.

Podľa hrubých odhadov žije mimo našej krajiny viac ako 1,3 milióna Slovákov. Len za posledných 15 rokov zo Slovenska odišlo viac ako 300 000 ľudí, medzi nimi približne 14% čerstvých absolventov vysokých škôl. Primárne išlo o absolventov odborov s možnosťou vykonávať povolania, ktoré sú na Slovensku nedostatkové. Nebyť tohto odlivu mozgov, bol by kumulatívny rast HDP na hlavu vyšší o 3.8 percentuálneho bodu. V dôsledku toho Slovensko čelí oslabovaniu svojho pracovného trhu, vzdelanostného potenciálu, populácie v reprodukčnom a produktívnom veku a následne starnutiu obyvateľstva, ako aj niektorým sociálnym výzvam, zvýrazneným nedostatkom kvalitných reintegračných programov motivujúcich návrat slovenských občanov späť do materskej krajiny.

Žijú vo viac ako 50 štátoch sveta a udržiavajú si slovenské národné povedomie a kultúrnu identitu. Viac ako 450 000 z nich má aj volebné právo, v parlamentných voľbách 2020 ho využilo viac ako 50 000, očakáva sa, že vo voľbách 30. septembra tohto roka to bude ešte vyššie číslo. Mnohí naďalej platia Slovensku dane, podľa údajov Svetovej

banky je ich remitencia, t.j. peniaze, ktoré posielajú späť najčastejšie svojim rodinám, ročne takmer 2 miliardy amerických dolárov (1,8% HDP). Každoročne na sviatok sv. Cyrila a Metoda si pripomíname aj ich pamätný deň – Pamätný deň Slovákov žijúcich v zahraničí. Slovensko ako ich materská krajina sa v čl. 7a Ústavy SR zaviazala, že bude podporovať národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporovať ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy so slovenským zahraničím.

Výzvy a problémy

Slováci v zahraničí predstavujú integrálnu súčasť slovenského národa a ich podpora a vzájomná spolupráca s nimi by mali predstavovať jeden zo základných pilierov slovenskej zahraničnej politiky. Nestačí sa orientovať len na vysťahovalectvo z posledných 15 rokov, ktoré niektorí politici označujú za „novú diaspóru“, pretože emigrácia, resp. vysťahovalectvo je oveľa zložitejšia a dlhodobejšia záležitosť s ešte žijúcimi účastníkmi jednotlivých vln emigrácie a každá z nich, aj tá druhotná či ďalšia vrátane reemigrácie si rovnako zasluhuje našu pozornosť, osobitne samotní krajanovia bez ohľadu na to, či sa združujú v krajaňských spolkoch a organizáciách alebo sa realizujú individuálne. Základným strategickým a koncepcným dokumentom, ktorý podrobnejšie rozvádza to, čo upravuje čl. 7a Ústavy Slovenskej republiky, je Koncepcia štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Tá sa prijíma vždy na obdobie niekoľkých rokov a aj za našej vlády sa nám podarilo schváliť takúto koncepciu na roky 2022 – 2026. Z hľadiska jej obsahu, ale najmä finančných prostriedkov, ktoré mieni štát v najbližších rokoch investovať do slovenského zahraničia, možno

konštatovať, že ide o najzásadnejší materiál za posledných 20 rokov. Mala naň nadviazať rozsiahla novela zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ktorá by preniesla agendu slovenského zahraničia do 21. storočia, žiaľ nestalo sa tak predovšetkým kvôli názorovým sporom medzi Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ) a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ SR). Najpálčivejšie problémy sa tak riešili priamo v parlamente formou poslaneckých návrhov zákonov. Ak si odmyslíme technickú novelu, ktorý spresnila názov Pamätného dňa Slovákov žijúcich v zahraničí, zásadnou legislatívnou zmenou bolo prinavrátenie koordinačných právomocí ÚSZZ aj v oblasti tvorby politiky, čím sme úradu prinavrátili zmysel jeho existencie, ktorý mu odňala vláda Roberta Fica v roku 2012. Tým stratila dôvod svojej existencie Rada vlády pre krajaňské otázky, ktorú však MZVaEZ doteraz nezrušilo. Tiež sa nám nepodarilo presunúť úrad do pôsobnosti úradu vlády tak, ako je to v iných krajinách so silnou diaspórou, a za zváženie do budúcnosti stojí transformácia tohto úradu na Úrad pre slovenské zahraničie v postavení ústredného orgánu štátnej správy. Ďalšou poslaneckou novelou sme do

zákona zakotvili právomoc pre ÚSZZ poskytovať aj investičné dotácie, ktoré sa týkajú primárne veľkých infraštruktúrnych projektov Slovákov v zahraničí ako napr. kultúrne domy a centrá, obnova významných kultúrnych a historických objektov, či škôl. Novela zákona pomohla hneď po jej prijatí v decembri 2022, keď sa státisíce dovtedy zadržovaných dotácií mohli použiť na projekty pre krajanov. Zároveň sme v parlamente presadili protikorupčné opatrenie, aby nemohli ďalej dostávať dotácie tí, ktorí ich nemajú riadne vyúčtované z minulosti. V praxi sa totiž objavili niektoré kauzy (napr. Slovenský dom v Prahe), ktoré sú stále nedoriešené, keď ÚSZZ nedbal na riadne vyúčtovanie dotácií a nevýhodnými dotačnými zmluvami poškodzoval štát. Pokiaľ ide o dotačnú politiku štátu, počas volebného obdobia 2020-2023 sme nezaznamenali žiadnu veľkú kauzu rozkrádania verejných peňazí cez dotácie, fungovanie ÚSZZ a jeho vedenia však podliehalo ostrej kritike krajanov najmä z Francúzska, Kanady, Maďarska, Poľska a Srbska, čo viedlo MZVaEZ SR až k odvolaniu predsedu ÚSZZ v júni tohto roka. Vzájomná nedôvera medzi MZVaEZ SR a ÚSZZ dokonca viedla k tomu, že časť agendy, ktorá sa týka návratovej politiky, resp. mladšej slovenskej emigrácie, hradená z Plánu obnovy a odolnosti

vo výške 10 mil. eur, nebola na ÚSZZ ani presunutá a pod úradom vlády sa vytvorila samostatná sekcia, ktorá túto agendu zastrešuje. Tento stav nie je dobrý a po transformácii ÚSZZ na Úrad pre slovenské zahraničie v budúcnosti by sa celá táto sekcia mala presunúť do štruktúry nového úradu. Ako veľké pozitívum možno vnímať, že prvýkrát v histórii si premiér do tímu svojich poradcov zvolil osobu z radov Slovákov žijúcich v zahraničí, aby mu radila v agende slovenského zahraničia. Z hľadiska finančnej podpory slovenského zahraničia je potrebné spomenúť, že ešte vláda Petra Pellegriniho, ktorý v tomto smere roky svojej vlády spolu s Robertom Ficom ignorovali požiadavky krajanov, vyčlenila v rámci predvolebnej kampane a v duchu „veď oni na to budú hľadať peniaze“ aj na dotácie pre krajanov dvojnásobok toho, čo predpokladalo uznesenie vlády z roku 2008, t.j. namiesto 1,33 mil. eur, ktoré 12 rokov krajanovia nedostali, mali na rok 2020 zrazu sumu 2,8 mil. eur. Napriek úsporným opatreniam naša vláda tieto navýšené dotácie pre krajanov ponechala a ešte ich zvýšila v súvislosti s výstavbou a prevádzkou Múzea a Pamätníka slovenského vysťahovalectva v Bratislave. Ďalších 7,2 mil. amerických dolárov je určených pre infraštruktúrne projekty, najmä v srbskej Vojvodine, ktoré pochádzajú z deblokácie tzv.

clearingového dlhu Srbska voči Slovensku z minulosti. Je potrebné tieto peniaze využiť rozumne, nielen na nové kultúrne centrum v Srbsku, ale aj obnovu evanjelického kostola v Budapešti, či dostavbu kultúrneho centra v Jablonke v Poľsku. .

V rámci komponentu č. 10 – „Lákanie a udržanie talentov“, ktorý je súčasťou Plánu obnovy a odolnosti, bolo vyčlenených 106,1 mil. eur, a to aj na „Posilnenie vzťahov s diaspórou, podpora občianskych iniciatív“. Míľnikom je prvý štvrtrok 2026, dokedy by sa malo uskutočniť približne 200 podujatí posilňujúcich vzťahy s diaspórou vrátane projektu, ktorý by mal byť obdoba v Írsku dlhé roky známeho projektu „Global Irish Forum“. Sú to aktivity, ktoré možno nepochybne zaradiť do návratovej politiky Slovenska, problém však je, že Slovensko doposiaľ nemá prijatú ucelenú návratovú politiku, čo by mala byť výzva pre nový Úrad pre slovenské zahraničia.

Mnohí občania Slovenska žijúci v zahraničí očakávali, že s nástupom novej vlády sa odstráni krivda, ktorá im bola spôsobená odoberaním ich štátneho občianstva bez súhlasu. Hoci to bývalá vláda zaviedla ako odvetné opatrenie voči zahraničnej politike Maďarska, doplácali na to najmä Slováci z úplne iných štátov. Novela zákona účinná od apríla 2022 z veľkej časti odstránila túto nespravodlivosť,

keďže umožňuje občanom Slovenskej republiky dlhodobo žijúcim na území iného štátu (najmenej 5 rokov) nadobudnúť občianstvo tohto štátu bez straty slovenského. Novela zároveň zjednodušila pre bývalých občanov, ktorí stratili naše občianstvo v čase od 17. júla 2010 do 31. marca 2022 z dôvodu nadobudnutia cudzieho, jeho opätovné získanie. Štátne občianstvo sme umožnili jednoduchším spôsobom získať aj osobám, ktoré sú potomkami politických emigrantov z bývalého socialistického Československa. Napriek tomu stále zostali štáty s početnou skupinou Slovákov žijúcich v zahraničí (napr. Argentína, Austrália, Švédsko), ktorí môžu prísť o občianstvo z dôvodu, že cudzie štátne občianstvo môžu nadobudnúť aj skôr ako po 5 rokoch pobytu v cudzine. Vyskytli sa tiež problémy s uplatňovaním zákona prostredníctvom zastupiteľských úradov, prevláda značná byrokracia, čo zostáva výzvou pre ďalšie volebné obdobie.

Ešte pred prijatím novely zákona o občianstve sa nám v roku 2020 podarilo poslancekým návrhom v parlamente presadiť zníženie správnych poplatkov za udelenie občianstva Slovákom žijúcim v zahraničí o polovicu (zo 700 eur na 400 eur) a pri osobnostiach slovenského zahraničia sme takýto poplatok dokonca zrušili. V oblasti volebného práva sa nám žiaľ

napriek aktívnej účasti v pracovnej skupine Ministerstva vnútra SR nepodarilo presadiť zavedenie elektronickej voľby zo zahraničia. Proti je najmä Národný bezpečnostný úrad, ale aj viacero parlamentných politických strán. Dokonca sa nepodarilo ani rozšíriť voľbu poštou zo zahraničia na prezidentské voľby a voľby do Európskeho parlamentu, či zaviesť popri voľbe poštou aj voľbu na ambasádach, od čoho napriek pôvodného zámeru nakoniec ustúpilo samotné MZVaEZ SR. Riešenie týchto otázok je preto otvorené pre ďalšie volebné obdobie. Na druhej strane sa podarilo zaviesť elektronicú registráciu voličov zo zahraničia už aj pre blížiacu sa parlamentnú voľbu vrátane zasielania hlasovacích lístkov cez elektronicú platformu Ministerstva vnútra SR a vytvorenie jedného volebného obvodu pre všetkých občanov hlasujúcich vo voľbách zo zahraničia, čo bude mať veľký informačný význam, keďže sa v zásade po prvýkrát dozvieme, aký počet občanov sa zo zahraničia volieb zúčastní a koho bude voliť. Z pohľadu uplatnenia volebného práva je určite namieste diskusia, či by nemali mať Slováci v zahraničí priame zastúpenie v parlamente, ako je tomu vo viacerých iných štátoch sveta vrátane Európy (napr. Taliansko). Legitímnou požiadavkou aj vytvorenie stálej komisie pri Zahraničnom výbore

pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Takýto návrh sme v parlamente v tomto roku aj predložili, žiaľ pre nedostatočnú účasť poslancov na uvedenom výbore nebol prerokovaný a schválený. Pre udržanie národného povedomia a kultúrnej identity je kľúčové zabezpečenie vzdelania krajanov, minimálne v materinskom jazyku. Systém podpory vzdelávania s určitými nedostatkami funguje v zásade len vo vzťahu ku krajanom, ktorí žijú v štátoch, kde majú priznané postavenie národnostnej menšiny. V ostatných štátoch sú Slováci v zahraničí odkázaní buď na dotačnú podporu pre svoje vzdelávacie centrá (napr. USA alebo západná Európa) alebo v horšom prípade na vysielanie osvetárov, duchovných a lektorov pre kultúru a jazyk do slovenských komunit v zahraničí (napr. Argentína). Takéto vzdelávanie nie je stále efektívne, neraz skôr byrokratické a hlavne nestabilné, čo je veľkou výzvou pre slovenské ministerstvo školstva v spolupráci s ÚSZZ do ďalšieho obdobia. Ak chceme zastaviť asimiláciu krajanov v zahraničí, bez zabezpečenia vzdelávania o kultúre a jazyku to nepôjde. Špecifickou otázkou vo vzťahu ku krajanom je na Slovensku činnosť Matice slovenskej. Táto verejnoprávna ustanovizeň má za sebou vážne kauzy sprenevery peňazí z minulosti

a vo vzťahu k hlavnej náplni svojej činnosti sa stále hľadá. Priestor je určite vo sfére posilňovania zdravého patriotizmu u Slovákov, čiastočne aj v krajanskej agende (partnerské matice v zahraničí a Rada pre Slovákov žijúcich v zahraničí), či v rozvoji činnosti inštitúcií, ktoré spravuje, v neposlednom rade aj v spolupráci na výstavbe Múzea a Pamätníka slovenského vystažovalectva v Bratislave.

Toto múzeum a pamätník by v zmysle uznesenia vlády z júna 2022 mali byť súčasťou Historického múzea Slovenského národného múzea (SNM) a na tieto účely aj bol v rámci štruktúry SNM v júli 2022 vytvorený samostatný útvar – dokumentačné centrum, ktorý ma celý proces zastrešovať tak, aby bol úspešne zavŕšený ku koncu roka 2028. Ak sa to podarí, bude to prvé múzeum postavené na Slovensku po nežnej revolúcii na „zelenej lúke“.

Naše riešenia

Voľby, občianstvo a podiel na správe krajiny

1. Vylepšíme zákon o štátnom občianstve tak, aby o občianstvo neprichádzali Slováci žijúci v zahraničí, ktorí majú trvalý pobyt v cudzine menej ako 5 rokov, ak štát, v ktorom žijú, umožňuje nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva v takejto kratšej lehote.
2. Dohliadneme na to, aby minister vnútra prijal a uplatňoval smernicu, ktorá umožní potomkom bývalých politických emigrantov, aby sa na nich vzťahoval osobitný zreteľ pri udeľovaní štátneho občianstva v súvislosti s uplatňovaním pobytového zákona.
3. **Dohliadneme na to, aby sa slovenským občanom vrátilo v zmysle zákona občianstvo bez zbytočnej byrokracie a v primeranej lehote.**
4. Zavedieme možnosť hlasovania elektronicky v celoštátnych voľbách, referende a ľudových hlasovaniach zo Slovenska, aspoň zo zahraničia. Dovtedy umožníme voľby na zastupiteľských úradoch SR v zahraničí spolu s voľbou poštou.
5. **Rozšírime voľbu poštou aj na prezidentské voľby a voľby do Európskeho parlamentu.**
6. Otvoríme verejnú diskusiu o zastúpení Slovákov v zahraničí priamo v parlamente podľa vzoru iných aj európskych štátov.

7. Zriadime stálu komisiu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Zahraničnom výbore Národnej rady SR.

Nový zákon a nový úrad

8. **Prijmeme nový moderný zákon o slovenskom zahraničí.**

9. Transformuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí na Úrad pre slovenské zahraničie (diaspóru) a presunieme ho pod Úrad vlády SR, resp. posilníme jeho postavenie ako ústredného orgánu štátnej správy.
10. V súvislosti s transformáciou úradu posilníme aj jeho analyticko-koncepcnú funkciu a presunieme agendu Komponentu č. 10 – „Lákание a udržanie talentov“, ktorý je súčasťou Plánu obnovy a odolnosti z pôsobnosti Úradu vlády SR na tento nový úrad, resp. prinajmenšom aspoň časť z tohto komponentu s názvom „Posilnenie vzťahov s diaspórou, podpora občianskych iniciatív“. Tiež zrušíme nadbytočnú Radu vlády pre krajanské otázky.
11. Dohliadneme na to, aby nový úrad neprideľoval ďalšie dotácie subjektom, ktoré dotácie im poskytnuté v minulosti riadne nevyúčtovali.
12. Zákonom upravíme podrobný proces udeľovania dotácií krajanom a zjednodušíme pravidlá vyúčtovania tzv. minigrantov (dotácií do výšky 500 eur). Po odbornej diskusii zvažíme možnosť zriadenia fondu na podporu slovenskej diaspóry, podobne ako jestvujúci fond na podporu menšín na

Slovensku alebo Audiovizuálny fond a pod.

Vzdelávanie, kultúra, osвета, dôchodky a diplomacia

13. Podporíme vzdelávanie v slovenskom jazyku v zahraničí tak, aby bolo systémové, stabilné a finančne primerané. Navrhujeme upraviť systém vysielania učiteľov na školy do zahraničia, ako aj vysielanie osvetárov, duchovných a lektorov pre kultúru a jazyk do slovenských komunít v zahraničí. Zasadíme sa za udržanie doterajšieho počtu lektorátov v zahraničí.
14. Zavedieme program Partnerstva pre deti Slovákov dlhodobo žijúcich v zahraničí po vzore iných štátov (napr. Izrael).
15. Zvýšime počet miest na vysokých školách v prospech Slovákov zo zahraničia. Prijmeme opatrenia pre postupný návrat krajanov, aby mohli pokračovať vo svojej profesii v domovine.
16. Zjednodušíme proces uznávania dosiahnutého zahraničného vzdelania pre tých Slovákov, ktorí majú záujem vrátiť sa a pracovať na Slovensku.
17. Budeme všestranne podporovať kultúrne a spoločenské aktivity slovenských komunít a autochtónnych národnostných menšín v zahraničí.
18. V zmysle uznesenia vlády č. 387 z 8. júna 2022 **vybudujeme Múzeum a Pamätník slovenského vystahovalectva** v Bratislave venované fenoménu presídlenia, vystahovalectva, emigrácie, či migrácie Slovákov do zahraničia a Slovákom, ktorí sa ocitli mimo materskej krajiny zmenou hraníc.
19. Udržíme úroveň dotácií pre slovenské zahraničie aspoň na úrovni schválenej uznesením vlády SR č. 387 z 8. júna 2022.
20. Vytvoríme dlhodobú koncepciu akvizičnej činnosti záchranu kultúrneho dedičstva slovenskej diaspóry vo svete a vyčleníme primerané finančné zabezpečenie.
21. Vybudujeme na Slovensku sieť relaxačne - vzdelávacích stredísk pre deti a školskú mládež - členov slovenskej diaspóry vo svete.
22. Vytvoríme informačnú databázu, dobudujeme koordinačný internetový portál „Slovenské zahraničie“, vypracujeme národný program pre podnikateľské kapacity slovenskej diaspóry v rámci príslušnej časti komponentu č. 10 Plánu obnovy a odolnosti s názvom „Posilnenie vzťahov s diaspórou, podpora občianskych iniciatív“.
23. Rozšírime bankové služby v Národnej banke Slovenska pre uľahčenie transferu remitencií slovenskej diaspóry. Vytvoríme osobitný systém, ktorý bude vkladateľov stimulovať.
24. Vytvoríme preferenčný rámec pre príslušníkov slovenskej diaspóry v oblasti zdravotníctva a sociálnej starostlivosti.
25. Zrušíme dvojité zdanenie dôchodkov pre občanov, ktorí poberajú dôchodok aj zo Slovenska (napr. na základe bilaterálnej dohody z roku 1979 medzi ČSSR a Rakúskom).
26. Prizveme Slovákov v zahraničí k budovaniu svojej materskej krajiny a zapojíme ich najmä do diplomacie, vrátane propagácie Slovenska v zahraničí, hospodárstva, vedy a výskumu.
27. Zasadíme sa o zastúpenie Slovákov žijúcich v zahraničí v rôznych komisiách a pracovných skupinách vrátane tých s medzinárodnou účasťou.
28. Uzavrieme bilaterálne medzištátne zmluvy o ochrane národnostných menšín v okolitých štátoch, kde žijú slovenské národnostné menšiny v zmysle Paktu stability a odporúčaní Benátskej komisie.
29. Zasadíme sa za to, aby Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR viac zapájalo slovenské zastupiteľské úrady a Slovenské

inštitúty v zahraničí v prospech Slovenska a slovenského zahraničia, napr. aby aj mapovali a prinášali obraz o Slovensku modernom a otvorenom tak ku krajanom, ako aj k ľuďom, ktorých naša kultúra zaujíma.

Emigrácia, reintegrácia, návratová politika

30. Vypracujeme modernú návratovú politiku

- aj s prihliadnutím na aktuálne koncepcie dokumenty, najmä Migračnú politiku Slovenskej republiky schválenej vládou Slovenskej republiky dňa 8. septembra 2021 uznesením vlády Slovenskej republiky č. 496. Budeme mať na zreteli, že mnohí krajanovia majú záujem pomáhať Slovensku na diaľku a odovzdať svoje skúsenosti v prospech dobrej veci a projektov.
31. Budeme realizovať Komponent č. 10 „Lákavosť a udržanie talentov“, ktorý je súčasťou Plánu obnovy a odolnosti a kde bolo vyčlenených 106,1 mil. eur, a to aj na „Posilnenie vzťahov s diaspórou, podpora občianskych iniciatív“.
 32. Budeme monitorovať a analyzovať migračné toky občanov a kvalifikovaných zahraničných pracovníkov, študentov a akademikov na Slovensku, resp. úspešne integrovaných na Slovensku a skúmať formy, príčiny, dôsledky i negatíva emigrácie a načrtnúť odhady predbežného záujmu o návrat do krajiny.
 33. Vyhodnotíme efektivitu a skúsenosti so súčasnými schémami na zatriaktivnenie návratu a reintegrácie vysokoškolsky vzdelaných osôb na územie Slovenska a prijmeme primerané opatrenia na zlepšenie ich fungovania.
 34. Vypracujeme analýzu a na jej podklade stratégiu s cieľom redukovat' ekonomické, spoločenské a demografické príčiny emigrácie kvalifikovanej pracovnej sily v kategórii nedostatkových profesií aj

v kategórii vysokoškolsky vzdelaných osôb (trvalý odchod absolventov vysokých škôl).

35. Uľahčíme proces rodinnej, sociálnej, ekonomickej a kultúrnej reintegrácie navrátených občanov SR s ohľadom na špecifické potreby detí a mládeže.
36. Vytvoríme informačno-konzultatívnu platformu pre občanov Slovenska v zahraničí.
37. Podporíme (aj finančne) motivačné opatrenia Slovákov v štátoch, kde žijú, k čo najväčšej účasti na pravidelnom sčítaní obyvateľstva s cieľom priznať sa k svojmu slovenskému pôvodu alebo občianstvu. Rovnako podporíme aj motivačné opatrenia k zvýšeniu volebnej účasti slovenských občanov zo zahraničia.

C.23 Ochrana pred hazardom

.... keď hazard považujeme za zlo pre rodinu a spoločnosť, a nie za zdroj príjmu štátneho rozpočtu.

Hazardné hry, najmä videohry a výherné automaty negatívne vplývajú na jednotlivcov a ich rodiny. Majú devastačné zdravotné a sociálne dopady. V posledných rokoch sa dramaticky rozšírili najmä videohry, ktoré postupne nahrádzajú výherné automaty. Sú pritom výkonnejšie a sofistikovanejšie. Mnohé štúdie charakterizujú video-gambling ako najsilnejšiu a najnávykovejšiu formu závislosti na hrách. Herne znehodnocujú verejné priestory, často sú to tmavé a zatemnené brlohy, kde chodia ľudia, mnohokrát tí najchudobnejší, prehrávať ťažko zarobené peniaze.

Výzvy a problémy

V roku 2019 za vlády Petra Pellegriniho začal platiť nový zákon o hazardných hrách, ktorý umožnil vstup súkromných prevádzkovateľov na trh s internetovými hazardnými hrami. Štát v ňom však nekládol dôraz na preventívne opatrenia, ktoré by zabránili vzniku závislosti na online hazardných hrách. Vzhľadom na digitálny vek, v ktorom žijeme, môžeme očakávať vysoký nárast tohto trhu a viac závislých hráčov. Zákon síce upravil otváraciu dobu herní a umožnil obciam regulovať herne v blízkosti škôl a zariadení pre deti a mládež, no na druhej strane dal možnosť, aby prevádzkovatelia súčasne vlastnili herne, internetové herne, prípadne kasíno a internetové kasíno.

V prípade regulácie na území miest a obcí môžu prevádzkovatelia svojich hráčov ľahko presunúť do online priestoru. Zákon síce mal za cieľ zvýšiť ochranu hráčov, naše návrhy na zavedenie samoregulačných opatrení po vzore Českej republiky sa v tom čase nepodarilo presadiť. Pozitívne je, že od 1. januára 2019 funguje register vylúčených osôb, v ktorom sú zapísaní napríklad poberatelia dávok v hmotnej núdzi. Ide o opatrenie, ktoré na Slovensku dlhodobo presadzoval Peter Pollák, bývalý poslanec NR SR a terajší

poslanec Európskeho parlamentu (OLANO). V registri však doposiaľ nie sú zapísaní dlžníci na zdravotnom alebo sociálnom poistení. Naším cieľom je zmierniť dopady hazardu na rodiny a sprísniť podmienky pre prevádzkovateľov hazardných hier natoľko, aby sa hazard prestal rozvíjať. Predchádzajúce vlády na Slovensku (do roku 2020) dlhodobo podceňovali riziká a nevnímali náklady, ktoré sú s hraním hazardných hier spojené. Napríklad vláda Róberta Fica ako jedno z prvých opatrení v roku 2012 zrušila možnosť, aby obecné zastupiteľstvo mohlo zakázať na území obce či mesta výherné automaty. Ešte na začiatku obdobia našej vlády sa mohol obmedziť hazard až po vyzbieraní 30 % podpisov oprávnených voličov na petíciu, na základe ktorej zastupiteľstvo obce alebo mesta prijme všeobecne záväzné nariadenie o zákaze hazardu. Následkom tejto právnej úpravy je, že obec nedokázala včas zabezpečiť ochranu záujmov obyvateľov pred negatívnymi dôsledkami hazardu, pričom právne poriadky členských štátov Európskej únie nepodmieňujú zákaz hazardu predložením petície obyvateľov obce. Slovensko tak vďaka Ficovi v minulosti pripravilo pre

prevádzkovateľov hazardu doslova raj aj vďaka zle nastavenej legislatíve. Vďaka novele zákona o hazardných hrách z dielne OLANO, ktorú parlament schválil 29. septembra 2020, môžu obce na svojom území zakázať hazardné hry aj bez potreby úspešnej petície občanov.

Novou legislatívou sa zároveň zakazuje umiestňovanie herní na vodorovnú vzdialenosť menej ako 500 metrov od školy, školského zariadenia, zariadenia sociálnych služieb, zariadenia pre liečbu nelátkových závislostí a ubytovne mládeže, ak to stanoví obec všeobecným záväzným nariadením. Doteraz to bolo 200 metrov pochôdzkovou vzdialenosťou. Namiesto doterajšieho zákazu umiestňovania herní v zariadeniach sociálnych služieb pre deti a mládež a v blízkosti týchto zariadení sa po novom zákazy vzťahujú na všetky zariadenia sociálnych služieb bez výnimky.

Legislatíva zároveň umožňuje pri výkone dozoru uzavrieť kasíno, herňu, prevádzku alebo iný priestor, v ktorom sa prevádzkujú hazardné hry, ak je podozrenie, že sa hazardné hry prevádzkujú v rozpore s týmto zákonom a ak sa technické zariadenia, prostredníctvom ktorých sa prevádzkujú hazardné hry, nedajú zaistiť.

Keďže svet zažíva boom „online“, práve tam sa presúva čoraz väčší počet

hráčov či prevádzkovateľov. Okrem toho sa hráči uchýľujú k nelegálnemu hazardu. Aj preto máme pripravené ďalšie opatrenia, ktoré dokážu eliminovať alebo do veľkej miery obmedziť online či nelegálny hazard.

Naše riešenia

1. Navrhujeme skrátenie individuálnych licencií pre kurzové stávky v herni a internetové herne a pre kasína na maximálne 2 roky, aby sa zákaz hazardu alebo regulácia mohli prejavíť v primeranom čase.
2. Vynaložíme úsilie na zrušenie herní v bytových domoch a malých sídliskových obchodných priestoroch. Obmedzíme prevádzkovanie hazardných hier na luxusné hotely a nákupné centrá, ktoré majú aspoň 5000 metrov štvorcových predajnej plochy.
3. Budeme presadzovať zákaz predaja a podávania alkoholických nápojov v prevádzkach hazardných hier.
4. Navrhujeme zákaz, resp. obmedzenie reklamy na hazardné hry.
5. Podporíme zvýšenie minimálneho veku pre účasť na hazardnej hre na 21 rokov, aby ich nemohli hrať mladiství.
6. Navrhujeme rozšíriť register vylúčených o dlžníkov sociálnej či zdravotnej poisťovne, o osoby, ktoré vyhlásili osobný bankrot a tých, voči ktorým je vedená exekúcia.
7. **Zasadíme sa za vyčlenenie financií v štátnom rozpočte na zabezpečenie nepretržitej prevádzky Linky pomoci pre problémy s hraním aj po roku 2023.**
8. Podporíme výskum správania hráčov hazardných hier ako aj užívateľov alkoholu, tabaku, drog a liekov s cieľom odhaliť vzorce patologického správania a navrhnúť preventívne opatrenia.
9. **Navrhujeme, aby výnosy zo stávkových kancelárií vo väčšej miere a čo najtransparentnejšie smerovali do športu.**

D

VÝKONNÁ EKONOMIKA

Počas 12 rokov vlády Fica a Pellegriniho sa dlh štátu na každého občana, vrátane starcov a batoliat, zvýšil o 4 500 eur (spolu 24,3 miliardy eur). Niet divu. Bývalé vlády rozhadzovali peniaze na predražené štátne zákazky a na DPH vyberali o 2 miliardy eur ročne menej, ako by mali. Iba tri štvrtiny tejto dane skončili v štátnej kase, zvyšok rozkradli rôzni špekulanti a oligarchovia.

Slovensko dnes potrebuje vládu s jasnou víziou do nepohody, ktorá práve v tomto období nepremrhá ani cent z verejných výdavkov pre svojich kumpánov. Hoci sme v roku 2020 prebrali krajinu s deravými vreckami, tieto sa nám podarilo pozašيفاť. Máme unikátne skúsenosti z krízového obdobia a chceme pracovať, aby sme pomohli naším obyvateľom, s ktorými chceme spolu obnoviť zdravý ekonomický rast krajiny. Na vysokú inflačnú horúčku máme liek. Unikátnou dávkou liečiva má bude podpora a stimulácia inovácií, cieľom ktorých bude znížiť náklady firiem na výrobu tovarov a služieb. Zníženie nákladov firiem tak prispeje k stabilizácii cenovej hladiny, čo urýchli návrat inflácie v horizonte do dvoch rokov na štandardné hodnoty.

Zároveň si posvietime na energetické monopoly, ktoré by chceli zneužiť svoje dominantné postavenie na špekulácie spojené zo zvyšovaním cien energií. Výroba a distribúcia energií je v každej

krajine životnou funkciou ekonomiky, ktorá musí dokonale a bezpečne fungovať. Z pohľadu záujmov štátu je pri energiách dôležité zabezpečiť čo najväčšiu energetickú efektívnosť a spoľahlivosť dodávok (distribúcie). Najväčší potenciál v energetike predstavuje lokálna výroba energie, sebestačnosť a úspory energie, najmä v budovách. Energetická náročnosť našej ekonomiky (na produkciu 1 000 eur HDP) je oproti priemeru EÚ asi dvojnásobná. Súvisí to primárne so štruktúrou slovenského priemyslu, kde má veľký podiel priemysel s veľkou energetickou náročnosťou, štát však stále robí málo preto, aby sa zavádzali energeticky úsporné opatrenia, napr. v podobe vyššieho zapojenia vlastnej výroby z obnoviteľných zdrojov energií. Zásadným problémom na Slovensku je aj otázka energetickej chudoby.

Slovenská ekonomika už dlhší čas pred pandémiou narážala na limity rastu kvôli jej silnej orientácii na priemysel, pričom pandémia a nárast inflácie situáciu ešte viac skomplikovali. Ekonomický rast Slovenska je vo veľkej miere založený na manuálnej práci. Najvýznamnejšiu časť pridanej hodnoty tejto práce tvorí výroba motorových vozidiel 33 %, produkcia elektroniky 7 %, produkcia strojov a súčiastok 5 % a produkty petrochemického priemyslu 4 %. Ak sa chceme posunúť od slabo platenej práce pri montážnych linkách k lepšie

platenej práci, potrebujeme naučiť kritickú masu populácie aplikovať znalosti získané z kvalitného vzdelávania. Iba tak sa dostaneme od montážnych výkonov napríklad k službám pre rozvoj priemyslu.

Pôdohospodárstvo u nás už takmer tri desaťročia stagnuje. Stámiliónové dotácie sa dostávajú do rúk úzkej skupiny firiem. V najbližšom období musíme urobiť všetko preto, aby sme nastavili podporu tam, kde je výroba a tvorba pracovných miest s pridanou hodnotou bez ohľadu na veľkosť a zameranie fariem. Nevyhnutnosťou je navýšenie domácich zdrojov. Musíme zväziť navrhované formy podpôr a spolufinancovania, aby sme nerozšírili už beztak veľkú byrokraciu a nezhoršili finančnú situáciu podnikov. Keďže nám záleží na mladých a na boji s demografiou, vrátime poľnohospodárom status, ktorý im náleží. Podnikneme kroky na zvýšenie potravinovej sebestačnosti Slovenska.

Podnikatelia dávajú ľuďom prácu a vytvárajú hodnoty. Treba im vytvoriť prostredie, aby mohli držať krok so zahraničnými konkurentmi. Kľúčovým krokom je zmenšiť byrokraciu. Napriek miliardovým investíciám do informatizácie sme sa z papierovania stále úplne nedostali.

Vyspelá Európa už roky preferuje verejnú osobnú dopravu, najmä

v mestách. U nás je situácia opačná. Prímestské vlaky neladia s autobusmi a často po vystúpení z rýchlika prípoj „ujde pred nosom“. Stále sme svedkami meškajúcich vlakov, nekonečných kolón a rozbitých ciest I. triedy. Viditeľne alarmujúcim je stav železničnej infraštruktúry, ktorá sa stáva hlavnou prekážkou nevyhnutnej konsolidácie celého systému verejnej osobnej dopravy. Stále nie je dokončená aj diaľnica D1 do Košíc, čo oslabuje súdržnosť spoločnosti. Práce na tuneli Višňové napredujú len veľmi pomaly a problémy, ľahostajnosť a amaterizmus sa množia aj na ďalších nedokončených úsekoch. Verejná osobná doprava musí prejsť významnou reorganizáciou na systém navzájom previazaných liniek autobusov a vlakov, premávajúcich spoľahlivo a načas. Cestovné poriadky by mali byť zostavené na základe jednotných štandardov dopravnej obsluhy a celoštátneho plánu dopravnej obsluhy. Systém zároveň musí umožniť ľuďom cestovať na jediný (prestupný) prepravný doklad. Od fungujúcej verejnej osobnej dopravy sa očakáva zlepšenie dopravnej dostupnosti každého regiónu, zvýšenie počtu spojení, najmä v dopravne zanedbaných oblastiach, a zrýchlenie prepravy cestujúcich. Medzi naše základné priority patrí dostavba chýbajúcich úsekov D1 a D3 a tiež urýchlená výstavba križovatky medzi D4 a D1 v Bratislave.

Oblasti mimo veľkých miest trpia dlhodobou nezaujmom. Vedú k nim rozbité cesty, chýba im kvalitné vlakové a autobusové spojenie so zvyškom krajiny, často nemajú ani vysokorýchlostný internet. Nehovoriac o pracovných miestach. Namiesto toho, aby štát rozvíjal miestny priemysel, poľnohospodárstvo či služby v malých a stredných podnikoch, podporuje odchod ľudí do fabrík vo veľkých mestách. Odlev obyvateľstva z vidieka treba zmierniť a vrátiť mu jeho krásu a prosperitu. Príležitosťou pre rast prosperity regiónov je aj cestovný ruch. Riešenie nerovnomerných regionálnych rozdielov si však vyžaduje komplexný prístup a zavedenie opatrení na viacerých úrovniach štátu.

Na Slovensko prítiekli za posledných 20 rokov desiatky miliárd eur z fondov Európskej únie. Stovky miliónov, ak nie miliardy eur však skončili v súkromných vreckách oligarchov, špekulantov a podvodníkov, prípadne boli veľkou motiváciou pre štátnych úradníkov zneužiť svoje postavenie pri rozhodovaní o eurofondoch. Tieto skutočnosti poukazujú na závažné problémy, s ktorými sa Slovensko stretáva v súvislosti s využívaním eurofondov. Napriek pokroku, ktorý sa nám podarilo dosiahnuť za našich vlád, je nevyhnutné pokračovať v prehľbovaní transparentnosti, zvyšovaní efektivity a rýchlosti čerpania a účinnej kontroly pri čerpaní

týchto finančných prostriedkov, aby boli skutočne využité na rozvoj krajiny a zlepšenia života našich obyvateľov.

CHCEME ROZVÍJAŤ EKONOMIKU, KTORÁ ZABEZPEČÍ DOSTATOK PRÁCE A DOBRÝ PRÍJEM NIELEN PRE NÁS DNES, ALE AJ PRE GENERÁCIE NAŠICH DETÍ.

D.24 Zodpovedné hospodárenie štátu

...keď sú verejné financie zdravé, bez tunelov a rastúcich dlhov.

Počas 12 rokov vlády Fica a Pellegriniho sa dlh štátu na každého občana, vrátane starcov a batoliat, zvýšil o 4 500 eur (spolu 24,3 miliardy eur). Niet divu. Bývalé vlády rozhadzovali peniaze na predražené štátne zákazky a na DPH vyberali o 2 miliardy eur ročne menej, ako by mali. Iba tri štvrtiny tejto dane skončili v štátnej kase, zvyšok rozkradli rôzni špekulanti a oligarchovia.

Slovensko dnes potrebuje vládu s jasnou víziou do nepohody, ktorá práve v tomto období nepremrhá ani cent z verejných výdavkov pre svojich kumpánov. Hoci sme v roku 2020 prebrali krajinu s deravými vreckami, tieto sa nám podarilo pozašívvať. Máme unikátne skúsenosti z krízového obdobia a chceme pracovať, aby sme pomohli naším obyvateľom. Spolu s nimi chceme obnoviť zdravý ekonomický rast krajiny.

Na vysokú inflačnú horúčku máme liek. Unikátnou dávkou liečiva má byť podpora a stimulácia inovácií, cieľom ktorých bude znížiť náklady firiem na výrobu tovarov a služieb. Zníženie nákladov firiem prispeje k stabilizácii cenovej hladiny, čo v horizonte do dvoch rokov rýchli návrat inflácie na štandardné hodnoty. Zároveň si

posvietime na energetické monopoly, ktoré by chceli zneužiť svoje dominantné postavenie na špekulácie spojené so zvyšovaním cien energií.

Európska komisia vystavila predchádzajúcim vládam hanebné vysvedčenie, pretože "členské štáty nevyužili hospodársky priaznivé obdobie na vytvorenie fiškálnych rezerv". V našej vláde sme urobili náročné rozhodnutia, ktoré pomohli krajine odvrátiť recesiu a naštartovať trajektóriu ozdravných procesov verejných financií. Ponúkame silný "rezervný plán", ktorý nám pomôže splatiť finančný dlh voči vlastným deťom do budúcnosti a zároveň zachová vysokú úroveň investícií do oblastí s rastovým potenciálom.

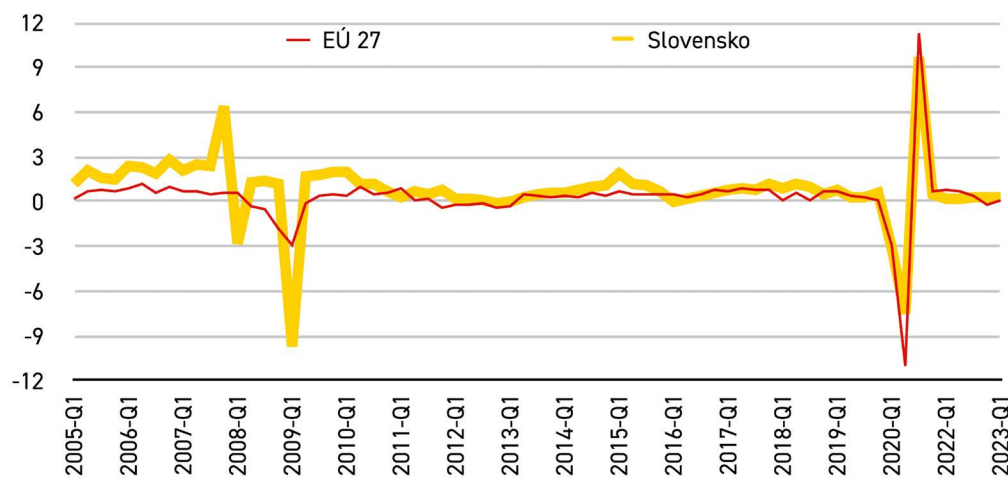
Výzvy a problémy

Od vstupu Slovenska do Európskej únie (EÚ) evidujeme recesiu dvakrát (pozri graf s poklesom HDP nižšie). V 1. kvartáli roka 2008 kleslo tempo medziročného rastu hrubého domáceho produktu (HDP) o -2,8 % a následne aj pokles HDP v 1. kvartáli 2009 o -9,7% (krach banky Lehman Brothers). Druhá recesia nastala v 1. a 2. kvartáli 2020, kedy HDP kleslo na -2,8 a následne na -7,5 % oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. Poslednú recesiu sprevádza aj rast cien energií, ktoré spôsobujú v ekonomike inflačné tlaky na úrovni 10 %.

Kým recesia 2008 bola skôr dopytová, ľudia odkladali spotrebu v dôsledku pesimizmu, recesia 2020 bola spôsobená poklesom ponuky, pretože podniky neprodukovali tovary a služby z dôvodu pandémie. Následne po jej odznení postihol ekonomiku inflačný tlak v dôsledku zdražovania energií, ktoré nastalo pre vojenský konflikt na Ukrajine.

Keďže menovú politiku má pod kontrolou Európska centrálna banka, ktorá zvyšuje úrokové miery, vláda má možnosť využiť iba nástroje fiškálnej politiky v zmysle zmeny daňových sadziieb z krátkodobého pohľadu

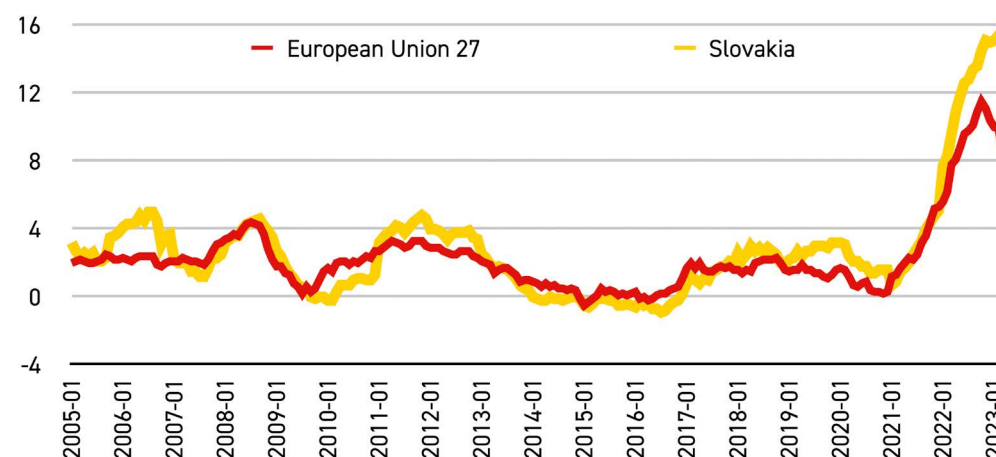
Kvartálny rast HDP v %

a zvýšenia vládnych výdavkov z dlhodobého pohľadu. Vláda môže znížiť dane a takýmito spôsobmi ponechá ľuďom viac peňazí, tí budú viac motivovaní k práci a výrobe tovarov a služieb. Výsledkom bude, že ponúkané množstvo tovarov bude väčšie ako ich cenová úroveň, čím sa obnoví dopyt domácností. Vstupom do EÚ sme sa vzdali menovej politiky, ktorou sa reguluje dostupnosť peňazí stanovením úrokovej miery. Dnes túto politiku vykonáva výlučne Európska centrálna banka (ECB), pričom od 15.06.2023 zdvihla úrokovú sadzbu o 25 bázických bodov na 4,00 %, čo znamená, že inflácia sa nevyvíja príliš optimisticky (ECB 2023). Medzi hlavné príčiny vysokej inflácie patrí vojenský konflikt na Ukrajine, pretože uvalené sankcie na Rusko komplikujú medzinárodný obchod s ropou a plynom, v dôsledku čoho

rastú ceny energií. V tomto prípade ide o nákladovú infláciu, ktorú ťahá niekoľko málo subjektov na trhu, ktoré sú schopné ovplyvniť cenu energií. Úlohou hospodárskej politiky štátu je v tomto prípade pomôcť trhovým subjektom - pre tento prípad v energetike, aby sa vrátili k efektívnej alokácii zdrojov. Vláda môže využiť na nápravu regulačnej politiky, ktorými bude priamo regulovať správanie sa subjektov na trhu tak, že určí zákaz na niektorú aktivitu alebo príkaz na vykonanie inej aktivity. Často sa využívajú aj trhovo orientované politiky, čím sa vlády snažia vytvárať správne motivácie. V tejto súvislosti sa často využíva Piguova daň, ktorá sa vyrubuje za účelom odstránenia konkrétnej negatívnej externality (napr. lieh, hazard), čo sa čiastočne udialo už v rokoch 2020-2023. Rôzne formy dotácií zas motivujú subjekty na

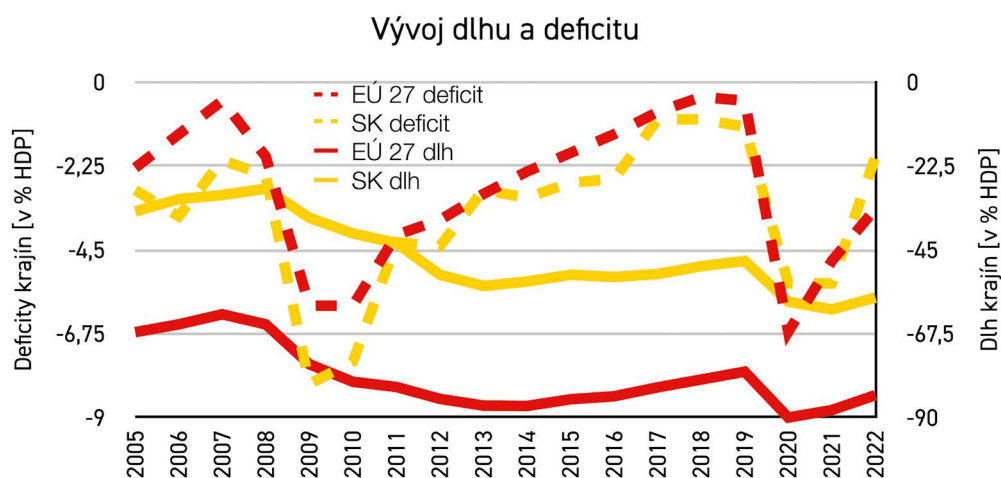
Inflácia v %

prácu s pozitívnymi externalitami. Na dodržiavanie rozpočtovej disciplíny bolo prijatých od roku 1997 viacero užitočných opatrení, ktoré dali hranice nezodpovednému zadlžovaniu verejných financií (počnúc Paktom stability a rastu až po posledné usmernenie Európskej komisie z 8.3.2023 k realizácii a koordinácii fiškálnej politiky na rok 2024). Tieto usmernenia aspoň z časti nútili predchádzajúce vlády dodržiavať limity stanovené na úrovni EÚ, a teda držať deficit pod úrovňou 3 % a dlh pod úrovňou 60 % HDP. Na grafe nižšie je jasne vidieť, že bývalé vlády odporúčania v dobrých časoch ignorovali. Krajiny eurozóny, medzi ktoré patrí aj Slovensko, sa zaviazali ešte užšie koordinovať svoje rozpočtové politiky, štrukturálne reformy a investície. Hoci uplynulé dva roky boli náročné, vláda sa zaviazala k dodržiavaniu vyrovnaného

hospodárenia a od roku 2022 aj k výdavkovým stropom, ktoré Rada pre rozpočtovú zodpovednosť stanovila na úrovni 41,3 mld. eur na rok 2023, 44,3 mld. eur na rok 2024 a 45,6 mld. eur na rok 2025.

Ako obnoviť prosperitu? Ekonomiky krajín nemajú tendenciu zostať v rovnováhe bez akýchkoľvek zásahov vlády. Z toho pohľadu je optimálnym riešením pre Slovensko dobre sa pripraviť na budúcnosť a stanoviť jasné priority na najbližšie roky vo výdavkoch, pričom je potrebné vytvárať veľké fiškálne rezervy. Fiškálne rezervy musia byť natoľko silné, aby boli schopné splácať dlhovú službu a zároveň aby pomohli financovať vysokú úroveň verejných investícií do oblastí s rastovým potenciálom. Od vlády sa očakáva, aby vytvorila rezervný plán - ako ucelený ekonomický program OLANO, ktorý môže mať nasledujúce priority:

podpora znalostí, tvorbu pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou a súdržnosť celej spoločnosti. Takýmto spôsobom je potrebné dať signál na obnovu dôvery medzi subjektmi v ekonomike.

Slovenský daňovo odvodový systém sa od roku 2005 zásadne nemenil. Zdaňuje najmä spotrebu (podiel spotrebných daní tvorí 30 % na príjmoch štátu), druhý najväčší príjem má zo sociálneho systému (28 %), až potom nasledujú dane z príjmov (20 %), zdravotné odvody (16 %), odvody do II. piliera (3 %) a nakoniec dane z majetku (1 %). Daň z pridanej hodnoty (DPH) prináša najvyšší výnos, pričom jej efektívna daňová sadzba s pričinením predchádzajúcich vlád Fica a Pellegriniho padla v roku 2012 na dno. Odvtedy sa stala terčom kritiky zo strany EÚ a len veľmi neochotne postupne stúpala. Hoci posledné roky patrili recesii, podarilo sa zvýšiť efektívnosť výberu DPH a jej efektívna

sadzba dosiahla historických 17 % (nižšie uvedený graf):

Zvýšenie životnej úrovne krajiny závisí od jej schopnosti sporiť a následne investovať do budúcnosti. Keďže na investície do budúcnosti chýbajú zdroje, budú sa dvíhať sadzby dane alebo je lepšie ich nechať padnúť? Populárne by bolo znižovať sadzby tak, aby motivovali domácnosti k tvorbe úspor. Miera úspor domácností na Slovensku však radikálne klesla (NBS 2023). Zároveň je fakt, že domácnosti s vysokým príjmom usporia vyšší podiel svojich príjmov ako tie chudobné, ktoré budú znášať daňové bremeno, čo povedie k polarizácii bohatstva v spoločnosti. Preto je správne uľaviť dane mamičkám s deťmi do 15 rokov, alebo mladým ľuďom do 25 rokov s príjmom do cca 2.000 eur. Celková miera úspor sa počíta ako súčet súkromných a verejných úspor. Namiesto stimulácie súkromných úspor cez

zmeny daňovej legislatívy sa môžu zvyšovať verejné úspory napríklad zavedením zdravotného pripoistenia alebo na kúpeľné pobyty. Zavedením novej 50 % sadzby dane z dedičstva zo sumy nad 500.000 eur sa dotkneme oligarchov.

V roku 2022 bolo na Slovensku 735 tis. ľudí ohrozených chudobou.

V európskom rebríčku sme medziročne klesli o 1,4 p. b., čo spôsobilo prepád na 8. miesto s najmenším podielom populácie. Až 87 % Rómov žijúcich v prostredí marginalizovaných komunit je ohrozených chudobou.

Podľa detailnejších prieskumov Eurostatu si 34 % populácie Slovenska nemôže dovoliť dovolenku mimo domu raz ročne, 27 % nedokáže čeliť neočakávaným finančným výdavkom a 16 % si nemôže dovoliť jedlo s mäsom každý druhý deň. Najväčšiemu riziku chudoby čelia domácnosti s 3 a viac

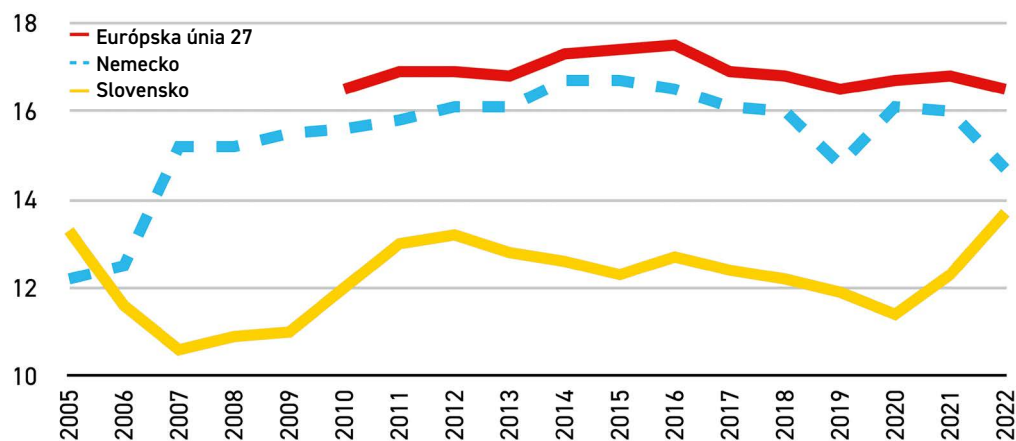
deťmi, osamelí rodičia s maloletými deťmi a jednotlivci vo veku nad 65 rokov. Riziko chudoby sa zvýšilo, pretože finančná podpora štátu v čase pandémie smerovala inde a pre tieto skupiny slabla. V porovnaní s priemerom EÚ 27 je celkové riziko chudoby na Slovensku nižšie o 2,8 p. b.

Príjmovú nerovnosť zobrazuje tiež Giniho koeficient. Ide o kumulatívne podiely obyvateľstva na kumulatívnych podieloch ich príjmov. V roku 2022 mal pre Slovenskú republiku hodnotu 21,2 čo znamená, že sme krajinou s najnižším rozdielom v príjmoch spomedzi krajinami EÚ 27 (Eurostat 2023c).

Čo sa dá ešte dosiahnuť v oblasti sociálne vylúčeného obyvateľstva? Pomerne komplexné odporúčania nachádzame v hodnotiacom dokumente NBS: "Vysoký rast cien potravín a energií má vplyv vo vyššej

miere na nízko príjmové obyvateľstvo a obyvateľstvo poberajúce dôchodky a rôzne formy sociálnej pomoci, kde môže dochádzať k oneskorenej, resp. nedostatočnej valorizácii. Opatrenia vlády by mali adresne kompenzovať najviac zasiahnuté skupiny obyvateľstva."

Miera rizika chudoby

Naše riešenia

Ekonomický rast

1. Navrhujeme znížiť daňové a odvodové zaťaženie zraniteľných skupín (mladých ľudí, matky s deťmi), aby sme im nechali viac peňazí. Ide o určenie špeciálnej výšky nezdaniteľnej časti mzdy pre matky detí do 15 rokov a pre mladých ľudí vo veku od 15 do 25 rokov, ktorá bude znamenať ich oslobodenie od platby dane z príjmu do výšky cca 2 000 eur mesačne v hrubom.
2. Zjednodušíme proces podávania a výberu daní, zracionalizujeme projekt jednotného výberu daní, cieľ a odvodov, tzv. UNITAS.
3. **Navrhujeme zvýšiť majetkové dane oligarchom tak, aby neboli motivovaní koncentrovať svoj ekonomický a mocenský vplyv.**
4. Zmodernizujeme proces zostavovania rozpočtu celej verejnej správy.
5. Zavedieme "koncept čistého bohatstva" do verejných financií.
6. Zvýšime produktivitu úradníkov, ak to bude potrebné - zredukujeme ich počet a lepšie ich zaplatíme.
7. Zavedieme osvedčené, nepredražené technológie, ktoré významne ľuďom uľahčia prístup k verejným službám (napr. vodičák v mobile).
8. Posilníme regulačné orgány, aby držali férové ceny energií.

Inflácia a ceny energií

9. Navrhujeme indexáciu daňového systému tak, aby zohľadňovala infláciu pri kapitálových výnosoch.
10. Znížime priestor pre monopolné zisky tak ako sme to urobili pri Slovnafte, ktorý nakupoval ruskú ropu lacnejšie a predával ju za cenu severomorskej ropnej zmesy Brent.
11. Zameriame sa prísnu reguláciu distribučných spoločností a podporíme energetické dotácie na zníženie energetickej spotreby verejných budov a domácností.
12. Zastropujeme ceny energií pre domácnosti aj pre firmy.
13. Na vysokú infláciu nasadíme „aspirín“ v podobe stimulov do inovácií a technológií vo verejnej správe
14. Všetkým firmám na Slovensku, ktoré prinesú inovácie a unikátne know how umožníme špeciálny odpisový režim.

Deficit a dlh

15. Máme pripravený rezervný plán, ktorým budeme splácať dlhy a zároveň investovať do oblastí s rastovým potenciálom.
16. Pri konsolidácii verejných financií uplatníme princíp troch grošov, jeden vrátime, druhý investujeme a z tretieho budeme žiť.
17. Zredukujeme spotrebu centrálnej vlády.
18. Sústredíme sa na tvorbu pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou.

19. Firmám s vyššou tvorbou hodnôt prispôbime odpisy v účtovníctve.
20. Znížime dlh budúcich generácií.
21. Obnovíme dôveru v hospodárstvo.
22. Stabilizujeme výdavky vlády a vytvoríme pružnú rezervu na prípadné ekonomické šoky.
23. Pri cenových šokoch budeme spolupracovať s Európskou komisiou, ktorá dokáže efektívnejšie nakúpiť energie ako samotné Slovensko.

Efektívny daňový systém a príjmová nerovnosť

24. **Zavedieme tehotenské pre absolventky štúdia, teda pre nové mamičky, ktoré doteraz nemali na peniaze v tehotenstve nárok.**
25. Uvedieme do praxe a vylepšíme novelu zákona o kompenzáciách pre ťažko zdravotne postihnutých na rôzne pomôcky, kúpu a úpravu automobilu, či bytu, ktorú sa nám podarilo presadiť na júnovej parlamentnej schôdzi (2023).
26. Presadíme zákon na pomoc mladým ľuďom s bývaním a s náhradnými nájomnými bytmi, ktoré pomôžu zrealizovať samosprávy.
27. Prehodnotíme zadanie projektu Hodnoty za peniaze tak, aby investície smerovali aj do odľahlých regiónov Slovenska, aby sa nevytvárali hladové doliny.
28. Zvýhodníme čiastočné úväzky pre ženy s deťmi, aby si mali možnosť zabezpečiť dôstojné podmienky pre výchovu detí.
29. Preformulujeme európske fondy z programu Plánu obnovy a presmerujeme ich do vzdelávacieho systému a programu energetických úspor pre domácnosti.
30. **Presadíme daňovú revolúciu, ktorá spočíva v zjednodušení pravidiel výpočtu daní a odvodov zamestnancov.**

D.25 Podnikateľské prostredie

...keď malí podnikatelia majú rovnakú podporu ako veľkí a živnostníkov si vážime za to, že sa užívajú sami.

Na Slovensku je veľa ľudí, ktorí sa chcú živiť vlastnými rukami, nápadmi a riešeniami. Úrady im však znechucujú podnikanie zbytočnou byrokraciou, zmenami zákonov, korupciou a klientelizmom. Mnohí namiesto budovania firiem a zamestnávania ľudí stratia motiváciu, končia s podnikaním alebo odchádzajú do zahraničia. Strácame tak aktívnych, múdrych ľudí, ktorí by krajinu pohli dopredu.

Výzvy a problémy

Podmienky pre podnikanie na Slovensku sa roky zhoršujú. Od roku 2006 do roku 2019 sa postupne zastavili ekonomické reformy, ktoré zjednodušovali a uľahčovali podnikanie. V tomto období rástla administratíva, zaťaženie. Podnikalo sa ťažšie. Svedčia o tom viaceré medzinárodné hodnotenia, napríklad Doing Business (Svetová banka), kde sa Slovensko od roku 2016 prepadlo z 29. na 45. miesto. Cieľom Ficovej a Pellegriniho vlády bola pritom 15. priečka.

Za najväčšie problémy podnikania sa roky označujú: časté zmeny a nejednoznačnosť zákonov, byrokracia, vysoké daňovo-odvodové zaťaženie, problém vymôcť nezaplatené faktúry a celkovo vymožitelnosť práva, nerovnosť pred zákonom, korupcia, klientelizmus a podvody.

Napriek týmto pretrvávajúcim problémom nastalo počas našej vlády v rokoch 2020-2023 určité zlepšenie. Hoci zúrila pandémia COVID-19, podarilo sa aj vďaka kompenzáciám zo strany vlády udržať zamestnanosť na predkrízových hodnotách. Zvýšila sa daň na negatívne externality (lieh, hazard, neprímerané zisky oligarchov v energetike), zrušil sa bankový odvod a znížila sa DPH na gastro a športoviská. Podarilo sa tiež

presadiť zákonnú úpravu, aby všetky zákony s dopadom na podnikateľov (až na výnimky) mohli nadobudnúť účinnosť vždy len k 1. januáru alebo k 1. júlu. Z legislatívnych zmien v prospech podnikateľov možno tiež spomenúť zrušenie koncesionárskych poplatkov, zrušenie povinnosti meniť evidenčné číslo vozidla pri zmene okresu či možnosť pre zamestnancov a zamestnávateľov vybrať si medzi gastrolístkami a príspevkom na stravu. Parlament schválil aj tzv. „podnikateľské kilečká“, balíky desiatok zákonov znižujúce administratívnu záťaž pre podnikateľov.

Podnikatelia dávajú ľuďom prácu a vytvárajú hodnoty. Potrebujú prostredie, v ktorom by mohli držať krok so zahraničnými konkurentmi. Nevyhnutnou podmienkou k jeho dosiahnutiu je zmenšenie byrokracie. Napriek miliardovým investíciám do informatizácie sme sa stále úplne nedostali z papierovania. Osobitný problém je nevyplácanie faktúr dodávateľom, najmä živnostníkom. Kým súd rozhodne, podvodníci často zrušia firmu a podnikateľ sa peňazí nedočká. To zvyšuje ceny výrobkov a služieb a zhoršuje konkurencieschopnosť slovenských firiem.

Naše riešenia

Uľahčenie podnikania

- 1. Znížime administratívnu náročnosť podnikania.** Presadíme vybavenie agendy na jednom mieste. Zakážeme štátu, aby vyžadoval vyjadrenia a údaje, ktoré vydáva, má alebo môže získať sám.
- Budeme dohliadať na dodržiavanie pravidiel schvaľovať zákony s dopadom na podnikateľské prostredie tak, aby nadobúdali účinnosť až na výnimky vždy len k 1. januáru a 1. júlu príslušného kalendárneho roka. Budeme presadzovať stíšenie legislatívneho procesu, osobitne v prípade poslancových návrhov zákonov.
- Navrhujeme, aby pravidlo lin2out (za každé euro nových regulačných nákladov znížiť niekde inde regulačnú záťaž o dvojnásobok) museli dodržiavať všetci v štátnej správe, ktorí vytvárajú novú regulačnú záťaž podnikania. Bude sa tak vzťahovať nielen na návrhy podávané na vláde, ale aj na poslancov a aplikačnú prax úradov. Navrhujeme odstrániť zbytočné regulácie.
- Navrhujeme pravidelný audit štátnych výkazov a hlásení. Zbytočné navrhujeme zrušiť, pre ostatné zjednotíme termíny predkladania.
- Navrhujeme prehodnotiť podávanie daňových priznaní k cestnej dani. Navrhujeme, aby daň vyberala Finančná správa Slovenskej republiky.
- Navrhujeme výrazne zjednodušiť

a sprehľadniť elektronické služby na portáli verejnej správy (www.slovensko.sk) a používanie elektronického podpisu vrátane alternatívy dvojfaktorového overenia pre ľudí, ktorí to považujú za dostatočne bezpečnú alternatívu.

Uľahčenie zamestnávania

- Navrhujeme zakotviť prehľadný mechanizmus zvyšovania minimálnej mzdy s naviazaním na regionálnu priemernú mzdu a produktivitu práce.
- Navrhujeme zvýšiť pružnosť zamestnávania v Zákonníku práce, napríklad cez rozšírenie práv pre ľudí a firmy pri dohadovaní podmienok pracovno-právnych vzťahov. Navrhujeme znížiť daňové a odvodové zaťaženie práce.

Podpora rozbehu a úspešnosti podnikania

- 9. Bezdôvodné nezaplatenie faktúry bude riešené expresným konaním, prípadne aj trestnoprávne.** Firmy, ktoré meškajú s platením viac ako 60 dní, budú musieť platiť faktúry po termíne splatnosti v poradi, ako prišli. Na tieto účely upravíme systém Finančnej správy Slovenskej republiky, ktorý je v súčasnosti nastavený len na faktúry, ktoré sa zahŕňajú do kontrolného výkazu k DPH.
- Navrhujeme, aby sa zahrnutie faktúry do kontrolného výkazu k DPH považovalo za uznanie záväzku a pri

neuhradení nemohlo byť dôvodom na podanie odporu v konaní o platobnom rozkaze.

- Navrhujeme novú univerzálnu voľnú živnosť, ktorá nahradí terajšie množstvo živností.
- Navrhujeme zvýšiť hranicu pre mesačné podávanie priznania k DPH na 300 000 eur.
- Zmena výšky sumy 1 700 eur na obstaranie hmotného majetku, ktorá sa od roku 2008 nemenila na 2 500 eur, resp. na automat (napr. dvojnásobok priemernej mzdy za predchádzajúci kalendárny rok uvedenú Štatistickým úradom SR).
- 14. Navrhujeme jednoduchý prechod rodinného podniku z rodičov na deti,** odstránime povinnosť transferového oceňovania pri rodinných podnikoch do primeranej sumy, odstránime riziko pokuty za vypomáhanie si rodinných príslušníkov v rámci podnikania a celkovo zjednodušíme podnikanie rodinných podnikov.
- Zasadíme sa za zodpovedné podnikanie – po vzore viacerých štátov západnej Európy **zavedieme pre spotrebiteľov právo, aby mohli vrátiť nepoužitý tovar v 14-dňovej lehote, ktorí si zakúpili nielen cez internet, ale aj osobne v obchode.**

D.26 Priemysel, inovácie, infraštruktúra

...keď podnikat', cieľavedomo premýšľať a dávať prácu iným, tvorí perspektívu krajiny.

V minulosti na Slovensko prichádzali investície a tvorili sa nové pracovné miesta. To sa v posledných rokoch oproti iným krajinám aj v rámci V4 spomalilo napriek tomu, že sa vláde podarilo vhodnými kompenzačnými opatreniami aj počas pandémie udržať zamestnanosť, otvoriť 3 nové priemyselné parky (Valaliky, Rimavská Sobota a Sabinov) či prilákať zahraničných investorov napr. automobilový koncern Volvo. Dôvodom je stále nedostatočne vytvorené prostredie na podnikanie. Vyzerá to tak, že žiadna doterajšia vláda sa poriadne nezamerala na využitie poznatkov v podnikaní a v priemysle, čo bude treba urýchlene v najbližšom období napraviť.

Výzvy a problémy

Slovenská ekonomika už dlhší čas pred pandemiou narážala na limity rastu kvôli jej silnej orientácii na priemysel, pričom pandémia a nárast inflácie situáciu ešte viac skomplikovali. Ekonomický rast Slovenska je vo veľkej miere založený na manuálnej práci. Najvýznamnejšiu časť pridanej hodnoty tejto práce tvorí výroba motorových vozidiel 33 %, produkcia elektroniky 7 %, produkcia strojov a súčiastok 5 % a produkty petrochemického priemyslu 4 %. Ak sa chceme posunúť od slabo platenej práce pri montážnych linkách k lepšie platenej práci, potrebujeme naučiť kritickú masu populácie aplikovať znalosti získané z kvalitného vzdelávania. Iba tak sa dostaneme od montážnych výkonov napríklad k službám pre rozvoj priemyslu. Cielená politika, ktorá by zabezpečila posun od montážnych liniek k službám pre rozvoj priemyslu, a tým aj k lepšie platenej práci, neexistuje. Univerzitné vzdelanie a tiež politiku výskumu, vývoja a inovácií u nás zabezpečuje Slovenská akadémia vied,

20 štátnych a 10 súkromných univerzít. Rozpočet na túto infraštruktúru tvoril v roku 2020 zhruba 700 mil. eur, z čoho 30 % bolo priamo investovaných do výskumných a vývojových aktivít. Ak porovnáme 5 najlepších slovenských výskumno-vzdelávacích inštitúcií (SK Top 5 spolu) so štvrtou najlepšou univerzitou v USA (USA Top 4. Princeton) nižšie v tabuľke, dostaneme obraz o tom, ako máme roztrieštené priority i financie. Stav infraštruktúry, dôležitej pre priemysel, zobrazuje index „DESI“. Európska komisia v ňom každoročne porovnáva úroveň 27 krajín Európskej únie v digitalizácii, pričom Slovensko v nej nevyvíka. V digitálnej infraštruktúre sme síce za posledné roky dosiahli pokrok tým, že sa občanom a podnikateľom sprístupnila väčšina služieb štátu online, ale ľudia napriek tomu naďalej iniciujú množstvo papierových žiadostí. Zároveň štát nedostatočne prispôsobuje online služby životným situáciám svojich občanov. Pre Slovensko je nevyhnutné rozvíjať

	Počet študentov	Počet všetkých zamestnancov	Počet publikácií	Ročný rozpočet od vlády
SK Top 5 spolu	52 304	7 600	49 000	350 mil. EUR
USA Top 4. Princeton	8 500	4 200	3 400	362 mil. USD

moderný priemysel, ktorý bude využívať poznatky a inovácie a bude tvoriť vyššiu pridanú hodnotu, ktorá povedie k vyšším mzdám. Naším cieľom je, aby sa zdrojom bohatstva krajiny postupne stalo využívanie výskumu, vývoja a patentov.

Naše riešenia

Moderný priemysel a služby

1. Navrhujeme prehodnotiť účinky daňových stimulov v priemysle, ktoré majú vplyv na výskum, technológie, vývoj, zvýšime ich účinnosť ako aj objem finančných zdrojov na túto oblasť.
2. Rozšírime schému inovačných voucherov, zvýšime celkový finančný balík a zameriame ho na podporu spolupráce inštitúcií a technickú podporu spolupráce formou vzniku výskumných konzorcií.
3. **Navrhujeme podporu investícií najmä do oblasti vyspelého priemyslu 4.0, výskumu, vývoja a inovácií, trhových služieb s vyššou pridanou hodnotou a digitálneho priemyslu.**
4. Zdefinujeme jasné pravidlá štátnej pomoci tak, aby sme firmám uľahčili prístup k využívaniu výskumnej infraštruktúry.
5. Podporíme zakladanie a rast centier zdieľaných služieb najmä uľahčením flexibilného zamestnávania, sťaží študentov a absolventov.
6. Navrhujeme kroky na podporu IT bezpečnosti a referenčnej architektúry, ako aj tvorby moderných technických noriem či zladenia európskych a národných právnych podmienok.

Inovácie, ktoré zvýšia mzdy

7. Zameriame sa na rozvoj ľudských

zdrojov, najmä na zlepšenie odborného vzdelávania na stredných a vysokých školách, jazykovej, matematickej a počítačovej gramotnosti.

8. Nastavíme systém financovania vedy, techniky vývoja a inovácií tak, aby hlavným kritériom bol excelentný výskum.
9. Vytvoríme celoštátnu výskumnú sieť a k nej zriadieme Radu pre výskumnú infraštruktúru, ktorá bude nastavovať štátne politiky s ohľadom na zvýšenie kvality v priemysle.
10. Navrhujeme zvýšiť podporu malého a stredného podnikania ako obslužnej a dodávateľskej siete priemyselných odvetví.
11. Podporíme environmentálne a energeticky efektívneho hospodárstva cez rozumné využívanie emisných povoleniek a podporu investovania do ekologizácie prevádzok.
12. Navrhujeme položiť dôraz na dokončenie infraštruktúry, najmä v menej rozvinutých regiónoch Slovenska: cesty, železnice, energetické a dátové siete.

Dostupná infraštruktúra

13. Zmeníme nastavenie infraštruktúry výskumu, vývoja a inovácií na univerzitách, vo výskumných centrách a inkubátoroch, v centrách aplikačného vývoja a testovacích centrách, čím sprístupníme výskumnú

infraštruktúru aj pre malé a stredné firmy.

14. **Navrhujeme podporu budovania priemyselných zón a parkov v ekonomicky slabých regiónoch, najmä poskytnutím štátnych, krajských a obecných pozemkov a budov do dlhodobého prenájmu.**
15. Prepojíme vysokoškolské vzdelávanie a pracovný trh stimulovaním študentov, aby navštevovali kurzy, ktoré im umožnia uplatniť sa vo firmách.
16. Vytvoríme väčší priestor na interakciu akademickej sféry a priemyslu formou participácia na spoločných projektoch.
17. Vytvoríme efektívny model riadenia a koordinácie aktivít v oblasti digitálnych zručností medzi subjektmi štátu (verejnej správy).

D.27 Energetika

...keď dodávky energií nie sú priestorom na okrádanie ľudí, ale sú symbolom spoľahlivosti a primeraných cien.

Ficova vláda v minulosti rozdala desiatky predražených koncesí na výrobu solárnej energie, ktoré mnohým oligarchom priniesli luxusný život. V cenách elektriny to však dodnes musia splácať všetci ľudia na Slovensku. Podobne Ficova aj Pellegriniho vláda roky podporovali neefektívnu súkromnú ťažbu uhlia na Hornej Nitre, ktorá cenu elektriny predražuje uhoľnou prírážkou. Odvahu ukončiť túto predraženú výrobu našla až v roku 2018. Tento rok (2023) sa tak po 112 rokoch ťažby hnedého uhlia činnosť baní uzatvorí. Podobne chcel Pellegrini dotovať aj súkromnú hlinikáreň z portfólia oligarchov z Penty v Žiari nad Hronom, na čo by sme sa znovu museli vyskladať všetci, hoci problém si spôsobila samotná firma zlým manažmentom pri nákupe energií na ďalšie roky. Fico v minulosti sľuboval, že jadrovú elektráreň v Mochovciach štát dostavia do roku 2012, ale v skutočnosti ju dostavala až naša vláda v rokoch 2020-2023 (tretí blok funguje na 75%, štvrtý blok sa bude spúšťať na budúci rok). Dostavba Mochoviec nám umožnila zachrániť ľudí na Slovensku pred devastačným zdražením cien elektriny, ktoré spôsobila najmä vojna na Ukrajine a obmedzovanie

dodávok ropy a plynu z Ruska. Slovenským domácnostiam sme dohodou so súkromnými Slovenskými elektrárňami ušetrili viac ako 2 miliardy eur a dosiahli sme, že napriek energetickej kríze sa Slovákovi v celej Európskej únii zvýšili ceny elektriny najmenej zo všetkých, pričom tento stav je garantovaný až do roku 2027. Zároveň sme zdanili rafinériu Slovnaft, ktorá zarábala na ropy v dôsledku vojny na Ukrajine, a to v podobe solidárneho príspevku (dodatočného zdanenia) vo výške 70% z ich nadmerných ziskov, čím sme vytvorili priestor na pomoc dôchodcom, zdravotne ťažko postihnutým osobám, či iným zraniteľným skupinám obyvateľstva.

Výzvy a problémy

Výroba a distribúcia energií je v každej krajine životnou funkciou ekonomiky, ktorá musí dokonale a bezpečne fungovať. Z pohľadu záujmov štátu je pri energiách dôležité zabezpečiť čo najväčšiu energetickú efektívnosť a spoľahlivosť dodávok (distribúcie). To sa dá najlepšie uskutočniť prostredníctvom tzv. energetického mixu so zapojením jadrovej energie, ropy, plynu a obnoviteľných zdrojov energie (slnko, voda, vietor, geotermálna energia a biomasa). Vhodným zapojením všetkých týchto zdrojov do výroby tepla a elektriny bez zbytočného predražovania a „malých domov“ rôznym oligarchom a politicky spriazneným osobám vieme dosiahnuť aj primerané ceny energií pre všetkých občanov. Slovensko tiež nemôže byť závislé len od jedného zdroja energie a najmä od jedného poskytovateľa zdroja energie, aj vzhľadom na vysokú plynofikáciu, ktorá patrí v rámci Európskej únie k najvyšším, a rovnako aj závislosti na energiách (ropa, plyn) z Ruska. Je potrebné diverzifikovať zdroje a ich dodávateľov. Bez zásahu našej vlády v podobe miliardových finančných injekcií na kompenzácie cien energií a dohody so Slovenskými elektrárňami by boli ceny energií na Slovensku stále vysoké. V súčasnosti je to v prvom

rade spôsobené energetickou krízou, ktorá úzko súvisí s vojnou na Ukrajine a sankciami voči Rusku, či závislosti na energiách z tohto jedného zdroja. Náhly nedostatok energetických zdrojov by spôsobil zhoršenie konkurencieschopnosti slovenských podnikov, obmedzenie fungovania verejných inštitúcií a pokles životnej úrovne ľudí. Postupne sa situácia síce začína meniť, ale je nevyhnutné aj na úrovni Európskej únie spraviť také dohody a prijať také opatrenia, ktoré štátom bývalého socialistického bloku umožnia dodávky energií z celého sveta. Ide predovšetkým o napojenie Slovenska na energetické koridory zo severu a juhu, či podpora energetickej únie v rámci EÚ, ako aj plánov typu RePowerEU, ktorý počíta aj so zapojením samospráv (regionálna energetika). Ceny však dvíhajú aj netransparentné poplatky za budovanie a udržiavanie energetickej siete, a to najmä v súvislosti s uplatňovaním a manipulovaním netransparentných výdavkov, ktoré sú následne uplatňované vo fixnej zložke cien za tepelnú a elektrickú energiu. Ide napríklad o umelo navyšované ceny za rekonštrukcie a budovanie zdrojov tepla, vopred dohodnuté a následne formou „vratiek“ navyšované

prevádzkové náklady ako napr. predpísané odborné prehliadky a odborné skúšky vyhradených technických zariadení v jestvujúcich teplo-technických zariadeniach na výrobu a dodávku tepla, prípadne elektrickej energie. Ďalším príkladom sú „zástrčkové dane“, ktoré idú na podporu ťažby uhlia alebo na solárne elektrárne, na ktorých zarábajú mnohí oligarchovia.

To sťažuje podnikanie a vytvára monopolné postavenie vybraných spoločností, ktoré sú neraz prepojené so skupinou zákonodarcov, ktorá tieto nariadenia ustanovuje, dôsledkom čoho môže byť, že podniky platia vyššie ceny elektriny oproti konkurentom v okolitých krajinách. Nie zriedkavo si tieto zákonom preferované spoločnosti následne svoju konkurenciu najímajú ako subdodávateľa, ale s likvidačným dopadom takmer bez žiadneho zisku. Z netransparentnosti ťaží niekoľko firiem, no dopláca celá ekonomika a domácnosti. Má to negatívny dopad na životnú úroveň ľudí a kvalitu ich života. Môže to viesť až k energetickej chudobe a poškodzovať životné prostredie.

Najväčší potenciál v energetike predstavuje lokálna výroba energie, sebestačnosť a úspory energie, najmä v budovách. Energetická náročnosť našej ekonomiky (na produkciu 1 000 eur HDP) je oproti priemeru EÚ asi

dvojnásobná. Súvisí to primárne so štruktúrou slovenského priemyslu, kde má veľký podiel priemysel s veľkou energetickou náročnosťou. Štát však stále robí málo preto, aby sa zavádzali energeticky úsporné opatrenia, napr. v podobe vyššieho zapojenia vlastnej výroby z obnoviteľných zdrojov energií. Hoci bývalé vlády sľubovali, že do roku 2020 sa zvýši podiel týchto zdrojov energie v slovenskej energetike na 14%, tento cieľ sme nedosiahli. Energetická náročnosť vplyva aj na ceny energií, čo ohrozuje následne ďalšie odvetvia národného hospodárstva, či významné činnosti ako napr. recykláciu odpadov. S cieľom dosiahnuť energetické úspory pritom možno využiť aj Plán obnovy a odolnosti, ktorý umožňuje stovky miliónov eur použiť na projekty zateplenia budov, osobitne tých verejných či rodinných domov. Na Slovensku máme stále 55% nezateplených rodinných domov a 32% bytových domov, čo do budúcnosti predstavuje obrovský potenciál šetrenia energií.

Počas volebného obdobia 2020-2023 sme v parlamente schválili novelu atómového zákona, ktorá vytvára predpoklady na vybudovanie ďalšej jadrovej elektrárne na Slovensku, pričom s ohľadom na energeticky náročné požiadavky na prevádzku železiarní US Steel a baterkárne Volvo v priemyselnom parku Valaliky vzniká

odôvodnená požiadavka na postavenie ďalšieho energetického zdroja na východnom Slovensku, ideálne s využitím lokality bývalej uhoľnej a plynovej elektrárne Vojany. Zásadným problémom na Slovensku je aj otázka energetickej chudoby. Našej vláde sa v januári tohto roka podarilo schváliť koncepciu, ktorá vôbec po prvýkrát po desaťročnej diskusii, zavádza pojem energetickej chudoby a obsahuje opatrenia na jej zmiernenie či predchádzanie. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) odhaduje, že na Slovensku sa viac ako 430 000 domácností nachádza v pásme energetickej chudoby, čo je enormné číslo, preto je nevyhnutné sa touto otázkou urýchlene zaoberať.

Naše riešenia

Energetická bezpečnosť a rozvoj výroby elektriny a tepla

1. Zasadíme sa za vhodné nastavenie a využívanie tzv. energetického mixu, najmä za zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie v rámci tohto mixu.
2. Budeme podporovať vytvorenie fungujúcej energetickej únie a na úrovni EÚ požadovať garancie zachovania tokov ropy a plynu cez Slovensko aj z iných štátov ako len z Ruska. Podporíme konkurencieschopnosť Slovenska v tranzite ropy, plynu a elektriny prepojením so susednými krajinami a alternatívnymi trasami (napr. ropovod Adria).
3. Navrhujeme na úrovni EÚ vypracovať audit európskej burzy s elektrinou s cieľom zamedziť špekuláciám v podobe vysokých výkyvov cien energií.
4. **Podporíme vybudovanie nových energetických zdrojov na východnom Slovensku** na zabezpečenie tzv. základnej energie a aktuálnych požiadaviek priemyslu, resp. nových zahraničných investícií, t.j. vybudovanie novej jadrovej elektrárne a novej vodnej prečerpávacej elektrárne.
5. Dotiahneme spustenie 3. bloku jadrovej elektrárne v Mochovciach zo súčasných 75% na 100% a zasadíme sa za rýchle a bezpečné spustenie 4. bloku tejto elektrárne.
6. V súvislosti s dobudovaním jadrových elektrární sa zameriame na výrobu vodíka priamo cez elektrickú energiu z vody (elektrolýza). Zároveň začneme s budovaním čerpacích staníc vodíka najmä pre vlakovú a autobusovú dopravu, predovšetkým prostredníctvom Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA).
7. **Navrhujeme audit a obnovu priehrad Vážskej kaskády (vrátane odstraňovania kalov).** To prinesie zvýšenie výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov a väčšiu bezpečnosť a flexibilitu pri výkyvoch v sieti (prebytok elektriny počas slnečného svitu a nedostatok večer a v noci).
8. Dohliadneme na transformáciu Hornej Nitry, najmä na zlepšenie dopravného napojenia, rozšírenie priemyselného parku a podporu ekologickej prestavby Elektrární Nováky a Vojany. Presadíme spustenie podporných programov pre baníkov, ktorí do konca roka stratia prácu a potrebujú si nájsť novú.
9. Zabezpečíme stabilitu energetickej sústavy pri začatí prevádzky nových veľkých odberateľov (napr. Volvo).
10. Zasadíme sa za diverzifikáciu zdrojov plynu a jadrového paliva. Uzavrieme dlhodobé zmluvy na dodávku skvapalneného plynu LNG z rôznych častí sveta.
11. Podporíme ťažbu zemného plynu na Slovensku a prieskum ďalších potenciálnych ložísk.

12. Zavedieme povinnosť pre dodávateľov zabezpečiť dostatočné zásoby plynu.
13. Vybudujeme ďalšie zásobníky pre núdzové zásoby ropy na Slovensku a podporíme opatrenia na prispôsobenie technológie rafinérie Slovnaft na rôzne druhy ropy.
14. Podporíme rekonštrukciu verejných sietí a rozvodov elektrickej energie. V súčasnom stave verejná sieť nie je schopná preniesť výkonové nároky, ktoré v budúcnosti budú na ňu kladené v súvislosti s využívaním obnoviteľných zdrojov energie.
15. Budeme dbať na únosné a postupné budovanie verejnej siete, ktorá bude v súvislosti s rozvíjajúcou sa elektromobilitou schopná preniesť potrebné dobijacie výkony. Podporíme vznik úložísk elektriny v podobe batériových systémov, ako aj smart riešenia pri nabíjaní elektromobilov.
16. Umožníme vlastnú výrobu elektriny a tepla súkromným a verejným subjektom s energetickými zdrojmi, prípadne aj dodávku elektriny do verejnej siete. Zrušíme novodobé nevoľníctvo v centralizovaných dodávkach tepla do bytových domov a umožníme, aby bytové spoločenstvá mohli mať vlastné zdroje na výrobu tepla, ak budú technologicky vyspelejšie a priaznivejšie k životnému prostrediu ako doterajší zdroj.
17. Podporíme tvorbu plánov a systémov energetickej bezpečnosti aj na regionálnej a miestnej úrovni, aby sa vytvoril priestor pre postupnú dereguláciu a decentralizáciu energetiky.
18. Budeme podporovať ciele EÚ v rozvoji obnoviteľných zdrojov energie na 35 % do roku 2030. Súčasne navrhujeme opatrenia na postupné znižovanie energetickej náročnosti našej ekonomiky a zvyšovanie jej energetickej účinnosti o 32,5% do roku 2030.
19. V súlade s očakávaným vedecko-technickým pokrokom vytvoríme podmienky pre dosiahnutie 100 % výroby energií (ak to bude možné) z obnoviteľných zdrojov do roku 2050.
20. Podporíme výrobu energie z obnoviteľných zdrojov na mieste jej spotreby. Vytvoríme program pre podporu investícií do obnoviteľných zdrojov aj v Bratislavskom kraji, ktorý bol doteraz vylúčený z podpory cez eurofondy.
21. Zasadíme sa za zvýšenie kapacity obnoviteľných zdrojov energie, aj s prihliadnutím na naše medzinárodné záväzky.
22. Znížime závislosť štátu od dovozu energetických nosičov úsporami a využívaním domácich zdrojov energie.
23. Presadíme automatické pridelenie kapacity na pripojenie lokálneho zdroja používaného na vlastnú spotrebu do sústavy bez obmedzenia výšky inštalovaného výkonu zdroja. Presadíme transparentný systém prideľovania rezervovanej kapacity, odstránime byrokráciu s tým spojenú a znížime poplatky za pripojenie do siete.
24. Pripravíme podmienky na vybudovanie veterných parkov (elektrární) na Slovensku vo vhodných regiónoch a legislatívne uľahčíme výstavbu nových zdrojov výroby tepla z geotermálnej energie (napr. oslobodením malých a prieskumných vrtoŧ od posudzovania vplyvov na životné prostredie – EIA).
25. Sústreďme sa na obnovu verejných budov s cieľom väčších úspor energie a zníženia ich energetickej náročnosti. Budeme preferovať riešenia s využitím solárnej, prípadne aj veternej alebo geotermálnej výroby elektriny a tepla.
26. Budeme naďalej podporovať obnovu rodinných a bytových domov v rámci programu „Obnov dom“ financovaného z Plánu obnovy a odolnosti. Zasadíme sa za to, aby z Modernizačného fondu a Programu Slovensko boli aj naďalej a vo väčšom rozsahu a vyššej miere

flexibility pre menej majetných podporované projekty zatepľovania rodinných domov a bytových domov.

- 27. Podporíme využitie prirodzených energetických zdrojov Slovenska, najmä v ekonomicky slabých regiónoch (odpadové drevo, piliny, komunálny odpad, geotermálne zdroje, bioplyn).**
- 28. Podporíme projekty na využitie tepla zo spalovní odpadu ako zdroj zásobovania ľudí teplom.**

29. V súvislosti s rozvojom fotovoltaiiky sa zameriame aj na výrobu moderných batériových celkov použiteľných v automobilovom priemysle vrátane spôsobu ich likvidácie.
30. Navrhujeme podporiť opatrenia na obmedzenie spaľovania uhlia a biomasy v osídlených oblastiach a vhodnú reguláciu dopravy (preferencia mestskej hromadnej dopravy, využívanie elektrickej trakcie, integrovaných dopravných systémov). Pri biomase podporíme využívanie dobrovoľného certifikačného systému schváleného Európskou komisiou.

Inštitucionálne a finančné zabezpečenie

31. Dohliadneme na zdanenie oligarchov, ktorí dosahujú neprimerané zisky pri obchodovaní s ropou a plynom v súvislosti s vojnou na Ukrajine, napr. formou solidárneho príspevku z činnosti v odvetviach ropy, zemného plynu, uhlia a rafinérií, toto zdanenie oproti súčasnosti ešte zvýšime.
32. Navrhujeme reformu regulačných orgánov (napr. ÚRSO) a zvýšime ich transparentnosť a nezávislosť, aby ľudia profitovali z férových cien. Opätovne zriadime v minulosti zrušenú energetickú inšpekciu.
33. Zasadíme sa za odkúpenie časti podielu v Slovenských elektrárnach tak, aby podiel štátu dosahoval aspoň 51%. Dohliadneme na plnenie dohody medzi vládou a Slovenskými elektrárnami s cieľom udržať lacnú

elektrinu pre domácnosti počas energetickej krízy.

34. Zabezpečíme, aby sa finančné prostriedky z Modernizačného fondu (súčasť Environmentálneho fondu) použili čo najefektívnejšie na náhradu spaľovania uhlia v priemyselnej energetike a technológiách, zvyšovanie energetickej efektívnosti, znižovanie emisií skleníkových plynov v priemysle, výrobu tepla z obnoviteľných zdrojov energie a na zvyšovanie energetickej efektívnosti pri výrobe elektriny.
- 35. Pozornosť sústredíme na energetickú efektívnosť verejných budov, a to nielen v súvislosti s ich zateplením.**
36. Zvýšime vzdelanostnú úroveň úradníkov v štátnej správe zodpovedných za problém znižovania energetickej náročnosti.
37. Zasadíme sa za to, aby sa v rámci Plánu obnovy a odolnosti (revízia) umožnilo aj malým a stredným podnikateľom využívať finančné prostriedky vyčlenené pre oblasť energetiky.
38. Navrhujeme nasmerovať dotácie z eurofondov na zavádzanie smart-gridov a iných opatrení na zníženie energetickej náročnosti podnikov a domácností.
39. Navrhujeme využiť eurofondy na podporu nákupu električiek, trolejbusov a elektrobusev pre mestskú a prímestskú dopravu, ako aj na elektrifikáciu železničných tratí a liniek mestskej hromadnej dopravy.
40. Podporíme nákup elektromobilov a dodávok najmä pre prevádzku v mestách – kuriéri, taxikári, rozvoz stravy a tovaru.

Transparentná správa a podpora

41. Zavedieme povinnosť pre distribučné spoločnosti organizovať transparentné aukcie na pridelenie voľnej kapacity a zamedzíme špekulatívnym žiadosťiam o pridelenie kapacity.

42. Zavedieme účinnejšiu kontrolu Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) v otázke dodržiavania zákazu dotovať spaľované drevo z lesov na energetické účely. Prioritou musí byť čo najvyššia miera zhodnotenia dreva na našom území (drevostavby, nábytkárstvo a pod.).
43. Zabezpečíme, aby boli transparentné a postupne odstránené tzv. skryté dotácie jednotlivých energetických zdrojov, aby rozhodovala vyššia energetická účinnosť (EROEI) a environmentálna vhodnosť energetického zdroja.
44. Zabezpečíme dôsledný výkon akcionárskych práv cez zástupcov štátu v orgánoch energetických spoločností, aby sa v nich nestrácali peniaze, nezneužívali svoje postavenie na trhu a udržiavali infraštruktúru v dobrom technickom stave.
45. Podporíme využitie digitálnych technológií v energetike ako blockchain, smart-grid, micro-grid.
46. Vo verejnej doprave sa sústredíme na dôsledné kontroly emisií najmä autobusov mestskej a prímestskej hromadnej dopravy.
47. Vykonáme audit distribučných poplatkov a znížime neprimeranú ziskovosť monopolných subjektov. Vďaka tomu znížime cenu distribučných poplatkov na európsky priemer.
48. Prehodnotíme odvody do Národného jadrového fondu na Slovensku a vykonáme jeho komplexný audit.
49. Presadíme, aby bol prevádzkovateľ jadrovej elektrárne zodpovedný za prípadné jadrové škody v plnej výške, pričom s rovnakým stupňom zodpovednosti musí byť zabezpečené aj narábanie s jadrovým odpadom.
50. Budeme znižovať legislatívne, technické, administratívne a finančné bariéry pre realizáciu zdrojov energie bez emisií skleníkových plynov s dôrazom na sektor samospotrebitel'ov.

51. Zrušíme duplicitné poplatky za prepravu a distribúciu plynu.

52. Podporíme rozvoj vodárenskej infraštruktúry, osobitne čistíciek odpadových vôd.

Posilníme verejnoprávny charakter vodárenských spoločností na úkor ich obchodného charakteru a umožníme, aby mohli priamo čerpať dotácie (nielen spolu s obcami). Presadíme opatrenia na znižovanie investičného dlhu vodárenských spoločností.

Energetická chudoba

- 53. Zavedieme pre domácnosti, ktoré sú ohrozené energetickou chudobou, osobitné podporované tarify za energiu a vodu, bezúročné splátkové kalendáre, energetické poradenstvo, strop na uplatňovanie doplnkových cenníkových služieb a zákaz vypínania dodávok energií a vody počas zimy.**
54. Domácnostiam ohrozeným energetickou chudobou umožníme, aby odoberali energiu a vodu za podmienok uplatňovaných v cenovo regulovanom prostredí.
55. Zakážeme podomový predaj energií domácnostiam postihnutým energetickou chudobou.

D.28 Spoľahlivá doprava

...keď sú spoje spoľahlivé, nadväzujú na seba a využívajú modernú infraštruktúru.

Vyspelá Európa už roky preferuje verejnú osobnú dopravu, najmä v mestách. U nás je situácia opačná. Prímestské vlaky neladia s autobusmi a po vystúpení z rýchlika často prípoj „ujde pred nosom“. Stále sme svedkami meškajúcich vlakov, nekonečných kolón a rozbitých ciest I. triedy. Viditeľne alarmujúcim je stav železničnej infraštruktúry, ktorá sa stáva hlavnou prekážkou nevyhnutnej konsolidácie celého systému verejnej osobnej dopravy. Stále nie je dokončená ani diaľnica D1 do Košíc, čo oslabuje súdržnosť spoločnosti. Práce na tuneli Višňové napredujú len veľmi pomaly a problémy, ľahostajnosť a amaterizmus sa množia aj na ďalších nedokončených úsekoch.

Výzvy a problémy

Napriek prijatému Plánu obnovy bolo v uplynulom období pre usporiadanie pomerov v doprave urobené len málo. Na Slovensku stále chýba systematická dopravná politika a hoci sa v uplynulom období začali robiť kroky k zmene tohto stavu, hmatateľné výsledky sa zatiaľ nedostavili. Intenzívna cestná nákladná a osobná doprava prepcháva mestá autami, na dennom poriadku sú zápchy, nehody a problémy s parkovaním. Podiel cestnej nákladnej dopravy na celkovom objeme výkonov nákladnej prepravy je vysoký, nákladné vozidlá ničia okresné cesty, ktoré nie sú na takú záťaž dimenzované. S týmto stavom čoraz viac kontrastuje pokles výkonov riečnej, predovšetkým však železničnej nákladnej dopravy, najmä v dôsledku čoraz fatálnejších nedostatkov v stave železničnej infraštruktúry. Verejná osobná doprava netvorí ucelený systém, keďže pretrvávajú absencia koordinácie medzi objednávatelmi vlakov a autobusov. Zákon o verejnej osobnej doprave, ktorý mal takúto koordináciu zabezpečiť, prechádza schvaľovaním v NR SR na úplnom konci volebného obdobia, takže jeho vplyv sa ešte nemohol prejaviť. Uskutočnená optimalizácia a racionalizácia grafikonu vlakov

osobnej dopravy navyše odhalila neschopnosť ministerstva dopravy riadiť a koordinovať štátneho manažéra železničnej infraštruktúry a národného dopravcu v železničnej osobnej doprave tak, aby vlaky jazdili spoľahlivo a načas. Pretrvávajú tak i dnes, najmä medzi veľkými mestami, stav, keď súčasne s vlakom vyráža po rovnakej trase idúci autobus namiesto toho, aby na vlak nadviazal a rozviezol cestujúcich do miest, kam nevedie železnica. Pretrvávajú nízky podiel elektromobility. Priemerné emisie novoregistrovaných automobilov sú na Slovensku druhé najvyššie v EÚ, horšia situácia je už iba v Bulharsku. Výstavba dopravných stavieb mešká. Hoci už pred dvoma rokmi boli sformulované odôvodnené investičné priority v oblasti cestnej aj železničnej infraštruktúry, zodpovedné inštitúcie sa nimi neriadia. Dopravné plánovanie je nedostatočné, reformy sa odkladajú, nepodarilo sa úplne odstrániť hlboko zakorenenú korupciu, klientelizmus a nekompetentnosť. Vláda nevie dokončiť kľúčovú diaľnicu medzi Bratislavou a Košicami. Železnici sa nepodarilo zmodernizovať ani po Žilinu. Systematická údržba ciest a železníc je dlhodobou zanedbaná, čo vedie k zhoršeniu ich stavu.

Verejná osobná doprava (VOD) musí prejsť významnou reorganizáciou na systém navzájom previazaných liniek autobusov a vlakov, premávajúcich spoľahlivo a načas. Cestovné poriadky by mali byť zostavené na základe jednotných štandardov dopravnej obsluhy a celoštátneho plánu dopravnej obsluhy (PDO). Systém zároveň musí umožniť ľuďom cestovať na jediný (prestupný) prepravný doklad. Od fungujúcej verejnej osobnej dopravy sa očakáva zlepšenie dopravnej dostupnosti každého regiónu, zvýšenie počtu spojení, najmä v dopravne zanedbaných oblastiach, a zrýchlenie prepravy cestujúcich. Veľmi znepokojivý je vnútorný vývoj v celom železničnom sektore, ktorý sa v podstate rozpadáva. Ak sa tento trend včas nezvráti, môže to v budúcnosti viesť k citeľnému obmedzeniu rozsahu železničného systému v SR (najmä k rušeniu perspektívnych tratí len pre ich slabú údržbu, či investičnú zanedbanosť), predovšetkým v dôsledku nespôsobilosti čeliť aktuálnym výzvam. Stav na železniciach oprávnene znižuje dôveru ministerstva financií, ktoré už dlhší čas považuje sektor za čiernu dieru, schopnú pohltiť akýkoľvek objem peňazí bez reálneho úžitku. Železnice sa v krátkom čase môžu ocitnúť v situácii, že nebudú schopné obsadiť dôležité pozície s priamym dopadom na zabezpečenie

dennej prevádzky. Reálne tiež hrozí, že sa preruší prirodzené medzigeneračné odovzdávanie odborných skúseností a zručností, ktoré sú potrebné pre každodenný chod železničnej dopravy. To výrazne znižuje šance železníc na ich renesanciu.

To, že presadzujeme lacnejšie a efektívnejšie riešenia neznamena, že nechceme dokončiť najdôležitejšie diaľnice na Slovensku. Medzi naše základné priority patrí dostavba chýbajúcich úsekov D1 a D3 a tiež urýchlená výstavba križovatky medzi D4 a D1 v Bratislave.

Takmer polovica železničných tratí je v zlom stave. Pre nedostatok náhradných dielov, napríklad výhybiek, musia cestujúci znášať obmedzenia v podobe znížených rýchlostí alebo výluk. Aj keď dokončenie modernizácie najdôležitejšieho koridoru z Bratislavy do Košíc považujeme za prioritu, pre rozvoj železničnej dopravy musíme čím skôr zvládnuť aj modernizáciu ďalších dôležitých tratí. Tiež je potrebné zvládnuť množstvo drobných úprav na ďalších tratiach, ktoré sa v budúcnosti majú stať nosnými líniami VOD.

Naše riešenia

Reorganizácia verejnej osobnej dopravy

1. Urýchlene uvedieme do života zákon o verejnej osobnej doprave (VOD), ktorý stanoví pravidlá a štandardy dopravnej obsluhy miest, obcí, regiónov.
 2. **Zriadime Národnú dopravnú agentúru (NADA), ktorá zabezpečí komplexné plánovanie diaľkovej a regionálnej VOD na celom území Slovenska na základe zákonných dopravných štandardov dopravnej obsluhy a štandardov kvality.** Základným nástrojom pre NADA bude celoštátny plán dopravnej obsluhy, ktorý stanoví systém liniek VOD, rozhodne o dopravnom móde pre každú konkrétnu linku (železnica, autobus), definuje jej aktuálny aj výhľadový optimalizovaný cestovný poriadok (so zohľadnením reálnych ekonomických možností pri prípadnej úprave existujúcej dopravnej infraštruktúry, ak bude potrebná) a určí prestupové body medzi jednotlivými linkami.
 3. Prostredníctvom agentúry NADA zostavíme celoštátny plán dopravnej obsluhy v spolupráci s vyššími územnosprávnymi celkami na základe:
 - stanovených (zákonom) a ekonomicky odôvodnených štandardov frekvencie dopravnej obsluhy, tak minimálnych, ako aj rozšírených (v prípade
- identifikácie významnejšieho prepravného prúdu na ktorejkoľvek linke), štandardov dochádzkovej vzdialenosti, počtu prestupov a dĺžky čakania na prípoj, ako aj systému kvalitatívnych štandardov,
 - poznania a analýzy prepravných prúdov,
 - poznania a analýzy aktuálneho stavu cestnej a železničnej infraštruktúry.
 - 4. Prostredníctvom agentúry NADA budeme uzatvárať kontrakty na realizáciu výkonov diaľkovej a regionálnej železničnej dopravy. Zmluvy budú výsledkom nediskriminačných verejných súťaží. NADA bude usmerňovať vyššie územnosprávne celky pri objednávaní a riadení prímestskej autobusovej dopravy tak, aby boli v súlade s celoštátnym plánom dopravnej obsluhy a bude zodpovedať za zavedenie jednotnej prestupnej tarify, platnej pre všetkých dopravcov v systéme VOD, vrátane jej klíringového zúčtovania.
 - 5. Zasadíme sa o konsolidáciu napĺňania novozavedeného grafikonu vlakov osobnej dopravy ako základu potrebnej optimalizácie systému verejnej osobnej dopravy. Navrhujeme, aby ministerstvo dopravy zabezpečilo prednostné vykonanie potrebných úprav cez podriadené organizácie všade tam, kde stav infraštruktúry alebo dráhových vozidiel tomuto zámeru bráni.

Rozvoj a budovanie železnice

6. Havarijnú situáciu na železničnej infraštruktúre ZSR navrhujeme riešiť zavedením a dôsledným vymáhaním plnenia podrobných a veľmi konkrétnych ročných akčných plánov, od ktorých

sa bude po ich prerokovaní medzi ministerstvami dopravy a financií odvíjať financovanie ZSR. Tieto plány budú dôsledne rešpektovať reálne dostupné výkonné kapacity a finančné možnosti Slovenska, ako aj platný investičný plán projektov železničnej infraštruktúry, zavedený v uplynulom volebnom období, so zvláštnym dôrazom na urýchlené odstraňovanie bodových závad obmedzujúcich železničnú nákladnú dopravu a brániacich spoľahlivému napĺňaniu PDO v železničnej doprave.

7. Navrhujeme zavedenie koordinácie Železníc SR (ŽSR) a Železničnej spoločnosti Slovensko (ZSSK) z ministerstva dopravy: tzv. „virtuálny holding“. Bude sústreďovať sily a prostriedky na realizáciu opatrení, ktoré umožnia rýchlo a efektívne dosahovať ciele PDO vo vzájomnej synergii.

8. Navrhujeme zásadne zjednodušiť organizačnú štruktúru v centrálnych štátnych železničných firiem a zredukovať počet ich zamestnancov.

9. Navrhujeme významne zvýšiť odbornú úroveň riadenia zavedením pevných zásad pre riadiacich zamestnancov štátnych železničných firiem. Ten stanoví nevyhnutné kvalifikačné podmienky pre všetky vedúce funkcie, pričom dobrá prierezová orientácia v odbornej problematike bude dôležitým predpokladom pre najvyššie manažérske funkcie. Cieľom je odpolitizovať vedenia štátnych železničných firiem, zastaviť dosadzovanie nekompetentných manažérov z externého prostredia, vytvoriť predpoklady pre nástup najschopnejších a morálne nezdeformovaných železničných odborníkov z prevádzky do riadiacich

funkcií v ústrednej železničnej službe a ponechať dostatočný priestor pre uplatnenie ich zdravého rozumu.

10. Navrhujeme návrat kompetencií (aj finančných a personálnych) v prevádzkových činnostiach na rozhodujúce výkonné zložky, t. j. oblastné riaditeľstvá ŽSR, udržiavacie okrsky železničnej infraštruktúry, útvary energetického napájania elektrifikovaných tratí, železničných staníc a rušňovo-voznových dep. Na ich čele budú stáť prednostovia s nedeliteľnou právomocou a zodpovednosťou vo všetkých prevádzkových záležitostiach.
11. Navrhujeme nastaviť systém odmeňovania manažérov štátnych železničných firiem na základe ukazovateľov hospodárenia riadenej firmy, ako aj miery plnenia kvalitatívnych štandardov údržby a prevádzky.
12. Navrhujeme zvýšiť úroveň bezpečnostno-polícajnej kontroly všetkých dopravcov, pohybujúcich sa v železničnej infraštruktúre.
13. Navrhujeme efektívnejšie využitie existujúcich prevádzkových zamestnancov v doprave, predovšetkým cez investície na zníženie vysokej personálnej náročnosti v súlade s jestvujúcim plánom prioritizácie investícií.
14. Navrhujeme opatrenia na zmiernenie príčin rastúceho nezáujmu o zamestnanie v dopravnej prevádzke (nedostatočné odmeňovanie, obťažovanie výkonných zamestnancov šikanóznym správaním a nezmyselnými nárokmi, zlý imidž zamestnania v dopravnej prevádzke, ktorý spôsobuje nezáujem mladých ľudí o prácu v tomto sektore).
15. Podporíme intenzívnu spoluprácu štátnych dopravných spoločností na duálnom vzdelávaní, ktorej cieľom musí byť dosiahnutie kladnej bilancie medzi odchádzajúcimi a prichádzajúcimi zamestnancami; ak to nebude stačiť, podporíme zriaďovanie vlastných podnikových škôl.

16. Podporíme pozitívnu komunikáciu dopravných spoločností s verejnosťou v tradične priaznivo vnímaných témach (usporiadanie prezentačných podujatí typu dní otvorených dverí, atraktívna prezentácia firemnej histórie, podpora dobrovoľníckych aktivít na témach súvisiacich s činnosťou firmy typu Detská železnica Košice apod.), v snahe výrazne zlepšiť narušený imidž železnice v očiach verejnosti.

Urýchlenie výstavby ciest, diaľnic a železníc a ich kvalitná údržba

17. Dôsledne budeme dozerať na to, aby Železnice Slovenskej republiky, Slovenská správa ciest a Národná diaľničná spoločnosť sústredili svoju investičnú činnosť, na schválené prioritné projekty a nerozptyľovali svoje kapacity na iné témy.
18. Navrhujeme legislatívne opatrenia eliminujúce zbytočnú administratívnu záťaž a znižujúce neprimerané technické nároky pri projektovaní investičných stavieb na dopravnej infraštruktúre.
19. Zriadime fond dopravnej infraštruktúry, ktorý bude súčasťou ministerstva dopravy. Bude príjmom taxatívne určených zdrojov na výstavbu a údržbu dopravnej infraštruktúry. Fond bude slúžiť aj na modernizáciu a hĺbkovú rekonštrukciu ciest druhej triedy, tretej triedy a miestnych komunikácií vo vlastníctve miest a obcí vrátane mostov.
20. Podporíme udržateľné pokračovanie v modernizácii cestnej a železničnej infraštruktúry, najmä na koridoroch TEN-T. Doterajšie vynakladanie zdrojov na malý počet príliš nákladných projektov nahradíme väčším počtom menších a efektívnych riešení po celom Slovensku.
Sústredíme sa:
 - na dostavbu chýbajúcich úsekov D1 po Košice, neskôr po Michalovce, a D3 na Kysuciach po hranicu s Poľskom,

- na urýchlenie výstavby križovatky D4/D1 pri Bratislave,
 - na výstavbu R4, najmä na úseky pri Sarišskom Stiavníku, Giraltovciach, Prešove a Košiciach,
 - na výstavbu R3 alebo na novú cestu I. triedy mimo obcí medzi Dolným Kubinom a Tvrdošínom a tiež popri Krupine,
 - na úsek R2 alebo 4-pruhovú cestu I. triedy od Trenčína smerom do Prievidze,
 - na modernizáciu ciest preťažených nákladnou dopravou,
 - rekonštrukciu trate Devínska Nová Ves – Kúty št. hr. a Devínska N. Ves – Marchegg, ako aj preťažených uzlov Bratislava a Žilina,
 - na investičné opatrenia na zabezpečenie realizateľnosti plánu dopravnej obsluhy SR.
21. Navrhujeme opatrenia na odstránenie dlhu v údržbe potrebnej dopravnej infraštruktúry (cesty, železničné trate, ktoré určí celoslovenský plán dopravnej obsluhy VOD, ako aj trate s dostatočne intenzívnou prevádzkou nákladnej dopravy, infraštruktúra riečnej dopravy na Dunaji a infraštruktúra letísk s preukázaným rozvojovým potenciálom). Súčasťou opatrení budú konkrétne plány a harmonogramy (zohľadňujúce reálne ekonomické možnosti) uvedenia zmysluplnej časti jestvujúcej dopravnej infraštruktúry do prevádzkyschopného stavu, vrátane postupov pre dlhodobé udržiavanie tohto stavu.
 22. V rámci odstraňovania dlhu v údržbe navrhujeme komplexný mostný program s cieľom zvrátiť hrozivý trend zhoršovania technického stavu cestných mostov.
 23. Na odstraňovanie dlhu v údržbe potrebnej dopravnej infraštruktúry navrhujeme flexibilný presun

peňazí medzi balíkmi investičných a prevádzkových zdrojov v transferoch medzi ministerstvom dopravy a Železnicami Slovenskej republiky (ŽSR), Slovenskou správou ciest (SSC), Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), ako aj letiskovými spoločnosťami a ostatnými podriadenými firmami. Budeme rešpektovať prirodzenú zásadu, že najprv sa treba postarať o to, čo už máme a čo potrebujeme. Na ďalší rozvoj možno použiť to, čo zostane.

24. Navrhujeme stanoviť a následne dôrazne vymáhať štandardy údržby infraštruktúry (tvrdé sankcie za nedodržanie lehôt na odstránenie príčin zhoršených parametrov) zo strany ministerstva dopravy, najmä vo vzťahu Železnicám Slovenskej republiky (ŽSR), Slovenskej správe ciest (SSC) i Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS). Sprostredkovane aj od Slovenského vodohospodárskeho podniku a Vodohospodárskej výstavby prostredníctvom Ministerstva životného prostredia SR.

Rozvoj leteckej a vodnej dopravy

25. Podporíme účasť železníc a riečnej dopravy v kombinovanej nákladnej preprave.
26. Vypracujeme strategický materiál „Konceptia leteckej dopravy“, pričom dôraz budeme klávať na miesto leteckej dopravy v systéme komplexného riešenia dopravnej obsluhy v strednej Európe, ktorý vymedzuje trojuholník miest Bratislava – Viedeň – Brno.
27. Navrhujeme medzinárodný a národný legislatívny rámec pre efektívnu podporu leteckej dopravy v prípadoch s preukázaným rozvojovým potenciálom.

Viac nákladu z ciest na železnicu

28. Výraznejšie podporíme rozvoj kombinovanej (kontajnerovej) prepravy, predovšetkým úsilím o výstavbu ďalších verejných terminálov kontajnerovej dopravy, najmä trimodálneho terminálu v prístave Bratislava; v tejto súvislosti

sa zasadíme o optimálne usporiadanie vzťahov medzi štátnou firmou Verejnú prístavu, a. s. a privátnou Verejnou plavbou a prístavmi, a. s. Opätovne zavedieme program podpory nových liniek kombinovanej dopravy, predovšetkým dôslednou realizáciou opatrení obsiahnutých v Pláne obnovy a odolnosti. **Navrhujeme ciele zľavy na poplatkoch za dopravnú cestu pre dopravcov zúčastnených na kombinovanej doprave.**

29. Navrhujeme prípravu a realizáciu komplexného programu na zachovanie perspektívnych železničných vlečiek.
30. Stabilizujeme priemernú úroveň poplatku za železničnú nákladnú dopravnú cestu na aktuálnej zníženej úrovni. Nepovažujeme za nevyhnutné pokračovať v zvýhodňovaní systému jednovozňových zásielok, zabezpečovaných štátnym železničným Cargom.
31. Navrhujeme, aby ďalšiu existenciu štátneho Carga riešil nový, odborne zdatný a neskorumpovaný manažment. Najmä to, ako sa vyrovnáť s málo efektívnou obsluhou systému jednovozňových zásielok. Dohliadneme na elimináciu neprehľadných vzťahov medzi Cargom a jeho súkromnými partnermi. Prostredníctvom dozorných orgánov spoločnosti budeme dôsledne kontrolovať, či hospodárnym spôsobom nakladá s majetkom štátu.

Zlepšíme riadenie rezortu dopravy

32. Navrhujeme reformu riadenia a správy ministerstva dopravy, zmeníme zastaranú odvetvovú štruktúru na funkčnú. Navrhujeme reálne dopravné plánovanie a posilnenie analytickej jednotky.
33. Navrhujeme zefektívnenie fungovania centrálnych podriadených štátnych firiem: NDS, SSC, ŽSR, ŽSSK, ŽSSK Cargo, atď.
34. Zvážime možnosť zlúčiť Slovenskú správu ciest (SSC) a Národnú diaľničnú spoločnosť (NDS), najmä

z dôvodu optimalizácie využitia existujúcich kapacít týchto firiem.

35. Zvážime možnosť zlúčiť štátne podniky Vodohospodárska výstavba a Slovenský vodohospodársky podnik.

Ekologická doprava

36. Budeme podporovať integrované dopravné systémy kombinujúce najvýhodnejšie vlastnosti jednotlivých druhov dopravy (železničnej, cestnej, vodnej, leteckej, cyklistickej, pešej), aj z hľadiska vplyvov na životné prostredie.
37. Navrhujeme, aby sa súčasťou dopravných generelov miest a obcí stali aj generely cyklistickej a pešej dopravy.
38. Navrhujeme povinnosť riešiť cyklistickú infraštruktúru pri výstavbe alebo rekonštrukcii dopravnej infraštruktúry všade tam, kde je to možné.
39. Navrhujeme legalizáciu ohľaduplnej jazdy bicyklom po všetkých chodníkoch, popri ktorých nevedú paralelné cyklochodníky.
40. Zavedieme finančné a podporné opatrenia s cieľom, aby verejná doprava bola pre verejnosť aj finančne zaujímavejšia ako individuálna automobilová doprava.
41. Nastavíme dlhodobý finančný mechanizmus na podporu rozvoja nabíjacej infraštruktúry pre elektromobilitu a zavedieme podporu na nákup vozidiel pre vodíkový pohon.
42. Budeme rozširovať povedomie o tom, ako je možné ekologickejšie viesť motorové vozidlá, (tzv. ekodriving).
43. Zvážime zavedenie jednotného mesačného lístka na regionálnu dopravu po vzore „nemeckého lístka za 49 EUR“. Cieľom je presvedčiť ľudí, aby využívali ekologickejšiu verejnú dopravu a zároveň ušetriť náklady rodinným rozpočtom.

44. Vytvoríme finančnú podporu pre nákup elektromobilov tak, aby sa zvýšil podiel elektromobilov na vozovom parku osobných vozov.

D.29 Pôdohospodárstvo

...keď polia neležia ladom, ale dávajú ľuďom prácu a chlieb, krajine sebestačnosť.

Pôda bola na Slovensku v minulosti zdrojom hrdosti, prosperity a nezávislosti. Je nevyhnutné považovať pôdu za neoddeliteľnú súčasť prírodného bohatstva Slovenskej republiky. Rezort pôdohospodárstva spravuje z celkovej výmery vyše 50 % poľnohospodárskej pôdy a vyše 40 % lesov. Neporiadok v usporiadaní pozemkového vlastníctva, agrodotáciách a rozpad potravinárskeho priemyslu urobili z pôdy objekt špekulácií. Oligarchovia ju kradnú poctivým roľníkom a berú na ňu dotácie. Časť krajiny leží ladom, 60% potravín sa dováža a ľudí v poľnohospodárstve pracuje menej ako 3%. Drevo sa často bez spracovania vyváža do zahraničia, pričom z toho profitujú priekupníci.

Vlády Dzurindu a Smeru nechali Slovensko ovládnuť bohatým zahraničným obchodným reťazcom. Čo je však najzarážajúcejšie, je to, že mnohé potraviny predávajú na Slovensku drahšie ako napríklad v susednom Rakúsku. Nemienime sa tomu prizerať. Preto, ak bude chcieť zahraničný reťazec predávať niektorú potravinu od toho istého výrobcu, bude môcť - ALE jej cena na Slovensku bude musieť byť v najnižšej výške za akú túto potravinu predáva v Poľsku, Česku, Maďarsku či Rakúsku. PRÍKLAD:

Ak teraz niečo obchod predáva v Rakúsku za 1,90€ a na Slovensku za 3€ - obchod bude musieť cenu na Slovensku znížiť rovnako na 1,90€. Lebo tak je to fér.

Výzvy a problémy

Pôdohospodárstvo u nás už takmer tri desaťročia stagnuje. Stá miliónové dotácie sa dostávajú do rúk úzkej skupiny firiem. Ročne sa cez tzv. priame platby pre poľnohospodárov rozdelí vyše 350 miliónov eur. Asi 90 % týchto peňazí končí na účtoch 10 % veľkých firiem. Spôsob rozdeľovania peňazí zvyšuje korupciu a nepodporuje aktivitu.

Zabúda sa na lesy. Problémom sú najmä pretrvávajúce spory s ochranármi a chýbajúce zjednotenie „lesníckej“ a „ochranárskej“ legislatívy na základe odbornej diskusie.

Za najdôležitejšie výzvy pre najbližšie obdobie považujeme:

predvídateľné a trvaloudržateľné podmienky a podpora podnikateľského prostredia v poľnohospodárstve, racionálne využívanie limitovaných zdrojov – vody a pôdy; pôda ako základný výrobný prostriedok a neoddeliteľná súčasť ochrany životného prostredia a voda ako nevyhnutný zdroj, ktorý je mimoriadne ohrozený výkyvmi klímy, znižovanie a postupné odstránenie mimoriadne hlbokého investičného dlhu v poľnohospodárskej výrobe a v spracovateľskom priemysle, ktorý predstavuje zásadnú prekážku vo zvyšovaní efektívnosti a konkurencieschopnosti výroby, de

facto v maximalizácii potravinovej sebestačnosti, obnova pracovnej sily v sektore a budovanie statusu poľnohospodárov, ktorý im patrí, odstraňovanie škôd na poľnohospodárskych produktoch premnoženou zverou, odstraňovanie byrokracie pri vyplácaní nárokovateľných prostriedkov na Poľnohospodárskej platobnej agentúre a posilňovanie transparentnosti v konaniach na tejto agentúre, ochrana spotrebiteľa a propagácia slovenskej produkcie. Najväčší problém spočíva v nesprávne nastavenom financovaní. Doteraz sme nekládli dôraz na projektové a neprojektové podpory v prospech produkcie. V dôsledku toho máme prehlbujúci sa investičný dlh a negatívne saldo obchodu. Vyššia podpora 2. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky by bola jednoznačne efektívnejšia, no pri prerozdeľovaní zdrojov na projekty bol a je väčší priestor na korupciu. Korupcia a byrokracia je vážnou negatívnou súčasťou aktuálneho stavu. V najbližšom období musíme urobiť všetko preto, aby sme nastavili podporu tam, kde je výroba a tvorba pracovných miest s pridanou

hodnotou bez ohľadu na veľkosť a zameranie fariem. Nevyhnutnosťou je navýšenie domácich zdrojov. Musíme zvážiť navrhované formy podpôr a spolufinancovania, aby sme nerozšírili už beztak veľkú byrokraciu a nezhoršili finančnú situáciu podnikov. Ak nám skutočne a reálne záleží na mladých a na boji s demografiou, vráťme poľnohospodárom status, ktorý im náleží. Neprezentujme poľnohospodárstvo ako priestor pre dlhodobo nezamestnaných a pre ľudí bez kvalifikácie. Potrebujeme zastabilizovať podnikateľské prostredie opatreniami pre zníženie daňového, odvodového a administratívneho zaťaženia a zvýšením flexibility na trhu práce. A tak vytvoriť atraktívne prostredie a podmienky pre slušný príjem, čím pritiahneme aj mladých

Naše riešenia

Pôda

1. Presadíme posilnenie postavenia vlastníkov pozemkov oproti ich užívateľom (nájomcom). Skrátime výpovedné lehoty, rozšírime dôvody skončenia nájmu. Vlastník nemôže byť rukojemníkom nájomcu.
2. **Urýchlíme procesy vykonávania projektov pozemkových úprav. Vylepšíme zákon o pozemkových úpravách.**
3. Zvýšime minimálne nájomné a zrušenie práva prednostného nájmu na pôdu v správe Slovenského pozemkového fondu (SPF). Navrhujeme nový zákon o nájme poľnohospodárskej pôdy s posilnením práv prenajímateľa.
4. Zavedieme osobitné konania na vyriešenie vlastníctva k pozemkom nezistených vlastníkov. Presadíme ich dôslednú identifikáciu v spolupráci s SPF, katastrálnymi odbormi okresných úradov a pozemkovými a lesnými odbormi okresných úradov.
5. Ukončíme reštitučné konania, konania v záhradkárskych osadách a usporiadanie vlastníckych a užívacích pomerov k pozemkom, ktoré sa nachádzajú pod osídleniami marginalizovaných skupín obyvateľstva.
6. Uľahčíme prístup k pôde pre malých, mladých, začínajúcich a rodinných farmárov.
7. Budeme vystupovať proti zníženiu

alebo odstráneniu odvodu za odňatie poľnohospodárskej pôdy, ak nebude nahradený iným účinnejším mechanizmom. Navrhujeme opatrenia proti ďalšiemu zaberaniu kvalitnej poľnohospodárskej pôdy zvýšením odvodu za odňatie PP.

8. Zavedieme opatrenia na obmedzenie pôdnej erózie, jej degradácie a zvýšenie organickej hmoty v pôde.

Poľnohospodárstvo

9. Vypracujeme dlhodobú koncepciu poľnohospodárstva zo zreteľom na strategické dokumenty Európskej únie (EÚ), od ktorej sa budú odvíjať:
 - a) dlhodobu predvídateľnú podmienku napriek periodickým výmenám vlád,
 - b) garancie štátnej podpory domáceho poľnohospodárstva v štruktúre podľa aktuálnej potreby (naviazané financovanie na hospodársky rast a pod.),
 - c) zrovnoprávnenie postavenia slovenských poľnohospodárov a potravinárov na spoločnom európskom trhu.
10. Budeme presadzovať podmienenie poskytovania priamych platieb právnym vzťahom k pôde: listom vlastníctva, nájomnou a podnájomnou zmluvou, rozhodnutím pozemkového odboru o vyčlenení pôdy do podnájmu a pod.
11. Presadíme čo najskoršie zavedenie registra užívacích vzťahov k pôde. Pri

tzv. križovaní (dvojitých deklaráciách) zefektívňujeme rozhodovanie Poľnohospodárskej platobnej agentúry (PPA) o tom, kto z farmárov je oprávnený prijať platbu.

12. **Navrhujeme lepší systém podpory pre rodinné farmy a zavedenie nízko úročených mikropôžičiek pre rodinných, mladých, malých a začínajúcich farmárov.**
13. Pri podpore navrhujeme uprednostniť objektívne merateľné kritériá pri projektových podporách - aby ju dostal každý, kto splní stanovené podmienky.
14. Presadíme viazanie podpory pre farmárov na produkciu a zamestnanosť.
15. Maximalizujeme spolufinancovanie II. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky zo štátneho rozpočtu minimálne vo výške 40 %.
16. Vytvoríme stabilný systém štátnej pomoci pre poľnohospodárstvo a každoročne vyčlenenie dostatočných finančných zdrojov v štátnom rozpočte.
17. Vytvoríme úverový program nasmerovaný do inovatívnych technológií v celom sektore.
18. Obnovíme pracovnú silu v sektore poľnohospodárstva.
19. Zameriame vzdelávanie na podporu príchodu nových stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaných kvalifikovaných zamestnancov do poľnohospodárstva.
20. Budeme budovať status poľnohospodárov, ktorý im náleží - poľnohospodárstvo nie je priestor pre dlhodobu nezamestnaných a pre ľudí bez kvalifikácie.
21. Stabilizujeme podnikateľské prostredie opatreniami pre zníženie daňového, odvodového a administratívneho zaťaženia a zvýšením flexibility na trhu práce.
22. Sfunkčníme poradenský systém so zameraním na začínajúcich a mladých poľnohospodárov formou bezplatného poradenstva.

23. Budeme včas vyplácať nárokovateľné dotácie zo strany Poľnohospodárskej platobnej agentúry (PPA), pri prebiehajúcich kontrolách budeme vyplácať alikvotné prostriedky mimo sporných a kontrolovaných parciel.
24. Zriadime rizikový fond s účasťou štátu na riešenie následkov prírodných katastrof a

Potravinárstvo

25. Vytvoríme podmienky pre zvyšovanie potravinovej sebestačnosti v poľnohospodárskej produkcii.
26. **Potraviny za najnižšie ceny. Ak bude chcieť zahraničný reťazec predávať niektorú potravinu od toho istého výrobcu, bude môcť, ale jej cena na Slovensku bude musieť byť v najnižšej výške za akú túto potravinu predáva v Poľsku, Česku, Maďarsku či Rakúsku.**
27. Uľahčíme podmienky pre zamestnávanie (aj sezónne) ľudí v sektore.
28. Zjednodušíme zriaďovanie malých potravinárskych a obchodných prevádzok. Podporíme vytváranie krátkych obchodných reťazcov z farmy na stôl.
29. Rozšírime predaj z dvora pre malých farmárov a potravinárov. Navrhujeme zrealizovať hygienické, stavebné, konštrukčné a iné požiadavky.
30. Sprísňime kontroly kvality, najmä dovážaných poľnohospodárskych produktov a potravín určených na predaj.
31. Notifikujeme schémy štátnej pomoci pre potravinárov, vrátane vyčlenenia dostatočného množstva finančných prostriedkov na podporu potravinárskej výroby na Slovensku.
32. Podporíme finančné nástroje pre podniky potravinárskeho priemyslu vrátane bonifikácie úrokov a odpustenia časti istiny za vopred stanovených podmienok pri úveroch z komerčných bánk.

33. Zjednodušíme a zosúladieme potravinové právo Slovenska s právom EÚ s cieľom odstránenia nadmerného gold-platingu.
34. Vyčleníme zdroje na vzdelávanie spotrebiteľov o potravinách a výžive so zameraním na zdravý životný štýl, rozvoj regiónov a zlepšovanie nákupného patriotizmu spotrebiteľov.

Lesníctvo a poľovníctvo

35. **Navrhujeme, aby sa reálne začalo prírode blízke hospodárenie v lesoch (PBHL) všade tam, kde je to možné a všade tam, kde je možné takéto hospodárenie zaviesť.** Znížime závislosť lesníckych subjektov, ktoré realizujú PBHL na predaji dreva, a zabezpečíme pokračovanie v ich podpore formou paušálnych platieb.
36. V prípade mimoprodukčnej funkcie lesov zabezpečíme ich vlastníkom skoršie vyplácanie platieb ako doteraz (nie až v 6. roku platnosti Programu starostlivosti o lesy) za podmienky, že zabezpečujú tieto funkcie (napr. vodozádržná, protilavínová, rekreačná, pôdoochranná), pričom každá mimoprodukčná funkcia lesa bude hodnotená a podporená nie paušálne, ale diferencovane podľa odborne stanoveného algoritmu, ktorý má lesnícky vedecká obec k dispozícii.
37. Navrhujeme prijatie osobitného zákona o štátnom podniku Lesy SR. Zavedieme v ňom osobnú hmotnú zodpovednosť vedenia za spôsobené škody a umožníme verejnosti v primeranej miere podieľať sa na jeho kontrole. Presadíme zmenu politizovanej lesnej a drevárskej inšpekcie na nezávislú inštitúciu, ktorá zastaví korupčné drancovanie lesov. Podporíme regionálny trh z drevom.
38. Zabezpečíme multifunkčné využívania lesov a bezodkladne začať s odborne podloženou adaptáciou lesov na prebiehajúce zmeny klimatických podmienok.
39. Navrhujeme revíziu chránených území (v zmysle kategórií podľa IUCN

– Medzinárodnej únie na ochranu prírody a prírodných zdrojov). Tie najcennejšie musia byť bezzásahové aj v praxi, nie iba na papieri. V súvislosti s touto revíziou by sa na každé chránené územie malo vypracovať posúdenie vplyvov na životné prostredie (EIA), posúdenie sociálno-ekonomických dopadov na daný región a dôraz chceme v spolupráci s Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym klásť aj na preventívne postupy v chránených územiach pri možnom výskyte nebezpečných invázií a karanténnych škodcoch a chorobách, ktoré by mohli mať fatálne dôsledky na našu prírodu. Majiteľom súkromných lesov sa musí vyplácať náhrada za ujmu z obmedzení, ktoré im vyplývajú z požiadaviek ochrany prírody, prioritne však zámenou pozemkov.

40. **Zmodernizujeme hospodársku úpravu lesov, zriadime lesný ekofond s cieľom zabezpečiť ekosystémové služby na lesných pozemkoch (napr. tvorba zdrojov pitnej vody, vodozádržné a povodňové opatrenia či rekreačné funkcie lesa).**
41. Predložíme návrh zmeny zákona o poľovníctve tak, aby sme znížili vysoké škody, ktoré v súčasnosti na lesných porastoch a poľnohospodárskych plodinách spôsobuje lesná zver. Budeme od poľovníckych združení požadovať, aby riadne dbali o lesnú zver a zabránili jej premnoženiu, a to aj výkonom poľovníckeho práva nad rámec stanovených tabuliek, inak budú zodpovedné za vzniknuté škody; na tieto účely sa poľovníckym združeniam poskytne prechodné obdobie, napr. 2 roky, na prispôbenie ich fungovania na plnenie tejto úlohy.
42. Poľovníctvu vrátíme odbornosť, čestnosť a dôstojnosť, ktorá mu v každej kultúrnej krajine patrí. **Navrhujeme zmeniť zákon o poľovníctve tak, aby členstvo v poľovníckej komore bolo dobrovoľné,** kompetencie komory prevedieme späť na orgány štátnej

správy, sprísňime opatrenia na dodržiavanie plnenia plánu chovu a lovu pre príslušný poľovný revír. Výkon práva poľovníctva zabezpečíme spôsobom „Ludového poľovníctva“.

43. **Pripravíme konkrétne opatrenia na zníženie objemu vývozu nespracovaného dreva do zahraničia** a zasadíme sa o to, aby štát vytváral podmienky na zvýšenie miery finalizácie výrobkov z dreva na našom území.
44. Prijmeme opatrenia na obmedzenie kriminality súvisiacej s nelegálnou ťažbou dreva. Proti zneužívaniu náhodných ťažieb na účelovú ťažbu zdravého lesa zavedieme tvrdé opatrenia.
45. Zvýšime kontrolu opodstatnenosti náhodných ťažieb. Navrhujeme stanoviť povinnosť odborného lesného hospodára hlásiť akúkoľvek náhodnú ťažbu vopred na príslušný lesný úrad a povinnosť úradu takúto informáciu včas zverejniť na svojej webovej stránke.
46. Presadíme povinnú certifikáciu v štátnych lesoch, vrátane vojenských, a opatrenia proti obchádzaniu, resp. formálnemu napĺňaniu požiadaviek certifikácie.
47. Zrušíme bezdôvodné obmedzenia vstupu ľudí do lesov.
48. Budeme proti návrhom, ktoré chcú zrušiť zákaz vjazdu motorových vozidiel bez oprávnenia do lesov v trestnom zákone.
49. Podporíme zvýšenie výmery lesov prostredníctvom zalesňovania poľnohospodársky nevyužívaných pôd, pri zachovaní diverzity nelesných biotopov.

D.30 Regionálny rozvoj a podpora cestovného ruchu

...keď podporujeme investície a vznik pracovných miest tam, kde ľudia žijú.

Oblasti mimo veľkých miest trpia nezáujmom vlády. Vedú k nim rozbité cesty, chýba im kvalitné vlakové a autobusové spojenie so zvyškom krajiny, často nemajú ani vysokorýchlostný internet. Nehovoriac o pracovných miestach. Namiesto toho, aby štát rozvíjal miestny priemysel, poľnohospodárstvo či služby v malých a stredných podnikoch, podporuje odchod ľudí do fabriek vo veľkých mestách. Odliv obyvateľstva z vidieka treba zmierniť a vrátiť mu jeho krásu a prosperitu.

Výzvy a problémy

Problém pretrvávajúcich regionálnych rozdielov na Slovensku je komplexný a je spôsobený niekoľkými faktormi: História a dedičstvo: regionálne rozdiely na Slovensku majú korene v histórii a dedičstve, ako napríklad rozdiely v hospodárskom vývoji a priemysle medzi rôznymi regiónmi. Niektoré regióny mali v minulosti výhodnejšie podmienky pre rozvoj, čo má doposiaľ veľký vplyv aj na súčasný stav.

Centrálne orientácia: Slovensko má tendenciu sústrediť sa na hlavné mestá a veľké mestské aglomerácie, čo spôsobuje nerovnomerný rozvoj regiónov. Nedostatok investícií a zdrojov mimo týchto centier negatívne ovplyvňuje rozvoj vidieckych a menších regiónov.

Nedostatočná infraštruktúra: Niektoré regióny majú nedostatočnú infraštruktúru, čo znižuje ich konkurencieschopnosť a atraktivitu pre investície a podnikanie.

Nedostatok dopravných spojení, moderných komunikačných sietí a sociálnej infraštruktúry bráni rozvoju týchto regiónov.

Odliv mozgov: Mnohí kvalifikovaní a talentovaní ľudia opúšťajú regióny so slabým hospodárskym potenciálom a migrujú do väčších miest alebo do zahraničia za lepšími

pracovnými príležitosťami. Odliv mozgov oslabuje ľudský kapitál a potenciál rozvoja v týchto regiónoch. Nedostatok investícií a podnikateľskej aktivity: Niektoré regióny majú obmedzený prístup k finančným zdrojom a investíciám. Nedostatok podnikateľskej aktivity a investícií bráni vytváraniu pracovných miest a hospodárskemu rastu v týchto regiónoch.

Slovensko je rozdelenou krajinou. Na jednej strane ekonomicky silný a bohatý západ, na druhej strane chudobný juh a východ krajiny. Bratislavský kraj patrí medzi ekonomicky najvýkonnejšie regióny Európy, juh stredného a východného Slovenska medzi najchudobnejšie. Kým v okolí Bratislavy, Trnavy a Trenčína prakticky neexistuje nezamestnanosť, v Rimavskej Sobote, Revúcej a Rožňave dosahuje stále okolo 15 percent.

Vláda pri rozvoji týchto regiónov málo využíva finančné, infraštruktúrne alebo sociálne nástroje, ktoré má v rukách. Do miest vedú rozbité cesty, firmy sa sťažujú na problémy s elektrinou, internetom alebo kanalizáciou. Investičné stimuly často končia u investorov na západe namiesto toho, aby išli tam, kde je nadpriemerná nezamestnanosť.

Príležitosťou pre rast prosperity regiónov je aj cestovný ruch. V Európskej únii pred pandémiou vytváral viac ako 5 % HDP a podiel sa zvyšoval. Na Slovensku to nie sú ani 2 % HDP. Cestovný ruch sa podieľal v roku 2020 na tvorbe hrubého domáceho produktu Slovenska len 1,45 %, zatiaľ čo v turisticky rekordnom roku 2019 pred pandémiou, tvoril 2,86 % výkonu slovenskej ekonomiky. Napriek tomu, že sa cestovný ruch v Európskej únii minulý rok výrazne zotavil a priblížil k úrovniam pred pandémiou, Lotyšsko a Slovensko patrili z hľadiska počtu prenocovaní v roku 2022 medzi najpomalšie sa zotavujúce krajiny (75 percent pod úrovňou z roku 2019). V cestovnom ruchu na Slovensku existuje niekoľko významných problémov, ktoré ovplyvňujú konkurencieschopnosť krajiny v porovnaní s Rakúskom, Českou republikou a inými susednými destináciami. Niektoré z hlavných problémov sú nedostatočná infraštruktúra, slabé marketingové a propagačné aktivity, nedostatočná diverzifikácia turistických produktov, slabá spolupráca medzi subjektmi v cestovnom ruchu, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v cestovnom ruchu. Turizmus preto vytvára len málo, navyše slabo platených pracovných miest. Riešenie nerovnomerných

regionálnych rozdielov vyžaduje komplexný prístup a zavedenie opatrení na viacerých úrovniach štátu.

Naše riešenia

Regionálny rozvoj a znižovanie regionálnych rozdielov

1. Podporíme vytvorenie nového zákona o podpore regionálneho rozvoja, ktorý bude reflektovať potreby 21. storočia a zahŕňať úspešné riešenia zo zahraničia pri riešení znižovania regionálnych rozdielov na Slovensku.
2. Zjednotíme metodiku a časový plán tvorby strategických dokumentov na úrovni štátu a nižších úrovni na regionálnej a miestnej úrovni tak, aby Slovenská republika bola vždy dostatočne pripravená na odborné vyjednávania s inštitúciami EÚ. V rámci elektronizácie verejnej správy navrhujeme centrálnu online platformu pre zber, vyhodnocovanie a monitorovanie údajov v regionálnom rozvoji, ktoré budú k dispozícii širokej verejnosti.
3. Spoločne so zástupcami regionálnej, lokálnej samosprávy a odbornej verejnosti dokončíme decentralizáciu verejnej správy a prerozdelenie kompetencií medzi štátom, regionálnou a lokálnou samosprávou. Zabezpečíme adekvátne finančné krytie a vytvoríme nový daňový mix financovania regionálnej a lokálnej samosprávy.
4. Podporíme dobrovoľnú municipalizáciu (zlučovanie obcí), ako aj budovanie centier zlúčených služieb, čo umožní efektívnejšie využívanie verejných zdrojov a kvalitnejšie poskytovanie základných verejných služieb pre všetkých obyvateľov Slovenska.
5. **Zabezpečíme navýšenie zdrojov na financovanie výstavby kanalizácie v obciach.** To bude zahŕňať kombináciu verejných financií, dotácií, úverov a spolufinancovania zo strany obcí a miestnych obyvateľov, ale aj skúmať a podporovať technologické inovácie a alternatívne riešenia pre správu odpadových vôd v obciach bez kanalizácie. To môže zahŕňať využitie malých čistiacich zariadení, ekologických systémov na spracovanie odpadových vôd a recykláciu vody.
6. Na princípe partnerstva vytvoríme Rozvojový plán Slovenska do roku 2040 a zriadime nový Národný rozvojový fond Slovenska s dostatočným finančným krytím pre realizáciu rozvojových projektov a budovania verejnej infraštruktúry v regiónoch a nebudeme sa spoliehať len na európske zdroje. Využijeme všetky alternatívne formy financovania Rozvojového plánu Slovenska vrátane využitia verejno-súkromných investícií.
7. Posilníme rady partnerstva v regiónoch, ktoré zabezpečujú spoluprácu medzi miestnymi a regionálnymi samosprávami, sektormi, univerzitami, podnikmi a občianskou spoločnosťou.
8. **Investujeme do vysokorýchlostného internetu aj v odľahlých častiach Slovenska,** čo je nevyhnutné pre zabezpečenie rovnakých príležitostí a rozvoj digitálnej spoločnosti.

9. Budeme pokračovať v prorodinnéj politike a zabezpečíme dostatočné kapacity v jasliach a škôlkach.
10. Podporíme budovanie „Smart škôl“ na Slovensku a zabezpečíme, že školy budú pripravené na výzvy 21. storočia. Integrácia moderných technológií, inovatívnych metód a spolupráce medzi školami a ostatnými aktérmi bude mať pozitívny vplyv na kvalitu vzdelávania a pripravenosť študentov na digitálnu éru a budúce výzvy. Týmto sa dosiahne komplexný rozvoj žiakov a poskytnutie kvalitného vzdelania. Transformácia školy na otvorené vzdelávacie centrum bude podporovať spoluprácu so širšou verejnosťou a integrovať kultúru a šport do školského prostredia.
11. Posilníme podporu duálneho vzdelávania, ktoré prepája teoretické vzdelávanie s praktickými zručnosťami pre lepšiu pripravenosť absolventov na trh práce.
12. Z Plánu obnovy a odolnosti (12 mil. eur) budeme aj naďalej podporovať mladých všeobecných lekárov, pediatrov, špecialistov a zubných lekárov, ktorí budú ochotní založiť si nové vlastné ambulancie v nedostatkových oblastiach a regiónoch.
13. Zabezpečíme inkluzívny prístup k príležitostiam a službám pre všetkých obyvateľov regiónov, vrátane znevýhodnených skupín. Podporíme rozvoj sociálnych podnikov a iniciatív, ktoré prispievajú k sociálnemu rozvoju a zlepšovaniu kvality života v regiónoch.
14. Zohľadníme environmentálne aspekty pri rozvoji regiónov. Podporíme ekologicky udržateľné projekty, obnoviteľné zdroje energie, opatrenia v oblasti boja proti zmene klímy a na ochranu prírody a životného prostredia v regiónoch. Zároveň podporíme ekonomickú udržateľnosť a dlhodobú životaschopnosť projektov.
15. Budeme podporovať vytváranie samostatných energetických komunít s decentralizovanou výrobou obnoviteľnej energie, ktorá umožní občanom a miestnym komunitám spoločne investovať napr. do solárnych, vodných elektrární, veterných fariem a bioplynových zariadení. Tieto komunity prinášajú ekonomické výhody, umožňujú zdieľanie nákladov a zisku, pričom zároveň posilňujú miestnu angažovanosť a zodpovednosť. Spolupráca medzi samosprávami, občianskymi združeniami a miestnymi podnikmi je kľúčová pre rozvoj samostatných energetických komunít a dosiahnutie miestnej energetickej sebestačnosti, prispievajúc tým k udržateľnosti, environmentálnej ochrane a miestnej prosperite.
16. Viac investujeme do vzdelávania a inkluzívneho vzdelávacieho prostredia pre rómske deti, poskytneme podporu a stimuly pre zamestnávanie Rómov a podnikneme opatrenia na odstraňovanie diskriminácie na pracovisku a vo všetkých oblastiach života. Zlepšime prístup k zdravotnej starostlivosti, bytovej politike a infraštruktúre v rómskych komunitách. Posilníme vzájomný dialóg, porozumenie a rešpekt medzi Rómami a nerómskou väčšinou. Posilníme finančnú a odbornú pomoc úspešným integračným projektom a rozšírime ich do ďalších komunít.
17. Zvýšime úsilie a finančné prostriedky zo strany štátu v rámci vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít.
18. V okresoch s vysokou nezamestnanosťou podporíme vznik regionálnych inovačných centier, ktoré by mali zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore podnikania a vytváraní pracovných miest v danom regióne. Ich hlavnými úlohami by malo byť poskytovanie odbornej podpory a poradenstva pre malé a stredné podniky, startupy a inovatívne projekty. Centrum by malo podporovať výskum a vývoj, inovácie a transfer

technologíi v danom regióne. Okrem toho by malo vytvárať spoluprácu medzi podnikmi, vzdelávacími inštitúciami a verejnými inštitúciami s cieľom vytvárať synergické efekty a stimulovať rast a rozvoj podnikania v regióne.

19. Navrhujeme možnosť dvojnásobného uplatnenia osobných (mzdových) nákladov na zamestnancov pre firmy v okresoch s nezamestnanosťou nad 15 percent.

20. Zavedieme regionálne daňové úľavy namiesto stimulov pre vybrané firmy. Tým sa zníži daňové zaťaženie firiem v ekonomicky slabých regiónoch.
21. Budeme pokračovať vo výstavbe priemyselných parkov a smerovaní investícií do okresov s najvyššou mierou nezamestnanosti.
22. Podporíme rozvoj nájomného bývania v malých mestách, najmä podporou úverov na rekonštrukciu domov, nájomného bývania a obnovy bytových domov.
23. Zasadíme sa o diverzifikáciu v regiónoch so závislosťou na jednom sektore. To znamená podporovať rozvoj nových odvetví, ako napríklad informačných technológií, služieb, kreatívneho priemyslu a ekologických technológií. Diverzifikácia hospodárstva pomôže znížiť zraniteľnosť regiónov voči ekonomickým výkyvom a vytvorí nové príležitosti pre pracovné miesta a inováciu.
24. Podporíme inovácie, výskum a vývoj v regiónoch prostredníctvom investícií, spolupráce s univerzitami a vytvárania inovačných ekosystémov a klastrov. Podpora vzniku a rastu inovačných firiem a technologických parkov v regiónoch prinesie nové pracovné miesta a zvýši konkurencieschopnosť regiónov.
25. Pre zrýchlenie investícií do verejnej infraštruktúry naštartujeme automatický prevod za symbolickú odmenu pozemkov vo vlastníctve štátu pod cestami a líniovými

stavbami na vlastníka alebo správcu danej stavby ako sú župy, obce, mestá, prípadne štátne inštitúcie zodpovedne za danú stavbu.

26. Zásadne zjednodušíme zákon o verejnom obstarávaní tak, aby bol výklad zákona jednoznačný, nespôsobil subjektom stres a aby sa na subjekty zapojené vo verejnom obstarávaní nenahliadalo ako na potenciálnych porušovateľov zákona, ale aby Úrad pre verejné obstarávanie bol vždy na strane poctivých obstarávateľov a prijímateľov a skôr pomáhal než pokutoval.
27. Na Slovenskom pozemkovom fonde navýšime odborné kapacity a zavedieme moderný elektronický systém pre správu a evidenciu pozemkov, čo zvýši transparentnosť, efektívnosť a sledovateľnosť procesov. Tento systém umožní jednoduchšiu komunikáciu medzi vlastníkmi a fondom a urýchli vysporiadanie pozemkov.
28. Navýšime finančné a ľudské kapacity v rámci implementácie Koncepcie usporiadania pozemkového vlastníctva v Slovenskej republike, aby sme skrátili dobu z 30 na 20 rokov. Zároveň navrhujeme zmeny v rámci dedičského konania, aby nepokračovalo nezmyselné drobenie pozemkov a aby sa Slovensko mohlo v budúcnosti rýchlejšie rozvíjať.
29. Navrhujeme vytvoriť viacročný fond na modernizáciu a hlbkovú rekonštrukciu ciest druhej triedy, tretej triedy a miestnych komunikácií vo vlastníctve miest a obcí vrátane mostov.
30. Navrhujeme výrazne zlepšiť regionálnu osobnú dopravu formou ekologickej dopravy, spojenie obcí s mestami, nadväznosť autobusov na vlaky a výstavbu záchytných parkovísk na staniciach vrátane cyklociest a cykloparkovísk.
31. Zväžeme zavedenie jednotného mesačného lístka na regionálnu dopravu po vzore „nemeckého lístka za 49 EUR“. Cieľom bude presvedčiť ľudí,

aby využívali ekologickejšiu verejnú dopravu a zároveň ušetriť náklady rodinným rozpočtom.

Rozvoj cestovného ruchu a miestnej ekonomiky

32. Podporíme prijatie novej Stratégie rozvoja cestovného ruchu s vytvorením stratégie pre každý región, ktoré budú využívať ich špecifiká a atraktivity vrátane akčného plánu s dostatočným finančným krytím. Zvýšime medzinárodnú viditeľnosť Slovenska v zahraničí najmä na najvýznamnejších trhoch ako sú Česká republika, Nemecko, Maďarsko, Rakúsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo a Čínska ľudová republika. Zintenzívime marketingové aktivity, účasť na medzinárodných veľtrhoch a podporu zahraničných médií a influencerov. Časť propagačných aktivít využijeme aj na propagáciu domáceho cestovného ruchu.
33. Navýšime štátnu podporu krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu s jednoduchšími a flexibilnejšími pravidlami čerpania verejno-súkromných zdrojov na vytváranie nových produktov a inovovanie existujúcich atrakcií, vrátane podpory investičných projektov s možnosťou viacročného financovania.
34. Podporíme využívanie digitálnych nástrojov a inovácií na zlepšenie zážitku turistov, ako napríklad mobilné aplikácie, virtuálne prehliadky, inteligentné systémy rezervácií a personalizované marketingové kampane.
35. Podporíme diverzifikáciu cestovného ruchu na Slovensku, nakoľko Slovensko je známe najmä svojimi prírodnými krásami a horskými destináciami. Pre rozvoj cestovného ruchu je však dôležité zvýšiť atraktivitu aj iných oblastí, ako sú kultúra, gastronómia, história a mestá, vodný turizmus a predovšetkým slovenské kúpeľníctvo.
36. Budeme podporovať cieľovú segmentáciu, personalizáciu,

ponuky pre rôzne skupiny turistov a prispôbovať produkty ich preferenciám, záujmom a potrebám. Napríklad rodiny s deťmi, dobrodružní cestovatelia, kultúrni nadšenci, vodáci, ekoturisti, seniori, atď.

37. **Budeme podporovať udržateľný a environmentálne zodpovedný cestovný ruch, ktorý minimalizuje negatívne dopady na životné prostredie a kultúrne dedičstvo.** Budeme presadzovať environmentálne certifikácie, rozvíjať ekoturizmus a podporovať ochranu prírody a kultúrneho dedičstva.
38. Podporíme vybudovanie kvalitného internetového pripojenia na železničných trasách čo umožní cestujúcim prístup k on-line službám a zlepší ich zážitok z cestovania.
39. Investujeme do modernizácie navigačného a informačného systému Slovenska s dôrazom na používateľsky prívetivé rozhranie a anglický jazyk, aby sme zlepšili skúsenosť turistov, čím zvýšime príťažlivosť krajiny pre medzinárodných návštevníkov.
40. **Navýšime fond na budovanie a rekonštrukciu cyklotrás vrátane turistických trás a presadíme budovanie doplnkovej infraštruktúry ČR (ako napr. parkoviská, verejné toalety, informačné stánky a systémy, odpočinkové stanovištia), čo prispeje k rozvoju cykloturistiky a pešej turistiky.**
41. Na podporu cykloturizmu a vodáckeho turizmu rozšírime kompetencie Slovenského vodohospodárskeho podniku o budovanie cyklistickej a vodáckej infraštruktúry pri využití vodných stavieb s dôrazom na ochranu majetku, obyvateľstva a životného prostredia. Pre realizáciu týchto aktivít zabezpečíme finančné prostriedky, buď prostredníctvom pridelenia rozpočtových prostriedkov vodohospodárskeho podniku, získavania grantov a fondov alebo využitia verejno-súkromného partnerstva a investícií.

42. Cez miestne akčné skupiny podporíme zachovanie a znovu oživenie pôvodných hodnôt slovenského vidieka, ako je tradičný ráz krajiny a architektúry, remeslá, miestna kultúra, historické a technické pamiatky, regionálne značky a lokálne produkty a tým podporíme tvorbu nových pracovných príležitostí v odvetviach agroturizmu, ekoturizmu, kultúrneho a kreatívneho priemyslu.
43. Cez Spoločnú poľnohospodársku politiku na roky 2023-2027 navrhujeme vyššiu podporu miestneho pôdohospodárstva, najmä mladých farmárov a vinárov, chovateľov hospodárskych zvierat, pestovateľov ovocia a zeleniny, čo umožní poľnohospodárom využiť svoje farmy aj ako cestovnú atrakciu a ponúkať turistom zážitky spojené s vidieckym životom, tradičnými remeslami, kulinárstvom a aktívnym zapojením do poľnohospodárskej práce. Pomôže to tiež udržať tradičné poľnohospodárske a remeselné praktiky, ktoré sú súčasťou kultúrneho dedičstva vidieckeho prostredia. Takéto prepojenie medzi poľnohospodárstvom a agroturizmom prispeje k udržateľnému rozvoju vidieckych oblastí, vytvoreniu pracovných miest, zachovaniu tradičných praktík a zvýšeniu hospodárskej životaschopnosti vidieckych komunít.
44. Podporíme odborné vzdelávanie, rozvoj kompetencií a zlepšime pracovné podmienky v cestovnom ruchu, aby sme skvalitnili úroveň služieb a zážitkov pre turistov. Je potrebné investovať do odbornej prípravy a tréningu personálu, monitorovať spokojnosť turistov a reagovať na ich potreby a očakávania.
45. Zlepšime bezpečnosť a ochranu turistov hlavne informovaním turistov o potenciálnych rizikách a bezpečnostných opatreniach.
46. Posilníme Štatistický úrad SR v rámci zberu spracovania údajov v cestovnom ruchu pre zabezpečenie jednotnosti definícií, metód a postupov pri zbere údajov. Zlepšime koordináciu

medzi relevantnými inštitúciami a organizáciami zahrnutými v cestovnom ruchu a zabezpečíme pravidelnú a systematickú výmenu údajov. Investujeme do moderných technológií, automatizácie a vzdelávania pracovníkov v oblasti cestovného ruchu, aby sa zvýšila efektivita procesu zberu a spracovania údajov.

47. Zabezpečíme kontinuálny výskum a monitorovanie v cestovnom ruchu, aby sme lepšie porozumeli trendom, preferenciám a potrebám návštevníkov. To umožní destináciám prispôbiť svoje stratégie a produkty, reagovať na zmeny a zlepšovať svoju konkurencieschopnosť.

D.31 Eurofondy

...keď dotácie z EÚ nie sú zdrojom kšeftov, ale príležitosťou pre lepšiu budúcnosť pre nás, naše deti a naše vnúčatá.

Na Slovensko pritekli za posledných 20 rokov desiatky miliárd eur z fondov Európskej únie. Stovky miliónov, ak nie miliardy eur, však skončili v súkromných vreckách oligarchov, špekulantov a podvodníkov, prípadne boli veľkou motiváciou pre štátnych úradníkov zneužiť svoje postavenie pri rozhodovaní o eurofondoch. Budovali sa z nich penzióny, jazierka, predražené lavičky, financovali schránkové firmy, nefunkčné projekty informatizácie a digitalizácie verejnej správy alebo sa financovali betónové plochy namiesto poľnohospodárskej pôdy. Miesto toho, aby sa za tieto peniaze stavali a modernizovali cesty, rekonštruovali školy a škôlky, zdravotnícke a sociálne zariadenia, hrady a zámky prípadne kultúrne domy, opravovali námestia a budovala kanalizácia, odstraňovali environmentálne záťaž a financovali mitigačné a adaptačné opatrenia, minuli sa na nezmyselné projekty firiem, ktoré nik dovedy ani potom nepoznal. Mnohé dokonca Brusel ani nepreplatil a museli sme ich uhradiť všetci – vo forme korekcií zo štátneho rozpočtu, čiže z našich peňaženiek.

Tieto skutočnosti poukazujú na závažné problémy, s ktorými sa Slovensko stretáva v súvislosti s využívaním eurofondov. Napriek pokroku, ktorý sa nám podarilo dosiahnuť za našich vlád, je nevyhnutné pokračovať v prehĺbovaní transparentnosti, zvyšovaní efektivity a rýchlosti čerpania a účinnej kontroly pri čerpaní týchto finančných prostriedkov, aby boli skutočne využité na rozvoj krajiny a zlepšenia života našich obyvateľov.

Výzvy a problémy

V rokoch 2014 až 2020 vyčlenila EÚ pre Slovensko vyše 15 miliárd eur z eurofondov, čiže viac ako 2 800 € na obyvateľa, s možnosťou čerpania do konca roka 2023. Do polovice roka 2023 sme však z eurofondov vyčerpali iba 70 %, presne 10,21 mld. eura. Po prevzatí vlády v roku 2020 sme zistili, že predchádzajúce vlády Fica a Pellegriniho za celé obdobie programu využili len menej ako 30 % dostupných zdrojov. Avšak v priebehu troch rokov nášho pôsobenia sme dokázali vyčerpať viac finančných prostriedkov než oni za sedem rokov, a to zhruba 70 %.

Na roky 2021 až 2027 dostane Slovensko vyše 13 miliárd eur z eurofondov, čo je viac ako 2 170 € na obyvateľa. Vďaka našim vládam sa tak podarilo pre Slovensko vyjednať po Estónsku druhú najvyššiu intenzitu pomoci na obyvateľa v Európskej únii. Takéto obrovské peniaze z Bruselu má Slovensko k dispozícii zrejme posledný raz. Ak ich využije efektívne, môže to výrazne zlepšiť život ľudí. Cez eurofondy môžeme modernizovať železnice, opraviť a vybudovať cesty, diaľnice, zlepšiť školstvo či zdravotníctvo.

Čestný a hladký priebeh projektov bol však zatiaľ výnimkou. Je to pre obrovskú byrokráciu a korupciu, ktorá

sa s eurofondmi spája. Mnohí kritici dokonca hovoria, že Slovensku by bolo bez nich lepšie. Zdeformovali prostredie a dostanú sa často iba k vyvoleným, ktorých to zvýhodňuje v podnikaní oproti čestným podnikateľom.

Preto sa eurofondy stali synonymom rozkrádania, korupcie a podvodov pri výbere projektov a verejnom obstarávaní či dokonca realizácie úplne nezmyselných projektov. Sprevádza ich obrovská byrokracia, bežní ľudia a starostovia malých obcí majú slabú šancu získať podporu, hoci by aj s menšími sumami dokázali zlepšiť prostredie okolo seba, zamestnať ľudí a zatriktívniť svoj región.

Osobitou kapitolou je informatizácia štátu. Doteraz do nej len z eurofondov prišlo takmer jeden a pol miliardy eur. Napriek tomu však elektronické služby nefungujú alebo sú tak zle navrhnuté, že sa prakticky nedajú použiť, navyše sú predražené.

Po dvadsiatich rokoch čerpania sme sa ešte stále nenaučili efektívne využívať tieto finančné prostriedky. Naopak čelíme situácii, kedy musíme kvôli nekompetentným rozhodnutiam minulých vlád Fica a Pellegriniho niektoré získané fondy dokonca vracať. Za obdobie 2014-2020 to bude zhruba

800 miliónov eur.

Eurofondy predstavujú príležitosť pre našu krajinu. Sú to finančné prostriedky, ktoré poskytujú Európska únia na podporu rozvoja a zlepšenia našej infraštruktúry, vzdelávania, inovácií, životného prostredia a mnohých ďalších oblastí. Tieto prostriedky majú potenciál priniesť pozitívne zmeny do životov našich občanov, vytvoriť pracovné miesta, zlepšiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti a posilniť konkurencieschopnosť našej krajiny. Po dvadsiatich rokoch čerpania eurofondov sa musíme skutočne zamyslieť nad tým, prečo sme sa stále nenaučili efektívne a transparentne využívať tieto finančné prostriedky. Musíme si položiť otázku, prečo sme v situácii, keď musíme niektoré prostriedky vracať a či sme skutočne dokázali dosiahnuť plný potenciál, ktorý nám eurofondy ponúkajú. Je načase, aby sme podnikli rozhodné kroky smerom k efektívnejšiemu využívaniu eurofondov. Musíme zabezpečiť, aby každé investované euro prinieslo maximálnu hodnotu pre našu krajinu a našich občanov. Toto vyžaduje lepšiu koordináciu, zjednodušenie pravidiel, posilnenie kontroly a prevenciu korupcie. Keďže väčšina eurofondových aktivít sa realizuje cez projekty na rôznych úrovniach štátu je dôležité zlepšiť aj samotný projektový manažment

projektov pri ich plánovaní a realizácii. Na Slovensku častokrát zlyhávame práve pri realizácii projektov. Veľa projektov nestíha kľúčové míľniky a termíny, nie sú riadené odborníkmi v oblasti projektového manažmentu, nedodávajú požadovanú kvalitu výstupov. Navrhujeme preto podporný program a vzdelávanie pre zlepšenie kompetencií a zručností projektového manažmentu pre odborníkov, ktorí majú riadiť eurofondové projekty v budúcnosti. Pri riadení eurofondových projektov budeme presadzovať používanie overených postupov a metodík (best practices), ktoré sa používajú aj v iných krajinách, ktoré realizujú úspešné projekty na vládnej a regionálnej úrovni. Jasne zdefinujeme požiadavky na rolu Projektového manažéra eurofondových projektov, aby sa nestávalo, že projekty sú riadené nekompetentnými ľuďmi, čo vedie k zlyhaniu alebo nenaplneniu cieľov projektov.

Takisto sa musíme poučiť z chýb minulosti a investovať do odbornej prípravy a rozvoja našich administratívnych kapacít. Je nevyhnutné, aby sme mali kvalifikovaných, kompetentných a čestných pracovníkov, ktorí budú schopní správne riadiť a implementovať projekty financované z eurofondov.

Nechceme ďalej byť krajinou, ktorá vracia eurofondy a nedosiahne svoje

ciele. Máme pred sebou príležitosť zmeniť túto situáciu a začať efektívne čerpať finančné prostriedky s cieľom skutočne prospešného rozvoja našej krajiny.

Naším cieľom je vytvoriť transparentný, profesionálny a dôveryhodný systém čerpania eurofondov, ktorý bude slúžiť záujmom všetkých našich občanov. Chceme zabezpečiť, aby boli prostriedky z eurofondov spravované s maximálnou zodpovednosťou a v súlade s najvyššími štandardmi integrity a transparentnosti.

Naše riešenia

Prioritné projekty vo verejnom záujme podľa potrieb územia

1. Navrhujeme vylúčiť podporu projektov, ktoré nemajú výrazný prínos k rozvoju regiónov. Eurofondy sa budú čerpať len na kľúčové štrukturálne projekty v území, ktoré majú významný dopad na zlepšenie verejnej infraštruktúry alebo služieb pre našich obyvateľov a ktoré zabezpečia, že dané problémy sa už nebudú opakovať.
2. Začneme s prípravou národnej pozície Slovenska pre programové obdobie 2028-2034. Budeme presadzovať väčšiu prioritizáciu národných projektov a aby sa väčšia časť budúcich zdrojov alokovala a spravovala v danom území cez integrované územné stratégie. Budeme sa snažiť o presun časti prostriedkov do sociálnych služieb, vzdelávania znevýhodnených, výstavby a obnovy verejnej infraštruktúry.
3. Posilníme analytické jednotky v regiónoch a väčších mestách, aby spoločne s analytickými jednotkami jednotlivých ministerstiev a Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR) pripravili spoločnú pozíciu Slovenska s investičným plánom kľúčových projektov a stavu jeho pripravenosti min. 2 roky pred začatím programového obdobia.
4. **Navrhujeme výrazne zjednodušiť proces čerpania eurofondov, odbúrať byrokraciu a nezmyselné pravidlá a kontroly**, aby nič nešlo nad rámec čo nám prikazuje EÚ. To bude zahŕňať jasné usmernenia, jednoduché a štandardizované formuláre a jednu elektronickú platformu na podávanie žiadostí a správu projektov. Zavedieme agilné riadenie projektov, kedy bude možné prispôbiť projekty pri zachovaní hlavných cieľov a výstupov projektu.
5. Zasadíme sa o zavedenie verejného dohľadu nad realizáciou projektov. Presadíme, aby v prípade nepreplatenia projektu zo strany EÚ sa pristúpilo k dodatočnému vyšetreniu prípadu na Slovensku s následným postihnutím úradníkov a žiadateľov, ktorí spôsobili nepreplatenie.
6. Posilníme administratívne kapacity pre efektívnu správu a monitorovanie eurofondov vo verejnej správe a finančne zastabilizujeme administratívne kapacity, aby si jednotlivé ministerstvá a inštitúcie nevykrádali a nepreplácali kvalifikovaných odborníkov, ktorí majú potrebné odborné znalosti a skúsenosti v oblasti riadenia projektov a správy fondov.
7. **Posilníme odborné kapacity regionálnych centier tzv. „one stop shops“, ktoré poskytujú**

poradenstvo v oblasti eurofondov a presunieme ich pod jednu strechu v spolupráci s regiónmi a väčšími mestami.

Záujemca tak získa všetky informácie a pomoc s podaním žiadosti na jednom mieste. Regionálne centrá budú poskytovať informácie a poradenstva o možnostiach financovania aj záujemcom v oblasti výskumu a inovácií a podnikateľskej obce a hľadať zdroje aj z iných operačných programov riadených priamo Európskou komisiou.

8. Mestám a obciam pomôžeme pri financovaní veľkých infraštruktúrnych projektov poskytnutím výhodného úveru

na zabezpečenie predfinancovania projektov a pri významných projektoch dôležitých aj pre štát ako napr. obchvaty miest a obci štát preberie časť finančnej zodpovednosti na seba. Pre malé a stredné podniky budeme viac podporovať formu návratnej pomoci za pomoci výhodných finančných mechanizmov v rámci Slovenského investičného fondu.

9. Jednoznačne podporíme, aby Úrad pre verejné obstarávanie bol jediným a posledným kontrolným orgánom kontroly verejných obstarávaní eurofondových projektov. Úrad však musí proaktívne pomáhať a jednoznačne usmerňovať zodpovedných prijímateľov o eurofondy a skôr učiť, prípadne napomínať než pokutovať.
10. Navrhujeme zásadnú úpravu systému hodnotenia a výberu projektov. Zavedieme centrálny register hodnotiteľov, do ktorého zapojíme odborníkov z praxe i univerzít. Budeme presadzovať, aby prioritné projekty, na ktorých vznikla dohoda na všetkých úrovniach v území v rámci rád partnerstva, boli automaticky podporené cez zjednodušené formuláre a s maximálnym využitím paušálnych platieb.
11. Pri eurofondových projektoch budeme klásť dôraz na reálne

výsledky a postupné plnenie míľnikov než na procesy a pokutovanie prijímateľov. Budeme podporovať filozofiu financovania projektov, ktoré budú podporovať reformy a pozitívne zmeny, ktoré zabezpečia dlhodobý blahobyt pre našu spoločnosť tak, ako to je pri Pláne obnovy na roky 2021-2026.

12. Zavedieme pravidelné sledovanie, vyhodnocovanie a informovanie o plnení dosiahnutia cieľov projektov aj po ich ukončení (3-5 rokov), aby sa aj spätne potvrdilo, či projekty dosiahli požadované ciele a výsledky a aby sa mohli následne prijať nápravné opatrenie a poučenia pre budúce projekty.
13. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR) musí prejsť z reakčnej fázy na proaktívnu fázu. Zabezpečíme, aby ministerstvo bolo vždy tým naj dôveryhodnejším zdrojom informácií, odbornosti, včasného rozhodovania a vždy na strane poctivých prijímateľov.
14. Finančne posilníme budúce operačné programy cezhraničnej spolupráce, kde vidíme veľký prínos na budovanie významných cezhraničných infraštruktúrnych prepojení, prípadne posilnenie dôležitej cezhraničnej spolupráce. Budeme podporovať komplexné projekty v rámci cezhraničných integrovaných územných investícií.

Priority v jednotlivých oblastiach

15. Podporíme verejnú ekologickú dopravu - výstavbu a rekonštrukciu staníc, tratí, nákup ekologických vozidiel.
16. Pri projektoch v oblasti životného prostredia sa sústredíme na boj proti klimatickej zmene a ochrane životného prostredia, hlavne na ochranu podzemných a povrchových vôd a sanáciu environmentálnych záťaží.
17. V oblasti obnoviteľných zdrojov energii podporíme investície do

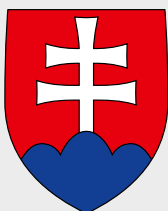
solárnych, veterných a vodných elektrární a budeme podporovať ich rozvoj hlavne prostredníctvom rôznych stimulov a návratnej pomoci.

18. Pri projektoch elektronických služieb štátu navrhujeme klásť dôraz na jednoduchosť a komfort pre užívateľov služieb.
19. Pri projektoch na podporu vedy a výskumu navrhujeme vyžadovať komplexné riešenia a zabehnuté inštitúcie, nie schránkové firmy, pričom budeme podporovať väčšie projekty prioritných výskumných projektov a nie ich drobenie.
20. V školstve navrhujeme presadzovať projekty inteligentných škôl tzv. „Smart škôl“, ktoré sa stanú vzdelávacím a kultúrno-spoločenským miestom pre celú komunitu žijúcu v okolí. Výrazne navrhujeme obmedziť byrokraciu pre školy, aby sa zamerali na realizáciu projektu.
21. Pri projektoch na rozvoj cestovného ruchu navrhujeme klásť dôraz na podporu spoločnej infraštruktúry a služieb, nie investícií do súkromného majetku.
22. Pri projektoch rozvoja malého a stredného podnikania navrhujeme uprednostniť podporu všeobecne prístupnej infraštruktúry namiesto dotácií firmám, ktoré sa tým zvýhodňujú voči konkurencii.

23. Navrhujeme, aby štát bol povinný zverejňovať informácie o možnostiach využívania eurofondov na jednom mieste.

ZMLUVA SO SLOVENSKOM

Verejný prísľub zo dňa
10. septembra 2023

Politici radi hovoria, že zvolte nás, ale to, čo bude po voľbách, nechajte už na nás. My, predstavitelia hnutia OĽANO A PRIATELIA považujeme za fér voči ľuďom, aby ešte pred voľbami presne vedeli, čo môžu od nás čakať po voľbách. Aby presne vedeli, že nielen nikdy nepôjdeme do žiadnej vlády s mafiou zo Smeru a Hlasu, ale takisto s SNS či fašistami z Republiky.

Avšak za rovnako dôležité považujeme, aby ľudia vedeli, aké návrhy určite pre ľudí presadíme, ak dostaneme opäť dôveru a budeme mať možnosť byť súčasťou vládnej koalície. **Pre nás je hlas ľudí svätý a odmietame s ľuďmi hrať na slepú babu.** V našom programe máme stovky návrhov, avšak bez splnenia 10 nižšie uvedených do žiadnej koalície po voľbách nevstúpime. Nie, nie je to vydieranie. **Zastupujeme státisíce ľudí a preto chceme, aby mali istotu, že ich hlas nebude zneužitý.** Dakujeme za pochopenie.

1. POTRAVINY ZA NAJNIŽŠIE CENY

Vlády Dzurindu a Smeru nechali Slovensko ovládnuť bohatým zahraničným obchodným reťazcom. Co je však najzarážajúcejšie, je to, že mnohé potraviny predávajú na Slovensku drahšie ako, napríklad, v susednom Rakúsku. Nemienime sa tomu prizeriť. Preto, ak bude chcieť zahraničný reťazec predávať niektorú potravinu od toho istého výrobcu, bude môcť - ALE jej cena na Slovensku bude musieť byť v najnižšej výške za akú túto potravinu predáva v Poľsku, Česku, Maďarsku či Rakúsku. PRÍKLAD: Ak teraz niečo obchod predáva v Rakúsku za 1,90€ a na Slovensku za 3€ - obchod bude musieť cenu na Slovensku znížiť rovnako na 1,90€. Lebo tak je to fér.

2. 200 EUR MESAČNE NA DIEŤA PREDĹŽIME BEZ OHRANIČENIA

Populárnych 200€ ostatné politické strany chcú rodinám zrušiť, a preto opakovane nepodporili náš návrh, aby mali rodiny 200€ mesačne na dieťa aj po 31. 12. 2024. Zavedieme 200€ natrvalo a NAVYŠE umožníme ich čerpanie aj matkám na materskej, rodičovskej a poberajúcim príspevkov na opatrovanie.

3. DAŇOVÝ BONUS 100 EUR MAMÁM A MLADÝM ĽUĎOM

Ženy na celom svete finančne doplácajú na svoje krásne rozhodnutie stať sa matkami. Počas starostlivosti o deti ich mužskí rovesníci kariérne stúpajú a ony nie, to sa následne prejaví na plate, ktorý majú v priemere o 15 až 20% nižší ako chlapi. Preto každej pracujúcej matke s dieťaťom do 15 rokov budeme vyplácať daňový bonus 100€ mesačne. Taký istý systém zavedieme aj u mladých pracujúcich ľudí do dovŕšenia 25 rokov.

4. ŠPORTOVNÉ 50 EUR MESAČNE PRE DETI 1.- 8. ROČNÍKA ZŠ

Rodina získa nárok na 50€ mesačne na preplatenie športového krúžku. Práve toto obdobie je najvhodnejšie na podchytenie športových talentov. Bude to podpora zdravého životného štýlu, podpora športových klubov a samozrejme ďalšia výrazná podpora rodín s deťmi. Náklady pokryjeme z vyšších daní bánk.

5. HYPOTEKÁRNE PRÁZDNINY PRE RODINY S DEŤMI DO 6 ROKOV

V prípade, ak sa rodina s dieťaťom do 6 rokov dostane do finančných problémov a hrozilo by, že by mohla prísť o strechu nad hlavou, banka bude musieť rodine poskytnúť odklad splátok v potrebnej miere, aby rodina s malým dieťaťom nebola v strese.

6. 4-DŇOVÝ PRACOVNÝ TÝŽDEŇ

V prípade, ak to typ a povaha pracovného miesta umožňuje, zamestnávateľ bude musieť zamestnancovi umožniť chodiť do práce len na 4 dni - samozrejme, ak zamestnanec odpracuje rovnaké množstvo hodín ako ich kolegovia, ktorí pracujú 5 dní. PRÍKLAD: Pani účtovníčka bude chodiť do práce v pondelok a stredu po 12 hodín a v utorok a štvrtok po 8 hodín. Tým získa každý týždeň v roku predĺžený 3-dňový víkend.

7. MZDA VYPLATENÁ DO 10. DŇA NASLEDUJÚCEHO MESIACA

Dnes má zamestnanec podľa Zákonníka práce nárok na to, aby jeho mzda bola vyplatená najneskôr do konca nasledujúceho mesiaca. Stovky tisíc zamestnancov kvôli tomu čakajú na svoju zaslúženú mzdu až do posledného týždňa v mesiaci. Považujeme to za veľmi nespravodlivé. Zmeníme to tak, že zamestnanec dostane svoju mzdu najneskôr do 10-teho v mesiaci.

8. ODMENA 500 EUR ZA ÚČASŤ VO VOĽBÁCH

Všetkým ľuďom, ktorí prídu voliť 30. septembra 2023, vyplatíme odmenu 500€ v čistom.

9. DNA OĽANO A PRIATELIA

Zavedieme hmotnú zodpovednosť politikov, zmeníme § 363, zaručíme vyšetrovateľom úplne voľné ruky a tak ako doteraz, nebudeme tolerovať žiadne zločiny a korupciu.

10. NEPODPORÍME TIETO NÁVRHY PROGRESÍVNEHO SLOVENSKA (PS)

- **Bezplatné kondómy deťom** od 16 rokov
- **Bezplatná antikoncepcia deťom** od 16 rokov
- **Bezplatné potraviny pre dievčatá bez rozdielu veku (!)** na počkanie a navyše bez informovania rodičov
- **Zrušenie informovania ženy** pred interrupciou o možnosti utajeného pôrodu, možnosti osvojenia dieťaťa či finančnej, materiálnej, ako aj psychologickéj pomoci žene v núdzi
- **Šírenie LGBTI+ propagandy** na školách
- **Zavedenie manželstiev homosexuálov a transsexuálov**
- **Zavedenie adopcií detí homosexuálmi a transsexuálmi**
- **Zmenu pohlavia mladistvých**
- **Zmenu pohlavia na požiadanie** bez vyšetrenia
- **Preplácanie umelých oplodnení lesbických párov**

... viac toho nájdete v programe *Progresívneho Slovenska (PS)*

TY ROZHODNEŠ

OĽANO A PRIATELIA

PROGRAM 2023

OBYCAJNILUDIA.SK